

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

MUGUR ISĂRESCU
Guvernator

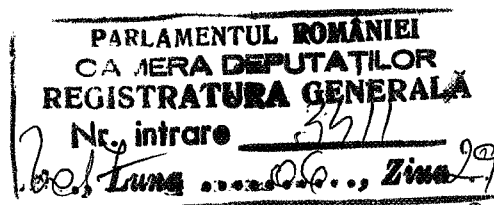
R 24/2017

BPR

Nr. XVI/G/ 82 / 28.06.2017

Domnului NICOLAE-LIVIU DRAGNEA

Președintele Camerei Deputaților

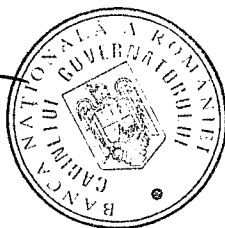

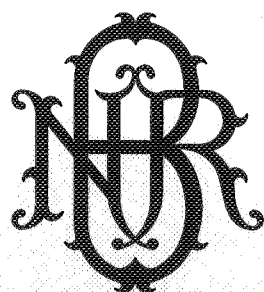
IST AT BPR

Domnule Președinte,

Am onoarea să vă înaintez Raportul anual al Băncii Naționale a României pentru anul 2016, elaborat în conformitate cu prevederile Legii nr. 312/2004 privind Statutul BNR.

Cu deosebită considerație,

BANCA
NAȚIONALĂ
A ROMÂNIEI

Raport anual
2016

Raport anual 2016

NOTĂ

Raportul anual 2016 a fost analizat și aprobat de Consiliul de administrație al Băncii Naționale a României în ședința din 27 iunie 2017 și a fost înaintat Parlamentului României în conformitate cu prevederile Legii nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României.

Unele date statistice au caracter provizoriu, urmând a fi revizuite în publicațiile ulterioare ale Băncii Naționale a României. Datorită rotunjirilor este posibil ca totalurile să nu corespundă exact sumei componentelor sau să apară mici diferențe față de variațiile procentuale indicate în grafice sau tabele.

Sursa datelor statistice utilizate la realizarea graficelor și a tabelelor a fost indicată numai atunci când acestea au fost furnizate de alte instituții.

Toate drepturile rezervate.

Reproducerea informațiilor este permisă numai în scopuri educative și necomerciale și numai cu indicarea sursei.

Banca Națională a României,
Str. Lipscani nr. 25, cod 030031, București
tel.: 021/312 43 75; fax: 021/314 97 52
internet: <http://www.bnr.ro>

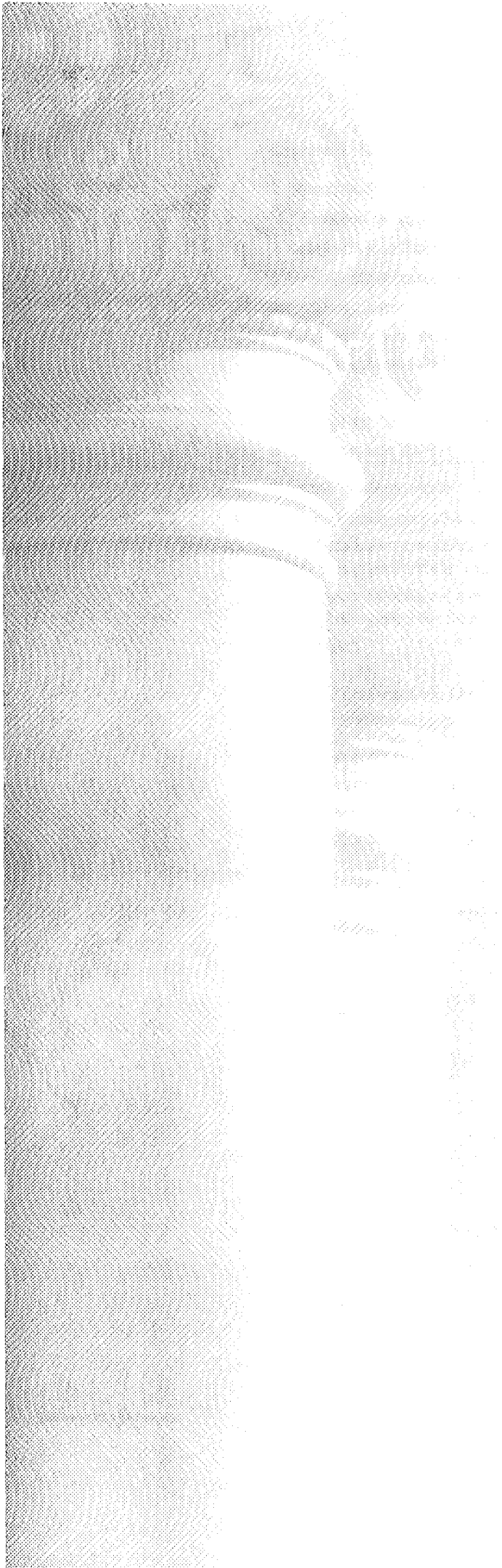
ISSN 1453-3936 (versiune tipărită)

ISSN 1584-0913 (versiune *online*)

ISSN 1584-0913 (versiune e-Pub)

Cuprins

Sinteză	8
Capitolul 1. Contextul internațional și evoluții macroeconomice interne	16
1. Contextul internațional	17
Caseta 1. Creșterea economică lentă din statele avansate: fenomen ciclic sau structural?	17
2. Evoluții macroeconomice interne	24
2.1. Activitatea economică	24
Caseta 2. Analiza balanței economisire <i>versus</i> investiții la nivelul sectorului neguvernamental și al administrației publice	27
Caseta 3. Finanțarea prin fonduri europene	31
Caseta 4. Ponderea remunerării factorului muncă: nivel, tendință, determinanți	37
2.2. Prețuri și costuri	44
2.3. Evoluții fiscale	48
Caseta 5. Efectele relaxării fiscal-bugetare din 2016 asupra principalelor variabile macroeconomice	51
Capitolul 2. Politica monetară a Băncii Naționale a României	56
1. Obiectivul politicii monetare	57
2. Deciziile de politică monetară	57
Caseta 6. Creditul acordat sectorului privat și lichiditatea din economie – evoluții și determinanți	62
3. Utilizarea instrumentelor politicii monetare	69
4. Orientările politicii monetare	73
Capitolul 3. Stabilitatea financiară	76
1. Rolul BNR în implementarea cadrului macroprudențial	77
2. Principalele evaluări privind stabilitatea financiară	80
2.1. Îndatorarea companiilor nefinanciare și a populației	80
2.2. Sectorul bancar	84
Caseta 7. Credite neperformante – o problemă macroprudențială la nivelul UE	91
2.3. Sectorul financiar nebanca	94
2.4. Piețele financiare	95

Sinteză

Pe plan extern, anul 2016 s-a caracterizat printr-o temperare a expansiunii economice – atât la nivel mondial, cât și pe ansamblul Uniunii Europene –, însă din perspectiva economiei românești acesta s-a remarcat prin cel mai înalt ritm de creștere din perioada ulterioară declanșării crizei globale (4,8 la sută). Contribuția esențială la acest rezultat a revenit cererii de consum, impulsionată de îmbunătățirea condițiilor pe piața muncii și, suplimentar, de măsurile de relaxare fiscal-bugetară aprobate în a doua jumătate a anului 2015.

Accelerarea creșterii economice a fost însă însoțită de o tensionare a echilibrelor macroeconomice, reflectată în adâncirea deficitului bugetar și a celui extern. Astfel, deficitul bugetului general consolidat a atins plafonul de 3 la sută din PIB stabilit de Pactul de stabilitate și creștere, evoluția având cauze exclusiv structurale. Potrivit estimărilor Comisiei Europene, deficitul structural al anului 2016 s-a situat la un nivel de 2,6 la sută din PIB, cu 2 puncte procentuale peste cel înregistrat în anul anterior. Introducerea în economie a unui stimul de asemenea dimensiuni într-un moment în care majoritatea evaluărilor disponibile (interne și internaționale) referitoare la poziția ciclică a economiei indicau revenirea la potențial păstrează politica fiscală pe coordonate prociclice, limitându-i spațiul de manevră în viitor. În același timp, deficitul contului curent s-a adâncit la 2,3 la sută din PIB – nivel sustenabil în sine, finanțat integral prin investiții străine directe și intrări de fonduri europene nerambursabile, dar care situează România pe o poziție relativ singulară în cadrul UE, majoritatea statelor înregistrând surplusuri sau deficite mai mici și în scădere.

Inflația redusă a continuat să reprezinte o caracteristică a mediului economic intern și în anul 2016. În condițiile în care traiectoria sa a fost puternic marcată de modificările cotelor TVA operate în iunie 2015 și ianuarie 2016 (extinderea cotei reduse a TVA de 9 la sută la toate produsele alimentare și, respectiv, reducerea cotei standard a TVA de la 24 la sută la 20 la sută), rata anuală a inflației s-a situat în luna decembrie la o valoare ușor negativă (-0,5 la sută). În absența acestor măsuri fiscale, indicatorul ar fi evoluat în teritoriul pozitiv (0,9 la sută la finele anului), reducerea inflației importate compensând în bună măsură presiunile latente asociate schimbării poziției ciclice a economiei și traiectoriei ascendente a costurilor unitare cu forța de muncă. Deși – pe fondul șocurilor dezinflaționiste globale de natura ofertei, reprezentate de scăderile ample și persistente ale prețurilor internaționale ale materiilor prime, mai cu seamă ale celor energetice și agricole – rata anuală a inflației (exclusiv efectele de runda întâi ale reducerii TVA) s-a situat sub limita inferioară a intervalului țintei (2,5 la sută ± 1 punct procentual), nivelul acesteia poate fi calificat ca fiind în concordanță cu definiția general acceptată a stabilității prețurilor.

Rezervele internaționale ale României s-au majorat în 2016, ajungând în luna decembrie la 37,9 miliarde euro. Evoluția este de natură să consolideze credibilitatea externă a României, întărind astfel capacitatea economiei de a absorbi eventuale șocuri adverse pe piețele financiare și contribuind totodată la reducerea costurilor de finanțare ale statului și ale companiilor autohtone. Anul 2016 a consemnat și încheierea achitării împrumutului contractat de la FMI în 2009 (în cadrul acordului multilateral de finanțare semnat de statul român cu instituțiile financiare internaționale), întregul proces de rambursare derulându-se fără repercusiuni asupra dinamicii pieței valutare și fără erodarea indicatorilor de adecvare a rezervelor internaționale (situate la finele anului 2016 cu 9,6 miliarde euro peste nivelul din 2008, anul premergător contractării împrumutului).

După un efort considerabil de ajustare care a permis depășirea efectelor crizei globale și consemnarea a 6 ani consecutivi de creștere economică, consecințele cumulate ale unei serii de măsuri de natură să stimuleze îndeosebi cererea de consum – în vigoare sau preconizate – ar putea afecta sustenabilitatea creșterii economice. Imprimarea unei traiectorii ascendente durabile de creștere presupune asigurarea coerenței mixului de politici economice, astfel încât echilibrele macroeconomice, dar și stabilitatea financiară, să nu se deterioreze.

Din perspectiva îmbunătățirii coerenței și eficacității cadrului instituțional de gestionare a convergenței economice și a supravegherii macroprudențiale a sistemului financiar, în 2016 și în prima parte a anului 2017 au avut loc evoluții notabile. Astfel, în scopul promovării reformelor necesare pentru pregătirea economiei românești în vederea adoptării euro, în decembrie 2016 s-a înființat, prin hotărâre a Guvernului, Comitetul interministerial pentru trecerea la moneda euro (prezidat de prim-ministrul României și din componența căruia face parte și guvernatorul Băncii Naționale a României, în calitate de vicepreședinte). Prima reuniune a acestui for cu rol consultativ s-a desfășurat în aprilie 2017. În aceeași lună a avut loc și întrunirea de operaționalizare a Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială, constituit în baza Legii nr. 12/2017 privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național, ca structură de cooperare interinstituțională, fără personalitate juridică, din care fac parte reprezentanți ai Băncii Naționale a României, ai Autorității de Supraveghere Financiară și ai Guvernului. Misiunea noului organism este aceea de a asigura coordonarea în domeniul supravegherii macroprudențiale a sistemului financiar național, prin stabilirea politicii macroprudențiale și a instrumentelor adecvate pentru punerea în aplicare a acesteia.

În ceea ce privește rolul băncii centrale în cadrul mixului de politici economice, cea mai bună contribuție pe care aceasta o poate aduce la realizarea unei creșteri economice durabile constă în menținerea stabilității prețurilor și a celei financiare, obiective pentru atingerea cărora Banca Națională a României a acționat cu consecvență. Criza globală recentă a evidențiat faptul că stabilitatea prețurilor și stabilitatea financiară sunt adânc intercondiționate, ceea ce justifică preocuparea sporită față de cel din urmă aspect la nivelul băncilor centrale. Furnizarea într-o manieră eficientă a acestor două bunuri publice așteptate de societate de la băncile centrale care se plasează, precum BNR, în dubla ipostază de autoritate monetară și

prudențială impune însă apelul la politici distincte dedicate îndeplinirii fiecăruia dintre aceste obiective. Astfel, imperativul păstrării și consolidării stabilității financiare reclamă recursul la un arsenal adecvat de instrumente macropredențiale, astfel încât politica monetară să își mențină gradele de libertate necesare îndeplinirii obiectivului fundamental de asigurare a stabilității prețurilor.

În anul 2016, politica monetară a urmărit să asigure revenirea pe termen mediu a ratei anuale a inflației la nivelul țintei staționare, într-o manieră care să sprijine creșterea economică prin consolidarea încrederii și a activității de creditare. Mediul de implementare a politicii monetare a fost însă unul dificil, marcat de divergența dintre perspectiva apropiată a inflației și cea pe orizontul mai îndepărtat. Astfel, rata anuală a inflației a înregistrat valori negative pe tot parcursul anului, sub impactul unei suite de șocuri dezinflaționiste tranzitorii, în timp ce nivelul proiectat al acesteia pe un orizont mai îndepărtat de timp s-a poziționat în partea superioară a intervalului de variație a țintei, pe fondul acumulării unor presiuni inflaționiste latente. Dintre șocurile de natura ofertei care au determinat adâncirea ratei inflației în teritoriul negativ în prima parte a anului (până la un minim istoric de -3,5 la sută, consemnat în mai 2016), cele mai importante au fost reducerile succesive ale TVA (iunie 2015 și ianuarie 2016) și scăderea în termeni anuali a prețurilor internaționale ale materiilor prime energetice și agricole (care au continuat să exercite un efect dezinflaționist substanțial, chiar dacă la începutul anului 2016 s-a consemnat un punct de inflexiune în evoluția lor). În ceea ce privește perspectiva unei majorări alerte a ratei inflației pe parcursul intervalului de prognoză, aceasta a fost generată, în principal, de creșterea costurilor cu forța de muncă și de inversarea poziției ciclice a economiei.

În aceste condiții, BNR a păstrat constant parametrii principalelor instrumente ale politicii monetare: rata dobânzii de politică monetară a fost menținută la nivelul minim istoric de 1,75 la sută, iar amplitudinea coridorului simetric format în jurul său de ratele dobânzilor la facilitățile permanente a rămas nemodificată ($\pm 1,5$ puncte procentuale).

Alinierea graduală a cadrului operațional al politicii monetare la standardul european constituie o preocupare constantă a BNR, elementele vizate în ultimii ani fiind ratele RMO (ale căror niveluri înalte au fost utilizate în perioada precriză pentru limitarea expansiunii creditului) și dimensiunea coridorului format de ratele dobânzilor la facilitățile permanente în jurul ratei dobânzii de politică monetară (a cărei amplitudine relativ mare a contribuit la temperarea intrărilor de capital speculativ). Exploatarea momentelor de oportunitate oferite de evoluția mediului economic și financiar, în intervalul 2013-2015 BNR a comprimat treptat coridorul de dobânzi de la ± 4 puncte procentuale la $\pm 1,5$ puncte procentuale, nivelul actual apropiindu-se de cele practicate de alte bănci centrale din regiune. Totodată, ratele RMO au fost reduse în mod repetat (până la 8 la sută pentru pasivele în lei și 12 la sută pentru pasivele în valută în decembrie 2015), contracția amplă și de durată a creditului în valută acordat sectorului privat și consolidarea rezervelor internaționale oferind în anul 2016 și în prima jumătate a anului 2017 un context prielnic unor noi reduceri ale nivelului aferent segmentului în valută (până la 8 la sută în mai 2017).

Gestionarea adecvată a lichidității din sistemul bancar a reprezentat o caracteristică a politicii monetare și în anul 2016, fiind de natură să accentueze, în condițiile persistenței unui excedent net de lichiditate, caracterul acomodativ al condițiilor monetare reale în sens larg.

Cursul de schimb al leului față de euro a avut un comportament stabil pe ansamblul anului 2016, în pofida unor momente de amplificare a volatilității pe piața financiară internațională sau a reverberațiilor inițiativelor legislative vizând sectorul bancar și propunerilor de relaxare fiscal-bugetară vehiculate pe plan intern în context electoral. Astfel, volatilitatea istorică anualizată a cursului de schimb leu-euro a fost de circa 2,5 la sută, semnificativ inferioară celei observate pe alte piețe valutare din regiune (4,8 la sută în Ungaria, 7,2 la sută în Polonia).

În perioada următoare, BNR va continua să își calibreze politica monetară din perspectiva asigurării și menținerii stabilității prețurilor pe termen mediu, corespunzătoare țintei staționare multianuale, urmând ca pe un orizont mai îndepărtat aceasta să vizeze situarea ratei anuale a inflației la niveluri compatibile cu definiția cantitativă a stabilității prețurilor adoptată de BCE.

În ceea ce privește stabilitatea financiară, aceasta s-a menținut solidă, iar riscurile la adresa sa au scăzut în a doua jumătate a anului 2016, rămânând însă la un nivel semnificativ. Riscul deteriorării rapide a încrederii investitorilor în economiile emergente se menține ridicat, o schimbare bruscă de percepție putând pune presiune asupra stabilității sistemului financiar românesc. Pe plan intern, riscul privind impredictibilitatea cadrului legislativ a scăzut în intensitate după pronunțarea Curții Constituționale în ultimul trimestru din 2016 și în prima parte a anului 2017 cu privire la inițiativele legislative privind darea în plată și conversia la curs istoric a creditelor în franci elvețieni. La nivel agregat, sectorul bancar are capacitatea de a gestiona eventuale evoluții nefavorabile, principalii indicatori de prudențialitate situându-se la un nivel adecvat.

Din perspectivă macroprudențială, este important ca instituțiile de credit să dispună de fonduri proprii care să acopere, pe lângă cerințele minime, amortizoarele de capital impuse de BNR potrivit recomandărilor structurii interinstituționale de coordonare în domeniul supravegherii macroprudențiale a sistemului financiar național. Toate recomandările de această natură emise în anul 2016 au fost implementate de către BNR, care asigură totodată – în calitate de autoritate responsabilă pentru supravegherea instituțiilor de credit – monitorizarea periodică a expunerilor acestora față de statele UE și țările terțe, propunând măsurile care se impun dacă aceste expuneri devin semnificative.

Sectorul bancar autohton – unul dintre cele mai bine capitalizate din Uniunea Europeană – și-a consolidat rezistența la șocuri în 2016. Principalii indicatori de prudențialitate (lichiditate, solvabilitate) au consemnat niveluri superioare celor de referință, iar rezultatele exercițiilor de testare la stres (microprudențiale și macroprudențiale) nu au semnalat probleme de lichiditate, vulnerabilitățile identificate la nivelul instituțiilor de credit fiind limitate. Deși a continuat în anul 2016, procesul de

dezintermediere și-a menținut caracterul ordonat și a decurs în linie cu evoluțiile din regiune, retragerile efectuate de băncile-mamă fiind compensate integral cu resurse atrase de pe piața internă, ceea ce reduce riscul de contagiune.

Calitatea activelor bancare a cunoscut o îmbunătățire majoră, plasarea ratei creditelor neperformante la finele anului 2016 în teritoriul cu o singură cifră (9,6 la sută, față de 13,5 la sută în decembrie 2015) relevând avansul considerabil al procesului de asanare a bilanțurilor, proces la care setul de recomandări și măsuri implementat de către BNR în anul 2014 a contribuit decisiv. De altfel, în cadrul misiunilor de monitorizare post-program ale Comisiei Europene și al consultărilor cu Fondul Monetar Internațional (în baza Articolului IV din Statutul FMI), s-a desprins ideea conform căreia eforturile României în direcția reducerii ratei creditelor neperformante constituie o experiență relevantă și pentru alte țări, un seminar regional la nivel înalt consacrat acestei teme fiind organizat la BNR în luna iunie 2016.

Evoluții pozitive au consemnat în 2016 și indicatorii de profitabilitate ai sectorului bancar – rentabilitatea activelor și rentabilitatea financiară au fost superioare mediilor europene, iar cota de piață a băncilor care au înregistrat pierderi a coborât substanțial (7,7 la sută, față de 14,3 la sută la finele anului 2015). Pe lângă întărirea bazei locale de depozite și soluționarea unei părți substanțiale din volumul creditelor neperformante, în consolidarea stabilității structurale a bilanțului agregat un rol a jucat și accentuarea importanței relative a creditării în lei. În aceste condiții, principalele vulnerabilități asociate ajustării finanțării externe și riscului de credit implicat de stocul creditelor denominate în valută nu mai generează riscuri semnificative din punct de vedere macroprudențial.

În ansamblu, creditul acordat sectorului privat a crescut în anul 2016 cu 1,8 la sută în termeni reali (decembrie/decembrie), principala susținere în acest sens fiind oferită de prelungirea ritmului rapid de majorare a împrumuturilor noi acordate populației, în condițiile în care modelul de afaceri al băncilor a rămas orientat în bună măsură către *retail*, iar veniturile populației au înregistrat creșteri consistente. În prima parte a anului 2017 au apărut însă și semnale de îmbunătățire a exploatarei de către bănci a potențialului de creditare existent la nivelul companiilor, luna aprilie marcând stoparea tendinței descendente a creditului acordat acestui segment. Înscrierea pe o traiectorie ascendentă sustenabilă depinde însă atât de factori de natura ofertei, cât și a cererii. Din perspectiva ofertei, o importanță deosebită o prezintă creșterea gradului de pregătire profesională a personalului implicat în acordarea finanțării și în administrarea riscului, în timp ce în cazul cererii un impact pozitiv considerabil ar putea fi exercitat de o mai bună gestionare a finanțelor firmelor, precum și de selectarea și dimensionarea adecvată a proiectelor de investiții.

Creșterea considerabilă a ponderii împrumuturilor în monedă națională acordate sectorului privat până la maximum ultimelor două decenii (57,2 la sută în decembrie 2016) a reprezentat una dintre caracteristicile pozitive ale anului 2016, fiind rezultatul evoluțiilor divergente ale celor două componente: dinamică alertă a creditului în lei (+15 la sută în termeni reali), restrângere a creditului în valută (-12,5 la sută, pe baza valorilor exprimate în euro). La diminuarea gradului de substituție valutară – benefică și din perspectiva îmbunătățirii mecanismului de transmisie a politicii monetare –

a contribuit considerabil reducerea ratelor dobânzilor practicate la creditele în lei, acestea apropiindu-se de ratele similare ale împrumuturilor în euro sau coborând chiar sub nivelul lor. În același sens au acționat măsurile macroprudențiale care au vizat segmentul în valută al creditării, efectuarea de noi operațiuni de conversie a creditelor în devize (mai puțin ample însă decât în 2015), creșterea ponderii deținute de creditele în valută în totalul împrumuturilor externalizate.

Potrivit mandatului său și respectând principiul transparenței și al responsabilității instituționale, BNR și-a îndeplinit și în 2016 rolul de furnizor de informație economică de calitate, reprezentată atât de datele statistice pe care instituția le produce conform cadrului legal, dar și de analizele și lucrările de cercetare publicate, care au vizat nu doar spectrul monetar-financiar, ci și diverse segmente ale economiei reale. Recursul la canalele standard de comunicare, constând în publicațiile BNR, seminarii și conferințe științifice, prezentări publice ale membrilor Consiliului de administrație, a fost dublat de intensificarea utilizării mediului *online*, în special a *website*-ului și a platformei-forum în cadrul căreia specialiștii BNR abordează subiecte de actualitate. În acest context, o atenție deosebită a fost acordată adaptării manierei de comunicare la specificul platformelor social-media, prin transpunerea limbajului tehnic și simplificarea acestuia, prin introducerea elementelor vizuale și multimedia, precum și prin utilizarea materialelor sintetice pentru evidențierea principalelor evoluții sau informații.

Un obiectiv prioritar al activității de comunicare și relații publice l-a constituit asigurarea transparenței și a unui nivel cât mai înalt de înțelegere de către public a deciziilor de politică monetară, a măsurilor menite să mențină stabilitatea prețurilor și stabilitatea financiară, a rolului și funcțiilor băncii centrale, într-un context intern și extern dificil, marcat de accentuarea incertitudinilor. Abordând procesul de transparentizare în conformitate cu prevederile legale, cu interesul public și cu practica europeană a băncilor centrale, în ședința din 3 august 2016 Consiliul de administrație al BNR a decis să facă publice minutele ședințelor de politică monetară și veniturile realizate de membrii Consiliului de administrație al BNR.

În planul demersurilor de promovare a educației financiare, BNR a continuat în anul 2016 activitățile de această natură în baza Protocolului de colaborare cu Ministerul Educației Naționale și a parteneriatelor cu universitățile cu profil economic, precum și cu instituții și organizații care promovează educația financiară la nivel național și internațional. Acțiunile derulate în cadrul proiectelor „Să vorbim despre bani și bănci”, „BNR – Zilele porților deschise pentru studenții economiști” și „Academica BNR” s-au adresat unui număr de aproximativ 40 000 de elevi, studenți și cadre didactice din unități de învățământ din întreaga țară. Similar anilor anteriori, participanții au asistat la prezentări și sesiuni interactive și au beneficiat de materiale educaționale referitoare la activitățile specifice băncii centrale, precum și la noțiuni fundamentale din domeniul financiar-bancar.

Banca Națională a României întreține un dialog constant cu Parlamentul României, relațiile instituționale desfășurându-se sub multiple forme: (i) elaborare de puncte de vedere asupra proiectelor de acte normative, acestea putând fi întocmite și remise comisiilor parlamentare în mod direct sau la solicitarea unor inițiatori (Guvern, ANPC

sau alte autorități publice), în mod indirect; (ii) informare, consultanță sau/și participare la dezbateri pe tematici punctuale din sfera de activitate a BNR (stabilitate financiară, relații europene, statistică); (iii) interpelări punctuale primite de către BNR de la membri ai Parlamentului. Interacțiunea băncii centrale cu Parlamentul a cunoscut o intensificare în anul 2016, în contextul dezbaterii mai multor inițiative legislative ce priveau sectorul bancar (legea dării în plată, conversia creditelor în franci elvețieni) și înființarea Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială, membri ai conducerii executive și specialiști ai BNR fiind invitați în repetate rânduri la întâlnirile comisiilor de specialitate ale Senatului și Camerei Deputaților.

În 2016, similar anilor anteriori, Banca Națională a României a acționat pentru asigurarea stabilității prețurilor și a stabilității financiare, precum și pentru îndeplinirea tuturor celorlalte atribuții prevăzute de lege, fără a genera costuri pentru societate. Mai mult, ca urmare a preocupării manifestate pentru administrarea eficientă a resurselor aflate la dispoziția sa, BNR a înregistrat la 31 decembrie 2016 un rezultat financiar pozitiv, transferând la bugetul statului 100,2 milioane lei.

Capitolul 1

Contextul internațional
și evoluții macroeconomice interne

1. Contextul internațional

În cursul anului 2016, activitatea economică la nivel mondial a încetinit, înregistrând cel mai scăzut ritm de creștere după declanșarea crizei (3,1 la sută, conform FMI). Evoluția a fost însoțită de o temperare a expansiunii comerțului internațional, în contextul unei noi restrângeri a volumului exporturilor Chinei. Principala influență a revenit economiilor dezvoltate, care au consemnat creșteri economice modeste (în medie, 1,7 la sută), sensibil inferioare nivelurilor precriză (circa 3 la sută). În absența revigorării investițiilor, avansul acestora a continuat să fie susținut de consum, la stimularea căruia au contribuit și politicile acomodative promovate de băncile centrale. Dincolo de influența unor factori cu acțiune persistentă, precum dificultățile privind sustenabilitatea sectorului financiar și a datoriei suverane în anumite state europene, în reducerea sau amânarea unor investiții în anul 2016 a jucat un rol important creșterea incertitudinii la nivel internațional. Deteriorarea percepției asupra riscurilor a survenit, în principal, pe fondul îngrijorărilor privind posibilitatea manifestării unor efecte de contagiune la nivel internațional ca urmare a încetinerii ritmului de creștere a economiei chineze, dar mai ales a votului din Marea Britanie în favoarea părăsirii Uniunii Europene. Performanța sub așteptări a economiilor dezvoltate reflectă însă și acțiunea unor factori structurali, vizând, printre altele, încetinirea productivității muncii și îmbătrânirea populației (Caseta 1).

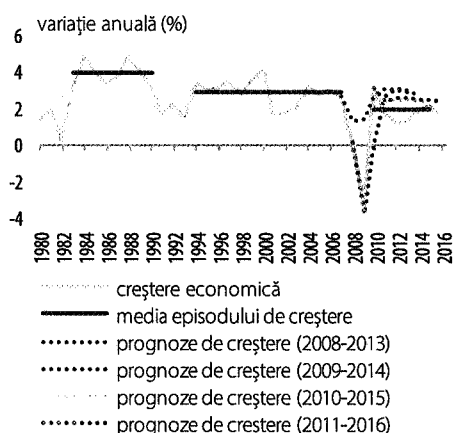
Caseta 1. Creșterea economică lentă din statele avansate: fenomen ciclic sau structural?

După recesiunea asociată crizei financiare globale, economiile avansate (în principal, SUA și zona euro) au consemnat rate de creștere în general modeste în comparație cu valorile istorice. Astfel, dacă în perioada 1994–2007, creșterea medie se situa la aproximativ 3 la sută, ulterior aceasta a coborât la circa 2 la sută. Ritmul de recuperare

s-a plasat constant sub așteptările analiștilor, un exemplu relevant în acest sens fiind ajustările descendente succesive ale prognozelor de creștere economică avansate de instituțiile financiare internaționale pentru acest grup de țări (Grafic A). Potrivit estimărilor FMI, economiile avansate continuă să fie caracterizate, pentru al optulea an consecutiv, de un deficit de cerere agregată, iar prognoza privind dinamica PIB este rezervată și pentru anul 2017 (Grafic B).

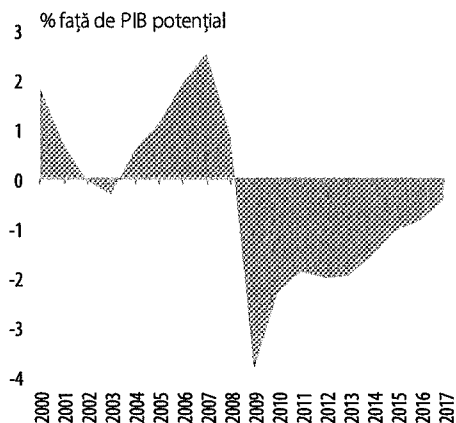
Dezbaterile cu privire la factorii care au generat această stare de fapt sunt încă în derulare, cele mai vehiculate linii de argumentație punând accentul, pe de o parte, asupra factorilor financiari, iar pe de altă parte, asupra unor influențe

Grafic A
Creșteri economice și prognoze
în economiile dezvoltate

Sursa: FMI

Grafic B
Deficitul de cerere
în economiile dezvoltate

Sursa: FMI

de natură structurală, precum tendințele demografice sau ritmul avansului tehnologic.

Relevante pentru prima categorie sunt ipoteza ciclului financiar (Borio *et al.*, 2012), cea a superciclului îndatorării (Rogoff, 2016), respectiv cea a recesiunii bilanțiere (Koo, 2011). Potrivit celei dintâi, lipsa de vigoare a creșterii economice în economiile industrializate se datorează contracției ciclului financiar, reechilibrarea economiei în urma efectelor sale adverse (recesiuni adânci și persistente, redresări anemice, tendință de trenare a dinamicii productivității) necesitând o lungă perioadă de timp. Amplificarea ciclului financiar (respectiv creșterile excesive simultane ale creditului și prețurilor activelor, în special imobiliare) în perioada care a precedat criza este considerată rezultatul unui cumul de factori: existența unor surse inerente de instabilitate pe piețele financiare, un management defectuos al riscurilor,

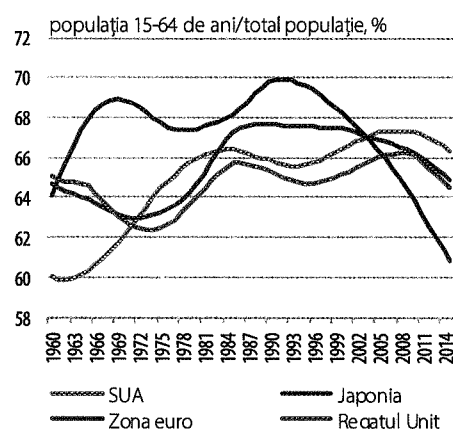
politici monetare concentrate pe îndeplinirea obiectivului de asigurare a stabilității prețurilor pe un orizont relativ scurt (Borio, 2017). Pe măsură ce ratele joase și stabile ale inflației au devenit regula, mediul economic a început să fie caracterizat de rate scăzute ale dobânzii, fiind prielnic unei creșteri a apetitului pentru risc al investitorilor aflați în căutare de randamente superioare. Comportamentul a fost încurajat și de caracterul lax al reglementării sistemului financiar, care a permis formarea de bule speculative și acumularea unor riscuri sistemice. Materializarea acestor riscuri a însemnat, practic, declanșarea crizei financiare, urmată de schimbarea radicală a toleranței la risc a agenților economici, care au devenit extrem de prudenți, având loc o restrângere simultană a consumului și a investițiilor, concomitent cu avansul dezintermedierii financiare și al economisirii.

O ipoteză similară avansează Rogoff (2016), care consideră că trenarea creșterii economice reprezintă faza postcriză financiară a superciclului îndatorării. În opinia sa, în pofida unor particularități (cea mai importantă fiind criza datoriei suverane din zona euro, care a exacerbat dificultățile), perioadele pre și postcriză prezintă multe trăsături comune cu experiențele anterioare legate de producerea unor crize financiare adânci – amplitudinea fazelor de formare și spargere a bulei imobiliare, îndatorarea masivă care a însoțit bule, comportamentul prețurilor activelor înainte și după izbucnirea crizei, apoi recesiunea severă, revenirea lentă a venitului pe cap de locuitor, persistența mult mai pronunțată a nivelului înalt al șomajului comparativ cu o recesiune obișnuită, creșterea dramatică a datoriei publice.

Koo (2011) prezintă o linie de argumentație înrudită, atribuind persistența recesiunii efectelor exercitate asupra economiei de efortul agenților de reducere a gradului de îndatorare. Astfel, declanșarea crizei a determinat scăderea bruscă a valorii activelor, în timp ce dimensiunea pasivelor a rămas relativ constantă. Ulterior, pentru a acoperi extinderea pasivelor nete, agenții economici și-au modificat comportamentul în favoarea creșterii economisirii, cu efecte directe asupra reducerii cererii de consum. Impactul acestui fenomen este unul persistent, menținerea unei conduite precaute a operatorilor economici în ceea ce privește gradul de îndatorare conducând la o redresare mai lentă a cererii agregate.

Pentru cea de-a doua categorie de factori explicativi, cel mai des invocată este ipoteza stagnării seculare, potrivit căreia tendința descendentă a ritmului de creștere a PIB potențial a caracterizat economiile avansate cu mult înainte de declanșarea crizei, ritmurile satisfăcătoare de creștere economică din perioada anterioară datorându-se exclusiv unor condiții financiare nesustenabile. Cauzele acestei evoluții sunt identificate în sfera structurală și vizează modificarea semnificativă a nivelului de echilibru al raportului economisire-investiții, care a generat o traiectorie constant descendentă a ratei reale naturale a dobânzii, până la valorile negative din ultimii ani (Summers, 2016).

Grafic C
Populația în vârstă de muncă

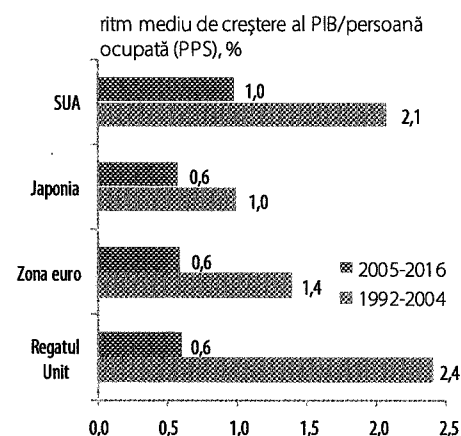

Sursa: Banca Mondială

O primă explicație a creșterii înclinației marginale spre economisire și, prin urmare, a încetirii acumulării de capital este considerată îmbătrânirea populației. Creșterea mediei de vârstă, odată cu extinderea speranței de viață și cu declinul natalității în economiile dezvoltate, este o tendință care favorizează un comportament mai precaut în timpul perioadei de activitate, necesarul de economisire pentru menținerea aceleiași obișnuințe de consum pe tot parcursul vieții devenind mai ridicat (Eggertsson și Mehrotra, 2014). De asemenea, creșterea inegalității din perspectiva veniturilor, prin sporirea celor situate în partea superioară a distribuției, asociată unor persoane cu o înclinație marginală spre economisire mai ridicată, reduce suplimentar nivelul investițiilor și pune presiune descendentă pe dobânzi (Gordon, 2014; Grafic C).

În același sens acționează încetinirea considerabilă a dinamicii populației apte de muncă în raport cu media istorică, efect parțial compensat până la începutul anilor 2000 de extinderea ratei de participare, îndeosebi în rândul femeilor.

Grafic D
Productivitatea muncii

Sursa: Banca Mondială

Influențe similare sunt asociate productivității marginale a progresului tehnologic, al cărei nivel este astăzi inferior celui din trecut. Trei salturi tehnologice importante au avut loc în ultimele secole, cu efecte profunde în plan economic și social; la baza acestora au stat inițial motorul cu aburi și filatura bumbacului (prima revoluție industrială, 1750-1830), apoi electricitatea și motorul cu combustie internă (a doua revoluție industrială, 1870-1900), iar începând cu anii '60, computerele și accesul la Internet. Spre deosebire de primele două episoade însă, cu perioade de difuziune în jurul a 100 de ani fiecare, cel de-al treilea a fost implementat relativ rapid în țările dezvoltate, ritmurile cele mai alerte de automatizare fiind înregistrate în ultimele două decenii ale secolului trecut (Gordon, 2012). Ulterior, inovația și noile tehnologii s-au concentrat mai degrabă pe comunicații și îmbunătățirea generală a calității vieții, având un impact mai redus asupra productivității, iar creșterea importanței deținute în cadrul economiei de companiile din aceste sectoare, cu nevoi mai restrânse de capital fizic, a condus la reducerea cererii de bunuri de investiții (Grafic D).

Dincolo de criticile formulate de adepții ipotezei bazate pe ciclul financiar, teza stăgării seculare a fost tot mai contestată în ultimii ani în literatura de specialitate. De pildă, Bernanke (2015) apreciază că, la rate ale dobânzilor reale situate persistent la -2 la sută, este greu de imaginat că va exista un deficit permanent de investiții profitabile. De asemenea, Eichengreen (2015) respinge ipoteza modificării nivelului de echilibru al raportului economisire-investiții, apreciind creșterea observată în perioada postcriză drept temporară. În plus, pune sub semnul întrebării epuizarea spațiului de creștere a productivității pe seama progresului tehnologic, susținând ideea că potențialul productiv al unor inovații este abia în stadiu incipient de materializare.

Nu în ultimul rând, Hamilton *et al.* (2015) consideră nefondată aserțiunea potrivit căreia, timp de mai multe decenii din perioada precriză, performanța economiilor avansate s-a datorat exclusiv unei succesiuni de bule financiare, semnalând faptul că fie s-au produs prea târziu pentru a explica faza de expansiune a ciclului economic (bula *dot.com* din anii '90), fie au fost compensate din punct de vedere al influenței asupra cererii de consum de alți factori (bula imobiliară din anii 2000).

Cel mai probabil, în spatele întârzierii revenirii activității economice în statele avansate la rate consistente de creștere ulterior declanșării crizei la nivel internațional se află o combinație de factori ciclici și structurali care au afectat inclusiv mecanismul standard de transmisie a politicii monetare. Răspunsul la aceste evoluții a implicat elaborarea și implementarea de politici neconvenționale, care au luat în general forma unor programe de achiziții de active de către băncile centrale sau au presupus transmiterea de semnale privind orientarea viitoare a ratelor dobânzilor (*forward guidance*). Aceste măsuri au reușit parțial să stimuleze cererea agregată, contribuind la diminuarea graduală a deficitului de cerere în ultimii ani. Cu toate acestea, potențialul de creștere este mult inferior celui din perioada anterioară crizei, fapt care favorizează menținerea ratei reale a dobânzii la niveluri mai scăzute pentru o perioadă mai îndelungată și reclamă utilizarea unui mix de politici economice, cu accent asupra celor de ordin structural, care să influențeze în mod durabil oferta agregată prin creșterea cantității, dar și a eficienței în utilizarea factorilor de producție. Astfel de politici vizează flexibilizarea pieței muncii, încurajarea competitivității și a activității de cercetare-dezvoltare, creșterea natalității, îmbunătățirea realocării resurselor între sectoarele economiei.

Referințe

- Bernanke, B. – *Why are Interest Rates so Low, part 2: Secular Stagnation*, 2015
- Borio, C., Drehmann, M. și Tsatsaronis, K. – "Characterising the Financial Cycle: Don't Lose Sight of the Medium Term!", BIS Working Papers, No. 380, 2012
- Borio, C. – "Secular Stagnation or Financial Cycle Drag?", National Association for Business Economics, 33rd Economic Policy Conference, 5-7 martie 2017
- Dăianu, D. – "Domestic Cycles, Financial Cycles and Policies. What Has Gone Wrong?", Banca Națională a României, Occasional Papers, No. 26, 2016
- Eggertsson, G. și Mehrotra, N. – "A Model of Secular Stagnation", *NBER Working Paper Series*, No. 20574, 2014
- Eichengreen, B. – "Secular Stagnation: The Long View", *American Economic Review*, Vol. 105, issue 5, 2015, pp. 66-70

Gordon, R. – "Is U.S. Economic Growth Over? Faltering Innovation Confronts the Six Headwinds", *NBER Working Paper Series*, No. 18315, 2012

Gordon, R. – "The Demise of U.S. Economic Growth: Restatement, Rebuttal, and Reflections", *NBER Working Paper Series*, No. 19895, 2014

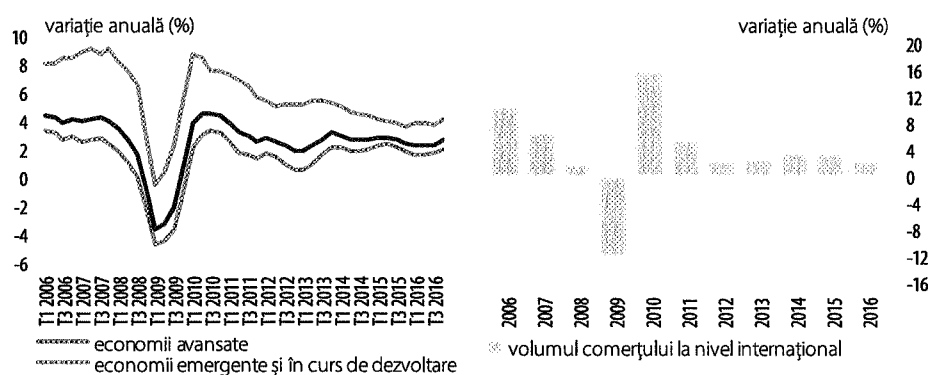
Hamilton, J.D., Harris, E., Hatzius, J. și West, K. – "The Equilibrium Real Funds Rate: Past Present and Future", *NBER Working Paper Series*, No. 21476, 2015

Koo, R. – "The World in Balance-sheet Effect Recession: Causes, Cure and Policies", *Real World Economics Review*, Issue No. 58, 2011

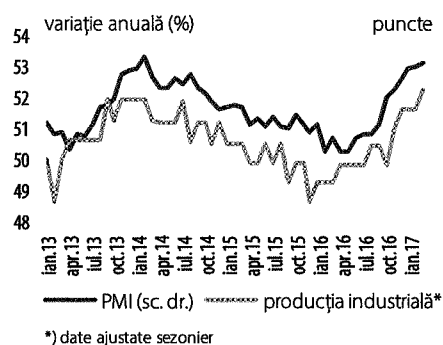
Rogoff, K. – "Debt Supercycle, Not Secular Stagnation, Progress and Confusion: The State of Macroeconomic Policy" Cambridge: MIT Press, 2016, pp. 19-28

Summers, L. – "Secular Stagnation and Monetary Policy", *Federal Reserve Bank of St. Louis Review*, 98(2), 2016, pp. 93-110

La nivelul economiilor emergente și în curs de dezvoltare, discrepanțele în planul creșterii economice dintre importatorii și exportatorii de materii prime s-au menținut, atenuându-se însă pe parcursul anului, odată cu inversarea trendului descendent al cotațiilor pe piețele internaționale. În ansamblu, acest grup de țări a influențat pozitiv dinamica economiei mondiale, rata de creștere înregistrată, estimată de FMI pentru anul 2016 la 4,1 la sută, depășind net performanța statelor dezvoltate (Grafic 1.1).

Grafic 1.1
Activitatea economică
la nivel mondial

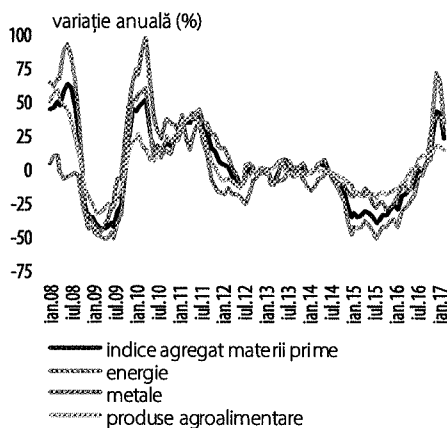
Grafic 1.2
Perspective privind evoluția
activității economice

Perspectivă anului 2017 sunt relativ mai optimiste, semnale privind o intensificare a activității economice la nivel mondial fiind vizibile încă de la finele anului anterior (Grafic 1.2). Astfel, cele mai recente prognoze ale FMI indică un avans de aproape 0,4 puncte procentuale al ritmului de creștere a economiei globale în 2017 – până la 3,5 la sută.

Din perspectiva prețurilor și a costurilor de producție, anul 2016 s-a remarcat prin întreruperea traiectoriei

descendente a cotațiilor materiilor prime pe piețele internaționale. După patru ani de

contractii succesive, dinamica anuală a prețurilor a consemnat un punct de inflexiune în primul trimestru al anului, în luna decembrie intrând puternic în teritoriul pozitiv. Tendința a continuat în prima parte a anului 2017, variațiile anuale ale cotațiilor indicând în luna martie majorări consistente pe toate segmentele (36,3 la sută pentru bunurile energetice, 28,3 la sută în cazul metalelor, respectiv 13,4 la sută pentru produsele agroalimentare; Grafic 1.3).

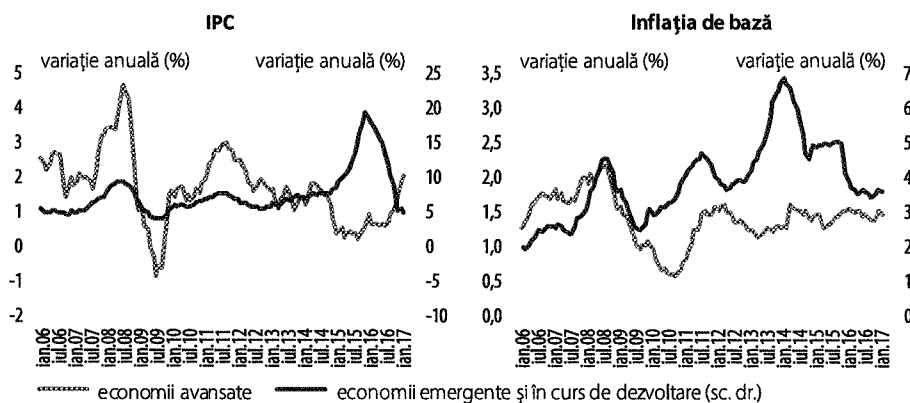

Grafic 1.3
Cotațiile principalelor
materii prime pe piețele
internaționale

Sursa: FAO, FMI

Evoluția a fost imprimată în bună măsură de acțiunea unor factori fundamentali, respectiv restrângerea excedentului de ofertă pe piața metalelor (rezultat al închiderii unor capacități de producție și al menținerii nivelului relativ înalt al cererii) și a energiei; pentru aceasta din urmă, un impact semnificativ l-a exercitat acordul cu privire la reducerea producției de petrol, încheiat de OPEC la finele anului 2016 și la care au aderat și alte state producătoare din afara organizației. În cazul materiilor prime

agroalimentare, creșterea a fost localizată pe segmentul alimentelor procesate, un factor important de influență fiind reprezentat de diminuarea semnificativă a supraofertei existente la nivel european pe acest segment (carne, lapte și produse lactate), inclusiv ca urmare a măsurilor adoptate în acest sens de Comisia Europeană (facilitarea accesului la noi piețe de desfacere, acordarea unui sprijin financiar pentru restrângerea producției). Excepție au făcut cotațiile cerealelor, care au continuat să înregistreze variații anuale negative pe tot parcursul anului, pe fondul materializării unei recolte agricole favorabile la nivel mondial și al unor stocuri deja consistente.

Grafic 1.4
Prețurile de consum
la nivel internațional

Notă: Date ajustate sezonier.

Sursa: Banca Mondială

Inversarea tendinței cotațiilor produselor energetice a antrenat mișcări ascendente ale prețurilor de consum în economiile avansate, rata medie anuală a inflației din anul 2016 apropiindu-se de 2 la sută. În același timp însă, inflația de bază a rămas relativ stabilă, la 1,4 la sută, pentru al treilea an consecutiv, fiind marcată, în majoritatea cazurilor, de

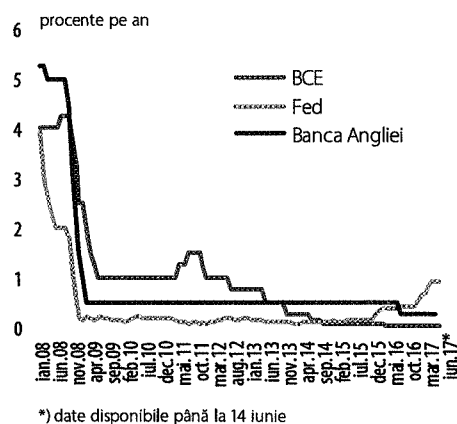
persistența deficitului de cerere. În economiile emergente și în curs de dezvoltare, evoluțiile au fost mixte: rata anuală a inflației din statele net importatoare de materii prime a reflectat schimbarea de sens a cotațiilor, în timp ce în cazul țărilor exportatoare, efectele de bază asociate depreciilor semnificative ale monedelor naționale în anii anteriori au imprimat indicatorului o traiectorie descendentă (Grafic 1.4).

Din perspectiva conduitei politicii monetare a principalelor bănci centrale ale lumii, evoluțiile divergente s-au accentuat pe parcursul anului 2016. În zona euro, în contextul unei performanțe economice sub așteptări și, mai ales, al persistenței valorilor scăzute ale inflației de bază, au continuat măsurile de relaxare a politicii monetare. La începutul anului 2016, Banca Centrală Europeană (BCE) a redus principalele rate ale dobânzii și a decis extinderea programului de achiziții de active. Astfel, rata dobânzii la operațiunile principale de refinanțare și cea aferentă facilității de creditare au scăzut cu câte 5 puncte de bază, până la 0, respectiv 0,25 la sută, în timp ce rata dobânzii pentru facilitatea de depozit s-a adâncit în teritoriu negativ, diminuându-se cu încă 10 puncte de bază, până la -0,40 la sută. De asemenea, BCE a decis majorarea valorii lunare a achizițiilor de active, de la 60 la 80 miliarde euro, extinzând totodată lista activelor eligibile. Ulterior, la finele anului 2016, a fost prelungită perioada implementării programului până în decembrie 2017, iar începând cu aprilie 2017, achizițiile de active își reduc volumul lunar la 60 miliarde euro. Totodată, BCE și-a reafirmat angajamentul de a redimensiona volumul achizițiilor sau de a prelungi durata implementării programului în situația în care perspectivele de creștere economică devin mai puțin favorabile sau condițiile financiare nu mai sunt în concordanță cu înregistrarea de noi progrese în direcția unei ajustări susținute a traiectoriei inflației.

O conduită similară a politicii monetare s-a remarcat în cazul Băncii Angliei. Ulterior referendumului cu privire la apartenența țării la Uniunea Europeană, al cărui rezultat în favoarea părăsirii blocului comunitar a indus creșterea semnificativă a incertitudinii, inclusiv pe plan internațional, precum și înrăutățirea notabilă a perspectivelor economice ale Marii Britanii, Banca Angliei a adoptat un set de măsuri stimulative. Rata dobânzii de politică monetară a fost redusă cu 0,25 puncte procentuale, până la 0,25 la sută, iar programul de achiziții de active a fost suplimentat cu includerea obligațiunilor corporative pe lista activelor eligibile, în valoare de 10 miliarde lire

sterline, și cu majorarea stocului volumului cumpărărilor de titluri de stat cu 60 miliarde lire sterline.

Pe o poziție opusă s-a plasat Sistemul Rezervelor Federale ale SUA (Fed), care a continuat ciclul de înăsprire a politicii monetare, majorând rata dobânzii la finele anului 2016 cu 0,25 puncte procentuale, în intervalul 0,5-0,75 la sută. Decizia a fost motivată de tendința de redresare a economiei americane, deși într-un ritm relativ mai

Grafic 1.5
Ratele dobânzilor
de politică monetară

*) date disponibile până la 14 iunie

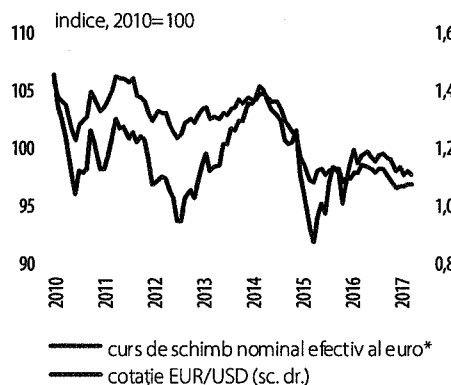
Sursa: website-uri bănci centrale

lent comparativ cu perioada precriză, concomitent cu îmbunătățirea consistentă a condițiilor pe piața muncii, reflectată de crearea de locuri de muncă, restrângerea

șomajului și creșterea gradului de ocupare a forței de muncă. În contextul consolidării acestor tendințe în prima jumătate a anului 2017, Fed a operat două noi creșteri ale ratei dobânzii (cu câte 0,25 puncte procentuale), o nouă majorare fiind așteptată până la finalul anului (Grafic 1.5).

Pe parcursul anului 2016, euro s-a apreciat ușor în termeni nominali efectivi (+3,7 la sută). Tendința s-a temperat însă către finalul perioadei (Grafic 1.6), anticipațiile pieței privind

o decizie a Fed de majorare a ratei dobânzii de politică monetară – concretizată, de altfel, în luna decembrie – conducând la întărirea dolarului SUA.

*) calculat în raport cu 38 de parteneri comerciali

Sursa: BCE

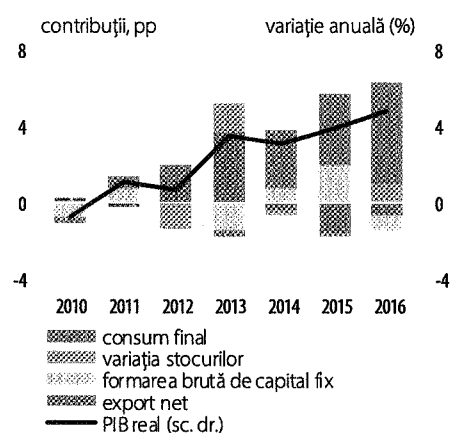
Grafic 1.6
Cursul de schimb al euro

2. Evoluții macroeconomice interne

2.1. Activitatea economică

Creșterea economică

În anul 2016, creșterea economică a atins cel mai alert ritm din perioada postcriză (4,8 la sută), cererea de consum consolidându-și poziția dominantă, pe fondul măsurilor de relaxare a politicii fiscale și a celei de venituri, dar și al condițiilor favorabile de pe piața muncii. Un aport pozitiv a revenit și exporturilor, a căror dinamizare a condus la atenuarea substanțială a efectului de erodare exercitat de cererea externă netă asupra variației PIB real.

Sursa: INS, calcule BNR

Grafic 1.7
Cererea

Creșterea puternică a consumului privat (cu 7,3 la sută) a fost susținută atât de consolidarea puterii de cumpărare a populației, cât și de îmbunătățirea condițiilor de creditare (Grafic 1.7). Majorarea venitului disponibil real a fost antrenată de creșterile salariale induse de tensionarea progresivă a pieței muncii, în contextul modificării poziției ciclice a economiei, dar și de acumulările de productivitate din anumite ramuri de activitate. Acestor factori li s-au suprapus noi

măsurile din domeniul politicii veniturilor, și anume ridicarea pragului minim de salarizare pe economie și acordarea unor creșteri salariale în sectorul bugetar. Similar anului anterior, puterea de cumpărare a populației a fost influențată favorabil de scăderea prețurilor de consum, deși intensitatea acestui factor s-a atenuat treptat, în principal ca urmare a dispărării efectului statistic asociat extinderii, în iunie 2015, a sferei de aplicabilitate a cotei reduse a TVA de 9 la sută la toate produsele alimentare și la serviciile de alimentație publică.

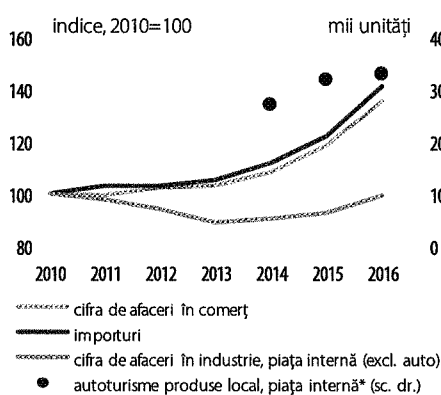
Investițiile nu au repetat performanța din 2015, volumul acestora diminuându-se cu 3,3 la sută (față de +8,3 la sută), în principal pe seama restrângerii lucrărilor de construcții ingineresti. Această componentă a cererii agregate a fost caracterizată, și pe parcursul acestui an, de volatilitate accentuată, principalii factori explicativi fiind profilul asimetric al execuției bugetare (respectiv intensificarea cheltuielilor în ultimele luni ale anului), calendarul electoral, dar și cel aferent finanțării din fonduri europene nerambursabile. Astfel, în primul semestru, volumul lucrărilor de infrastructură s-a majorat cu circa 8 la sută, sub impulsul oferit de alegerile locale din luna iunie și de prelungirea până la jumătatea anului a termenului de finalizare a unor proiecte cu finanțare europeană aferente exercițiului 2007-2013. Ulterior, dispariția acestor stimuli, dublată de întârzierile inerente în accesarea fondurilor UE corespunzătoare noului cadru financiar (2014-2020), a condus la inversarea severă a traiectoriei, astfel încât investițiile de acest tip s-au redus cu peste 11 la sută pe ansamblul anului. Rezultate modeste au consemnat și achizițiile de echipamente, care și-au pierdut treptat suflul – traiectorie regăsită atât la nivelul surselor proprii de finanțare, cât și al celor împrumutate. Singura componentă cu evoluție pozitivă a fost cea a construcțiilor de clădiri, redresarea investițiilor rezidențiale fiind susținută de creșterea veniturilor populației, dar și de relaxarea în continuare a costului finanțării bancare (inclusiv ca urmare a derulării programului „Prima casă”).

În condițiile unei îmbunătățiri consistente a ratei anuale de creștere a volumului exporturilor (+2,9 puncte procentuale, până la 8,3 la sută), anul 2016 a consemnat o diminuare a influenței negative a cererii externe nete asupra creșterii economice. Pe fondul unui ritm mai alert al exporturilor și al expansiunii cererii de consum, avansul în termeni anuali al importurilor s-a accelerat cu 0,6 puncte procentuale, până la 9,8 la sută.

Cu toate că la dinamizarea vânzărilor de bunuri pe piețele externe au contribuit și factori conjuncturali, respectiv recolta favorabilă de grâu și de plante oleaginoase, determinată rămâne continuarea procesului de integrare în rețelele internaționale de producție. Vizate sunt un număr restrâns de ramuri, precum industria cauciucului, a maselor plastice, industria echipamentelor electrice și industria mijloacelor de transport rutier, care au rămas atractive din perspectiva investițiilor străine directe, în principal datorită avantajului comparativ pe care îl oferă costul cu forța de muncă¹. La nivelul industriei mijloacelor de transport rutier, profilul dinamic al exporturilor s-a datorat însă exclusiv componentei de piese și accesorii auto, în timp ce vânzările externe de autovehicule au consemnat un nou declin, chiar în condițiile creșterii

¹ Deloitte, “Central Europe as a focal point of the automotive industry”, 2016.

cererii externe². Poziția competitivă a producției locale pe acest ultim segment este erodată de tensionarea pieței muncii, accentuată de absența investițiilor în dezvoltarea infrastructurii rutiere, care limitează extinderea capacităților în alte regiuni ale țării. Ca atare, eforturile producătorilor s-au concentrat în ultimii ani pe automatizarea procesului de fabricație, orientarea pe modele mai scumpe, respectiv relocarea unei părți a producției în alte state, mai competitive. Alte ramuri care au înregistrat creșteri ale vânzărilor pe piețele internaționale includ industria prelucrării țîțeiului (în contextul extinderii la nivel regional a operațiunilor unui important operator local, care a derulat de-a lungul timpului investiții în capacitatea de rafinare) și industria mobilei (sector care furnizează la export, în bună măsură, produse din segmentul premium, a cărui cerere vizează în primul rând calitatea). În schimb, în alte industrii producătoare de bunuri de consum, precum cea alimentară sau cea a articolelor de îmbrăcăminte, au avut loc noi restrângeri ale volumelor exportate.

Grafic 1.8
Cererea și oferta
de bunuri de consum

*) aproximare ca diferență între producția locală și exporturi

Sursa: INS, Eurostat, APIA, calcule BNR

Efectul poziției competitive modeste a producției de bunuri de consum, în ansamblu, a fost însă cel mai vizibil pe piața internă (Grafic 1.8), stimularea cererii regăsindu-se în accelerarea semnificativă a ratei de creștere a importurilor de profil (15,9 la sută, față de 8,8 la sută în anul 2015). Deficitul de competitivitate observat poate fi atribuit, pe de o parte, lărgirii diferențialului de preț față de competitori, odată cu creșterea costurilor unitare cu forța de muncă, iar pe de altă parte, investițiilor

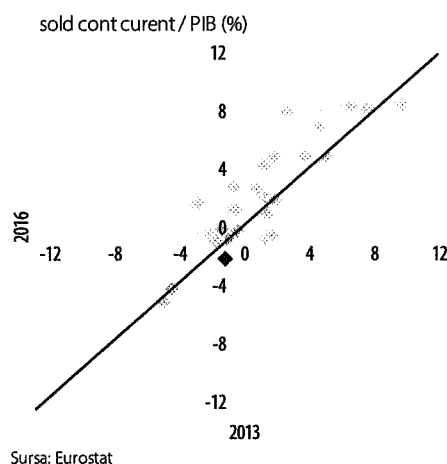
insuficiente în componenta non-preț, mai ales în capitalul uman. Alți factori non-preț relevanți vizează: (i) capacitatea redusă a producătorilor români de a pătrunde în lanțurile de producție asociate rețelelor moderne de comerț, respectiv (ii) varietatea relativ scăzută a ofertei autohtone, în condițiile diversificării continue a preferințelor consumatorilor.

Poziția externă

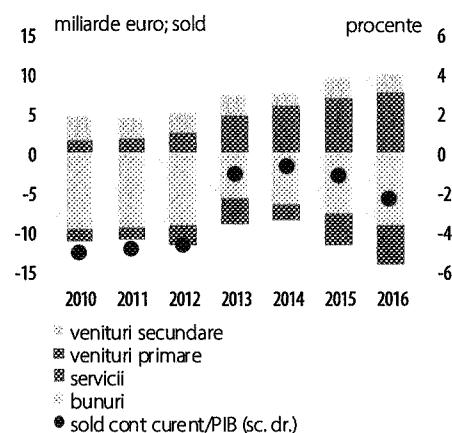
Declanșarea crizei financiare globale a inițiat un proces rapid de reechilibrare a pozițiilor externe în toate statele pentru care perioada de *boom* economic a fost marcată de deficite înalte ale contului curent. Într-o astfel de situație s-a aflat și România, care și-a ajustat dezechilibrul extern la valori sub 1 la sută din PIB în 2014, de la un vârf de aproape 14 la sută din PIB în 2007; tendința a fost susținută de modificări ale balanței economisire-investiții atât în sectorul neguvernamental, cât și în cel aferent administrației publice (Caseta 2).

Pe fondul revenirii ciclice a economiei, potențate de măsurile de relaxare fiscal-bugetară, anul 2015 marchează un punct de inflexiune pe traiectoria de consolidare a conturilor externe. Tendința de adâncire a deficitului contului curent a continuat și în 2016,

² Înmatriculările de autoturisme Dacia pe piața europeană au avansat cu 9,6 la sută în anul 2016.

Grafic 1.9
Soldul contului curent
în țările UE-28

Grafic 1.10
Contul curent

nivelul atins rămânând totuși în limite sustenabile (2,3 la sută din PIB). Nu este însă lipsit de relevanță faptul că evoluția este relativ singulară la nivel european, în condițiile în care majoritatea economiilor din blocul comunitar au înregistrat în ultimii ani fie surplusuri, fie deficite mai mici și în scădere (Grafic 1.9).

Similar anilor precedenți, încasările nete obținute pe segmentul serviciilor internaționale au compensat în proporție de peste 80 la sută soldul negativ al tranzacțiilor cu bunuri (Grafic 1.10). Contribuția cea mai importantă a venit companiilor de transport internațional, care au continuat să genereze aproape jumătate din surplusul contului de servicii. Intensificarea schimburilor comerciale pe parcursul ultimilor ani și creșterea atractivității pieței locale în contextul saturării celor din proximitate și al avantajului stabilității într-un mediu regional volatil au continuat să impulsioneze investițiile pentru înnoirea și extinderea flotelor, precum și pentru dezvoltarea capacităților de depozitare. Cu toate acestea, sectorul nu și-a atins

încă potențialul, marii operatori de profil invocând ca factori inhibitori calitatea precară a infrastructurii de transport și insuficiența personalului calificat (accentuată de atractivitatea condițiilor oferite de un loc de muncă similar în spațiul comunitar). Segmentul cel mai dinamic a fost însă „IT&C și alte servicii pentru afaceri”, care și-a păstrat traiectoria puternic ascendentă, competitivitatea ridicată a forței de muncă locale continuând să suscite interesul investitorilor străini și să atragă cerere externă.

Caseta 2. Analiza balanței economisire *versus* investiții la nivelul sectorului neguvernamental și al administrației publice³

Identitatea dintre balanța economisire-investiții la nivel de economie și cea a contului curent reprezintă una dintre relațiile centrale în analiza macroeconomică⁴. Pentru a surprinde legătura dintre agregatele fiscale și datele din balanța de plăți, soldul economisire-investiții (S-I) la nivel de economie poate fi descompus în cel aferent sectorului neguvernamental și, respectiv, cel al administrației publice.

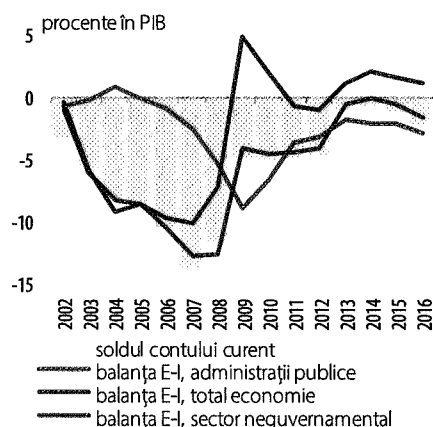
³ Analiza evoluțiilor din cadrul acestei casete este realizată pe baza seriilor nominale, exprimate ca procent în PIB nominal. Datele utilizate în analiză sunt aferente Conturilor trimestriale ale sectoarelor instituționale (serii brute, pe categorii de resurse, utilizări și operațiuni, prețuri curente, SEC 2010), sursa fiind INS.

⁴ Sursele de date pentru cele două solduri fiind diferite – Conturile naționale (INS) și Balanța de Plăți (BNR) –, în practică se observă diferențe, însă acestea nu sunt de natură să distorsioneze validitatea rezultatelor obținute.

$$(\text{Economisire} - \text{Investiții})_{\text{Total economie}} \equiv \text{Soldul contului curent}$$

$$(\text{Economisire} - \text{Investiții})_{\text{Sector neguvernamental}} + (\text{Economisire} - \text{Investiții})_{\text{Administrații publice}} \equiv \text{Soldul contului curent}$$

Grafic A
Balanța economisire-investiții
și deficitul contului curent

Sursa: INS, BNR

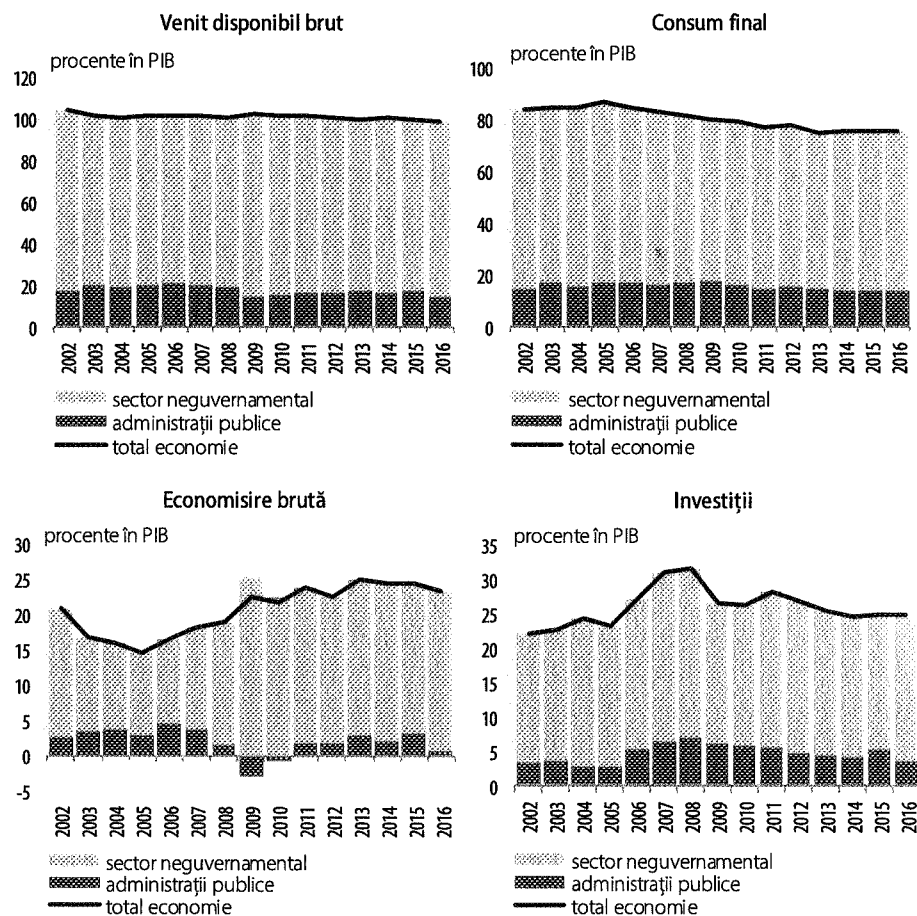
Pentru România, ajustarea semnificativă a deficitului de cont curent în perioada 2008-2014, cu circa 13 puncte procentuale (ca pondere în PIB), a implicat modificări ale balanței economisire-investiții atât în sectorul neguvernamental, cât și în cel al administrației publice, o parte importantă a acestor corecții având loc pe fondul manifestării efectelor crizei financiare globale (Grafic A).

În perioada precriză, în condițiile unui grad redus de economisire internă (sub 20 la sută din PIB, în perioada 2001-2007), investițiile sectorului neguvernamental, sprijinite inclusiv de expansiunea creditării, s-au reflectat într-o deteriorare relativ rapidă a deficitului contului curent. În 2008, în contextul propagării efectelor crizei financiare internaționale asupra economiei României, ecartul negativ dintre economiile și investițiile sectorului neguvernamental s-a înscris pe o traiectorie descendentă, însă cel aferent sectorului administrațiilor publice a continuat să se accentueze.

La aceste evoluții au contribuit: (i) în sectorul neguvernamental, majorarea ușoară a venitului disponibil, în paralel cu diminuarea consumului final și menținerea relativ constantă a investițiilor, iar (ii) în sectorul administrații publice, reducerea venitului disponibil (preponderent ca urmare a creșterii cheltuielilor cu cotizațiile și prestațiile sociale), concomitent cu sporirea consumului final și a investițiilor (Grafic B). Ca rezultat, într-o primă etapă, deficitul contului curent a cunoscut doar o ușoară atenuare. Reducerea semnificativă a acestuia – cu aproximativ 7 puncte procentuale ca pondere în PIB – a survenit abia în anul 2009, pe fondul ajustării semnificative din sectorul neguvernamental (pentru care balanța dintre economii și investiții a devenit pozitivă), în condițiile majorării venitului disponibil, concomitent cu diminuarea consumului final și a investițiilor.

În perioada 2009-2012, deficitul contului curent s-a menținut relativ stabil în contextul consolidării fiscale, susținută de două programe de asistență financiară convenite cu instituțiile internaționale (UE, FMI și Banca Mondială), dar și al unei reveniri modeste a investițiilor sectorului neguvernamental⁵. Deficitul de cont curent s-a ajustat în continuare în perioada 2013-2014 (cumulat, cu aproximativ 4,1 puncte procentuale ca pondere în PIB), pe fondul evoluției balanței dintre economisire și investiții atât în sectorul neguvernamental, cât și în cel al administrațiilor publice, în paralel cu îmbunătățirea condițiilor aferente ciclului de afaceri în România. Începând cu anul 2015, tendința de închidere a deficitului extern s-a inversat, preponderent ca urmare a accentuării decalajului dintre economisirile și investițiile aferente administrației publice, pe fondul numeroșilor stimuli fiscali și salariali care au influențat economia. În același timp, însă, în sectorul neguvernamental s-a observat o relativă stabilitate a balanței pozitive dintre economisire și investiții.

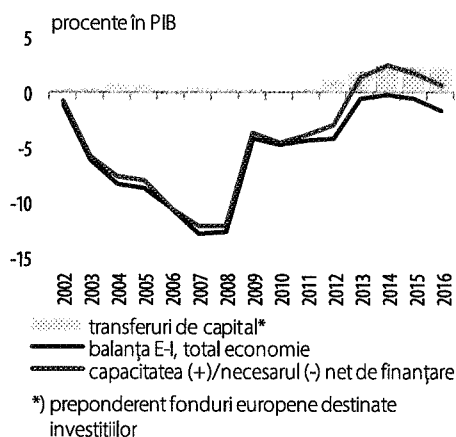
⁵ Media acestora fiind de aproximativ 21,6 la sută, relativ la maximum de 24,6 la sută din perioada precriză.

Grafic B
Principalele agregate din conturile
naționale nefinanciare

Sursa: INS

Grafic C
Evoluția capacității (+)/
necesarului (-) net de finanțare

Sursa: INS, BNR

În cadrul acestei analize, o importanță sporită o reprezintă și evaluarea capacității sau necesarului net de finanțare a economiei (Grafic C). În acest sens, în paralel cu evoluția balanței economisire-investiții la nivelul economiei, prezintă interes și intrările de natura transferurilor de capital, întrucât acestea reprezintă preponderent fonduri europene destinate investițiilor – surse negeneratoare de datorie. Începând cu anul 2012, România a beneficiat de intrări semnificative de la UE în contul transferurilor de capital, finanțarea fiind alocată în principal pentru

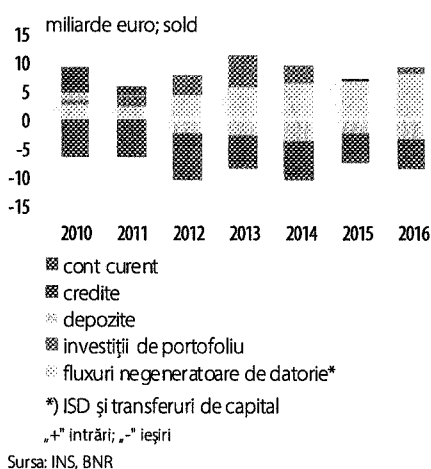
rambursarea cheltuielilor aferente proiectelor de investiții demarate atât în sectorul public, cât și în cel privat. Aceste intrări de fonduri europene au contribuit în anul 2012 la diminuarea necesarului de finanțare al României, iar începând cu anul 2013 au determinat un exces de resurse pe care economia îl pune la dispoziția restului lumii (configurând o capacitate netă de finanțare). Pentru a înțelege mai bine importanța absorbției fondurilor europene destinate investițiilor, propunem următorul exercițiu contrafactual: situația în care România nu ar fi beneficiat de aceste fonduri sau nu ar fi reușit să le atragă de la UE. În acest scenariu, necesarul de finanțare externă a economiei s-ar fi majorat, iar acoperirea ecarterului s-ar fi realizat fie pe seama atragerii de surse generatoare de datorii – creșterea volumului emisiunilor

de obligațiuni denuminate în euro sau în dolari SUA pe piețele internaționale și/sau
augmentarea împrumuturilor externe –, fie pe seama diminuării activelor de
rezervă.

În vederea clarificării conceptelor utilizate în cadrul acestei analize, prezentăm în
continuare principalele definiții ale conturilor naționale nefinanciare conform
metodologiei Sistemului European de Conturi (SEC) 2010.

Venitul disponibil brut reprezintă soldul contului de venit și surprinde partea din
valoarea creată, de care dispune economia, pentru consum final și economisire
brută.

Capacitatea (+) sau necesarul (-) de finanțare reprezintă soldul contului de capital și
indică suma netă a resurselor pe care economia le pune la dispoziția restului lumii
(valoare pozitivă) sau pe care le primește de la restul lumii (valoare negativă).

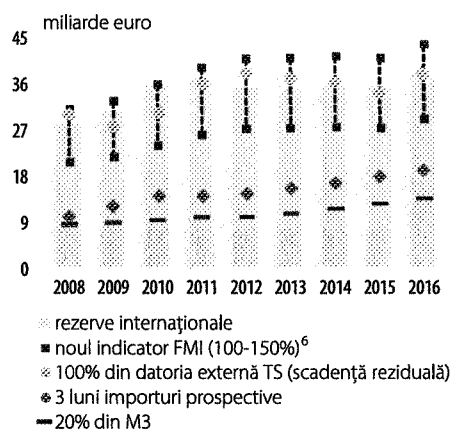
Grafic 1.11
Principalele surse de finanțare
a deficitului contului curent

Deși și-a dublat practic dimensiunea
față de anul anterior (apropiindu-se
de 4 miliarde euro), în anul 2016
deficitul operațiunilor curente ale
balanței de plăți a fost în întregime
finanțat prin fluxuri de capital
negeratoare de datorie (Grafic 1.11).
Volumul acestora s-a majorat până la
circa 8 miliarde euro, fiind alcătuit,
în proporții similare, din fluxuri nete
sub forma transferurilor de capital
(în esență, intrări de fonduri europene
nerambursabile – Caseta 3) și investiții
directe (3,9 miliarde euro, cu 1 miliard

euro peste media intervalului 2012-2015).

O evoluție satisfăcătoare s-a observat și la nivelul fluxurilor de capital cu volatilitate
ridică, în principal al investițiilor de portofoliu. Astfel, emisiunile de euroobligațiuni
efectuate în anul 2016 s-au caracterizat prin randamente care au atins minime istorice
și prin extinderea scadențelor, România beneficiind de nivelul deosebit de scăzut al
ratelor dobânzii pe plan internațional, dar și de o percepție favorabilă a investitorilor
asupra contextului macroeconomic local. În ceea ce privește evoluția fluxurilor de
depozite, plasamentele pe termen scurt ale nerezidenților și-au inversat traiectoria,
cumulând ieșiri nete de 1,5 miliarde euro, în timp ce pentru depozitele pe termen
lung ieșirile de fonduri au scăzut vizibil în intensitate.

Tendința de diminuare a presiunii din partea datoriei externe s-a manifestat
și în 2016, atât ponderea în PIB a acesteia (54,5 la sută), cât și rata serviciului
componentei pe termen lung (27,4 la sută din exportul de bunuri și servicii) atingând
valorile minime ale perioadei postcriză. Reducerea graduală a îndatorării externe pe
parcursul ultimilor ani s-a datorat, în bună măsură, rambursării împrumutului contractat

Grafic 1.12
Indicatori de adecvare
a rezervei internaționale

Sursa: FMI, BNR, CNP

de România în anul 2009 în cadrul acordului *stand-by* încheiat cu FMI (procesul s-a finalizat la începutul anului 2016). Deși consistent, efortul financiar depus în această perioadă nu a influențat negativ nici dinamica pieței valutare, nici indicatorii de adecvare a rezervelor valutare. Dimpotrivă, rezervele internaționale s-au consolidat, nivelul de 37,9 miliarde euro atins în decembrie 2016, cu o treime peste cel din decembrie 2008, asigurând acoperirea integrală a datoriei externe pe termen scurt la scadență reziduală, precum și a circa 6 luni de importuri prospective de bunuri și servicii (Grafic 1.12).

Caseta 3. Finanțarea prin fonduri europene

Fondurile europene reprezintă finanțări nerambursabile din bugetul Uniunii Europene, care vizează două obiective majore: reducerea disparităților regionale și promovarea unei agriculturi sustenabile. În vederea atingerii acestor deziderate au fost dezvoltate politica de coeziune și politica europeană pentru agricultură și pescuit, fiecare mobilizând trei tipuri de instrumente de finanțare sau fonduri (Figura 1). Direcționarea acestora către fiecare stat membru, respectiv regiune, are la bază un set de criterii de ordin economic și social, exprimate sub forma decalajelor față de media UE din punct de vedere al dezvoltării și al gradului de ocupare.

Transpunerea în termeni financiari a celor două politici este realizată prin intermediul unui cadru financiar multianual (CFM), care reprezintă, practic, un plan de cheltuieli pe un orizont de cel puțin 5 ani. Pentru fiecare stat membru este stabilit un buget anual, sumele fiind alocate în mod progresiv, având în vedere faptul că, de regulă, decontările în primii ani sunt mai reduse. Demararea proiectelor cu o anumită întârziere este explicată, printre altele, de necesitatea parcurgerii mai multor etape de la momentul inițial al alocării fondurilor și până la cel al rambursării efective a cheltuielilor (depunerea dosarului de proiect, a declarației de cheltuieli, evaluarea și autorizarea cheltuielilor de către autoritățile de management etc.). Pentru a ține cont de specificul acestui tip de finanțare, cheltuielile efectuate din alocările aferente unui anumit an pot fi decontate până la un termen stabilit – maximum 2 ani (așa-numita regulă N+2, aplicată în CFM 2007-2013) sau 3 ani (regula N+3, adoptată în actualul program financiar, 2014-2020). În practică, există însă posibilitatea extinderii acestor termene atunci când condițiile o impun – de exemplu, în contextul dificultăților induse de criza financiară.

⁶ În cazul unui regim flexibil al cursului de schimb, numitorul este calculat ca: 30 la sută din Datoria externă TS (scadență reziduală) + 10 la sută din Alte pasive + 5 la sută din Exporturi prospective de bunuri și servicii + 5 la sută din M3.

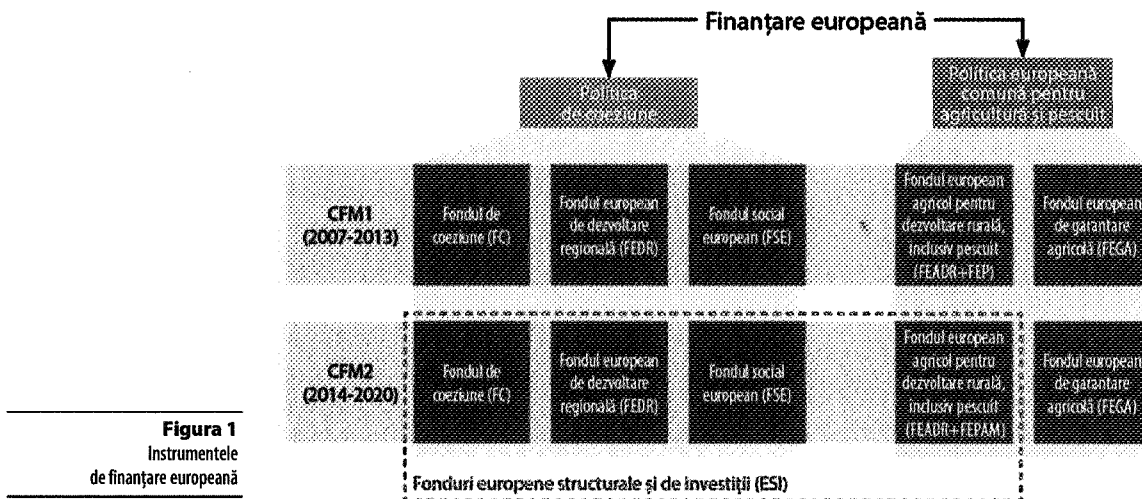
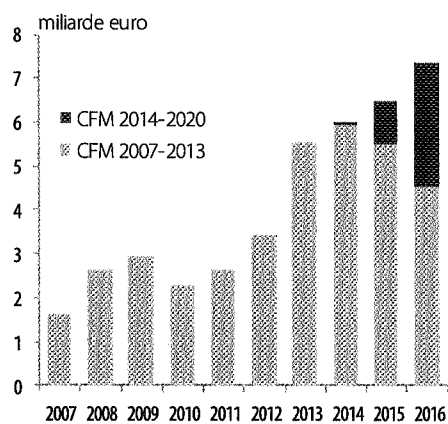

Figura 1
Instrumentele
de finanțare europeană

România a beneficiat de finanțare din fonduri europene în cadrul a două CFM, începând cu momentul dobândirii calității de membru în anul 2007. În primul exercițiu însă, viteza de absorbție a fost cea mai redusă din UE, probabil pe fondul dezvoltării lente a infrastructurii administrative necesare, până la finele anului 2013 fiind absorbite mai puțin de jumătate din sumele alocate. Practic, 2013 a fost primul an în care rata de absorbție în România, calculată ca raport între sumele atrase (avansuri și rambursări) și cele alocate⁷, s-a apropiat de nivelurile înregistrate de celelalte state europene (circa 15 la sută pe an). Dincolo de provocarea asociată gestionării simultane a două CFM, procesul de absorbție a fost îngreunat începând cu anul 2014 de timpul necesar pregătirii unui nou cadru instituțional, factor

comun, de altfel, mai multor state europene, precum și de epuizarea sumelor necesare cofinanțării de către administrațiile locale. Experiența anterioară la nivelul UE arată că, de regulă, în primii doi ani de la demararea unui nou CFM domină practic finanțarea din exercițiul financiar anterior (Bubbico și De Michelis, 2011). În cazul CFM 2007-2013, termenul de depunere a dosarelor aferente a fost extins până la sfârșitul anului 2015; în ceea ce privește România, rambursări efective au fost realizate inclusiv în anul 2017. După cum era de așteptat, intrările corespunzătoare exercițiului financiar anterior sunt dominante în intervalul 2014-2016, nivelul de absorbție aferent CFM 2014-2020 fiind deocamdată redus (Grafic A).

Grafic A
Sume primite
de la bugetul UE

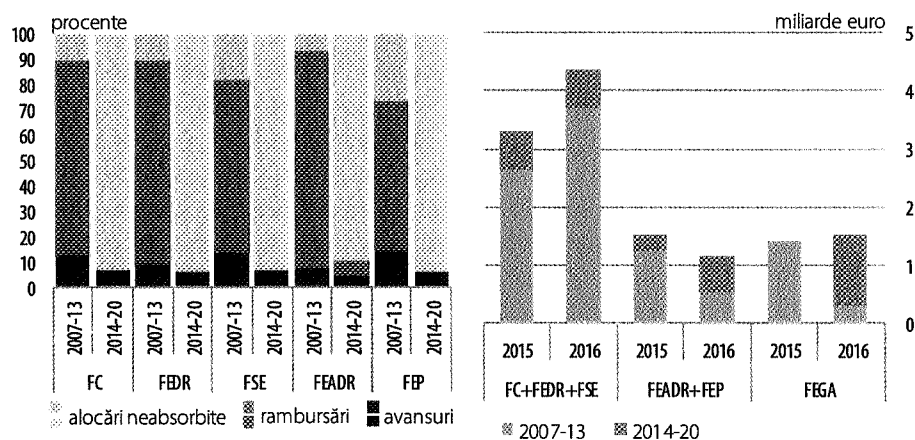

Sursa: MFP (Balanța Financiară Netă)

⁷ Opțiunea pentru această metodă de calcul, utilizată de Comisia Europeană, este justificată de asigurarea comparabilității cu alte state membre. Potrivit Ministerului Fondurilor Europene, stadiul absorbției poate fi evaluat și prin alte metode: pe baza rambursărilor efective (exclusiv avansuri), respectiv utilizând valoarea declarațiilor de cheltuieli transmise către Comisia Europeană la un moment dat.

În balanța de plăți, fluxurile corespunzătoare finanțării UE sunt înregistrate la momentul realizării efective a transferului, astfel încât intrările dintr-o anumită perioadă pot viza programe financiare diferite, care se derulează simultan. Plățile pot consta fie în avansuri acordate statelor membre în primii ani ai unui exercițiu financiar, fie în rambursări realizate în contul unor proiecte aflate în diferite stadii de implementare (Grafic B). Astfel, creșterea absorbției de fonduri europene observată la nivelul anului 2016 s-a datorat cu precădere rambursărilor de fonduri structurale și de coeziune aferente exercițiului financiar 2007-2013. În ceea ce privește noul CFM, absorbția a fost limitată și a constat cu precădere în subvenții pentru agricultură (FEGA), a căror accesare este mai facilă, nefiind condiționată de aprobarea unui proiect, ci vizând, de exemplu, sume acordate fermierilor activi în funcție de suprafața cultivată, în baza unor cereri de plată.

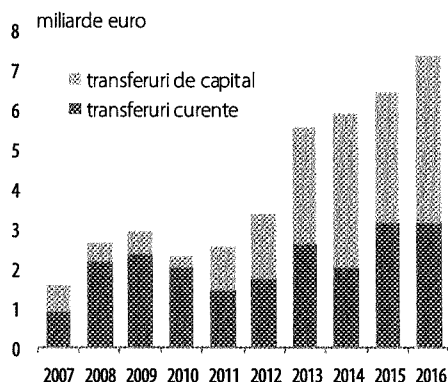
Grafic B
Absorbția fondurilor europene în cadrul celor două exerciții financiare

Sursa: MFP (Balanța Financiară Netă)

Fondurile europene acoperă în cea mai mare parte cheltuieli de investiții, evidențiate ca atare în contul de capital al balanței de plăți, existând însă și finanțări de natură operațională, înregistrate în pozițiile de venituri (primare și secundare) ale contului curent (Grafic C). Cea mai consistentă parte a fondurilor mobilizate de politica agricolă comună are caracter operațional, luând forma subvențiilor acordate fermierilor (FEGA), dar și a unor plăți pentru sprijinirea fermelor agricole de semisubzistență. O parte importantă a fondurilor FEADR (circa jumătate) sunt destinate însă lucrărilor de investiții. În CFM 2007-2013,

Grafic C
Structura fondurilor europene atrase* pe tipuri de cheltuieli (de capital sau operaționale)

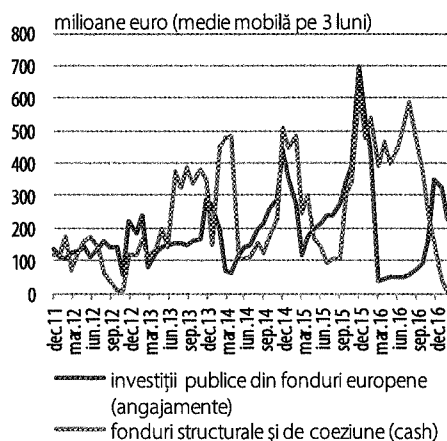

*) rambursări și avansuri

Sursa: BNR (Balanța de plăți)

fondurile totale direcționate către agricultură au însumat 15,4 miliarde euro, iar un sfert au reprezentat cheltuieli de capital (cu o rată de absorbție la nivelul FEADR de 93,4 la sută la finele anului 2016). În cadrul acestora din urmă au fost obținute rezultate satisfăcătoare în ceea ce privește lucrările de agromediu (pentru utilizarea pe scară mai largă a metodelor de producție agricolă compatibile cu protecția mediului), investițiile destinate creșterii valorii economice a pădurilor, îmbunătățirea standardelor în fermele zootehnice, precum și proiectele de instalare a tinerilor fermieri. În perioada de programare curentă, fondurile destinate dezvoltării rurale cumulează la finele anului 2016 peste 800 milioane euro, corespunzător unei rate de absorbție de circa 10 la sută.

Grafic D
Fondurile structurale și
de coeziune și investițiile publice

Sursa: MFP

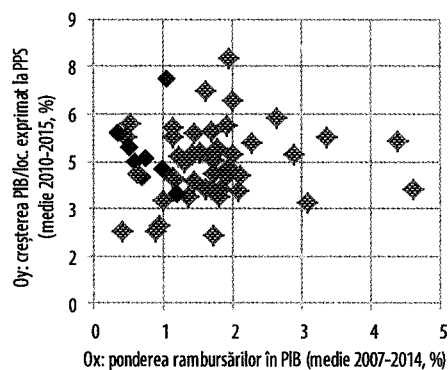
Politica de coeziune vizează, în principal, investiții în infrastructura de transport, cea de mediu și dezvoltarea regională, fondurile alocate (FEDR și FC) constituind peste 70 la sută din totalul intrărilor în contul de capital în perioada 2013-2016.

Spre deosebire, influxurile destinate susținerii componentei sociale (fondurile FSE) sunt evidențiate cu precădere în contul curent, fiind direcționate mai ales către proiecte din domeniul educației și al pregătirii forței de muncă, în scopul creșterii gradului de ocupare, inclusiv a categoriilor defavorizate. Rolul statului în gestionarea eficientă a resurselor mobilizate în cadrul fondurilor structurale și de coeziune este unul fundamental, în condițiile în care aproximativ 70 la sută dintre acestea au caracter de investiție publică (Grafic D).

Până la sfârșitul anului 2016, România a atras circa 17 miliarde euro, din cele 18,8 miliarde euro alocate în exercițiul 2007-2013, înregistrând astfel cea mai scăzută rată de absorbție⁸ (90,4 la sută), cu circa 5 puncte procentuale sub nivelul consemnat în celelalte state din grupul NSM10⁹. Aproximativ două treimi din aceste sume au fost relativ uniform

repartizate (aproape 4 miliarde euro în fiecare caz) pentru finanțarea unor proiecte vizând trei domenii majore: (i) dezvoltarea infrastructurii de transport, (ii) protecția mediului (în principal, lucrări de extindere și modernizare a sistemelor de apă, lucrări de dezvoltare a sistemelor integrate de management al deșeurilor), precum și (iii) dezvoltarea infrastructurii educaționale, a celei pentru formare profesională continuă și dezvoltarea microîntreprinderilor. Restul fondurilor atrase au fost direcționate către educația și formarea profesională a forței de muncă (inclusiv în mediul rural), dezvoltarea incluziunii sociale, respectiv eficientizarea activității economice (inclusiv prin finanțarea unor proiecte de cercetare-dezvoltare). În noul exercițiu financiar, intrările au fost reprezentate până în prezent doar de avansuri, nefiind disponibile informații cu privire la utilizarea acestor sume.

Grafic E
Repartizarea fondurilor europene
atrase și creșterea PIB/locuitor
la nivel regional – NSM10

*) sunt reprezentate regiunile NSM10 la nivelul NUTS-2; regiunile României sunt marcate cu roșu

Sursa: CE, Eurostat

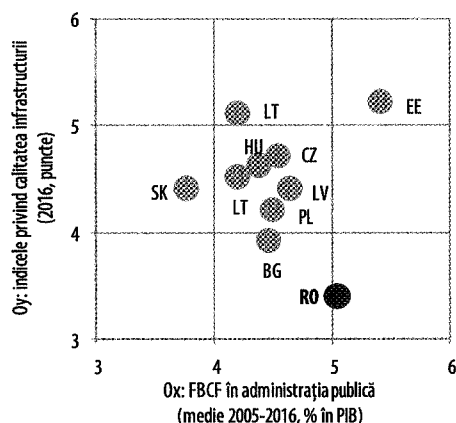
Absorbția scăzută a fondurilor structurale și de coeziune a antrenat un cost de oportunitate din perspectiva convergenței economiei românești, în condițiile în care s-a observat că regiunile cu rate mai ridicate de absorbție în perioada 2007-2014¹⁰ au, de regulă, un ritm mai alert de dezvoltare (Grafic E). Programele dedicate acumulărilor de capital fizic și dezvoltării celui uman, pilonii creșterii potențialului economiei, au consemnat cele mai scăzute rate de absorbție (87 la sută la sfârșitul anului 2016). Rezultatul poate fi atribuit, în parte, performanței modeste a sectorului public, investițiile finanțate cu fonduri europene reprezentând 1,0 la sută din PIB în perioada 2007-2014 (comparativ cu o medie de aproape 2 la sută în celelalte state din grupul NSM10).

⁸ Calculată ca raport între sumele încasate de la CE (rambursări și avansuri) și alocările pentru CFM respectiv.

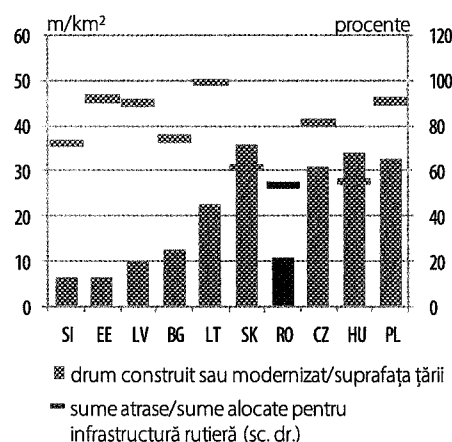
⁹ Bulgaria, Republica Cehă, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, România, Slovacia, Slovenia, Ungaria.

¹⁰ Alegerea perioadei 2007-2014 este motivată de disponibilitatea datelor.

Grafic F
Ponderea investițiilor publice în PIB
și calitatea infrastructurii în NSM10

Sursa: Eurostat, WEF (2017)

Sursa: CE

Grafic G
Finanțarea europeană a
infrastructurii rutiere
în perioada 2007-2014

Creșterea gradului de absorbție pe acest segment ar oferi un avantaj nu doar din punct de vedere cantitativ, ci și calitativ; exprimate ca procent în PIB, cheltuielile pentru investiții publice sunt superioare celor realizate în celelalte noi state membre, fără a se traduce însă într-o poziție similară din punct de vedere al calității infrastructurii rutiere (Grafic F).

Creșterea contribuției fondurilor europene la finanțarea unor astfel de proiecte (de la aproximativ 25 la sută în perioada 2007-2016) ar putea genera efecte pozitive și în planul eficienței, în condițiile în care acestea restrâng spațiul discreționar în selectarea obiectivelor, impun studii de fezabilitate riguroase, iar aprobarea finanțării este condiționată de îndeplinirea anumitor criterii (FMI, 2017). De altfel, estimările FMI indică faptul că o rată de absorbție de 95 la sută în perioada curentă de programare (realizată de economiile din regiune în exercițiul anterior) ar adăuga 1 punct procentual la ritmul de creștere a PIB potențial comparativ cu scenariul de bază (care presupune o rată de absorbție de 80 la sută).

Absența progreselor în ceea ce privește dezvoltarea infrastructurii (Grafic G) reprezintă, probabil, unul dintre cei mai importanți factori inhibitori nu doar pentru creșterea economică în ansamblu, ci și pentru atenuarea discrepanțelor inter-regionale. La fel de importante din perspectiva augmentării potențialului de creștere a economiei sunt programele finanțate prin FSE, care au vizat cu precădere formarea profesională a persoanelor inactive și a șomerilor, însă și în acest caz progresele înregistrate au fost, în general, modeste – rata șomajului structural rămâne la peste 6 la sută, iar rata de ocupare în categoria de vârstă 20-64 de ani (66,3 la sută) se plasează la un nivel sensibil inferior atât mediei europene, cât și țintei de 70 la sută stabilite prin strategia Europa 2020.

Referințe

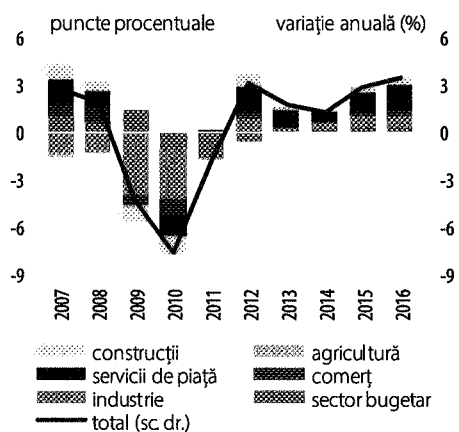
Bubbico, R., De Michelis, N. – "The Financial Execution of Structural Funds", Regional Focus, No. 03/2011

FMI – Romania: Staff Report for the 2017 Article IV Consultation, mai 2017

Piața muncii

Dinamizarea activității economice a determinat în 2016 o intensificare a ritmului angajărilor, efectivul salariaților apropiindu-se de nivelul maxim atins în perioada precriză (Grafic 1.13). În același timp, extinderea oportunităților de angajare, reflectată de majorarea ratei locurilor de muncă vacante, a favorizat reducerea sensibilă a ratelor șomajului, conducând astfel la tensionarea graduală a condițiilor pe piața muncii.

Numărul salariaților din România a avansat cu 3,4 la sută în termeni anuali, ajungând la finele anului la un nivel similar celui din 2008 (circa 4,8 milioane); mai mult de jumătate din această creștere s-a datorat angajărilor realizate în serviciile de piață, care dețin în prezent ponderea dominantă (40 la sută). În cadrul acestora, contribuții

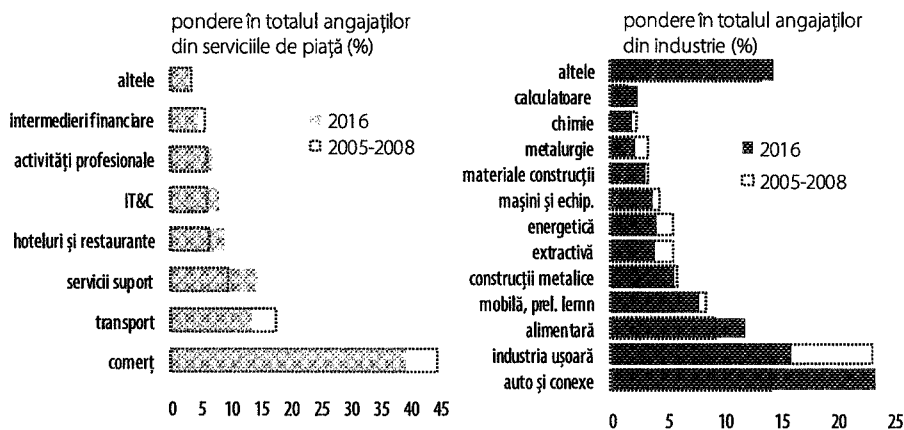

Grafic 1.13
Contribuția sectoarelor
de activitate la dinamica anuală
a numărului salariaților

Sursa: INS, calcule BNR

semnificative la absorbția de forță de muncă au revenit comerțului, aflat în expansiune rapidă, serviciilor suport și hotelurilor și restaurantelor; deși cu o pondere încă moderată în structura grupei (circa 8 la sută), un sector cu dezvoltare rapidă este și cel al serviciilor IT&C, competitiv atât prin preț, cât și prin calitate într-un moment în care cererea de profil crește alert pe plan mondial. Schimbări au avut loc și la nivelul industriei (care deținea la finele anului 2016 doar 30 la sută din totalul angajaților), singurele sectoare

care și-au majorat contribuția la ocuparea forței de muncă față de perioada precizată fiind industria auto și ramurile conexe (în contextul investițiilor realizate în acest domeniu) și industria alimentară (favorizată de stimulii adresați cererii de pe acest segment în ultimii ani); la polul opus se plasează industria ușoară, al cărei personal aproape s-a înjumătățit (Grafic 1.14).

Grafic 1.14
Structura pe ramuri
a personalului din servicii
de piață și din industrie

Sursa: INS, calcule BNR

Modificarea structurii populației ocupate în sensul creșterii ponderii sectoarelor cu o productivitate scăzută, care utilizează intens factorul muncă (comerț, servicii suport), concomitent cu majorarea cererii din partea sectoarelor cu un conținut tehnologic mai ridicat (servicii IT, industria auto și ramurile conexe) a reprezentat, de altfel, o caracteristică a economiei românești în ultimul deceniu, încadrată în tendințele globale. Fenomenul a generat însă implicații în plan social, ponderea remunerării factorului muncă în valoarea adăugată creată în economie diminuându-se în mod constant – tendință, de asemenea, manifestă la nivel mondial (Casetă 4).

Caseta 4. Ponderea remunerării factorului muncă: nivel, tendință, determinanți

Date fiind consecințele în plan economic, social și chiar politic asociate tendinței descendente a ponderii remunerării factorului muncă în valoarea adăugată, interesul acordat subiectului în cercetarea economică s-a accentuat în perioada ce a urmat crizei globale. Dincolo de efectul implicit în termeni de bunăstare, nivelul ponderii remunerării factorului muncă afectează structura cererii agregate, influențând nu doar evoluția consumului (veniturile din muncă având o înclinație marginală spre consum mai mare), ci și deciziile de investiții ale agenților economici. În condițiile unei traiectorii descendente a ponderii remunerării factorului muncă, îmbunătățirea performanței unei economii nu se regăsește în aceeași măsură în bunăstarea populației, creșterea inegalității distribuției veniturilor erodând susținerea pentru economia de piață și alimentând opoziția față de fenomenul globalizării (OCDE, 2015).

În pofida unor formalizări teoretice care postulau o relație pe termen lung constantă între veniturile din capital și cele salariale, ultimele decenii au fost caracterizate de o reducere a ponderii remunerării muncii, în special în statele avansate, unde punctul de minim pare să fi fost atins chiar înainte de declanșarea crizei financiare, fără să se fi înregistrat progrese materiale din acel moment (OCDE, 2012; FMI, 2007 și 2017). În literatura de specialitate, factori explicativi ai tendinței sunt considerați fenomenul globalizării și progresul tehnologic, care au înclinat distribuția veniturilor în favoarea capitalului. Astfel, este adusă în discuție o potențială substituție între factorul muncă și capital, în contextul scăderii în termeni relativi a costului capitalului comparativ cu cel asociat muncii. Fenomenul poate fi asociat automatizării producției și reducerii semnificative a costurilor de tranzacție și relocare, precum și unei diminuări a puterii de negociere a factorului muncă, rezultat al majorării relative a ofertei de forță de muncă la nivel mondial, concomitent cu restrângerea cererii de forță de muncă cu pregătire redusă (Arpaia *et al.*, 2009). În acest context, caseta de față își propune să evalueze nivelul ponderii remunerării factorului muncă în valoarea adăugată produsă în economia românească, urmărind totodată în ce măsură evoluția acestui indicator s-a încadrat în tendința deja observată la nivel internațional și care au fost posibilele cauze care i-au afectat traiectoria.

Metoda de calcul al indicatorului

Deși la prima vedere demersul pare facil (prin raportarea remunerării salariaților la o măsură a venitului din economie – valoare adăugată, produs intern sau venit național), literatura de specialitate alocă un spațiu considerabil selectării măsurii potrivite pentru fiecare dintre cele două elemente ale raportului. O primă motivație ar fi aceea că utilizarea cifrelor neajustate subestimează ponderea factorului muncă prin ignorarea veniturilor realizate de angajații pe cont propriu. O a doua motivație este legată de relevanța măsurii de venit utilizate la numitor – brută sau netă de amortizare.

În ceea ce privește numărătorul, este universal acceptat faptul că remunerarea muncii într-o economie vizează nu doar salariații companiilor, ci și persoanele angajate pe cont propriu. Prin urmare, costurilor cu forța de muncă, compuse din salariile brute și veniturile în natură obținute de angajați și din contribuțiile aferente forței de muncă plătite de angajatori, li se adaugă veniturile brute realizate de persoanele angajate pe cont propriu. Acestea din urmă nu sunt însă direct observabile, instituțiile internaționale (BIM, OCDE, Comisia Europeană) și studiile dedicate acestui subiect prezentând două metode de estimare. Prima dintre acestea se bazează pe ipoteza că fiecare persoană angajată pe cont propriu este remunerată la nivelul mediei pe economie, iar cea de-a doua utilizează (parțial sau integral) venitul mixt obținut de gospodăriile populației (Guerriero și Sen, 2012; Banca Olandei, 2016).

Din punct de vedere al numitorului, spațiul acordat în literatură considerațiilor privind relevanța diferitelor măsuri de venit al economiei este mult mai restrâns, indicatorii (valoarea adăugată brută sau netă, produsul intern brut sau venitul național net) fiind considerați, în general, intersanjabili, mai ales în condițiile în care accentul cade mai puțin pe nivel și mai mult pe decelarea tendințelor pe termen lung și a factorilor de influență. Cho *et al.* (2017) consideră însă că traiectoria ponderii remunerării factorului muncă este dependentă de perspectiva adoptată în calcularea acesteia, respectiv de alegerea bazei de calcul. În cazul în care scopul analizei este acela de a identifica rolul ce revine muncii, respectiv capitalului în procesul de producție (metoda de producție), baza de calcul adecvată este considerată valoarea adăugată brută. Dacă, în schimb, evaluarea urmărește modul în care ponderea remunerării factorului muncă și cea a capitalului influențează distribuția veniturilor la nivelul gospodăriilor populației, referința potrivită devine valoarea adăugată netă (metoda veniturilor).

Pentru statele membre, Comisia Europeană calculează ponderea remunerării factorului muncă utilizând ca referință VAB și atribuind persoanelor angajate pe cont propriu același cost cu cel al salariaților (I_0). Pentru a obține o evaluare a retribuirii factorului muncă și din perspectiva bunăstării create, analiza de față calculează doi indicatori alternativi, corespunzători celor două metode prezentate de estimare a veniturilor persoanelor angajate pe cont propriu, baza de calcul fiind, în ambele cazuri, VAN (I_1 și I_2).

Raportarea la măsura netă a valorii adăugate nu este însă singura diferență între I_0 și indicatorii alternativi I_1 și I_2 , aceștia conținând o serie de ajustări destinate îmbunătățirii acurateței calculului, cu precădere pentru România. Astfel, în determinarea măsurii I_1 , numărul angajaților pe cont propriu este diminuat cu numărul celor care sunt, în același timp, și angajatori, veniturile realizate de aceștia din urmă fiind, de fapt, de natura capitalului. În plus, venitul mediu atribuit angajaților pe cont propriu se limitează la salariul mediu brut pe economie, excluzând contribuțiile plătite de angajatori; motivația acestei ultime corecții decurge din faptul că, în România, această categorie de persoane ocupate nu este obligată la plata respectivelor contribuții.

Totodată, în timp ce Comisia Europeană utilizează valoarea adăugată la prețuri de bază, în determinarea indicatorilor I_1 și I_2 aceasta este luată în calcul la prețul factorilor de producție, fiind eliminate elementele care nu au legătură cu retribuirea acestora (alte impozite nete).

$$I_0 = \frac{(SB+C) \times (N_1+N_2)}{PIB-IP_n} \quad (1)$$

$$I_1 = \frac{(SB+C) \times N_1 + SB \times (N_2-N_a)}{PIB-IP_n-AI_n-C_{kf}} \quad (2)$$

$$I_2 = \frac{(SB+C) \times N_1 + V_{mixt} \times \frac{N_2-N_a}{N_2}}{PIB-IP_n-AI_n-C_{kf}} \quad (3)$$

unde:

SB – salariul mediu brut pe economie;

C – contribuțiile plătite de firmă pentru angajați (asigurări de sănătate, asigurări sociale, fond de șomaj);

V_{mixt} – venitul realizat de persoanele angajate pe cont propriu, care nu poate fi separat de profitul obținut în calitate de antreprenori;

N_1 , N_2 și N_a – efectivul salariaților din economie, numărul persoanelor angajate pe cont propriu, respectiv numărul persoanelor angajate pe cont propriu care sunt și angajatori;

PIB – produsul intern brut;

IP_n și AI_n – impozite nete pe produs, respectiv alte impozite nete (în ambele cazuri, se exclud subvențiile primite);

C_{kf} – consumul de capital fix din economie.

Este important de precizat faptul că, datorită caracteristicilor particulare ale economiilor (de exemplu, în termeni de fiscalizare a muncii sau de compoziție a categoriei angajaților pe cont propriu), niciun mod de calcul al ponderii remunerării factorului muncă nu asigură comparabilitate internațională perfectă. Astfel, măsura I_1 , care alocă salariul mediu brut fiecărei persoane angajate pe cont propriu, subestimează remunerarea factorului muncă în statele în care aceștia plătesc și un echivalent al contribuțiilor angajatorilor (de exemplu, Republica Cehă și Slovenia), dar supraestimează valoarea remunerării în cazul acelor economii unde venitul realizat de un astfel de angajat este net inferior salariului mediu brut la nivelul economiei (de exemplu, Bulgaria). De altfel, această ultimă observație este valabilă și în cazul indicatorului I_0 calculat de Comisia Europeană.

Rezultate

Tabelul 1 ilustrează ponderea remunerării factorului muncă în valoarea adăugată la nivelul economiei în România și în statele UE-28 pentru anul 2015, modificarea acestui indicator comparativ cu anul 2005, precum și nivelurile minim, mediu și maxim înregistrate în perioada 2005-2015. Perioada relativ restrânsă de timp utilizată în analiză a fost condiționată de disponibilitatea și de calitatea datelor.

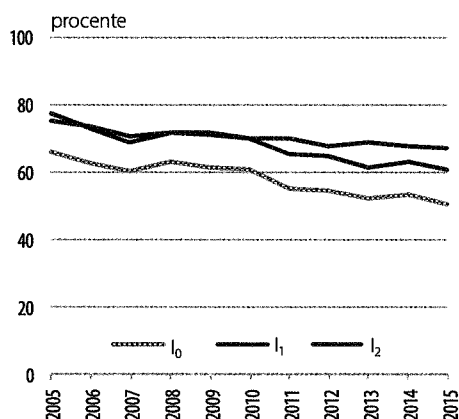
	I_0						I_1						I_2				
	2015	2015/2005	Min	Max	Medie 2005-2015		2015	2015/2005	Min	Max	Medie 2005-2015		2015	2015/2005	Min	Max	Medie 2005-2015
IE	40	-12	40	58	53	IE	51	-8	51	66	60	IE	49	-10	49	64	59
SK	50	2	46	50	48	PL	57	-5	57	62	59	MT	60	-4	60	67	65
RO	51	-15	51	66	58	LT	60	0	55	64	59	LT	62	-1	57	66	61
CZ	52	0	51	54	52	MT	60	-3	60	66	64	LU	64	3	64	68	66
PL	53	-4	53	57	55	SK	60	2	54	60	58	BG	64	-3	62	68	65
LT	53	-1	49	57	53	RO	60	-17	60	77	68	RO	67	-8	67	75	70
MT	54	-2	54	58	57	LU	63	-4	62	70	65	HU	67	-4	67	72	70
HU	54	-5	54	59	57	CZ	64	1	61	67	63	CZ	69	-1	68	73	70
LU	57	-3	56	62	58	GR	64	2	60	66	63	CY	70	4	66	70	68
GR	57	-3	56	61	59	HU	64	-3	64	68	66	PL	70	-6	70	76	73
LV	58	6	50	59	54	CY	67	0	66	70	68	HR	73	-5	73	82	77
CY	59	-6	59	65	62	IT	69	5	64	70	67	IT	73	4	69	74	72
PT	59	-8	59	67	63	PT	69	-7	69	76	72	EE	73	8	66	78	69
EE	61	7	54	63	58	EE	71	11	60	74	66	PT	73	-7	73	80	77
IT	61	2	60	62	61	ES	71	2	70	72	71	UK	74	1	72	76	74
ES	61	-1	61	63	62	BG	72	8	58	72	64	ES	74	-3	73	77	74
SE	62	2	59	64	62	DE	74	2	69	75	72	GR	75	2	72	75	74
DE	63	1	59	63	62	LV	74	9	65	74	70	SK	75	2	69	75	73
AT	63	2	60	63	62	UK	74	2	73	77	75	NL	76	0	73	77	75
FL	64	3	59	65	63	AT	75	4	69	75	73	SE	76	3	71	78	75
BG	64	9	51	64	57	NL	75	2	72	76	74	FL	76	4	70	79	75
DK	64	0	64	68	65	SE	76	3	71	78	75	DE	77	2	72	77	75
NL	66	2	63	66	65	HR	77	1	75	84	79	AT	77	4	70	77	74
UK	66	2	65	68	67	FL	77	5	69	79	75	DK	77	-1	77	84	79
BE	67	1	65	68	67	DK	77	0	76	83	78	BE	78	2	75	80	78
FR	67	3	64	67	66	BE	79	3	75	81	78	LV	78	5	73	82	77
HR	68	-5	68	74	72	FR	80	4	74	80	78	FR	80	3	77	81	79
SI	71	1	68	73	71	SI	88	3	80	91	86	SI	87	1	82	89	86

Notă: (i) în cazul HR și LU, din VAB nu au fost deduse alte taxe și impozite (taxe pe clădiri și alte mijloace fixe etc.); (ii) pentru I_2 a fost luată în calcul perioada 2005-2014 în cazul BG și HR, 2005-2013 în cazul CY, respectiv 2010-2015 în cazul LU.

Sursa: AMECO, Eurostat, calcule proprii

Tabel 1.1
Ponderea remunerării
factorului muncă în UE-28

Grafic A
Evoluția ponderii remunerării
factorului muncă în România
în perioada 2005-2015

Sursa: AMECO, Eurostat, calcule proprii

În nivel, ponderea remunerării factorului muncă este puternic dependentă de metoda de calcul utilizată, respectiv de raportarea la măsura brută sau la cea netă a valorii adăugate, contribuția semnificativă a amortizării la ponderea capitalului diminuând indicatorul I_0 la valori sensibil inferioare celor înregistrate de I_1 și I_2 , corespunzătoare unei perspective diferite (cea a veniturilor).

În cazul României, I_1 și I_2 se plasau la finele intervalului analizat cu 9 și respectiv 16 puncte procentuale peste I_0 , valorile atinse situându-se însă în fiecare dintre cele trei cazuri în apropierea celor înregistrate de statele aparținând grupului obișnuit de comparație (Republica Cehă, Bulgaria, Polonia, Ungaria).

În ceea ce privește tendința indicatorilor, rezultatele sunt mai puțin divergente: în toate variantele de calcul (mai vizibil, totuși, în cazul I_1), ponderea remunerării factorului muncă a fost relativ stabilă în majoritatea statelor europene sau chiar a

crescut ușor în intervalul 2005-2015; excepție au făcut, în general, noile state membre, cea mai pronunțată scădere caracterizând economia României, unde ponderea remunerării factorului muncă s-a restrâns cu mai mult de 8 puncte procentuale pe parcursul ultimilor 10 ani (Grafic A).

O contribuție deloc neglijabilă la tendința de scădere în termeni relativi a remunerării factorului muncă a revenit reducerii contribuțiilor datorate de angajator cu peste 10 puncte procentuale în perioada 2005-2015 (modificări anuale între 2005 și 2008, urmate de reducerea acestora cu 5 puncte procentuale în octombrie 2014). Factorul de influență esențial este reprezentat însă de modificarea structurii economiei, concomitent cu eficientizarea activității economice (creștere a productivității totale a factorilor – engl. *total factor productivity* (TFP), datorată inclusiv progresului tehnologic). Utilizând un indicator de structură de tipul:

$$I_{str} = \sum_{i=1}^k \Delta s_i^2 \times \frac{s_{i,t-1}}{100} \quad (4)$$

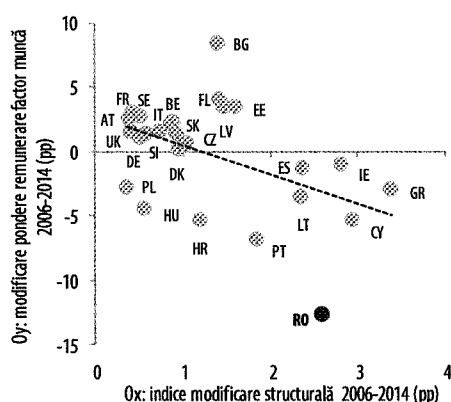
unde Δs_i ilustrează modificarea ponderii în VAB a sectorului i în anul 2014 comparativ cu 2006, iar $s_{i,t-1}$ reprezintă ponderea în VAB a sectorului i în anul 2006, se observă că România se plasează printre statele care s-au confruntat cu cele mai ample transformări structurale în ultimii 10 ani, valoarea înregistrată

(2,59) depășind cu mult nu doar media europeană (0,43), dar și media noilor state membre (1,16). O magnitudine ridicată a schimbărilor de natură structurală este asociată, de regulă, unor reduceri mai pronunțate ale remunerării factorului muncă în perioada analizată (Grafic B).

Modificările structurale prin care a trecut economia României începând cu anul 2000 reflectă, în esență, reorganizarea unor activități supradimensionate din punct de vedere al personalului, în efortul de a deveni o economie de piață funcțională, deci mai competitivă. Accentuarea fenomenului după declanșarea crizei globale a fost probabil indusă de majorarea gradului de integrare în lanțurile de valoare adăugată; fenomenul – vizibil, de altfel, și în alte economii

emergente (FMI, 2017) – a condus la o creștere semnificativă a intensității utilizării capitalului în economie, de la niveluri foarte reduse în 2005 (Grafic C). În plus, avantajul competitiv oferit de economia autohtonă a fost reprezentat de costurile reduse cu forța de muncă. Acesta corespunde unei calificări înalte la costuri mai scăzute în comparație cu alte state europene doar pe segmente înguste ale activității economice, în proporție dominantă referindu-se la forța de muncă slab calificată, cu capacitate scăzută de a crea valoare adăugată. De altfel, valoarea adăugată pe oră lucrată în România se situează la aproape 30 la sută din media UE, sub nivelul înregistrat în alte noi state membre (de exemplu, Republica Cehă, Ungaria sau Polonia). La tendința descendentă a ponderii remunerării factorului muncă a contribuit și creșterea preocupării unor companii pentru automatizarea proceselor de producție, în condițiile în care migrația de amploare, mobilitatea

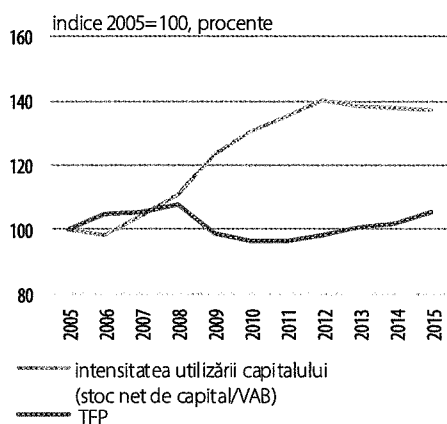
Grafic B
Indicele modificării structurale a
economiei și dinamica ponderii
remunerării muncii în UE-28*

*) exclusiv Luxemburg și Malta

Sursa: AMECO, Eurostat, calcule proprii

Grafic C
Intensitatea utilizării
capitalului și TFP

Sursa: AMECO, calcule proprii

internă limitată a forței de muncă, inadecvarea sistemului de învățământ la nevoile economiei (nu doar din perspectiva tipologiei calificărilor solicitate, ci și a calității pregătirii) au accentuat dificultățile întâmpinate de angajatori în recrutarea personalului.

În absența unor politici active în direcția creșterii calității educației și a dezvoltării infrastructurii de transport (care să faciliteze penetrarea investițiilor și accesarea forței de muncă disponibile în zonele din afara clusterelor industriale actuale), contribuția tendinței de automatizare ar putea deveni și mai pronunțată în anii următori. Astfel, o structură a forței de muncă cu o pondere relativ ridicată a angajaților cu niveluri reduse de pregătire și care desfășoară activități repetitive, cu complexitate scăzută, favorizează substituția muncii prin linii automatizate de producție.

Referințe

Arpaia, A., Pérez, E. și Pichelmann, K. – "Understanding Labour Income Share Dynamics in Europe", *European Economy, Economic Papers* 379, 2009

Banca Olandei – "Alternative Labour Income Share Currently Relatively Low", *DNBulletin*, aprilie 2016

Comisia Europeană – *The Labour Income Share in the European Union*, 2007

Cho, T., Hwang, S. și Schreyer, P. – "Has the Labour Share Declined?: It Depends", *OECD Statistics Working Papers* 2017/01

Fondul Monetar Internațional – "The globalization of labor", *World Economic Outlook*, aprilie 2007

Fondul Monetar Internațional – "Understanding the downward trend in labor income shares", *World Economic Outlook*, aprilie 2017

Guerriero, M. și Sen, K. – "What Determines the Share of Labour in National Income? A Cross-Country Analysis", *IZA Discussion Paper Series*, No. 6643, 2012

OCDE – *Employment Outlook*, 2012

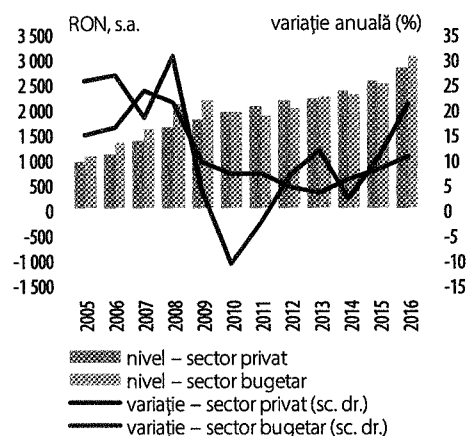
OCDE – *The Labour Share in G20 Economies*, 2015

Creșterea capacității economiei de a crea locuri de muncă pe parcursul anului 2016 a condus la comprimarea ratelor șomajului, rata BIM coborând la 5,8 la sută (-0,9 puncte procentuale), iar cea a șomajului înregistrat, la 4,8 la sută (-0,3 puncte procentuale). Diminuarea celor doi indicatori poate fi atribuită mai degrabă factorului ciclic, în condițiile în care nu a fost însoțită de o îmbunătățire a situației persoanelor rămase fără un loc de muncă pe un termen mai îndelungat (rata șomajului pe termen lung, conform definiției BIM, s-a menținut la 3 la sută pentru al șaselea an consecutiv, iar numărul șomerilor neindemnizați a depășit 75 la sută din total pentru al doilea an consecutiv). Nici în cazul tinerilor nu a avut loc o redresare – rata de ocupare a acestora a coborât la 22,3 la sută (în pofida unei scăderi a ratei șomajului până la valori apropiate de media precriză), iar rata de abandon școlar a rămas printre cele mai ridicate din UE, mult peste nivelul maxim de 10 la sută propus în raportul

*Education and Training 2020*¹¹. În plus, rata de ocupare a persoanelor de peste 55 de ani s-a menținut în ultimii 10 ani în jurul valorii de 43 la sută, în contrast cu progresele considerabile observate la nivelul UE (creștere de la 44 la 55 la sută). Toate aceste dificultăți indică persistența – chiar agravarea – problemelor structurale ale pieței muncii, generate de extinderea emigrației, îmbătrânirea populației și necorelarea competențelor candidaților cu cerințele angajatorilor.

Dinamica anuală a câștigului salarial mediu brut s-a accelerat semnificativ în anul 2016, aceasta depășind pragul de 10 la sută (+4,4 puncte procentuale, până la 12,8 la sută)¹². Evoluția reflectă influența unui cumul de factori – creșterea gradului de încordare a pieței muncii (influența factorilor ciclici fiind accentuată de persistența rigidităților structurale) o nouă majorare a pragului minim de salarizare în economie (cu impact superior celui din anul 2015), dar și o serie de creșteri salariale acordate în unele ramuri în contextul unor câștiguri anterioare de productivitate.

Un avans amplu al dinamicii salariale a fost vizibil în construcții și în serviciile de piață, cu precădere în comerț, hoteluri și restaurante, fiind asociat ponderii importante a personalului încadrat la nivelul salariului minim. În plus, dată fiind dezvoltarea alertă,

Grafic 1.15
Câștigul salarial brut

Sursa: INS, calcule BNR

în domenii precum IT&C și servicii administrative și de suport, salariile au continuat să crească cu peste 10 la sută în termeni anuali. Chiar dacă s-a situat sub media pe economie, un ritm consistent a fost vizibil și în industrie (+1,2 puncte procentuale, până la 8,1 la sută), mai accentuat în ramurile aflate în expansiune (produse electronice). Ritmuri în creștere s-au observat însă și în industria alimentară și în cea ușoară, evoluție care – în absența câștigurilor de productivitate – nu a rămas fără efect în planul competitivității; în cel de-al doilea caz, s-a observat chiar o

intensificare a disponibilizărilor, sectorul aflându-se oricum într-un proces de restrângere, în linie cu tendința conturată pe plan extern, de relocare a producției în statele asiatice, mai atractive prin cost. Pe de altă parte, dinamica salariului mediu pe economie a fost sensibil influențată de majorările acordate în sectorul bugetar (circa 5 la sută, în medie, pentru personalul cu salarii reduse din instituțiile publice, în august 2016, respectiv 15 la sută în sistemul public de sănătate, în decembrie 2016) (Grafic 1.15).

În plus, accelerarea substanțială a dinamicii salariale din serviciile publice (+21 la sută în termeni anuali) nu este lipsită de repercusiuni în mediul privat, manifestarea unui efect de demonstrație accentuând presiunile de majorare asociate încordării progresive a pieței muncii.

¹¹ Raport care prezintă prioritățile în domeniul educației și al formării profesionale identificate la nivelul statelor UE, în cadrul strategiei Europa 2020.

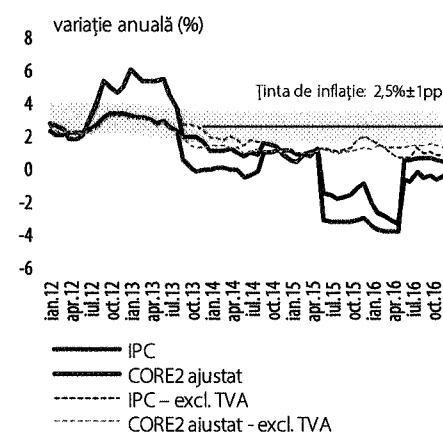
¹² În termeni reali însă, ritmul anual al salariului brut a urcat la 15 la sută, nivel similar perioadei precriză, constituind astfel un stimul pentru extinderea cererii de consum.

2.2. Prețuri și costuri

Prețuri de consum

Traectoria pe care s-a plasat rata anuală a inflației IPC în anul 2016 a fost profund marcată de modificările operate la nivelul TVA în iunie 2015 și ianuarie 2016: extinderea cotei reduse a TVA de 9 la sută la toate produsele alimentare și, respectiv, reducerea cotei standard a TVA de la 24 la 20 la sută. Suprapunerea acestora în prima

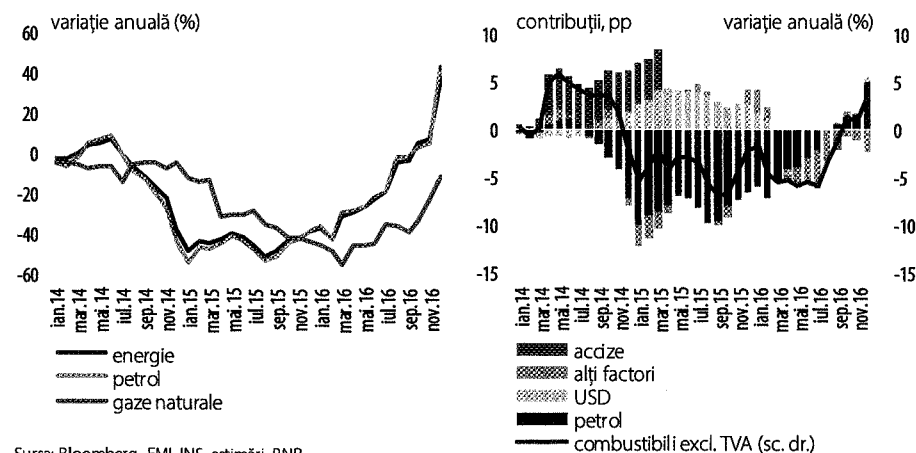
parte a anului a împins indicatorul la valori pronunțat negative (sub -3 la sută), dispărarea efectului primei măsuri determinând în cel de-al doilea semestru inversarea tendinței (-0,54 la sută la finele anului, în ușoară creștere comparativ cu decembrie 2015). Dinamica anuală a inflației s-ar fi plasat însă sub limita inferioară a intervalului de variație atașat țintei de $\pm 2,5$ la sută și în absența măsurilor fiscale amintite, indicatorul ajustat cu impactul de runda întâi al modificărilor TVA diminuându-se în cursul anului 2016 cu 1 punct procentual, până la un

Grafic 1.16
Rata anuală a inflației

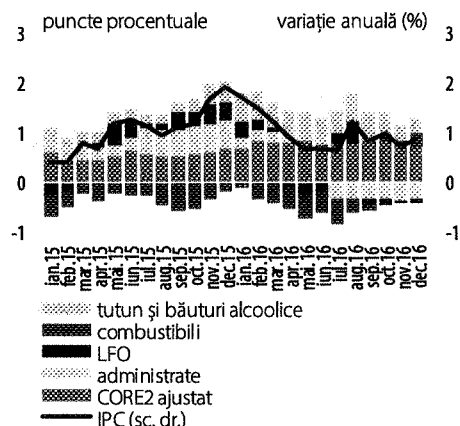
Sursa: INS, estimări BNR

nivel de 0,9 la sută în decembrie (Grafic 1.16). Explicația vizează, în esență, evoluția cotațiilor materiilor prime, cu precădere a celor energetice, reflectate puternic de componenta volatilă a coșului de consum și, într-o anumită măsură, de cea administrată. Astfel, declinul sever consemnat la începutul anului de prețul țițeiului (aproximativ 50 la sută) s-a reflectat rapid în dinamica prețurilor interne ale combustibililor, mișcarea propagându-se ulterior, în diferite proporții, și la nivelul altor subindici de preț (Grafic 1.17). Totodată, existența unei supraoferte temporare la nivel european pe segmentul legume-fructe a imprimat ratei anuale de creștere a prețurilor interne corespunzătoare o tendință constant descendentă în prima jumătate a anului. Ulterior, influențele de pe cele două paliere ale grupei volatile s-au neutralizat reciproc, impactul pozitiv generat de mișcarea ascendentă a cotației petrolului fiind compensat integral de materializarea unui an agricol favorabil pe plan intern.

Grafic 1.17
Cotațiile materiilor prime energetice și prețul intern al combustibililor

Sursa: Bloomberg, FMI, INS, estimări BNR

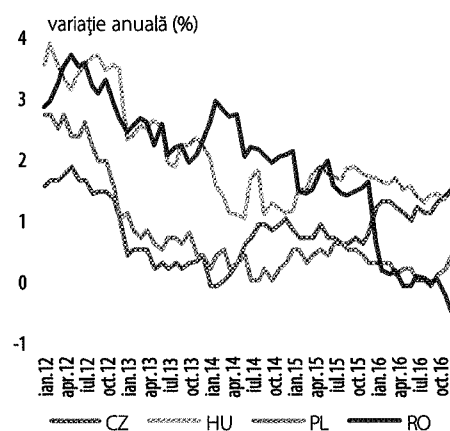
Grafic 1.18
Contribuții la rata anuală IPC
(exclusiv efectul direct
al reducerii cotelor TVA)

Sursa: INS, estimări și calcule BNR

Pe ansamblul anului, aportul dominant la reducerea ratei anuale a inflației IPC (exclusiv impactul de runda I al reducerii TVA) a revenit prețurilor administrate (-0,9 puncte procentuale; Grafic 1.18), reducerea tarifelor pentru energie (mai amplă în lunile mai și iulie) reflectând – dincolo de influența ciclului electoral – modificarea condițiilor de piață. Astfel, nivelul foarte scăzut al prețurilor produselor energetice pe piețele externe (țigări și gaze naturale) a justificat, pe de o parte, suspendarea calendarului de

liberalizare a gazelor naturale până în martie 2017, iar pe de altă parte, a contribuit la scăderea tarifelor energiei electrice pe piața concurențială; un rol a revenit, în acest ultim caz, și creșterii importanței relative a surselor regenerabile.

Pe un palier scăzut s-a poziționat în 2016 și inflația de bază CORE2 ajustat, măsura corectată cu impactul de runda I al reducerii TVA fluctuând în intervalul 1,2-1,4 la sută

Grafic 1.19
O măsură a inflației de bază
(IAPC exclusiv băuturi alcoolice,
tutun, bunuri energetice
și mărfuri alimentare)

Sursa: Eurostat

(Grafic 1.16). Influența mediului extern s-a resimțit și la nivelul acestui indicator, evidențele empirice indicând două mecanisme de transmisie: restrângerea pronunțată a unor costuri de producție (cu materiile prime și energia) și de transport, respectiv intensificarea importurilor de bunuri de consum la prețuri mai competitive. Aceste evoluții, alături de accentuarea competiției între principalele lanțuri de comerț modern, au oferit contrapondere presiunilor inflaționiste generate intern, conducând la slăbirea relației

dintre inflație și deviația PIB de la nivelul său potențial¹³. În aceste condiții, modificările observate pe parcursul anului la nivelul inflației de bază nete au fost absolut marginale, deși economia și-a schimbat poziția ciclică chiar din primul trimestru, iar costurile unitare cu forța de muncă s-au majorat considerabil. Evoluții relativ benigne ale inflației de bază¹⁴ au fost observate și la nivelul altor state din regiune, inclusiv pe seama fenomenului de aplatizare a curbei Phillips (Ungaria și Polonia; Grafic 1.19).

¹³ A se vedea Caseta „Relația dintre nivelul activității economice și inflație”, inclusă în Raportul asupra inflației, Banca Națională a României, mai 2017.

¹⁴ O măsură armonizată la nivel european, calculată excluzând din coșul de consum al populației mărfurile alimentare, bunurile energetice, tutunul și băuturile alcoolice.

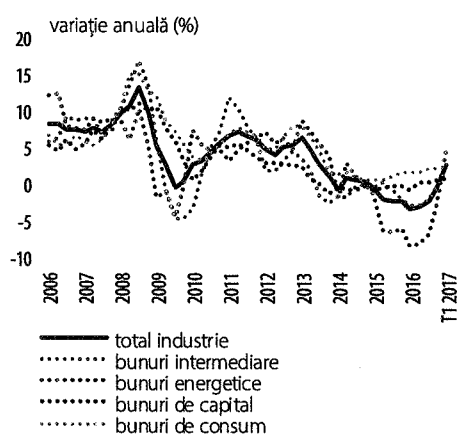
Deviația PIB: definiție
și metode de evaluare

Deviația PIB (engl. *output gap*) reprezintă o măsură sintetică a decalajului dintre cererea și oferta agregată din economie, fiind calculată ca diferență între nivelul efectiv al PIB (ce reflectă evoluția cererii agregate pe termen scurt) și cel potențial (ce reflectă evoluția ofertei agregate pe termen lung). PIB potențial este acel nivel al activității economice care s-ar obține în condițiile utilizării eficiente a stocului de capital și a forței de muncă angajate efectiv în producție și care nu generează presiuni asupra inflației. Valori ale cererii agregate care depășesc capacitățile potențiale de producție (exces de cerere) generează, *ceteris paribus*, presiuni inflaționiste; similar, o deviație PIB negativă (deficit de cerere) induce presiuni dezinflaționiste. Întrucât este un factor determinant pentru evoluția prețurilor bunurilor de consum (în particular, pentru dinamica inflației de bază), deviația PIB este un indicator important pentru o bancă centrală care adoptă strategia de țintire a inflației. Prin definiție, politica monetară poate afecta doar deviația PIB, întrucât pe termen lung oferta agregată depinde, în principal, de factori de natură structurală sau instituțională, aflați în afara controlului acesteia (de exemplu, evoluțiile demografice, progresul tehnologic, orientarea celorlalte politici economice).

Evaluarea deviației PIB – variabilă neobservabilă, ce trebuie estimată – ridică o serie de provocări, cu atât mai mult în cazul țărilor emergente, caracterizate de schimbări frecvente de regim sau de reversări ample ale politicilor economice. Această evaluare poate fi realizată printr-o multitudine de metode, pornind de la filtre statistice univariate (precum Hodrick-Prescott sau *band-pass*), până la cele multivariate. Acestea din urmă iau în considerare interacțiunile dintre deviația PIB și o serie de variabile macroeconomice observabile precum rata inflației, rata dobânzii, cursul de schimb sau rata șomajului. Principalele avantaje ale metodelor multivariate sunt utilizarea unei game largi de informații, precum și impunerea unor relații consistente cu teoria economică¹⁵. Caracterul neobservabil al deviației PIB, dar și multitudinea metodelor alternative de estimare, implică asocierea unui anumit grad de incertitudine evaluărilor obținute cu privire la magnitudinea acestuia. Incertitudinea este mai ridicată în cazul evaluării deviației PIB din perioadele recente, datorată atât unor aspecte specifice filtrelor statistice (de exemplu, *end-of-sample problem*), cât și caracterului provizoriu al celor mai recente seturi de date utilizate.

Prețuri de producție

Debutul anului 2016 a fost marcat de cea mai amplă contracție a prețurilor de producție pentru piața internă (-3,8 la sută în termeni anuali în luna martie).

Grafic 1.20
Evoluția prețurilor de producție
pentru piața internă

Sursa: Eurostat

Determinante au fost evoluțiile de pe segmentul bunurilor energetice și al celor intermediare, corelate cu coborârea cotațiilor petrolului și ale metalelor la valorile minime din ultimii 12 ani (Grafic 1.20). În cazul bunurilor energetice, la dinamica puternic negativă a prețurilor au contribuit semnificativ decizia autorității de profil de a diminua tarifele de distribuție a energiei electrice începând cu 1 ianuarie 2016 și scăderea prețului energiei electrice pe piața liberă în primele luni ale anului.

¹⁵ De exemplu, legătura între deviația PIB și rata inflației poate fi modelată cu ajutorul unei curbe de tip Phillips. Astfel, în cadrul unui model economic, se poate asigura corespondența dintre modul de estimare și conținutul teoretic al conceptului de PIB potențial (nivel al PIB care nu generează presiuni inflaționiste).

După valorile minime atinse în prima lună a anului 2016, cotațiile materiilor prime au urmat o traiectorie ascendentă în majoritatea cazurilor¹⁶, ca urmare a restrângerii excedentului de ofertă. În corelație cu această tendință, prețurile producției industriale pentru piața internă și-au redus progresiv ritmul anual de scădere, iar la începutul anului 2017 dinamica acestora a revenit puternic în teritoriul pozitiv, înregistrând cel mai mare avans din ultimii 3 ani și jumătate (3,2 la sută în luna martie 2017).

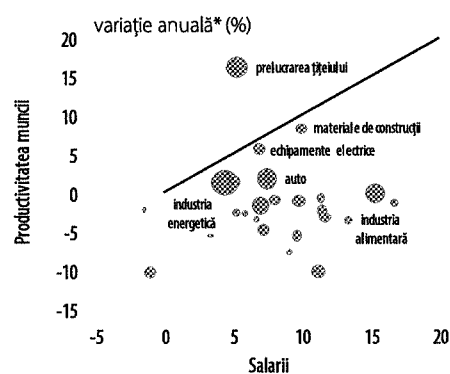
Pe segmentul bunurilor de consum, rata anuală a prețurilor de producție s-a majorat gradual pe parcursul anului 2016, ajungând la 3 la sută în martie 2017. Evoluția reflectă presiunile în creștere din partea costurilor de producție (materiale și salariale), dar și păstrarea dinamicii alerte a cererii de consum, stimulată de măsurile de relaxare a politicii fiscale și a celei de venituri, precum și de îmbunătățirea condițiilor pe piața muncii (atât din perspectiva salariilor, cât și a ocupării).

Costuri unitare cu forța de muncă

În anul 2016, dinamica anuală a costurilor unitare cu forța de muncă pe ansamblul economiei a revenit în teritoriu pozitiv (5,5 la sută), consemnând cel mai alert ritm de creștere din perioada postcriză. Cu toate acestea, potențialul acestui factor de a conduce la acumularea unor presiuni de creștere a prețurilor finale este limitat de accentuarea climatului concurențial, date fiind creșterea contribuției importurilor la satisfacerea cererii de consum (într-un context marcat de inflație externă scăzută) și extinderea agresivă a marilor lanțuri comerciale. Intensificarea ritmului ULC se datorează în totalitate accelerării remunerării salariale¹⁷, în condițiile în care productivitatea muncii a continuat să avanseze și în anul 2016 (până la 5,8 la sută în termeni anuali, +0,9 puncte procentuale față de anul precedent). Acest câștig de productivitate poate fi atribuit însă în cea mai mare parte unor factori ciclici, având în vedere că nici pe piața muncii, nici la nivelul înzestrării cu capital nu pot fi decelate semnale care să indice suport și din partea factorilor structurali. Pe de o parte, au persistat deficiențele existente la nivelul mobilității interne și al alinierii

competențelor profesionale ale ofertei de forță de muncă la cele solicitate de angajatori. Pe de altă parte, evoluția nefavorabilă a formării brute de capital fix a fost determinată chiar de componentele care ar putea genera câștiguri de productivitate pe termen lung – tehnologie și infrastructură.

La nivel sectorial, intensificarea dinamicii anuale a ULC a fost cvasigeneralizată, sectorul comercial (principalul receptor al stimulilor fiscali adresați consumului) reprezentând singura excepție notabilă.

Grafic 1.21
Productivitatea și salariile
în industrie

(*) 2016
Notă: Dimensiunea cercurilor este proporțională cu ponderea deținută în producția totală.
Sursa: INS, calcule BNR

¹⁶ Excepție au făcut prețurile cerealelor care, începând cu a doua jumătate a anului, au început din nou să scadă, ca urmare a apariției primelor semnale cu privire la înregistrarea unei recolte agricole favorabile la nivel mondial, care ulterior s-a și materializat.

¹⁷ Accelerarea a fost indusă în principal de creșterea salariului minim brut, precum și de majorările acordate atât în sistemul bugetar, cât și în mediul privat.

În industrie, decalajul dintre evoluția remunerării și cea a productivității s-a accentuat sensibil, o singură ramură a industriei prelucrătoare reușind să genereze câștiguri de productivitate superioare dinamicii salariilor – prelucrarea țiteiului, pe seama scăderii costurilor cu materia primă, dar și a unei cereri consistente, atât pe plan intern, cât și din partea pieței externe (Grafic 1.21). Mai mult, doar câteva sectoare industriale au consemnat câștiguri de productivitate a muncii comparativ cu anul anterior, respectiv industria auto și cea a fabricării echipamentelor electrice (beneficiare în continuare a unor fluxuri consistente de investiții străine directe), industria energetică (în contextul restructurării marilor complexe energetice), precum și fabricarea materialelor de construcții (în corelație cu efervescența lucrărilor pe segmentul rezidențial).

2.3. Evoluții fiscale

Deficitul bugetului general consolidat (conform SEC 2010) s-a adâncit substanțial în 2016, atingând 3 la sută din PIB, de la un nivel de 0,8 la sută din PIB consemnat la finele anului anterior. Deficitul (SEC 2010) a depășit ușor ținta de 2,9 la sută din PIB avută în vedere în Programul de convergență 2016-2019 (PC), în pofida unei creșteri economice superioare așteptărilor (4,8 la sută comparativ cu o proiecție de 4,2 la sută în PC) și a unei lărgiri de semnificativ mai mică amplitudine în raport cu așteptările inițiale a deficitului bugetar calculat conform metodologiei naționale (*cash*). Acesta din urmă, preconizat în construcția bugetară să urce până la un nivel de 2,8 la sută din PIB, a atins doar 2,4 la sută din PIB la finele anului, în contextul subexecuției cheltuielilor programate. Explicația apariției, în contrast cu evoluțiile din anii anteriori, a unui ecart pozitiv substanțial (0,6 la sută din PIB) între deficitul bugetului general consolidat calculat conform SEC 2010 și cel determinat pe baza metodologiei naționale, rezidă în principal în influența unor factori temporari: înregistrarea la nivelul cheltuielilor bugetare conform primei clasificări a întregii sume de 3,8 miliarde lei reprezentând diferențele salariale datorate cadrelor didactice plătibile în perioada 2016-2020 conform Legii nr. 85/2016 (plățile efective din 2016 s-au ridicat la circa 910 milioane lei), precum și a sumei de 2,1 miliarde lei aferente titlurilor de despăgubire emise de Agenția Națională de Restituire a Proprietăților în baza Legilor nr. 165/2013 și nr. 164/2014 (achitarea acestora urmând a se face eșalonat).

	procente în PIB						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Soldul bugetului general consolidat, cash* (metodologie națională)	-2,5	-2,5	-1,8	-1,4	-2,4	-2,96	-2,96
Soldul bugetului general consolidat, (metodologie SEC 2010)	-3,7	-2,1	-1,4	-0,8	-3,0	-3,5	-3,7
Soldul bugetului general consolidat, primar**	-1,9	-0,3	0,3	0,9	-1,5	-2,0	-2,0
Soldul bugetului general consolidat, structural***	-2,5	-1,0	-0,6	-0,6	-2,6	-3,9	-4,0

* conform datelor publicate în Strategia fiscal-bugetară pentru anii 2017-2019

** deficitul primar reprezintă deficitul bugetar SEC 2010 din care sunt excluse cheltuielile cu dobânzile

*** deficitul structural reprezintă deficitul bugetar ajustat cu componenta ciclică (estimată pe baza PIB potențial)

Sursa: MFP, Eurostat, Comisia Europeană

Tabel 1.2
Soldul bugetului
general consolidat

Produsă pe fondul modificărilor Codului fiscal aprobate în 2015 și al operării unor majorări succesive de salarii în sectorul public, lărgirea deficitului bugetar a fost de natură structurală. Cele mai recente evaluări ale Comisiei Europene indică dispariția deficitului de cerere, în condițiile unei creșteri economice substanțial superioare dinamicii PIB potențial, concomitent cu o majorare a deficitului structural (exprimat ca pondere în PIB potențial la prețuri curente) de la 0,6 la sută în 2015 la 2,6 la sută în 2016 (Tabel 1.2). În aceste condiții, impulsul fiscal, măsurat prin variația deficitului structural primar, a fost puternic stimulat, la un nivel de 2,2 puncte procentuale de PIB (Caseta 5); introducerea unui astfel de stimul într-un moment în care economia opera, practic, la potențial echivalează cu ratarea ieșirii politicii fiscale din orientarea prociclică, ceea ce limitează, în mod inerent, spațiul de manevră al acesteia în eventualitatea unor condiții ciclice adverse în viitor. În plus, din perspectiva obligațiilor ce revin României conform prevederilor brațului preventiv al Pactului de stabilitate și creștere și ale Tratatului privind stabilitatea, coordonarea și guvernarea în cadrul Uniunii Economice și Monetare (Compactul fiscal), anul 2016 a marcat consemnarea unei deviații de proporții (1,6 puncte procentuale) a deficitului structural de la obiectivul pe termen mediu, în contrast cu perioada 2013-2015.

Soldul structural al bugetului
general consolidat :
concept și relevanță

În condițiile în care asietă veniturilor fiscale și a contribuțiilor sociale încasate de bugetul general consolidat este reprezentată de diferitele categorii de venituri sau de cheltuieli ale operatorilor economici, cea mai mare parte a veniturilor bugetare variază în linie cu fluctuațiile activității economice. Spre deosebire de venituri, cheltuielile bugetului general consolidat, cu excepția notabilă a celor legate de indemnizațiile de șomaj, nu depind de poziția ciclică a economiei. În concluzie, *ceteris paribus*, soldul bugetului general consolidat tinde să se îmbunătățească în vremuri de expansiune economică și să se înrăutățească în condiții de recesiune.

Din acest motiv, pentru analiza evoluțiilor fiscal-bugetare sunt importante identificarea naturii acestora și evaluarea așa-zisei poziții structurale (fundamentale) a finanțelor publice. Determinarea soldului structural al bugetului general consolidat implică descompunerea poziției fiscale efective în răspunsul automat al bugetului la variațiile activității economice (componenta ciclică) și componenta discreționară a politicii fiscale. Estimarea dimensiunii componentei ciclice a soldului bugetar presupune evaluarea excesului/deficitului de cerere relativ la nivelul potențial ori de trend și cuantificarea modului în care diferite categorii de venituri ori de cheltuieli răspund la fluctuațiile activității economice. Componenta ciclică trebuie interpretată ca fiind acea parte a excedentului/deficitului bugetar care tinde să se autocorecteze în timp ca rezultat al impactului ciclului economic, în vreme ce soldul structural corespunde excedentului/ deficitului bugetar exprimat ca procent în PIB care ar prevala în condițiile în care economia ar opera la nivelul potențial. O îmbunătățire/înrăutățire a soldului structural reflectă o anumită combinație între cote mai ridicate/mai reduse de impozitare și o traiectorie a cheltuielilor bugetare non-ciclice care implică rate de creștere care să fie inferioare/superioare ritmului potențial de expansiune economică.

Soldul structural al bugetului general consolidat joacă un rol esențial din perspectiva evaluării sustenabilității finanțelor publice, în acest sens recurgându-se, de exemplu, la compararea acestuia cu nivelul soldului bugetar (exprimat ca procent în PIB) care asigură stabilizarea raportului dintre datoria publică și produsul intern brut. Relevanța soldului structural este reliefată și de importanța acordată acestuia în cadrul mecanismului european de supraveghere a politicilor fiscale, atât la nivelul brațului preventiv, cât și al celui corectiv ale Pactului de stabilitate și creștere.

Brațul preventiv cere ca poziția bugetară a fiecărui stat-membru să atingă un așa-numit obiectiv pe termen mediu (MTO – engl. *Medium-Term Objective*), definit în termeni de deficit structural (sau deficit ajustat ciclic net de măsuri de temporare). Definirea țintei bugetare în termeni structurali are în vedere asigurarea sustenabilității pe termen mediu a finanțelor publice, simultan cu permiterea acțiunii neîngrădite a stabilizatorilor automați. În ceea ce privește brațul corectiv al Pactului de stabilitate și creștere, dacă intrarea/ieșirea în/din procedura de deficit excesiv se bazează pe concepte nominale (deficit bugetar mai mic de 3 la sută din PIB ori datorie publică de sub 60 la sută din PIB), conceptul de acțiune eficace (*effective action*) în corectarea deficitului excesiv, de care sunt legate posibile sancțiuni financiare, presupune formularea necesarului de consolidare fiscală în termeni de variație a soldului bugetar structural (reperul generic fiind de 0,5 puncte procentuale de PIB pe an).

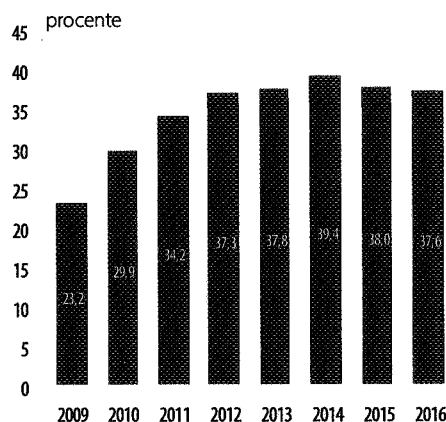
Veniturile și cheltuielile bugetului general consolidat exprimate ca pondere în PIB s-au restrâns în 2016 comparativ cu anul anterior (de la 35 la 31,7 la sută, respectiv de la 35,8 la 34,7 la sută), evoluție ce reflectă, în bună măsură, reducerea abruptă a volumului fondurilor europene ce tranzitează bugetul general consolidat (de la 2,5 la sută la 0,5 la sută din PIB¹⁸), în condițiile încheierii perioadei de absorbție aferente exercițiului financiar 2007-2013 și ale demarajului lent al absorbției alocărilor disponibile din noul exercițiu financiar.

Ulterior ajustării agregatelor cu fluxurile de fonduri europene, evoluțiile la nivelul veniturilor și cheltuielilor bugetare apar drept divergente: primele scad de la 32,6 la 31,2 la sută din PIB, iar cele din urmă cresc de la 33,3 la 34,2 la sută din PIB. În cazul veniturilor, sursa reducerii este localizată la nivelul componentei fiscale (inclusiv contribuțiile sociale), care au scăzut de la 28 la sută din PIB în 2015 la 25,9 la sută în 2016, sub efectul reducerilor de taxe legiferați pe parcursul celor doi ani; în cadrul acestora se remarcă extinderea sferei de aplicabilitate a cotei reduse a TVA în iunie 2015 și reducerea cotei standard cu 4 puncte procentuale de la 1 ianuarie 2016 care au determinat restrângerea ponderii în PIB a veniturilor asociate cu 1,6 puncte procentuale (până la 6,5 la sută). În ceea ce privește cheltuielile, creșteri comparativ cu anul anterior ale ponderii în PIB au fost înregistrate la nivelul remunerării angajaților (+0,56 puncte procentuale) și al transferurilor de capital¹⁹ (+0,46 puncte procentuale), acestea fiind parțial compensate de scăderea cu 0,35 puncte procentuale a cheltuielilor de consum intermediar. Impactul reducerii fluxurilor de fonduri europene este vizibil, în principal, la nivelul investițiilor publice, a căror pondere în PIB s-a redus de la 5,2 la 3,6 la sută din PIB.

Creșterea datoriei publice (+15,9 miliarde lei) a fost substanțial inferioară deficitului SEC 2010 al bugetului general consolidat (+23,1 miliarde lei), reflectând volumul important al cheltuielilor ce reprezintă angajamente de plată și nu plăți efective (ceea ce explică dimensiunea ecartului între deficitul SEC 2010 și cel *cash*), precum și cuantumul ridicat din 2016 al intrărilor de fonduri europene, ce reprezintă decontări ale cererilor de rambursare înaintate în anul anterior (și care au fost înregistrate ca venituri

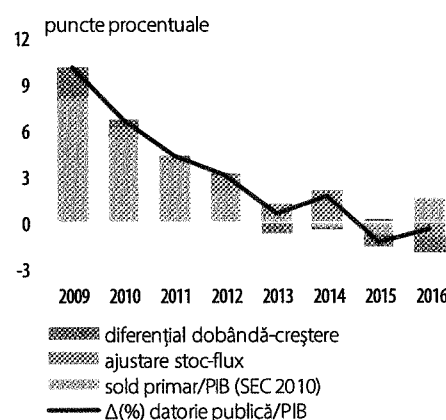
¹⁸ Execuția bugetară conform metodologiei naționale indică în 2016 fonduri europene de 6,86 miliarde lei (0,9 la sută din PIB), însă suma include fonduri destinate agriculturii de aproximativ 3 miliarde lei care nu tranzitează bugetul general consolidat conform metodologiei SEC 2010.

¹⁹ Ca urmare a factorilor temporari mai sus menționați ca reprezentând sursa ecartului pozitiv între deficitul bugetului general consolidat conform SEC 2010 și cel calculat conform metodologiei naționale.

Grafic 1.22
Ponderea datoriei publice în PIB

Sursa: MFP

Grafic 1.23
Descompunerea variației
ponderii datoriei publice în PIB

Sursa: MFP, calcule BNR

bugetare în momentul înaintării). Dimensiunea ridicată a ajustării negative stoc-flux, concomitent cu caracterul favorabil al diferențialului dobânzi-creștere economică, explică reducerea ponderii în PIB a datoriei publice la 37,6 la sută, de la un nivel de 38 la sută la finele lui 2015 (Grafic 1.22), în pofida înregistrării unui deficit primar de 1,5 la sută din PIB, comparativ cu surplusul de 0,9 la sută din PIB consemnat în anul anterior (Grafic 1.23).

Finanțarea deficitului bugetar s-a realizat predominant pe piața internă, în condițiile în care majorarea stocului datoriei publice denumite în monedă națională (+12,2 miliarde lei) este substanțial superioară celei a volumului datoriei denumite în valută (+3,6 miliarde lei). Emisiunile de obligațiuni pe piața externă au totalizat 3,25 miliarde euro, din care 750 milioane euro, respectiv 500 milioane euro au avut drept sursă redeschiderea emisiunilor cu scadențe 2025 și 2035 inițiate în 2015, iar 2 miliarde euro provin dintr-o nouă emisiune de

obligațiuni cu maturitate de 12 ani; acestora li se adaugă emisiunea pe piața internă a unor titluri în valoare nominală de 775 milioane euro, cu o maturitate de 5 ani. În ceea ce privește emisiunile de titluri denumite în lei, în pofida unei ușoare creșteri a ponderii datoriei pe termen scurt (de la 6,3 la 6,9 la sută), maturitatea medie a emisiunilor de titluri a continuat să crească, contribuind la continuarea tendinței de creștere a maturității reziduale medii a întregului stoc de datorie publică (de la 5,4 la 5,7 ani).

Caseta 5. Efectele relaxării fiscal-bugetare din 2016 asupra principalelor variabile macroeconomice

Activitatea economică de pe parcursul anului 2016 a fost semnificativ influențată de o serie de măsuri de relaxare fiscal-bugetară implementate în această perioadă, cele mai importante vizând diminuarea cotei standard a TVA de la 24 la 20 la sută începând cu luna ianuarie și implementarea unor noi etape de majorare a veniturilor salariaților din sectorul bugetar. Caseta de față își propune o evaluare a efectelor pe care stimulii amintiți le-au generat asupra creșterii economice, ratei inflației și deficitului contului curent.

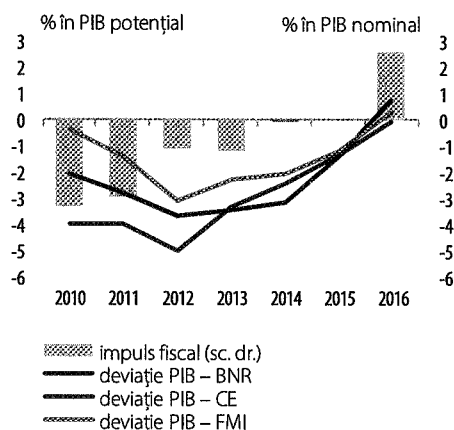
Poziția fiscală și ciclul economic

Într-o perspectivă mai extinsă, după declanșarea crizei economico-financiare la nivel global, în România, ca și în alte state, a fost necesară adoptarea unor măsuri de consolidare fiscală în vederea corectării dezechilibrelor majore acumulate anterior acestui moment, rezultate inclusiv ca urmare a conduitei expansioniste a politicii fiscale. Astfel, deficitul bugetului general consolidat, exprimat ca pondere în PIB, s-a redus de la 9,5 la sută în 2009 până la 6,9 la sută în anul următor,

orientarea restrictivă a politicii fiscal-bugetare menținându-se, de altfel, în cea mai mare parte a intervalului postcriză.

Inversarea conduitei fiscale, de la restrictivă la expansionistă, s-a produs începând cu anul 2016 (ulterior unei poziții aproximativ neutre în cei doi ani anteriori), avansul până la 3 la sută a deficitului bugetar fiind imprimat de componenta sa structurală, ceea ce echivalează cu un impuls fiscal²⁰ stimulat la adresa economiei (Grafic A). În condițiile în care această schimbare de orientare s-a suprapus modificării poziției ciclice a economiei, estimată a fi avut loc în cursul anului 2016, politica fiscală și-a păstrat caracterul prociclic care a marcat perioada postcriză, contribuind la accentuarea amplitudinii fluctuațiilor ciclului economic, și nu la atenuarea acestora.

Grafic A
Deviația PIB de la nivelul său potențial și impulsul fiscal

Sursa: CE, FMI, INS, calcule BNR

Evaluarea efectelor politicii fiscale asupra principalelor variabile macroeconomice în anul 2016

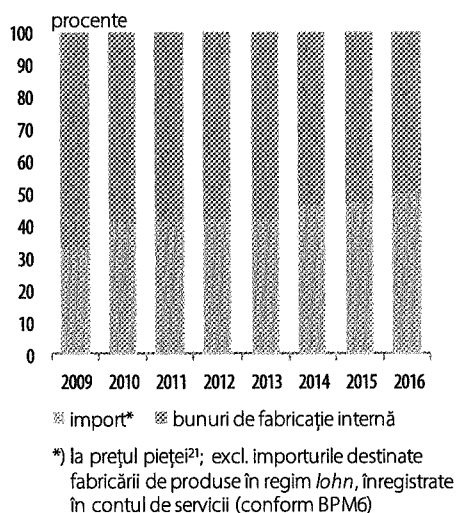
PIB și cont curent

Puterea de cumpărare a populației s-a îmbunătățit considerabil pe parcursul anului 2016, la această evoluție contribuind, pe de-o parte, majorarea veniturilor (atât în sectorul public, cât și în cel privat, acestea din urmă inclusiv pe fondul unui efect de demonstrație al creșterilor salariale din sectorul public), iar pe de altă parte, impactul exercitat de reducerea impozitării indirecte asupra nivelului general al prețurilor. În aceste condiții, consumul final al gospodăriilor populației s-a accelerat la 7,3 la sută, reprezentând principalul determinant al creșterii economice consistente înregistrate în 2016. Merită remarcat, totuși, faptul că injectarea repetată a unor stimuli fiscali cu efecte pozitive preponderent asupra consumului și cu relativ mai puține resorturi de antrenare a creșterii investițiilor derulate în economia națională nu asigură sustenabilitatea performanței pe termen mediu, prezentând beneficii limitate din perspectiva potențialului de creștere economică.

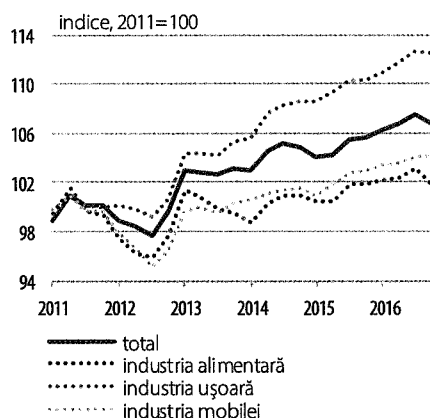
De altfel, de această evoluție a beneficiat cu precădere sectorul comercial (caracterizat în mod inerent de o productivitate limitată și, prin urmare, cu capacitate scăzută de a influența pozitiv potențialul de creștere a economiei), efectul de antrenare asupra industriei autohtone producătoare de bunuri de consum fiind mai curând modest, atât din punct de vedere al avansului producției, cât și în ceea ce privește ocuparea. Dacă înainte de criză produsele de proveniență locală acopereau circa 60 la sută din

²⁰ Prin definiție, impulsul fiscal reprezintă modificarea de la o perioadă la alta a soldului bugetar structural, cu semn algebric schimbat (mai multe detalii la adresa www.bnr.ro, în secțiunea Politică monetară, Mecanismul de transmisie, Proiecțiile fiscale și prognoza macroeconomică).

Grafic B
Achizițiile de bunuri de consum:
producție internă vs. import

Sursa: INS, Eurostat, calcule BNR

Notă: Evoluție ascendentă/descendentă – apreciere/deprecieri.

Sursa: Eurostat, WIOD, institute naționale de statistică, calcule BNR

Grafic C
Cursul de schimb real efectiv –
bunuri de consum,
competiție pe piața internă²²

necesarul intern, ponderea lor s-a diminuat constant în anii următori, până la circa jumătate în prezent (Grafic B); tendința s-a accentuat începând cu anul 2014, revenirea consumului intern având loc într-un context global caracterizat de

prețuri scăzute și a fost favorizată suplimentar de accentuarea competiției interne (ilustrată atât de extinderea agresivă a marilor lanțuri de retail, cât și de valorile ridicate ale indicelui agregat al presiunii concurențiale înregistrate pe segmente de piață reprezentative pentru coșul de consum).

Dificultatea industriei autohtone de a reține cea mai mare parte din plusul de consum creat de stimulii menționați se datorează mai multor factori, unii comuni tuturor sectoarelor de activitate, iar alții cu caracter specific. Referitor la prima categorie, se detașează ca importanță creșterea accelerată a costurilor unitare cu forța de muncă, care a erodat semnificativ poziția competitivă a sectoarelor producătoare de bunuri de consum (atât pe piața autohtonă, cât și pe cea internațională), în contextul utilizării intensive a factorului muncă în aceste domenii și, implicit, a importanței cheltuielilor salariale în structura de costuri (Grafic C). În ceea ce privește influențele specifice, merită amintite următoarele: (i) eficiența scăzută pe lanțul intern de producție în industria alimentară; (ii) orientarea unei proporții semnificative a agenților economici din industria ușoară către producția în regim *lohn*, ceea ce, pe de o parte, accentuează sensibilitatea sectorului la evoluția costului unitar cu forța de muncă, iar pe de altă parte conduce la o receptare limitată a impulsurilor pozitive din partea cererii interne; (iii) preferința consumatorilor pentru autovehicule rulate de proveniență externă.

În plan cantitativ, utilizarea estimărilor privind impulsul fiscal ca variabilă de intrare în modelul de analiză și prognoză macroeconomică (MAPM) al BNR relevă un impact de 1,1 puncte procentuale al stimulilor implementați în anul 2016 asupra creșterii economice din aceeași perioadă,

efectele manifestându-se atât direct, prin intermediul multiplicatorului fiscal de impact, cât și indirect, prin efectele de persistență induse de componenta inerțială a deviației PIB²³. În contextul efectului de antrenare pe care creșterea consumului individual al gospodăriilor l-a avut asupra importurilor de bunuri și servicii, impulsul fiscal a determinat în anul 2016 o extindere a ponderii în PIB a deficitului de cont curent cu circa 0,8 puncte procentuale, ceea ce explică dimensiunea mai

²¹ Date efective privind marja comercială și de transport, taxele vamale și impozitele pe produs exclusiv taxele vamale, necesare pentru exprimarea importurilor la prețul pieței, sunt disponibile doar până în 2014. Pentru anii 2015-16, primele două elemente au fost approximate pe baza cotelor acestora (aplicate la resursele exprimate la preț de bază) din perioada 2012-2014, iar în cel de-al treilea caz au fost utilizate cotele diferențiate de TVA din anii de referință.

²² Pentru detalii suplimentare vizând modul de calcul al acestor indicatori, se poate consulta caseta intitulată „Competitivitatea prin preț a principalelor ramuri industriale”, inclusă în Raportul asupra inflației al BNR, mai 2017.

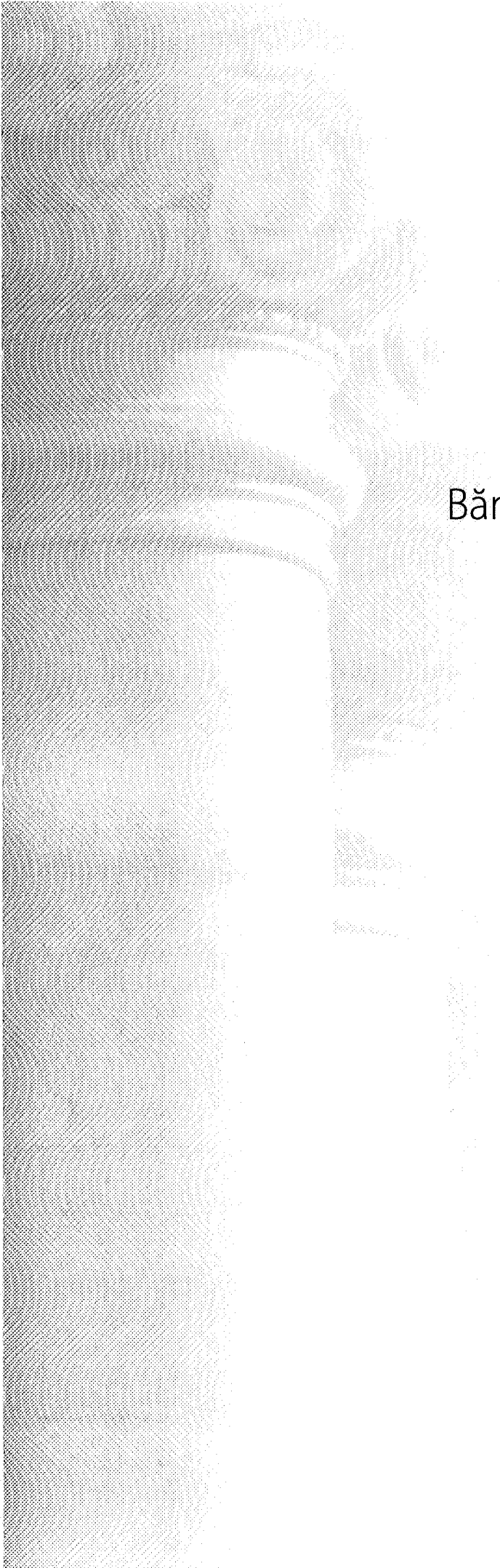
²³ Termenul de persistență în ecuația cererii agregate are la bază teoria obișnuințelor în consum (engl. *habit formation in consumption*).

degrabă restrânsă a efectului stimulat pe care relaxarea fiscal-bugetară l-a exercitat asupra PIB.

Inflația

În ceea ce privește rata inflației, influența expansiunii fiscal-bugetare cuprinde două dimensiuni. În primul rând, este vorba de impactul reducerii impozitelor indirecte (TVA, accize), efectul de runda întâi al acestor măsuri, persistent la nivelul dinamicii anuale a inflației pe parcursul întregului an, fiind evaluat la -1,2 puncte procentuale. Dincolo de acesta, au fost evaluate și efecte de runda a doua ale modificărilor impozitelor indirecte asupra inflației IPC, asociate repoziționării în jos a așteptărilor privind inflația ale agenților economici, favorizată și de caracterul preponderent retrospectiv al acestora. Efectele de runda a doua asociate acestor măsuri se disipează treptat și au fost relevate, pentru episodul menționat, a fi semnificativ mai reduse comparativ cu efectele de runda întâi.

În al doilea rând, în cadrul curbei Phillips neo-keynesiste de tip hibrid pe baza căreia este modelată dinamica inflației de bază, un factor determinant este deviația PIB de la nivelul său potențial, care aproximează presiunile inflaționiste provenind din partea economiei reale. Acest tip de evaluare relevă faptul că surplusului de cerere creat în economie în urma implementării măsurilor de relaxare fiscală îi poate fi atribuit un avans de 0,5 puncte procentuale al ratei anuale a inflației IPC la finele anului 2016.

Capitolul 2

Politica monetară a
Băncii Naționale a României

1. Obiectivul politicii monetare

Potrivit statutului său¹, Banca Națională a României are ca obiectiv fundamental asigurarea și menținerea stabilității prețurilor, reprezentând cea mai bună contribuție pe care politica monetară – principala atribuție a autorității monetare – o poate aduce la realizarea unei creșteri economice sustenabile. BNR formulează și implementează politica monetară în contextul strategiei de țintire directă a inflației², caracterizată printr-o țintă staționară de inflație de 2,5 la sută ± 1 punct procentual³, compatibilă cu definiția stabilității prețurilor pe termen mediu în economia românească.

În contextul specific al anului 2016, politica monetară a urmărit să asigure revenirea pe termen mediu a ratei anuale a inflației la nivelul țintei staționare, într-o manieră care să sprijine creșterea economică, inclusiv prin consolidarea încrederii și a activității de creditare. Acest obiectiv specific decurgea, pe de o parte, din caracteristicile instituționale ale politicii monetare și, pe de altă parte, din particularitățile cadrului macroeconomic și financiar de implementare a acesteia. De asemenea, el răspundea cerinței de aducere a ratei anuale a inflației pe orizontul de timp mediu spre lung în linie cu definiția cantitativă a stabilității prețurilor adoptată de BCE.

2. Deciziile de politică monetară

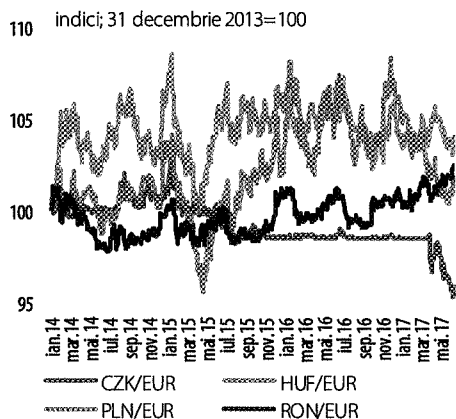
Din perspectiva conducerii politicii monetare, contextul macroeconomic și financiar al anului 2016 s-a caracterizat prin aspecte profund divergente, el fiind marcat, pe de o parte, de efectele dezinflaționiste tranzitorii ale unei multitudini de șocuri semnificative pe partea ofertei, iar pe de altă parte, de inversarea poziției ciclice a economiei în condițiile accelerării creșterii economice și de majorarea costurilor salariale unitare inclusiv ca urmare a tensionării pieței muncii, implicând acumularea de presiuni inflaționiste tot mai intense în perspectivă. Pe acest fond, rata anuală a inflației s-a readâncit considerabil în teritoriul negativ în prima parte a anului, în timp ce prognozele actualizate în acest interval au relevat și reconfirmat perspectiva repoziționării ei pe orizontul mai îndepărtat de timp în jumătatea superioară a intervalului de variație al țintei staționare.

¹ Legea nr. 312/2014.

² Strategia de țintire directă a inflației a fost adoptată de BNR în luna august 2005.

³ Ținta staționară multianuală de inflație, situată la nivelul de 2,5 la sută ± 1 punct procentual, a fost adoptată de BNR începând cu luna decembrie 2013.

La originea acestor divergențe s-a aflat setul de măsuri fiscale și salariale implementate/programate în intervalul 2015-2016, inclusiv conform noului Cod fiscal⁴, de natură să accentueze caracterul prociclic al politicii fiscale și al celei de venituri. În anul 2016, influențele majore au decurs din reducerea, începând cu 1 ianuarie a cotei standard a TVA⁵ și a altor taxe și impozite indirecte, precum și din creșterile de salarii⁶ și de alte venituri ale populației efectuate începând cu a doua parte a anului 2015 și din majorarea salariului minim brut pe economie. Efecte în dublu sens, mult mai modeste însă, dar predominant dezinflaționiste pe termen scurt, au generat și evoluția prețurilor administrate și neașteptata scădere spre finalul anului a prețului produselor din tutun și a tarifelor polițelor RCA. Mai pregnante au fost, în schimb, influențele șocurilor globale de natura ofertei reprezentate de scăderile ample ale prețurilor internaționale ale materiilor prime, mai cu seamă ale celor energetice și agricole; intensitatea și durata efectelor lor dezinflaționiste au depășit așteptările inițiale, inclusiv pe fondul creșterii importurilor de bunuri, de natură să adâncească deficitul balanței comerciale.

Grafic 2.1
Evoluția cursurilor de schimb
pe piețele emergente din regiune

Sursa: BCE, BNR

Mediul extern a constituit și o sursă de incertitudini și de riscuri în dublu sens la adresa inflației interne, amplificate episodic de slăbirea temporară a economiei Chinei și a altor economii emergente majore, apoi de votul pentru *Brexit* și, spre finele anului, de alegerile din SUA și de rezultatul lor neașteptat. Astfel, creșterea economică globală a rămas modestă, iar redresarea economică a zonei euro s-a temperat, dar în condițiile ameliorării perspectivei acestora în a doua parte a anului; totodată, inflația a continuat să fie afectată de prețul scăzut al petrolului

și de persistența capacităților de producție excedentare, manifestând totuși o tendință de accelerare spre finalul anului. În consens cu evoluțiile, BCE și alte bănci centrale din UE au mărit gradul de acomodare a conduitei politicii monetare⁷, iar Fed a amânat reluarea procesului de normalizare a ratei dobânzii, pe care a majorat-o doar în ultima lună a anului. La rândul ei, piața financiară internațională a cunoscut câteva momente

- ⁴ Varianta noului Cod fiscal, adoptată de Parlamentul României în data de 3 septembrie 2015, prevedea, în principal: (i) reducerea cotei standard a TVA de la 24 la sută la 20 la sută, începând cu 1 ianuarie 2016, și la 19 la sută, începând cu 1 ianuarie 2017; (ii) eliminarea supraaccizei la carburanți, începând cu 1 ianuarie 2017; (iii) eliminarea taxei pe construcții speciale și reducerea impozitului pe dividende de la 16 la sută la 5 la sută, începând cu 1 ianuarie 2017. Aceasta a fost modificată și completată ulterior prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 50 din 27 octombrie 2015, care prevedea implementarea la 1 ianuarie 2016 a următoarelor măsuri suplimentare: reducerea impozitului pe dividende, extinderea cotei reduse de TVA de 9 la sută la serviciile de alimentare cu apă a populației și reducerea impozitului pe venituri pentru microintreprinderile cu personal angajat.
- ⁵ Impactul acesteia s-a suprapus celui exercitat de extinderea începând cu 1 iunie 2015 a aplicării cotei reduse de TVA pentru toate produsele alimentare; pentru acestea, cota TVA a fost redusă de la 24 la sută la 9 la sută.
- ⁶ În a doua parte a anului 2015 au fost majorate salariile personalului din instituțiile publice locale (12 la sută), ale celui din unitățile sanitare și din sistemul de asistență socială (25 la sută), ale personalului didactic și didactic auxiliar din învățământ (în două etape, cu 5, respectiv 15 la sută), precum și ale altor categorii de personal bugetar, exclusiv sănătate, învățământ și asistență socială (10 la sută). De asemenea, în august 2016, personalul cu salarii reduse din instituțiile publice (preponderent din sănătate) a beneficiat de majorări salariale de circa 5 la sută.
- ⁷ Pachetul de măsuri adoptat în martie de BCE a inclus noi reduceri ale ratelor dobânzilor reprezentative, majorarea de la 60 la 80 miliarde euro a cumpărărilor efectuate lunar în cadrul programului de achiziționare de active (APP), achiziționarea pentru prima dată de obligațiuni corporative și lansarea de noi operațiuni ținute de refinanțare pe termen mai lung.

de amplificare sensibilă a volatilității, resimțite totuși atenuat pe piața financiară locală. Influențe mai pregnante au decurs în schimb din inițiativele legislative vizând sectorul bancar⁸ și din măsurile fiscale și salariale promovate pe plan intern inclusiv în context electoral, percepute de investitori ca generând riscuri la adresa fundamentelor interne. Pe acest fond, cursul de schimb leu/euro a înregistrat schimbări succesive de direcție, pentru ca în ultima parte a anului să se repoziționeze pe un palier relativ mai ridicat⁹ (Grafic 2.1); o volatilitate superioară a manifestat raportul leu/dolar SUA, date fiind amplele fluctuații ale ratei euro/dolar SUA pe piețele internaționale¹⁰.

Într-un asemenea context, adecvarea prudentă a conduitei politicii monetare din perspectiva asigurării stabilității prețurilor pe termen mediu a reclamat menținerea ratei dobânzii de politică monetară la nivelul de 1,75 la sută¹¹, reprezentând un minim istoric. În mod complementar, BNR a menținut neschimbate amplitudinea coridorului format în jurul ratei dobânzii-cheie de ratele dobânzilor facilităților permanente ale BNR, de $\pm 1,5$ puncte procentuale, precum și rata RMO aferentă pasivelor în lei ale instituțiilor de credit. Autoritatea monetară a prezervat și gestionarea adecvată a lichidității din sistemul bancar, de natură să accentueze, în condițiile persistenței excedentului net de lichiditate din sistemul bancar, caracterul acomodativ al condițiilor monetare reale în sens larg. Acțiunile și abordarea băncii centrale au vizat readucerea durabilă a ratei anuale a inflației în linie cu ținta staționară de inflație într-o manieră care să susțină creșterea economică, în condiții de transmisie monetară îmbunătățită, dar și de relativă compatibilitate cu ciclurile politicilor monetare ale băncilor centrale din regiune și din zona euro. Un obiectiv secundar l-a constituit continuarea armonizării mecanismului rezervelor minime obligatorii cu standardele și practicile în materie ale BCE și ale altor bănci centrale din UE, BNR diminuând de la 12 la 10 la sută rata RMO aplicabilă pasivelor în valută ale instituțiilor de credit, dată fiind prelungirea contracției în termeni anuali a creditului în valută.

Autoritatea monetară a continuat totodată să utilizeze intens și să diversifice instrumentele și mijloacele specifice de comunicare și explicare detaliată a rațiunilor deciziilor de politică monetară, inițiind în 2016 publicarea minuterelor ședințelor de politică monetară ale Consiliului de administrație al BNR¹²; în cadrul acestora, BNR a subliniat în mod repetat faptul că un mix echilibrat de politici macroeconomice, alături de progresul reformelor structurale și de absorbția fondurilor europene, sunt esențiale pentru menținerea stabilității macroeconomice, asigurarea unei creșteri economice durabile și întărirea capacității economiei de a face față unor eventuale evoluții adverse pe plan global, implicit pentru continuarea procesului de convergență cu zona euro.

Acțiunile întreprinse de BNR, precum și adecvarea prudentă a conduitei politicii monetare au fost determinante pentru ancorarea solidă a anticipațiilor inflaționiste pe orizontul mai îndepărtat de timp – premisă esențială pentru asigurarea și menținerea stabilității

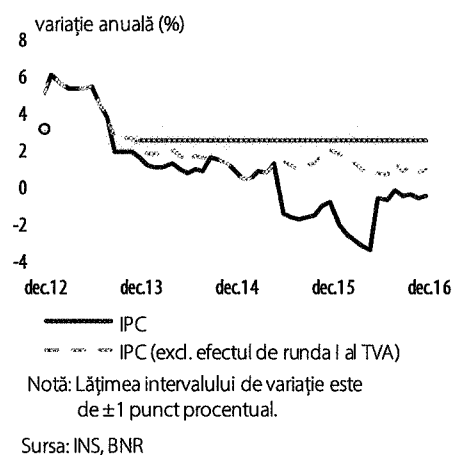
⁸ Legea privind darea în plată și cea referitoare la conversia la curs istoric a creditelor în franci elvețieni.

⁹ Pe ansamblul perioadei, cursul mediu leu/euro s-a depreciat în termeni nominali cu 1,0 la sută.

¹⁰ Cursul de schimb leu/dolar SUA a atins în 20 decembrie un maxim istoric, în condițiile în care raportul euro/dolar SUA a continuat să scadă rapid pe piețele internaționale, consemnând cel mai redus nivel din decembrie 2002.

¹¹ Acesta a fost atins în luna mai 2015.

¹² Începând cu ședința de politică monetară din luna septembrie 2016.

Grafic 2.2
Rata inflației

prețurilor pe termen mediu – contribuind totodată la accelerarea creșterii economice, care a atins în 2016 cea mai înaltă dinamică a perioadei postcriză (4,8 la sută). Sub impactul tranzitoriu al amplelor șocuri dezinflaționiste pe partea ofertei, rata anuală a inflației s-a menținut însă în teritoriul negativ, media ei anuală atingând în 2016 un minim istoric (-1,5 la sută). La finalul anului, ea s-a plasat totuși ușor peste nivelul consemnat în decembrie 2015 (-0,54 la sută, față de -0,93 la sută; Grafic 2.2), iar în absența efectelor tranzitorii ale

scăderii cotei TVA, s-ar fi situat la 0,85 la sută (1,9 la sută în decembrie 2015).

În prima parte a anului, abordarea Consiliului de administrație al BNR a avut ca motivație accentuarea divergenței dintre evoluția pe termen scurt a inflației și perspectiva ei pe termen mediu, evidențiată de prognozele băncii centrale actualizate în lunile februarie și mai 2016 și confirmate în linii generale de datele statistice apărute ulterior; esențiale au fost, de asemenea, natura determinanților *pattern*-ului așteptat al inflației, precum și cea a incertitudinilor și riscurilor asociate.

Astfel, în linie cu previziunile anterioare ale BNR, rata anuală a inflației s-a readâncit în teritoriul negativ în primele luni ale anului 2016¹³, sub impactul tranzitoriu al reducerii, începând cu 1 ianuarie, a cotei standard a TVA¹⁴ și a altor taxe și impozite indirecte, care s-a suprapus efectelor similare ca sens exercitate de extinderea aplicării cotei reduse de TVA pentru toate produsele alimentare¹⁵ și de amplificarea declinului prețului internațional al petrolului, dar și de scăderea prețurilor administrate și de decelerarea inflației în zona euro. Totodată, s-a evidențiat perspectiva prelungirii șederii ratei anuale a inflației în teritoriul negativ dincolo de mijlocul anului 2016 și a rămânerei ei mult sub limita de jos a intervalului țintei staționare până la finalul anului, în condițiile relativei intensificări, pe orizontul scurt de timp, a acțiunii dezinflaționiste anticipate a șocurilor pe partea ofertei.

În același timp, însă, prognozele pe termen mediu actualizate în cursul primului semestru au reconfirmat ampla corecție ascendentă anticipată a fi consemnată de rata anuală a inflației la începutul anului 2017, odată cu epuizarea efectelor tranzitorii ale primei scăderi a cotei standard a TVA¹⁶, precum și așteptata ei creștere ulterioară, relativ alertă, la valori situate în jumătatea superioară a intervalului de variație al țintei staționare¹⁷. Perspectiva avea ca fundament presiunile inflaționiste crescătoare

¹³ Rata anuală a inflației a coborât în luna martie 2016 la -3,0 la sută, de la -0,93 la sută în decembrie 2015.

¹⁴ Aceasta a fost redusă de la 24 la sută la 20 la sută.

¹⁵ Pentru aceste produse, cota TVA a fost redusă de la 24 la sută la 9 la sută, începând cu 1 iunie 2015.

¹⁶ Efectul de bază se anticipa a fi într-o oarecare măsură contrabalansat de influențele opuse decurgând din noile reduceri de impozite indirecte prevăzute a fi efectuate începând cu 1 ianuarie 2017, constând în principal în scăderea cotei standard a TVA la 19 la sută și în eliminarea supraaccizei la carburanți.

¹⁷ Conform prognozei din luna mai, rata anuală prognozată a inflației se situa la finele orizontului proiecției (trimestrul I 2018) la 3,3 la sută.

anticipate să decurgă din inversarea în cursul semestrului II 2016 a poziției ciclice a economiei și din amplificarea ulterioară a excedentului de cerere agregată – în condițiile menținerii ritmului prognozat al creșterii economice peste cel potențial –, precum și din majorarea susținută a costurilor salariale unitare. Acestea aveau ca premise și ipoteze majore relaxarea recentă și în perspectivă a conduitei politicii fiscale și a celei a veniturilor¹⁸ și creșterea implicită a venitului disponibil real al populației, susținută și de prețul scăzut al petrolului, precum și menținerea caracterului stimulat al condițiilor monetare reale și consolidarea procesului de creditare.

Prognozele continuau să se caracterizeze prin semnificative incertitudini și riscuri în dublu sens, decurgând, pe de o parte, din potențiala conduită a politicii fiscale și a celei salariale în contextul anului electoral și, pe de altă parte, din inițiativele legislative vizând domeniul bancar, precum și din incertitudinile privind creșterea economică globală și în zona euro/UE, alimentate și de slăbirea economiei Chinei și a altor state majore și, ulterior, de referendumul pentru *Brexit*. Deosebit de incertă era și evoluția viitoare a prețului petrolului și a altor materii prime.

Datele statistice și evaluările ulterioare au relevat o mai amplă adâncire în teritoriul negativ a ratei anuale a inflației în prima parte a trimestrului II 2016¹⁹, atribuibilă aproape în totalitate efectelor directe și indirecte mai mari exercitate, printr-o multitudine de canale²⁰, de șocurile dezinflaționiste globale de natura ofertei, reprezentate de scăderile ample și persistente ale prețurilor internaționale ale materiilor prime, mai cu seamă ale celor energetice și agricole²¹; în cazul celor din urmă, un rol important a revenit și acumulării unui excedent de ofertă pe segmentul alimentar în UE²². În aceste condiții, previziunile pe orizontul scurt de timp ale dinamicii anuale a componentelor exogene ale IPC – prețurile combustibililor, prețurile volatile ale produselor alimentare, dar și prețurile administrate – au suferit ample ajustări descendente.

Concomitent, s-a evidențiat însă și o accelerare peste așteptări a creșterii economice în primele două trimestre ale anului – la 4,3 la sută, respectiv 6,0 la sută²³, dinamică anuală, înregistrată prioritar pe seama expansiunii consumului privat, stimulat de majorarea veniturilor populației, de măsurile fiscale implementate și de condițiile financiare favorabile – implicând o inversare în devans a poziției ciclice a economiei²⁴ și o mai rapidă acumulare a presiunilor inflaționiste ale cererii agregate.

Pe acest fond, prognozele trimestriale actualizate în cursul semestrului II au evidențiat o traiectorie a ratei anuale prognozate a inflației mai joasă decât cea anticipată

¹⁸ În luna mai salariul minim brut pe economie s-a majorat cu 19 la sută. Totodată, în baza Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 20/2016 (iunie), s-a decis majorarea în luna august a salariilor unor categorii de personal bugetar.

¹⁹ În luna mai, rata anuală a inflației a atins minimul istoric, de -3,46 la sută.

²⁰ Inclusiv prin intermediul importurilor de bunuri de consum și bunuri intermediare, de natură să crească și să adâncească în consecință deficitul balanței comerciale.

²¹ Cotațiile internaționale ale principalelor materii prime au atins minime ale ultimilor ani la finele anului 2015/începutul lui 2016. Acestea au tins apoi să se redreseze gradual, dar dinamica lor anuală s-a menținut puternic negativă în prima parte a anului.

²² Supraoferta generată încă din a doua jumătate a anului 2014 ca urmare a restricțiilor de import impuse de Rusia a fost amplificată de extinderea acestora și asupra Turciei, începând cu ianuarie 2016.

²³ Ca regulă generală, datele statistice referitoare la creșterea economică sunt cele provizorii, disponibile la momentul efectuării analizei de politică monetară.

²⁴ Trimestrul I al anului 2016.

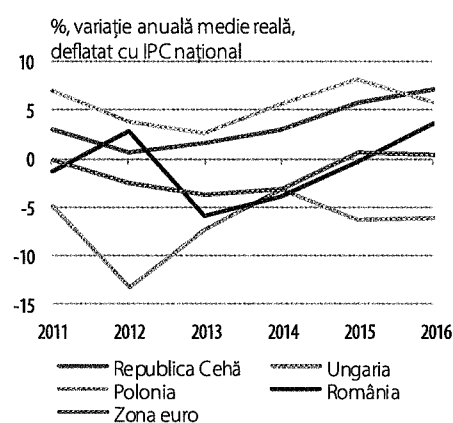
anterior pe termen scurt, dar având un caracter cel puțin la fel de divergent precum cel din precedentele exerciții de prognoză. Astfel, traiectoria rămânea în teritoriul negativ până la finele anului 2016²⁵ și sub limita de jos a intervalului țintei staționare în primul semestru din 2017, pentru ca în 2018 să urce în jumătatea superioară a acestui interval și să se plaseze la finele orizontului proiecției la niveluri comparabile celor anticipate anterior.

Dincolo de efectele de bază asociate reducerilor de impozite indirecte, traiectoria ascendentă a ratei anuale prognozate a inflației avea ca determinant major presiunile inflaționiste mai mari anticipate a fi exercitate pe orizontul proiecției de *gap*-ul pozitiv al PIB și de costurile salariale unitare, inclusiv pe fondul tensionării progresive a pieței muncii sub influența factorilor ciclici, amplificată de rigiditățile structurale.

Perspectiva unei deschideri relativ mai ample a excedentului de cerere agregată decurgea atât din accelerarea peste așteptări a creșterii economice în primul semestru al anului 2016, cât și din revizuirea în sens ascendent a previziunilor privind dinamica acestuia în semestrul II 2016, precum și în următorii 2 ani. Pe lângă redresarea graduală a economiei zonei euro și a celei globale, relativa intensificare a activității economice se prefigura a avea ca stimuli măsurile recente/programate de relaxare fiscală și de majorare a salariilor unor categorii de personal bugetar și a unor venituri de natura prestațiilor sociale, precum și preservarea caracterului acomodativ al condițiilor monetare reale, de natură să contribuie – inclusiv prin minimele istorice atinse în această perioadă de ratele dobânzilor – la consolidarea creditului acordat sectorului privat și la creșterea lichidității din economie (Caseta 6).

Caseta 6. Creditul acordat sectorului privat și lichiditatea din economie – evoluții și determinanți

Grafic A
Creditul acordat sectorului privat

Sursa: BCN, Eurostat

În 2016, schimbările majore produse în anul anterior la nivelul dinamicii și structurii creditului acordat sectorului privat și ale lichidității din economie – relevante din perspectiva transmisiei monetare – s-au consolidat, impulsionând convergența structurală cu evoluțiile monetare din zona euro și din alte state din regiune. Astfel:

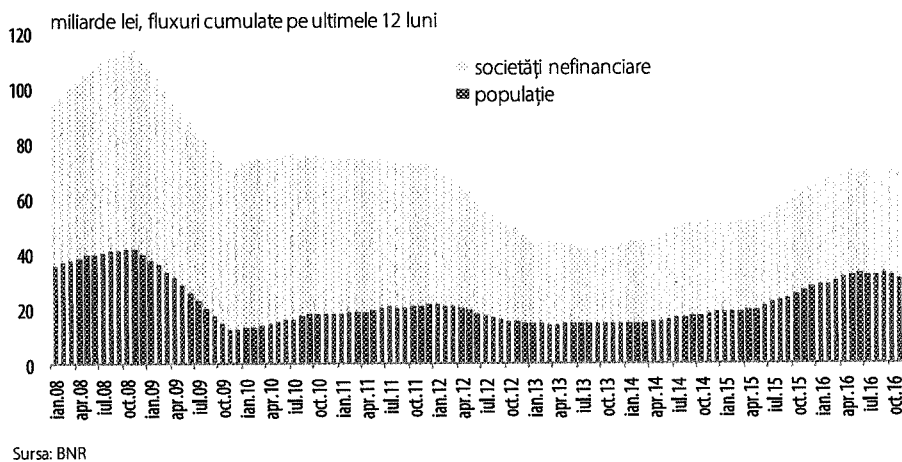
1. Rata medie anuală de creștere a creditului acordat sectorului privat²⁶ a redevenit pozitivă, pentru prima oară în ultimii 4 ani (3,5 la sută, față de -0,3 la sută în 2015 – Grafic A).

Continuarea revigorării creditului acordat sectorului privat a fost susținută prioritar de prelungirea ritmului alert de creștere a împrumuturilor noi acordate populației și, într-o măsură mai redusă, de avansul celor acordate societăților nefinanciare (Grafic B). Efectele astfel exercitate asupra soldului creditului acordat sectorului privat au fost însă contrabalansate în parte

²⁵ Plasându-se în decembrie la -0,4 la sută. Recalculată prin excluderea impactului *one-off* al scăderii cotei standard a TVA la 20 la sută, rata anuală prognozată a inflației se situa în decembrie 2016 la 1,0 la sută.

²⁶ Pentru o evidențiere mai clară, schimbările de dinamică din acest interval au fost analizate, de regulă, sub forma indicatorilor calculați ca medie a ratelor anuale reale de creștere, o asemenea abordare fiind justificată în principal de puternica asimetrie a influențelor exercitate de unii dintre determinanții majori, precum și de prezența efectelor statistice decurgând din modificarea ratei anuale a inflației și/sau a cursului de schimb al leului.

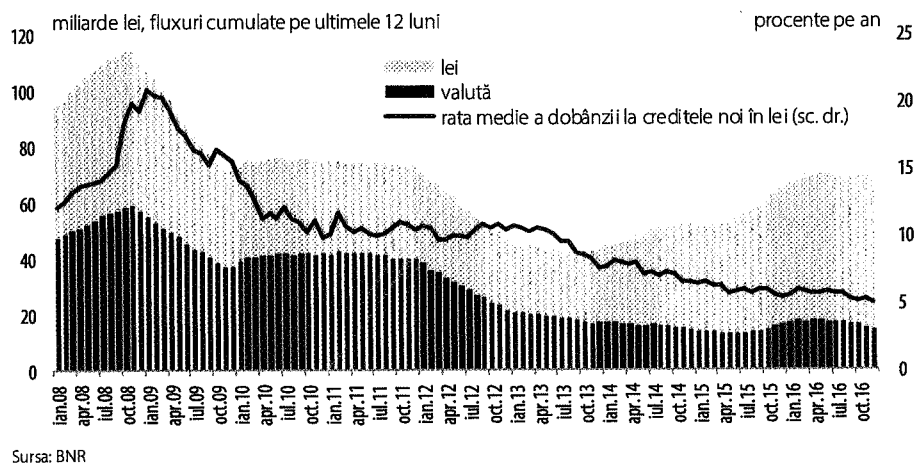
de cele decurgând din puternica intensificare a operațiunilor nete de externalizare a creditelor neperformante. În aceste condiții, traiectoria dinamicii anuale reale a creditului acordat sectorului privat a fost inconstantă; astfel, ea și-a întrerupt creșterea și a consemnat, la finele semestrului I, o amplă ajustare descendentă, pentru ca apoi să oscileze la valori inferioare celor atinse la finele anului 2015. Totodată, ponderea în PIB a creditului acordat sectorului privat a continuat să scadă în 2016 – tendință evidențiată în ultimii ani și în alte țări din regiune.

Grafic B
Creditele noi acordate populației
și societăților nefinanciare

2. Componenta în lei și-a consolidat ponderea majoritară deținută în creditul acordat sectorului privat.

Ponderea împrumuturilor în lei a continuat să avanseze într-un ritm relativ alert, comparabil cu cel din anul precedent, și a atins în decembrie 2016 cel mai înalt nivel după 1996 (57,2 la sută). Creșterea a fost consecința relativei accentuări a divergenței dintre variația anuală pozitivă a creditului în lei (o medie anuală de 18,6 la sută, față de 13,4 la sută în 2015) și dinamica negativă a componentei în valută (-12,6 la sută, față de -10,9 la sută în 2015, pe baza soldurilor exprimate în euro), sub influențele conjugate exercitate de: (i) prelungirea creșterii robuste a fluxului de împrumuturi în monedă națională (Grafic C); (ii) efectuarea de noi operațiuni de conversie a creditelor în devize (mai puțin ample însă decât în 2015) și (iii) creșterea ponderii deținute de creditele în valută în totalul împrumuturilor externalizate.

Grafic C
Creditele noi în lei și în valută
acordate sectorului privat

Continuarea ajustării a fost susținută atât de segmentul societăților nefinanciare, cât și, mai ales, de cel al populației, care a înregistrat, pentru prima oară în ultimii 9 ani, o pondere majoritară a creditelor în lei (58,5 la sută la finele anului, față de 48,7 la sută în decembrie 2015)²⁷, atât datorită accelerării creșterii împrumuturilor noi în lei, cât și ca urmare a sporirii externalizărilor nete de credite în devize.

3. Ponderea creditului acordat populației a redevenit majoritară pentru prima oară din 2009, atingând totodată un maxim istoric.

Tendința de creștere a acestei ponderi s-a accentuat în 2016 (51,4 la sută, față de 49,7 la sută în decembrie 2015), în condițiile accelerării creșterii soldului creditelor acordate populației (7,1 la sută ca medie a anului 2016, față de 3,2 la sută în 2015), mai ales pe seama sporirii rapide a fluxului de împrumuturi. Rolul principal a revenit creditelor noi pentru consum, evoluția mai alertă a acestora din prima parte a anului sugerând utilizarea lor parțială pentru acoperirea avansului majorat al creditelor pentru locuințe. Și creditele noi pentru locuințe au continuat să crească în termeni anuali, dar mai lent, date fiind sincopile ce au marcat derularea programului „Prima casă”²⁸, precum și efectele Legii privind darea în plată.

În același timp, dinamica anuală medie a creditelor acordate societăților nefinanciare s-a menținut în teritoriul negativ (-1,4 la sută, față de -4,0 la sută în 2015), în contextul în care operațiunile de externalizare pe acest segment s-au intensificat, iar creșterea fluxului de credite s-a încetinit, pe fondul: (i) sporirii reticenței manifestate de aceste entități față de contractarea unui credit²⁹; (ii) posibilei continuări a procesului de ajustare a bilanțurilor proprii, precum și al (iii) persistenței riscului relativ mai ridicat atribuit de bănci unor societăți nefinanciare, mai ales IMM – segment care continua să consemneze cea mai mare rată a creditelor neperformante. O relativă redresare a devenit evidentă abia în ultima parte a anului, inclusiv pe fondul tendinței de ameliorare a încrederii companiilor.

Din perspectiva comparațiilor internaționale, ponderea în total a creditelor acordate populației o devansează pe cea din zona euro și situează țara noastră pe locul al treilea în regiune, după Polonia și Republica Cehă.

4. Ponderea creditului pentru locuințe în totalul creditului acordat populației a devenit, în premieră, majoritară.

Continuarea creșterii acestei ponderi – de natură să apropie structura creditului acordat populației din țara noastră de cea din zona euro și din statele din regiune – a fost în principal efectul continuării programului „Prima casă”³⁰, într-un context marcat de influențele nefavorabile ale Legii privind darea în plată. Pe acest fond,

²⁷ O pondere majoritară a creditelor în lei pe acest segment fusese consemnată anterior în octombrie 2007.

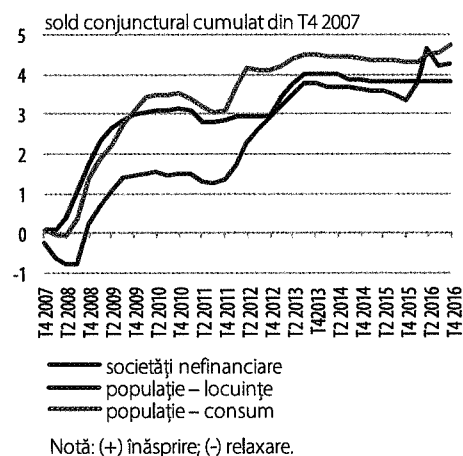
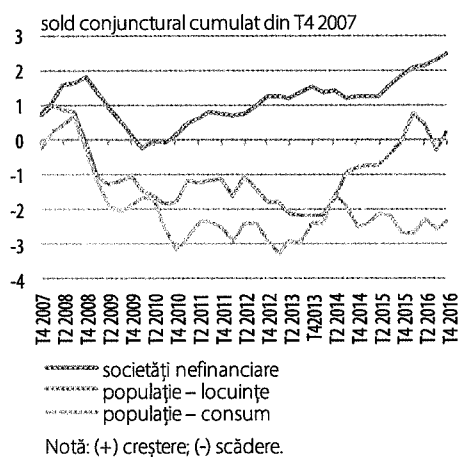
²⁸ Plafonul de garantare a creditelor din cadrul programului „Prima casă” a fost stabilit inițial la 1 600 milioane lei, fiind suplimentat cu câte 500 milioane lei în lunile mai (HG nr. 366/2016) și septembrie (HG nr. 703/2016) și cu 250 milioane lei în noiembrie (HG nr. 899/2016).

²⁹ Conform Sondajului BNR privind accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România și capacitatea acestora de a face față unor evoluții nefavorabile, în 2016 a crescut ponderea companiilor care intenționau să utilizeze prioritar sursele proprii pentru finanțarea operațiunilor zilnice, a investițiilor sau a altor proiecte.

³⁰ Plafonul total de garantare alocat acestui program l-a devansat ușor pe cel din anul anterior.

rata medie anuală de creștere a creditelor pentru locuințe a continuat să se majoreze (17,6 la sută, față de 13,8 la sută în 2015) chiar dacă mai lent – exclusiv pe seama componentei în lei³¹ –, devansând-o, astfel, semnificativ, pe cea a creditelor pentru consum și alte scopuri. Cea din urmă a rămas negativă pe ansamblul anului, chiar dacă și-a atenuat declinul, efectul relativei intensificări a creșterii fluxului anual de credite cu această destinație fiind în mare parte contrabalansat de cel al externalizărilor de credite neperformante.

Grafic D
Cererea de credite

Consolidarea schimbărilor de dinamică și structură ale creditului acordat sectorului privat a reflectat efectele favorabile exercitate asupra cererii și ofertei de

împrumuturi de: (i) continuarea scăderii ratelor dobânzilor la creditele noi în lei acordate populației și societăților nefinanciare, sub influența măsurilor de politică monetară ale BNR, acestea apropiindu-se astfel și mai mult de ratele similare ale împrumuturilor în euro sau coborând chiar sub nivelul lor³²; (ii) accelerarea creșterii veniturilor populației, în special a celor de natura salariilor; (iii) menținerea la un nivel înalt din perspectiva perioadei post-2008 a încrederii sectorului privat³³; (iv) continuarea atenuării constrângerilor exercitate asupra bilanțurilor băncilor de credite neperformante (rata acestora coborând de la 13,5 la sută la 9,6 la sută), în condițiile majorării volumului creditelor externalizate; (v) prelungirea scăderii raportului credite/depozite, acesta atingând în decembrie 2016 nivelul de 80,3 la sută – minimum ultimilor 11 ani; (vi) continuarea tendinței de majorare a prețurilor locuințelor³⁴.

Influențe de sens opus au continuat însă să genereze și în 2016 gradul înalt de îndatorare a unor debitori și prelungirea procesului de ajustare a bilanțurilor anumitor entități, precum și persistența unui risc ridicat asociat de bănci unor categorii de clienți. Acestora li s-au adăugat implicațiile nefavorabile ale Legii privind darea în plată și ale celei vizând conversia în lei la cursul de schimb istoric a creditelor în franci elvețieni³⁵.

În acest context, edițiile succesive ale Sondajului BNR privind creditarea companiilor nefinanciare și a populației au relevat o creștere aproape continuă a cererii de credite a societăților

nefinanciare și a celei de împrumuturi pentru consum (Grafic D); cererea de credite pentru locuințe a oscilat însă, diminuându-se în trimestrele II și III, foarte probabil în

³¹ A cărei pondere în total împrumuturi pentru locuințe a tins să devină dominantă, urcând la finele anului 2016 la 49,2 la sută (35,9 la sută în decembrie 2015).

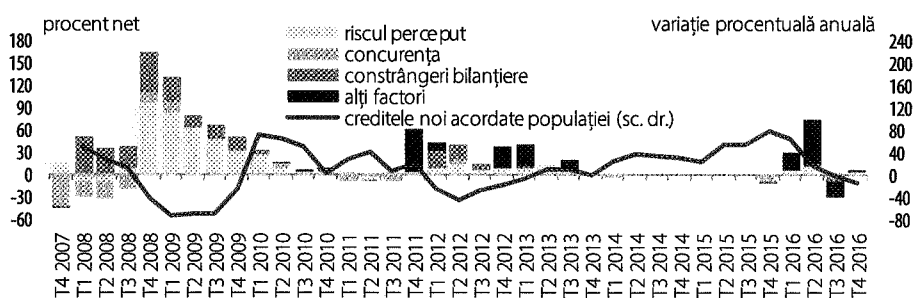
³² În cazul creditelor în lei pentru locuințe și împrumuturilor de valoare mare acordate societăților nefinanciare.

³³ Conform rezultatelor edițiilor succesive ale sondajului DG ECFIN.

³⁴ Conform datelor INS, dinamica anuală a prețurilor locuințelor a fost cea mai înaltă din perioada post-2008.

³⁵ Unele prevederi ale Legii privind darea în plată, precum și Legea privind conversia în lei la cursul de schimb istoric a creditelor în franci elvețieni au fost declarate neconstituționale (deciziile în materie ale Curții Constituționale fiind adoptate în octombrie 2016, respectiv februarie 2017).

contextul adoptării Legii privind darea în plată. Aceasta din urmă a condus și o la înăsprire considerabilă a standardelor de creditare aplicate împrumuturilor pentru locuințe în trimestrele I și II, parțial reversată ulterior (Graficele E și F); la rândul lor, termenii creditării au consemnat o creștere temporară a restrictivității, instituțiile de credit ajustând pentru o anumită perioadă cerința referitoare la ponderea maximă a creditului în valoarea garanției ipotecare și, în mai mică măsură, pe cea legată de scadența maximă a creditului. Standardele de creditare aplicate societăților nefinanciare au rămas însă nemodificate în linii mari, iar cele aferente creditelor pentru consum au fost înăsprite ușor în trimestrele II și IV 2016.

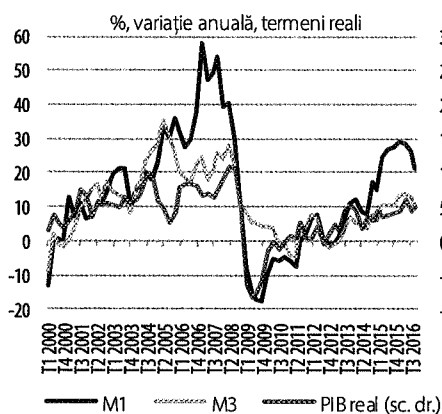

*) medii ponderate cu fluxul trimestrial de credite

Notă: Riscul perceput cuprinde așteptările cu privire la situația economică și financiară, riscul asociat colateralului, riscul asociat industriei, așteptările privind piața imobiliară. Concurența se referă la concurența din mediul bancar, nebanca sau alte surse de finanțare. Constrângerile bilanțiere se referă la situația capitalului băncii, evoluția creditelor neperformante, deciziile de politică monetară sau prudențială ale BNR.

Grafic F
Factorii care au contribuit
la modificarea standardelor
de creditare pentru creditele
acordate populației*

În cazul lichidității din economie, consolidarea unor modificări de dinamică/structură a fost acompaniată și de schimbări de direcție ale altora dintre acestea. Cele mai importante evoluții au constat în:

Sursa: INS, BNR

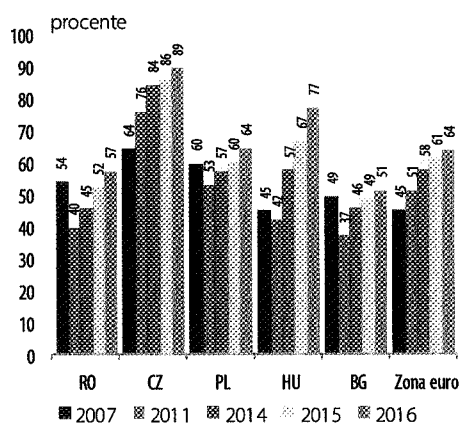
Grafic G
Masa monetară și PIB

1. Continuarea creșterii gradului de monetizare a economiei (41,3 la sută la finele anului 2016, față de 40,3 la sută la finele anului 2015).

Avansul acestui proces – reluat în anul 2013 (Grafic G) – s-a produs în condițiile în care creșterea masei monetare (M3) s-a accelerat până la un ritm mediu anual de 13,2 la sută (8,5 la sută în 2015), inclusiv pe seama relativei amplificări a intrărilor de fonduri europene. Prin urmare, din perspectiva contrapartidelor M3, expansiunea monetară a fost susținută în principal de activele externe nete ale sistemului bancar, precum și de creditul acordat sectorului privat; efecte contracționiste, de intensitate mai mică însă, a exercitat declinul creditului net acordat sectorului public central, reflectând majorarea depozitelor în valută ale administrației publice centrale și relativa încetinire a creșterii deținerilor de titluri de stat ale instituțiilor de credit.

2. Consolidarea ponderii majoritare deținute de masa monetară în sens restrâns (M1) în M3.

Grafic H
Ponderea M1 în M3,
comparații internaționale

Sursa: BCN

Ponderea agregatului M1 în masa monetară și-a continuat trendul ascendent pe care s-a poziționat în ultimii 5 ani – similar ca sens, dar mai accentuat decât cele din zona euro și alte state din regiune (Grafic H) –, atingând, la finele perioadei, recordul ultimilor 22 de ani (57,3 la sută). Mișcarea a fost consecința accelerării creșterii M1 (27,8 la sută ca medie anuală, față de 22,1 la sută în 2015), în principal pe seama amplificării dinamicii depozitelor ON ale companiilor, dar și ale populației³⁶, cele din urmă ajungând să reprezinte 44,3 la sută din plasamentele totale ON (maximul ultimilor 6 ani); și rata de creștere a numerarului în circulație s-a mărit, într-un ritm mai lent însă, ponderea acestuia în M3 urcând la valori record post-1996³⁷. În schimb, variația anuală medie a depozitelor la termen cu scadența sub 2 ani s-a menținut în teritoriul negativ (o medie de -0,3 la sută, față de -1,7 la sută în 2015), exclusiv ca urmare a scăderii dinamicii plasamentelor populației (-0,5 la sută, față de 0,4 la sută în 2015).

Evoluțiile au reflectat, pe lângă continuarea scăderii costului de oportunitate al deținerii de active monetare lichide, sporirea cererii de bani pentru tranzacții curente, în corelație cu intensificarea activității economice și, mai ales, cu dinamizarea consumului privat, impulsionată inclusiv de majorarea considerabilă a veniturilor salariale.

3. Stoparea scăderii ponderii depozitelor populației în depozitele totale ale sectorului nebancar (59,6 la sută, comparativ cu 57,9 la sută la finele anului 2015).

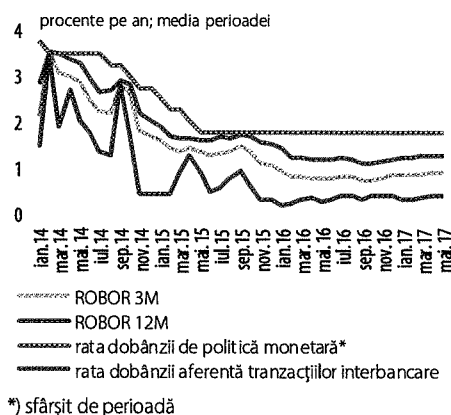
Schimbarea, survenită după 3 ani de declin, s-a produs pe fondul continuării accelerării dinamicii plasamentelor bancare ale populației până la o medie anuală de 10,3 la sută (de la 7,7 la sută în 2015). Plusul acumulat de aceasta a fost totuși inferior celui consemnat în 2015 și s-a datorat cvasiexclusiv segmentului ON, sugerând alocarea unei părți relativ mai însemnate din sporul de venituri către consum, inclusiv în perspectivă, în condițiile prelungirii tendinței de ameliorare a așteptărilor populației privind situația financiară/a locului de muncă, coroborată cu nivelurile scăzute ale ratelor dobânzilor la depozitele la termen.

O dinamică anuală medie mai înaltă (16,0 la sută, față de 9,7 la sută în 2015), concretizată însă într-o creștere relativ mai mică de volum, au consemnat depozitele societăților nefinanciare. Aceasta a reflectat, cel mai probabil, majorarea intrărilor din fonduri europene, creșterea cheltuielilor gospodăriilor populației pentru bunuri și servicii și relativa diminuare a rambursărilor nete de împrumuturi financiare externe; în sens opus au acționat amplificarea importurilor de bunuri și evoluția profiturilor – potențial afectată de creșterea costurilor cu salariile.

³⁶ Depozitele ON ale populației au consemnat o rată anuală medie de creștere de 36,6 la sută, față de 26,4 la sută în 2015.

³⁷ 17,6 la sută (iulie, octombrie și noiembrie).

Ultima parte a anului s-a caracterizat și printr-o creștere considerabilă a incertitudinilor și riscurilor în dublu sens asociate prognozei pe termen mediu a inflației, cele mai semnificative având ca sursă perspectiva conduitei politicii fiscale și a celei de venituri, în condițiile nefinalizării construcției bugetului public pentru anul 2017; relevanța lor era sporită, pe de o parte, de soldarea execuției bugetare din primele 9 luni ale anului 2016 cu un deficit de doar 0,5 la sută din PIB³⁸ și, pe de altă parte, de multitudinea și natura măsurilor fiscale inițiate pe plan legislativ – vizând reduceri de impozite și taxe, majorări de salarii în sectorul bugetar și creșteri de venituri de natura prestațiilor sociale –, a căror concretizare era, însă, incertă. Importante continuau să fie și incertitudinile legate de creșterea economică globală și redresarea zonei euro, în contextul trenării revigorării economiilor emergente, al problemelor din sistemul bancar, precum și al rezultatului votului pentru *Brexit*.

Grafic 2.3
Rata dobânzilor BNR

În aceste condiții, în cadrul ședințelor din iunie, august, septembrie și noiembrie, Consiliul de administrație al BNR a menținut nemodificate rata dobânzii de politică monetară și caracteristicile coridorului simetric format în jurul acesteia de ratele dobânzilor la facilitățile permanente (Grafic 2.3) și a prezervat nivelul în vigoare al ratei RMO aferente pasivelor în lei ale instituțiilor de credit, precum și gestionarea adecvată a lichidității din sistemul bancar. Totodată, în

contextul prelungirii amplei contractii în termeni anuali a creditului în valută, Consiliul de administrație al BNR a hotărât în ședința din septembrie reducerea ratei RMO aplicabile pasivelor în valută ale instituțiilor de credit de la 12 la sută la 10 la sută³⁹; măsura a avut ca scop continuarea armonizării mecanismului RMO cu standardele și practicile în materie ale BCE și ale principalelor bănci centrale din statele membre ale UE.

Consiliul de administrație al BNR a menținut *statu-quo*-ul ratei dobânzii de politică monetară și în ședința din luna ianuarie 2017, în condițiile în care evoluția recentă a inflației și mai ales cea a creșterii economice s-au situat sub așteptări, dar implicațiile lor asupra perspectivei inflației se prefigurau a fi relevante doar pe orizontul apropiat de timp. Astfel, potrivit datelor statistice și evaluărilor realizate, rata anuală a inflației s-a redus din nou în luna noiembrie, la -0,67 la sută⁴⁰, în principal ca urmare a declinului dinamicii anuale a prețului produselor din tutun⁴¹, dar și a reducerii tarifelor polițelor RCA, nivelul ei fiind ușor inferior celui prognozat. S-a evidențiat și o decelerare mai pronunțată decât cea previzionată a creșterii economice în trimestrul III (la 4,4 la sută în termeni anuali), dar și perspectiva reaccelerării ei ușoare în termeni trimestriali în

³⁸ Față de un nivel programat al deficitului pentru întregul an de 2,8 la sută.

³⁹ Începând cu perioada de aplicare 24 octombrie – 23 noiembrie 2016.

⁴⁰ După ce în octombrie aceasta crescuse, în linie cu previziunile, la -0,43 la sută, de la -0,57 la sută în septembrie.

⁴¹ Reflectând inclusiv un efect de bază.

trimestrul IV 2016, implicând doar o ușoară încetinire în raport cu precedentă prognoză a majorării *gap*-ului pozitiv al PIB pe orizontul scurt de timp. În aceste condiții, noile evaluări au reconfirmat perspectiva revenirii ratei anuale a inflației în teritoriu pozitiv în primul trimestru al anului 2017, odată cu epuizarea impactului tranzitoriu al reducerii la 20 la sută a cotei standard a TVA, dar pe un palier inferior celui evidențiat în prognoza pe termen mediu din noiembrie 2016. Riscurile la adresa acestei prognoze se conturau a fi însă predominant ascendente în contextul postelectoral al perioadei, perspectiva politicii fiscale și a celei de venituri rămânând totuși incertă până la cunoașterea caracteristicilor execuției bugetare aferente anului 2016, dar mai ales ale construcției bugetului public pentru 2017.

3. Utilizarea instrumentelor politicii monetare

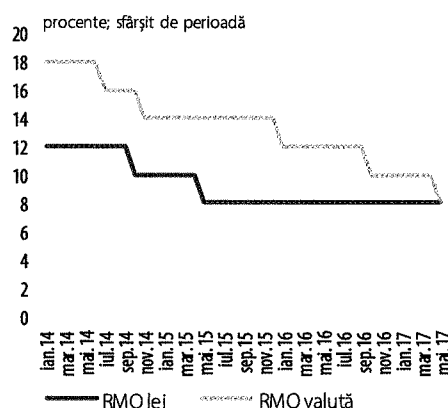
În anul 2016, adecvarea condițiilor monetare reale în sens larg din perspectiva atingerii pe termen mediu a țintei de inflație de 2,5 la sută ± 1 punct procentual a reclamat menținerea neschimbată de către BNR a parametrilor principalelor instrumente ale politicii monetare. Banca centrală a continuat totuși armonizarea mecanismului rezervelor minime obligatorii cu standardele și practicile în materie ale BCE și ale altor bănci centrale din UE, prin diminuarea ratei RMO aplicabile pasivelor în valută ale instituțiilor de credit. O asemenea abordare a băncii centrale a fost justificată/susținută de:

- (i) continuarea îmbunătățirii transmisiei monetare, în special a funcționării canalului creditului⁴² – în condițiile consolidării creditării în lei –, perturbată însă temporar de incertitudinile și riscurile decurgând din Legea privind darea în plată; gradul de intermediere a înregistrat, totuși, o scădere, datorită amplificării operațiunilor de externalizare a creditelor neperformante;
- (ii) creșterea excedentului structural de lichiditate din sistemul bancar, implicit a valorii pozitive a poziției nete a lichidității băncilor, pe seama injectiilor efectuate de Trezorerie din conturile sale în lei și în valută la BNR; nivelul excedentului de rezerve al instituțiilor de credit a fluctuat totuși pe parcursul anului, sub influența *pattern*-ului asimetric al execuției bugetare⁴³ și a caracteristicilor procesului de finanțare/refinanțare a datoriei publice, precum și ale utilizării fondurilor europene;
- (iii) prevalența stării de calm pe piețele financiare internaționale – inclusiv în contextul accentuării de către BCE și alte bănci centrale din UE a caracterului acomodativ al politicii monetare și al relativei încetiniți de către Fed a normalizării ratei dobânzii –, întreruptă doar de episoade scurte de creștere a volatilității, provocate de slăbirea temporară a economiei Chinei, votul pentru *Brexit* și mai apoi de rezultatul alegerilor din SUA;

⁴² Pe fondul scăderii ratelor dobânzilor la creditele noi, al creșterii veniturilor salariale și al relativei ameliorări a așteptărilor populației privind situația financiară viitoare și perspectiva locului de muncă, al continuării scăderii ponderii creditelor neperformante și al prelungirii creșterii prețurilor proprietăților imobiliare.

⁴³ Soldurile lunare ale bugetului consolidat au fost pozitive pe parcursul a 4 luni ale anului 2016. În termeni cumulați, execuția bugetară consemna un deficit de doar 0,2 la sută din PIB la finele primelor 10 luni ale anului, pentru ca la sfârșitul anului acesta să atingă 2,4 la sută din PIB.

- (iv) prelungirea amplului declin în termeni anuali al creditului în valută acordat sectorului privat și riscul scăzut de revigorare a acestuia, având ca premise: (a) măsurile prudențiale adoptate anterior de BNR; (b) îngustarea diferențialului dintre ratele dobânzilor la creditele noi în lei și cele în euro (respectiv chiar anularea/inversarea acestuia pentru unele categorii de împrumuturi); (c) efectele inhibitoare exercitate de conștientizarea riscurilor asociate acestor credite, precum și (d) efectuarea de noi operațiuni de conversie a împrumuturilor în valută;
- (v) continuarea trendului de îmbunătățire a indicatorilor privind adecvarea rezervei internaționale, inclusiv a gradului de acoperire a serviciului datoriei externe la scadența reziduală, date fiind majorarea intrărilor din fonduri europene și noile emisiuni de obligațiuni efectuate de MFP pe piața financiară externă⁴⁴.

Grafic 2.4
Ratele RMO

În aceste condiții, menținerea ratei dobânzii de politică monetară la nivelul de 1,75 la sută a fost acompaniată de preservarea amplitudinii de $\pm 1,5$ puncte procentuale a coridorului simetric format în jurul acesteia de ratele dobânzilor la facilitățile permanente. În corelație cu evoluția curentă și de perspectivă a excedentului structural de lichiditate din sistemul bancar, precum și cu maniera în care a gestionat lichiditatea, BNR a menținut

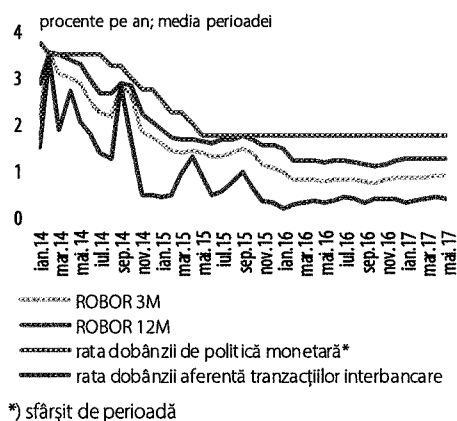
neschimbată și rata RMO aferentă pasivelor în lei ale instituțiilor de credit, la nivelul de 8 la sută. Procesul de armonizare a mecanismului RMO cu standardele și practicile în materie ale BCE și ale principalelor bănci centrale din statele membre ale UE a fost însă continuat de către banca centrală în cazul componentei în valută; astfel, date fiind continuarea contracției creditului în valută, consolidarea rezervelor valutare peste nivelul adecvat, precum și îmbunătățirea structurii acestora, rata RMO aplicabilă pasivelor în valută ale instituțiilor de credit a fost redusă de la 12 la sută la 10 la sută⁴⁵ (Grafic 2.4).

Un rol esențial în adecvarea condițiilor monetare reale în sens larg a continuat să fie atribuit gestionării adecvate a lichidității din sistemul bancar. Având printre premise menținerea unei relative stabilități a cursului de schimb al leului, această opțiune a BNR a presupus absorbirea continuă a excedentului net de lichiditate din sistemul bancar exclusiv prin intermediul facilității de depozit a băncii centrale – abordare benefică din perspectiva consolidării mecanismului de transmisie monetară, inclusiv a creditului în lei, fiind de natură a accentua caracterul relaxat al condițiilor monetare reale. Volumul lichidității astfel atrase a sporit semnificativ în 2016, dată fiind creșterea injecțiilor de rezerve generate de factorii autonomi ai lichidității, în special de

⁴⁴ MFP a efectuat noi emisiuni de obligațiuni pe piețele externe în lunile februarie, mai și septembrie, prin intermediul cărora au fost atrase 3,25 miliarde euro, pe termene de 10, 12 și respectiv 20 de ani.

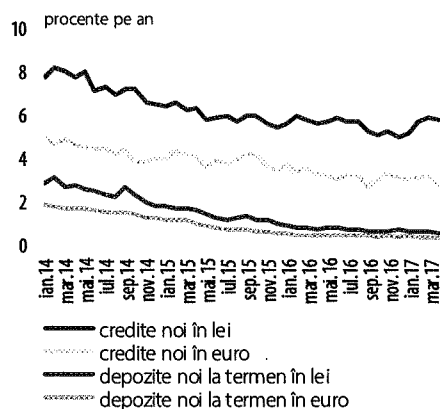
⁴⁵ Măsura a fost adoptată în ședința din septembrie a Consiliului de administrație al BNR și a intrat în vigoare începând cu perioada de constituire a RMO 24 octombrie – 23 noiembrie 2016.

operațiunile în lei și în valută ale Trezoreriei; astfel, pe ansamblul anului, soldul mediu al facilității de depozit a reprezentat circa 63 la sută din nivelul mediu al contului curent al băncilor la BNR și aproximativ 1,2 la sută din PIB – valori aproape duble față de cele înregistrate în anul anterior.

Grafic 2.5
Rata dobânzii de politică monetară și ratele ROBOR

Pe acest fond, randamentele ON ale pieței monetare interbancare s-au menținut aproape continuu în apropierea ratei dobânzii la facilitatea de depozit a BNR. Cotațiile pe termen mai lung ROBOR 3M-12M – relevante pentru stabilirea ratelor dobânzilor la creditele noi ale clienților nebankari – și-au prelungit însă în primele 2 luni ale anului tendința de declin amorsată spre finele lui 2015, în contextul amplei relaxări a condițiilor lichidității pe seama injecțiilor Trezoreriei. Ele au rămas apoi cvasistabile⁴⁶, pentru ca ulterior publicării de către BNR a prognozei pe termen mediu a inflației din luna august să își reia mișcarea ușor descrescătoare, atingând la finele trimestrului III noi minime istorice⁴⁷ și menținându-se pentru scurt timp în jurul acestora (Grafic 2.5). Comportamentul cotațiilor ROBOR a tins să se schimbe însă spre finele anului, când evoluția sub așteptări a excedentului de lichiditate din sistemul bancar⁴⁸, accentuarea volatilității pe piețele financiare internaționale ulterior alegerilor prezidențiale din SUA și revizuirea anticipațiilor instituțiilor de credit privind perspectiva ratelor dobânzilor pe termen foarte scurt ale pieței monetare interbancare au determinat ușoare replieri ascendente ale acestora. Valorile medii ale ratelor ROBOR pe termen mai lung înregistrate în ultima lună a anului 2016 au rămas însă inferioare celor din perioada similară a anului anterior⁴⁹, ele situându-se între 0,83 la sută (ROBOR3M) și 1,20 la sută (ROBOR12M).

Grafic 2.6
Ratele dobânzilor la creditele și depozitele noi

Receptând aceste influențe, ratele dobânzilor la creditele noi acordate clienților nebankari au coborât la rândul lor la noi minime istorice. Pe segmentul societăților nefinanciare, declinul (-0,64 puncte procentuale, până la 3,72 la sută) s-a prelungit până spre finele anului, probabil și în contextul intensificării concurenței din sistemul bancar (Grafic 2.6). Mișcarea a

⁴⁶ Singura variație mai semnificativă din acest interval a fost creșterea temporară înregistrată la finele lunii iunie, în contextul tensionării piețelor internaționale ca reacție la rezultatul referendumului din Marea Britanie, corectată în mare parte ulterior.

⁴⁷ Serie de date disponibilă din august 1995.

⁴⁸ Scăderea peste așteptări a excedentului de lichiditate din sistemul bancar în noiembrie, respectiv creșterea lui mai mică decât se anticipase spre finele anului, ambele ca efect al operațiunilor Trezoreriei.

⁴⁹ Scăderile fiind cuprinse între 0,20 și 0,33 puncte procentuale.

fost imprimată de ambele categorii principale de împrumuturi – în valoare de sub, respectiv de peste echivalentul a 1 milion de euro – ale căror rate de dobândă au coborât cu 0,62, respectiv 0,67 puncte procentuale, la 4,05, respectiv 3,3 la sută; cea dintâi s-a apropiat astfel de limita superioară a valorilor consemnate în alte state din regiune, iar cea de a doua a coborât sub aceasta. În cazul populației, rata medie a dobânzii la creditele noi a scăzut doar marginal (la 6,57 la sută), efectul schimbării de structură⁵⁰ contrabalansându-l parțial pe cel al ajustării descendente înregistrate atât pe segmentul destinat consumului (-0,26 puncte procentuale, la 8,92 la sută), cât și pe cel pentru locuințe (-0,31 puncte procentuale, la 3,52 la sută); nivelul acestor rate s-a menținut în zona mediană a plajei de valori consemnate pe plan regional.

Randamentele titlurilor de stat în lei au înregistrat evoluții diferite de-a lungul spectrului de maturități. Cele aferente scadențelor de 6-12 luni au replicat în linii mari mișcarea cotațiilor ROBOR pe termene similare, în timp ce randamentele obligațiunilor cu maturități de 5-10 ani – mai receptive la factorii globali – au avut o evoluție oscilantă. Astfel, ele și-au reluat scăderea în debutul anului, în tandem cu randamentele similare din SUA și zona euro⁵¹, dar s-au re poziționat la valori mai înalte în trimestrul II, inclusiv sub influența incertitudinilor din plan intern circumscrise conduitei politicii fiscale și celei a veniturilor, precum și Legii privind darea în plată. Imediat după referendumul din Marea Britanie, aceste randamente au cunoscut o creștere abruptă, care s-a corectat însă rapid, în sincron cu randamentele de pe piețele dezvoltate. Scăderea a continuat în ritm alert în intervalul iulie-august, sub influența ameliorării sentimentului pieței financiare internaționale ca efect al accentuării/semnalizării prelungirii caracterului acomodativ al politicii monetare de către băncile centrale majore. Ea a fost succedată de o creștere pe parcursul trimestrului IV, care s-a corelat în mare măsură cu mișcarea randamentelor similare din SUA și zona euro⁵². Un potențial factor de influență l-au constituit și temerile legate de inițiativele legislative privind sectorul bancar (în particular, legea privind conversia în lei a creditelor denominate în franci elvețieni) și de măsurile fiscale și salariale promovate/discutate în această perioadă. Ca urmare a acestor evoluții, cotațiile de referință⁵³ de pe piața secundară a titlurilor de stat aferente scadențelor de 6 luni, 12 luni, 3 ani, 5 ani și 10 ani s-au situat în decembrie 2016 la niveluri medii de 0,71 la sută, 0,86 la sută, 1,55 la sută, 2,45 la sută și 3,55 la sută, relativ apropiate, în cazul tuturor maturităților, de cele consemnate în ultima lună a anului anterior.

⁵⁰ În sensul creșterii ponderii creditelor noi de consum.

⁵¹ Pe fondul accentuării temerilor investitorilor privind încetinirea creșterii economice la nivel global și, ulterior, al relaxării suplimentare a politicii monetare de către BCE și al abordării precaute a Fed privind întărirea politicii monetare.

⁵² Anticipațiile privind conduita viitoare a politicii monetare au fost ranforsate în contextul ședinței de politică monetară a Fed din 13-14 decembrie 2016, în cadrul căreia a fost decisă, conform așteptărilor, majorarea ratei dobânzii, iar traiectoria ratei dobânzii prognozată de membrii FOMC a fost revizuită în sus.

⁵³ Exprimate ca medie a cotațiilor *bid-ask*.

4. Orientările politicii monetare

Politica monetară a BNR va continua să urmărească în mod consecvent asigurarea și menținerea stabilității prețurilor pe termen mediu, corespunzător țintei staționare a inflației de 2,5 la sută ± 1 punct procentual, reprezentând cea mai bună contribuție pe care aceasta o poate aduce la realizarea unei creșteri economice sustenabile; pe orizontul de timp mediu spre lung, politica monetară va fi orientată spre coborârea și consolidarea ratei anuale a inflației la niveluri compatibile cu definiția cantitativă a stabilității prețurilor adoptată de BCE.

Adecvarea din această perspectivă a conduitei politicii monetare pe parcursul primelor luni ale anului 2017 s-a realizat prin prelungirea *statu-quo*-ului ratei dobânzii-cheie, precum și al parametrilor principalelor instrumente ale politicii monetare. Astfel, în cadrul ședințelor desfășurate în intervalul februarie-mai 2017, Consiliul de administrație al BNR a menținut neschimbate rata dobânzii de politică monetară – la nivelul de 1,75 la sută – și caracteristicile culoarului ratelor dobânzilor la facilitățile permanente⁵⁴. Totodată, banca centrală a prezervat gestionarea adecvată a lichidității din sistemul bancar, precum și nivelul în vigoare al ratei RMO aferente pasivelor în lei ale instituțiilor de credit (8 la sută). În același timp, rata RMO aferentă pasivelor în valută a fost redusă cu încă 2 puncte procentuale⁵⁵, măsura – având ca scop continuarea armonizării mecanismului RMO cu standardele și practicile în materie ale BCE și ale principalelor bănci centrale din statele membre ale Uniunii Europene – fiind adoptată în contextul continuării reducerii creditului în valută, al consolidării rezervelor internaționale peste nivelul adecvat și al îmbunătățirii structurii acestora.

Deciziile au fost adoptate în condițiile în care revenirea în teritoriul pozitiv a ratei anuale a inflației în anul 2017 – pe fondul efectului de bază asociat scăderii cotei standard a TVA la 20 la sută⁵⁶ – s-a făcut pe un palier ușor mai scăzut decât cel anticipat anterior⁵⁷, iar traiectoria ascendentă prognozată a acesteia a suferit două revizuri succesive în sens descendent în cadrul exercițiilor de prognoză din lunile februarie și mai. Prima ajustare – datorată noilor șocuri dezinflaționiste neașteptate pe partea ofertei survenite în intervalul ianuarie-februarie⁵⁸ – a vizat doar termenul scurt, implicând amânarea pentru trimestrul IV 2017 a revenirii ratei anuale prognozate a inflației în intervalul de variație al țintei staționare⁵⁹. În schimb, cea de-a doua era atribuibilă cvasiintegral slăbirii relației dintre inflația de bază și deviația PIB față de nivelul său potențial. Deschiderea excedentului de cerere agregată se anticipa a fi însă relativ mai amplă decât se previzionase anterior pe întregul orizont de prognoză, date fiind accelerarea peste așteptări a creșterii economice în trimestrul IV 2016⁶⁰, precum

⁵⁴ Amplitudinea culoarului simetric format de cele două facilități permanente în jurul ratei dobânzii de politică monetară a fost menținută la $\pm 1,50$ puncte procentuale.

⁵⁵ De la 10 la 8 la sută. Măsura a intrat în vigoare începând cu perioada de aplicare 24 mai – 23 iunie 2017.

⁵⁶ Acesta a fost contrabalansat în bună măsură inclusiv de impactul reducerii cotei standard a TVA la 19 la sută și de cel al eliminării supraaccizei la combustibili, începând cu 1 ianuarie 2017.

⁵⁷ Rata anuală a inflației a urcat în luna martie 2017 la 0,18 la sută (de la -0,54 la sută în decembrie 2016).

⁵⁸ Scăderea suplimentară a tarifelor polițelor RCA în luna ianuarie și eliminarea taxelor nefiscale.

⁵⁹ Potrivit prognozei din luna februarie, rata anuală a inflației era așteptată să atingă la finele anului 2017 nivelul de 1,7 la sută (2,1 la sută în proiecția din noiembrie 2016).

⁶⁰ La 4,8 la sută, dinamică anuală, de la 4,3 la sută în trimestrul anterior.

și revizuirea în sens ascendent a dinamicii ei prognozate pentru 2017 și 2018; totodată, presiuni inflaționiste în creștere sau cel puțin comparabile cu cele din prognoza precedentă se așteptau să decurgă din costurile salariale unitare, din prețurile importurilor – pe fondul probabilei majorări a volumului acestora –, dar și din trendul ascendent al anticipațiilor inflaționiste pe termen scurt.

Perspectiva unei dinamici mai alerte a creșterii economice avea ca principală ipoteză relativa accentuare pe orizontul proiecției a atitudinii prociclice a politicii fiscale și a celei de venituri⁶¹; de asemenea, această perspectivă presupunea un caracter acomodativ al condițiilor monetare reale comparabil cu cel din prognoza precedentă și o creștere economică mai solidă în zona euro/UE și pe plan global. În aceste condiții, traiectoria prognozată a ratei anuale a inflației și-a păstrat profilul accentuat ascendent, urcând la mijlocul semestrului I 2018 în jumătatea superioară a intervalului țintei și apoi în decembrie la nivelul de 3,1 la sută (3,4 la sută, în prognoza anterioară). La finele orizontului prognozei (martie 2019), aceasta se situa la 3,4 la sută – nivel similar celui indicat de precedentă proiecție pe termen mediu.

Perspectiva inflației continua să fie marcată de incertitudini și riscuri în dublu sens. Principalele surse le constituiau conduita viitoare a politicii fiscale și a celei de venituri și structura probabilă a cheltuielilor publice, mai ales în contextul incertitudinilor privind noua lege a salarizării unitare, dar și posibilele măsuri fiscale corective menite să asigure încadrarea deficitului bugetar în plafonul de 3 la sută din PIB în anul 2017. Riscuri în dublu sens continua să genereze și mediul extern, date fiind, pe de o parte, tendința de echilibrare a balanței riscurilor la adresa perspectivei creșterii economice și a inflației din zona euro/UE și pe plan global⁶² și, pe de altă parte, persistența riscurilor semnificative în sens descendent decurgând din calendarul electoral al zonei euro, negocierile legate de *Brexit* și politicile economice implementate de noua administrație a SUA.

În perioada următoare, politica monetară va continua să urmărească readucerea și menținerea pe termen mediu a ratei anuale a inflației în linie cu ținta staționară, într-o manieră care să sprijine creșterea economică.

Atât pe termen scurt, cât și pe orizontul mai îndelungat de timp, calibrarea parametrilor instrumentelor politicii monetare, inclusiv a nivelului ratei dobânzii-cheie a BNR, în contextul adecvării condițiilor monetare reale, va fi corelată, în principal, cu intensitatea presiunilor inflaționiste exercitate în perspectivă de excedentul de cerere agregată, precum și cu comportamentul anticipațiilor inflaționiste pe termen mediu. Un rol esențial în fundamentarea deciziilor vor continua să-l dețină incertitudinile și configurația balanței riscurilor asociate prognozei pe termen mediu a inflației, inclusiv probabilitatea de materializare a acestora, deosebit de relevante în actualul context fiind incertitudinile și riscurile circumscrise perspectivei conduitei politicii fiscale și a celei de venituri.

⁶¹ Proiecțiile actualizate în lunile februarie și mai 2017 au avut în vedere, pe lângă măsurile prevăzute în noul Cod fiscal, următoarele: noi majorări salariale în sectorul bugetar (cu 15 la sută în sistemul de sănătate în decembrie 2016, cu 15 la sută în învățământ în ianuarie 2017 și cu 20 la sută pentru administrația publică locală în februarie 2017), creșterea cu 200 de lei a salariului minim brut pe economie începând din februarie 2017, eliminarea taxelor nefiscale, creșterea pensiei minime la 520 de lei în luna martie 2017 și majorarea punctului de pensie la 1 000 de lei în luna iulie 2017.

⁶² Inclusiv pe fondul prelungirii conduitei acomodatve a politicii monetare, mai ales în țările dezvoltate, și al anticipatului stimul fiscal aplicat economiei SUA.

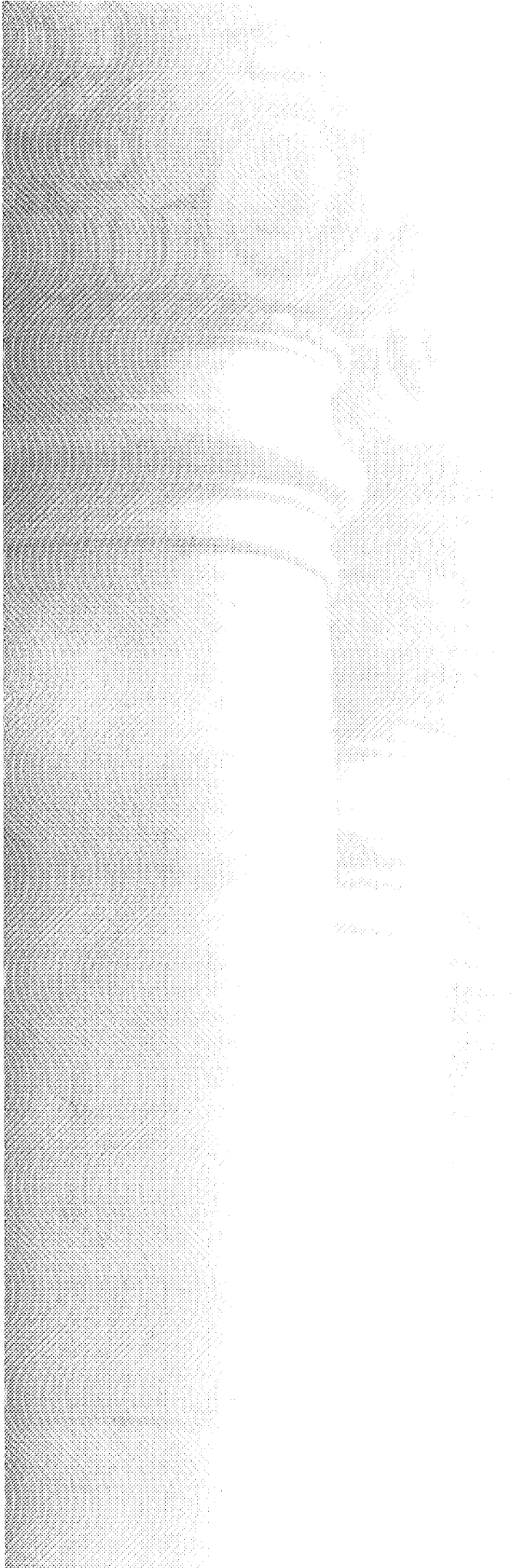
Repere foarte importante vor rămâne, de asemenea, caracteristicile mecanismului de transmisie a politicii monetare, mai ales ale procesului de creditare a sectorului privat și ale comportamentului de economisire.

În același timp, în corelație cu evoluțiile macroeconomice prevalente și/sau anticipate, precum și cu particularitățile funcționării diferitelor segmente ale pieței financiare, se va relua/continua procesul de normalizare/ajustare a caracteristicilor unor componente ale cadrului operațional al politicii monetare. Un asemenea demers este menit să sporească gradul de armonizare a acestor instrumente cu standardele și practicile în materie ale BCE și ale principalelor bănci centrale ale statelor membre ale UE, dar mai ales să consolideze transmisia semnalului ratei dobânzii de politică monetară și transmisia monetară în ansamblu. Este de așteptat ca aceasta să beneficieze în continuare de diferențialul redus dintre ratele dobânzilor la creditele noi în lei și cele în euro, de influențele măsurilor prudențiale adoptate de BNR în 2011-2012⁶³ – de natură să stimuleze creditarea în monedă națională în detrimentul celei în valută –, precum și de efectele favorabile exercitate asupra ofertei de împrumuturi de ameliorarea calității activelor băncilor. Consolidarea de o manieră sustenabilă a creșterii creditului acordat sectorului privat – implicând și o probabilă stopare în 2017 a traiectoriei descendente a ponderii acestuia în PIB⁶⁴ –, precum și prelungirea tendinței de îmbunătățire a structurii sale pe monede de denominare sunt însă condiționate pe mai departe de încrederea sectorului privat și de așteptările acestuia privind perspectiva economiei românești, precum și de capacitatea agenților economici, cu precădere a societăților nefinanciare, de a contracta noi împrumuturi; în cazul entităților de dimensiuni mici și mijlocii, esențiale sunt, de asemenea, cadrul legislativ privind calitatea guvernantei corporative și mecanismele de implementare a acestuia, precum și restructurarea acelor agenți economici care se relevă a fi fundamental viabili, dar care se confruntă cu dificultăți temporare în relația cu creditorii.

Deosebit de importante din perspectiva conduitei și implementării politicii monetare rămân și caracteristicile reformelor structurale și ale absorbției fondurilor europene, în condițiile în care un mix echilibrat de politici macroeconomice și sporirea potențialului de creștere a economiei sunt esențiale pentru atingerea obiectivului privind stabilitatea prețurilor pe termen mediu, ca premisă a unei creșteri economice sustenabile și de durată.

⁶³ În vederea limitării creșterii creditului în valută acordat populației, precum și altor entități nefinanciare.

⁶⁴ Pe fondul probabilei diminuări a impactului contracționist exercitat asupra stocului de credite de continuarea operațiunilor de curățare a bilanțurilor instituțiilor de credit (prin cesionarea/anularea creanțelor).

Capitolul 3

Stabilitatea financiară

1. Rolul BNR în implementarea cadrului macroprudențial

Începând cu 1 ianuarie 2014, Banca Națională a României în calitate de autoritate competentă, responsabilă pentru supravegherea instituțiilor de credit, implementează amortizoarele de capital la nivelul sectorului bancar românesc. Potrivit legislației în vigoare¹, instituțiile de credit trebuie să dispună de fonduri proprii care să acopere, pe lângă cerințele minime de fonduri proprii, amortizoarele de capital impuse de BNR la recomandarea structurii interinstituționale de coordonare în domeniul supravegherii macroprudențiale a sistemului financiar național, respectiv: amortizorul de conservare a capitalului, amortizorul anticiclic de capital, amortizorul de capital pentru risc sistemic și amortizorul pentru alte instituții de importanță sistemică (amortizorul O-SII). Până la operaționalizarea Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială (CNSM)², acest rol a fost îndeplinit de către Comitetul Național pentru Stabilitate Financiară (CNSF)³. Astfel, potrivit atribuțiilor CNSF, acesta putea adopta recomandări și, respectiv, opinii consultative pe perioada tranzitorie până la operaționalizarea structurii interinstituționale de coordonare în domeniul supravegherii macroprudențiale a sistemului financiar național, respectiv CNSM (conform art. X din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 113/2013).

În ședința ordinară a CNSF din data de 13 decembrie 2016 au fost decise măsurile macroprudențiale pentru anul 2017 pe linia amortizoarelor de capital. Totodată, în cadrul ședinței CNSF s-au luat o serie de decizii referitoare la reciprocitatea măsurilor macroprudențiale adoptate de alte state membre ale UE și a fost evaluată semnificația expunerilor față de țări terțe pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital conform recomandării Comitetului European pentru Risc Sistemic.

A. În privința amortizoarelor de capital, CNSF a recomandat Băncii Naționale a României să impună instituțiilor de credit următoarele cerințe:

- a) menținerea amortizorului anticiclic de capital la nivelul de zero la sută (nivel implementat începând cu data de 1 ianuarie 2016): această recomandare a avut în vedere faptul că evoluțiile înregistrate nu evidențiau presiuni semnificative din perspectiva îndatorării sectorului privat, potrivit situației la 30 iunie 2016.

¹ Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 227/2007.

² CNSM a fost înființat prin Legea nr.12/2017 privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național, care a fost publicată în Monitorul Oficial al României în data de 17 martie 2017.

³ CNSF a fost înființat la data de 31 iulie 2007 prin Acordul pentru cooperare în domeniul stabilității financiare și al gestionării crizelor financiare, semnat de Ministerul Economiei și Finanțelor, Banca Națională a României, Comisia Națională a Valorilor Mobiliare, Comisia de Supraveghere a Asigurărilor, Comisia de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private (cele 3 instituții au fost preluate de Autoritatea de Supraveghere Financiară); în anul 2012, acest acord de cooperare a fost extins, fiind semnat și de Fondul de Garantare a Depozitelor în Sistemul Bancar.

Potrivit celor mai recente analize (la 30 septembrie 2016), îndatorarea totală a crescut suplimentar, depășind pragul de semnal în cazul creditării populației, dar s-a menținut sub pragul de alertă. Prin urmare, recomandarea CNSF din 10 martie 2017 a fost aceea de a menține amortizorul anticiclic de capital la zero la sută, concomitent cu monitorizarea foarte atentă a evoluțiilor privind îndatorarea sectorului populației;

- b) aplicarea unui amortizor situat la un nivel de 1 la sută din valoarea totală a expunerii la risc pentru toate instituțiile de credit identificate ca având un caracter sistemic pe baza datelor disponibile la 30 iunie 2016: Banca Comercială Română S.A., BRD – Groupe Société Générale S.A., UniCredit Bank S.A., Raiffeisen Bank S.A., Alpha Bank România S.A., Bancpost S.A., Piraeus Bank S.A., Banca Transilvania S.A., CEC Bank S.A., Garanti Bank S.A. și OTP Bank S.A. Față de evaluarea efectuată în cursul anului 2015, grupul băncilor de importanță sistemică s-a mărit cu un număr de 2 bănci (Piraeus Bank și OTP Bank) începând cu 1 martie 2017. Amortizorul pentru instituțiile de importanță sistemică este aplicabil de la 1 ianuarie 2016;
- c) dezactivarea amortizorului pentru riscul sistemic constituit pentru protejarea împotriva riscurilor care ar fi putut proveni pe canalul băncilor-mamă având rezidența în țări cu calificativ investițional slab (care nu este de tip *investment grade*). Având în vedere diminuarea riscurilor pentru care s-a constituit respectivul amortizor (inclusiv pentru că unora dintre instituțiile de credit având banca-mamă în asemenea țări li s-a solicitat aplicarea unui amortizor suplimentar de alt tip), CNSF a recomandat Băncii Naționale a României dezactivarea amortizorului pentru risc sistemic (stabilit la 1 la sută) începând cu data de 1 martie 2017.

B. În privința reciprocității măsurilor macroprudențiale adoptate de alte state membre ale UE s-au stabilit următoarele:

- a) nu este necesară aplicarea reciprocității măsurii macroprudențiale adoptate de Estonia (Recomandarea CERS/2016/4), având în vedere faptul că instituțiile de credit din România au expuneri nesemnificative față de acest stat. Măsura macroprudențială implementată de către Estonia constă în stabilirea amortizorului pentru risc sistemic la 1 la sută, aplicabil tuturor expunerilor situate în această țară;
- b) se amână luarea unei decizii privind recunoașterea voluntară a măsurii macroprudențiale implementate de Belgia (Recomandarea CERS/2016/3) până după adoptarea Legii privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național și operaționalizarea CNSM. Măsura macroprudențială adoptată de Belgia constă în majorarea ponderii de risc cu 5 puncte procentuale pentru expunerile de tip credite garantate cu bunuri imobiliare situate în această țară și este aplicabilă instituțiilor de credit care utilizează o abordare bazată pe modele interne pentru determinarea cerințelor de capital pentru riscul de credit. Această decizie a fost determinată de faptul că: (i) în luna decembrie 2016, la nivelul României nu exista o autoritate desemnată în sensul art. 458 din Regulamentul (UE) nr. 575/2013 (CRR), iar (ii) recunoașterea voluntară a acestei măsuri poate fi realizată doar în baza articolului menționat.

C. Ca urmare a Recomandării CERS/2015/1 privind recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice pentru expunerile față de țări terțe, CNSF a stabilit metodologia de identificare a statelor terțe semnificative⁴ la nivelul sectorului bancar românesc. Pentru armonizarea cu metodologia stabilită la nivel european, aceasta are la bază procedura aplicată de CERS și este completată cu o serie de indicatori suplimentari pentru a asigura robustețea rezultatelor obținute. Analizele derulate de BNR nu au identificat nicio țară terță semnificativă din perspectiva recunoașterii ratelor amortizoarelor anticiclice pentru sectorul bancar românesc, dar aceste analize vor fi aprofundate pe măsură ce vor deveni disponibile noi date statistice mai detaliate.

Banca Națională a României a implementat toate recomandările CNSF privind amortizoarele de capital. De asemenea, BNR monitorizează periodic expunerile instituțiilor de credit către statele UE și țările terțe, urmând a propune măsurile care se impun dacă aceste expuneri devin semnificative.

În data de 17 martie 2017 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, Legea nr. 12/2017 privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național, prin care se înființează CNSM, ca entitate interinstituțională, fără personalitate juridică, pentru coordonarea supravegherii macroprudențiale la nivel național, prin stabilirea politicii macroprudențiale și a instrumentelor adecvate pentru implementarea acesteia. Din CNSM fac parte autoritățile care au un rol important în asigurarea stabilității financiare în România, și anume Banca Națională a României, Autoritatea de Supraveghere Financiară (ASF) și Guvernul. CNSM poate emite avertizări și recomandări (*soft law*), bazate pe un mecanism de tipul „acționează sau explică”, adresate BNR sau ASF, în calitatea lor de autorități naționale responsabile cu supravegherea financiară sectorială.

Potrivit legii, CNSM este: (i) autoritate macroprudențială în sensul Recomandării CERS/2011/3 privind mandatul macroprudențial al autorităților naționale; (ii) autoritate desemnată în sensul dispozițiilor privind amortizoarele de capital din Directiva 2013/36/UE privind accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE (CRD IV) și (iii) autoritate desemnată în sensul prevederilor art. 458 din Regulamentul (UE) nr. 575/2013.

Banca Națională a României asigură secretariatul CNSM și participă cu 3 dintre cei 9 membri în Consiliul general al CNSM, guvernatorul BNR fiind și președintele CNSM. Totodată, BNR are un rol important în supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național, prin contribuția sa în calitate de autoritate de supraveghere a sectorului bancar.

⁴ În accepțiunea CERS, țările terțe semnificative reprezintă țările terțe față de care sectorul bancar deține expuneri semnificative.

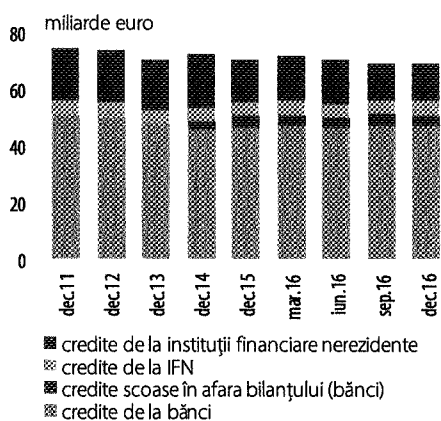
2. Principalele evaluări privind stabilitatea financiară

Pe parcursul anului 2016 stabilitatea financiară s-a menținut solidă. Începând cu a doua jumătate a anului, riscurile la adresa stabilității sistemului financiar s-au diminuat, dar acestea au rămas la un nivel semnificativ. Riscul deteriorării rapide a încrederii investitorilor în economiile emergente continuă să reprezinte cel mai important factor de risc, o schimbare bruscă a percepției investitorilor putând pune presiune asupra stabilității sistemului financiar românesc. Pe plan intern, riscul privind imprecizibilitatea cadrului legislativ a scăzut în intensitate după pronunțarea Curții Constituționale în ultimul trimestru din anul 2016 și în prima parte a anului 2017 cu privire la două dintre inițiativele legislative cu implicații asupra sectorului bancar. De asemenea, sectorul bancar a continuat să se consolideze, iar rata creditelor neperformante s-a menținut pe o tendință descendentă. Mai mult, nu au fost utilizate fonduri publice pentru capitalizarea instituțiilor de credit. La nivel agregat, sectorul bancar autohton are capacitatea de a gestiona evoluții nefavorabile, principalii indicatori de prudențialitate fiind la un nivel adecvat.

2.1. Îndatorarea companiilor nefinanciare și a populației

Îndatorarea⁵ de la instituții financiare a firmelor și populației s-a redus marginal în anul 2016 (la 69,2 miliarde euro, Grafic 3.1). Scăderea datoriei externe a sectorului privat, coroborată cu o diminuare a îndatorării în monedă străină accesată din surse

interne, a condus la reducerea riscurilor firmelor asociate cu finanțarea externă (respectiv riscul de retragere a finanțării și riscul valutar). Cu toate acestea, diminuarea datoriei externe de la instituțiile financiare nerezidente nu poate fi atribuită unui efort de reducere a îndatorării companiilor nefinanciare, ci unui efect de substituție a acestui tip de finanțare cu surse atrase fie din afara sectorului financiar (de la întreprinderile-mamă sau de la parteneri comerciali), fie de la băncile autohtone.

Grafic 3.1
Îndatorarea companiilor
și a populației în funcție de creditor

Sursa: BNR

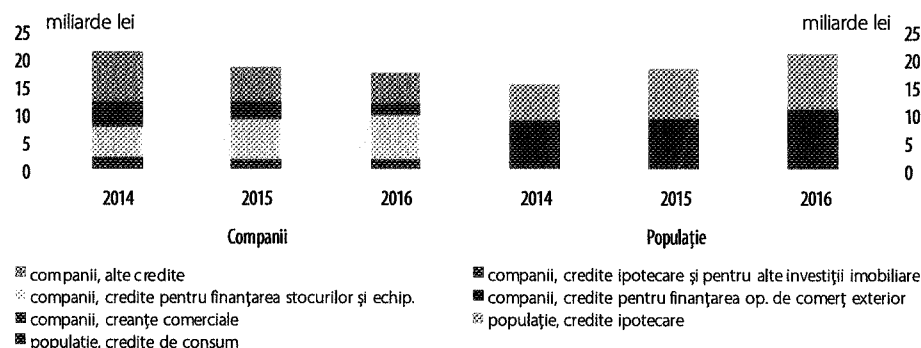
La nivel sectorial, s-a menținut evoluția divergentă a îndatorării. Îndatorarea totală a companiilor nefinanciare s-a diminuat cu 6,9 la sută în anul 2016, în timp ce la nivelul populației dinamica a fost pozitivă (2,3 la sută⁶). În cazul finanțărilor acordate de băncile autohtone, se observă că modelul de afaceri al acestora se menține în continuare orientat într-o măsură importantă către sectorul populației, în pofida existenței unui potențial important de creditare sustenabilă la nivelul companiilor

⁵ Datoria totală reprezintă împrumuturile contractate de la bănci și IFN, rezidente sau din străinătate, inclusiv creditele scoase în afara bilanțului de către bănci.

⁶ Dinamica finanțării este determinată luând în calcul efectul de curs de schimb prin ajustarea soldului nominal al creditelor în valută cu variația cursului de schimb.

nefinanciare. Ritmul redus al creditării firmelor este determinat atât de factori de natura ofertei, cât și de cei de natura cererii. În ceea ce privește oferta, pot fi avute în vedere măsuri la nivelul sectorului bancar, inclusiv îmbunătățirea gradului de pregătire profesională a personalului implicat în acordarea finanțării și în gestiunea riscului. În schimb, în cazul cererii, firmele trebuie să se orienteze mai mult către o gestionare mai bună a finanțării firmei, o utilizare corespunzătoare a capitalului de lucru (respectiv implicarea altor surse de finanțare pentru efectuarea investițiilor), o selectare și o dimensionare mai bună a proiectelor de investiții, precum și o gestionare adecvată a lichidității firmei.

Potențialul de creditare al companiilor nefinanciare, și în special al IMM, este important. Dacă evaluăm rezultatele financiare de-a lungul ultimului ciclu economic, putem identifica un număr de 12 200 de întreprinderi mici și mijlocii care pot fi considerate companii performante din punct de vedere economic, respectiv se mențin printre cele mai bune firme din economie în cel puțin 7 ani din ultimii 9 ani. Dintre acestea, peste 6 600 de IMM au un nivel al raportului dintre datorii și capitaluri subunitar și pot susține un volum de creditare semnificativ (36,3 miliarde lei, în luna decembrie 2015). În funcție de sectorul de activitate, acest potențial de creditare provine din ramuri precum industrie (27,8 la sută), comerț (25,5 la sută) sau servicii și utilități (20,4 la sută). În contextul în care condițiile de identificare a companiilor performante sunt destul de restrictive, potențialul de îndatorare sustenabilă la nivelul companiilor poate fi mai ridicat decât această valoare estimată.

Grafic 3.2
Creditul nou-acordat
companiilor și populației
după destinația împrumutului

Notă: Creditul nou a fost considerat creditul cu dată de acordare în perioada de referință din care au fost eliminate creditele care au suferit restructurări, refinanțări. Suplimentar, în cazul companiilor nefinanciare au fost eliminate creditele de trezorerie, în timp ce, în cazul populației, au fost eliminate și creditele care au suferit conversii din alte monede.

Sursa: MFP, BNR, calcule BNR

Cu toate acestea, în anul 2016, finanțările nou-acordate de către băncile autohtone s-au îndreptat într-o proporție majoritară către sectorul populației⁷ (Grafic 3.2). Astfel, pe parcursul anului 2016, aproximativ 55 la sută din împrumuturile nou-acordate sectorului privat nefinanciar au fost alocate gospodăriilor populației, valoarea acestora majorându-se cu 17 la sută comparativ cu anul 2015, în timp ce finanțările destinate companiilor nefinanciare s-au menținut pe un trend descrescător (-5 la sută față de anul anterior). Creditul nou-acordat firmelor reprezintă mai puțin de jumătate din creditul nou-acordat în perioada de vârf a ciclului de credit anterior, în timp ce în cazul creditării populației acesta se situează la circa 60 la sută față de nivelul înregistrat în faza de expansiune a creditării. Continuarea tendinței de creștere rapidă

⁷ Conform informațiilor din Centrala Riscului de Credit.

a creditării sectorului populației, cumulată cu o majorare a gradului individual de îndatorare, în condițiile unor rate de dobândă situate la minim istoric, poate conduce la o amplificare a vulnerabilităților în sectorul bancar, cu efecte negative importante pe termen mediu asupra stabilității financiare și creșterii economice. Aceste evoluții pledează pentru o recalibrare a instrumentelor macroprudențiale la nivel de debitor (precum limite maxime asupra gradului de îndatorare sau asupra raportului credit/garanție). Astfel de măsuri asigură menținerea gradului de îndatorare în limite gestionabile, chiar și în condițiile unor evoluții adverse ale ratei dobânzii sau ale venitului.

La nivelul companiilor nefinanciare, a continuat evoluția pozitivă a principalilor indicatori de profitabilitate, solvabilitate și lichiditate în primul semestru al anului 2016, reflectând conjunctura economică favorabilă. Cu toate acestea, analiza în structură relevă asimetrii importante. O pondere semnificativă a companiilor a înregistrat rezultate nete negative (32 la sută), un sfert dintre acestea consemnând pierderi pentru al treilea an consecutiv (conform situațiilor financiare semestriale). În plus, analiza gradului de îndatorare relevă existența a două categorii distincte de IMM: (i) companii care nu apelează la finanțare externă firmei (indicatorul datorii/capital este subunitar) și (ii) companii care sunt supraîndatorate (indicatorul datorii/capital este cu mult peste valoarea 2, reprezentând un prag de semnal pentru riscul de credit). O altă caracteristică importantă a sectorului companiilor nefinanciare este dată de gradul ridicat de concentrare a performanțelor (primele 100 de firme după valoarea profitului net cumulau 42 la sută din total), în timp ce implicarea firmelor în activități cu aport sporit de tehnologie și inovație poate fi îmbunătățită. De asemenea, pentru următoarea perioadă sectorul companiilor se confruntă cu o serie de provocări generate de presiunile asupra costurilor salariale și de disponibilitatea forței de muncă.

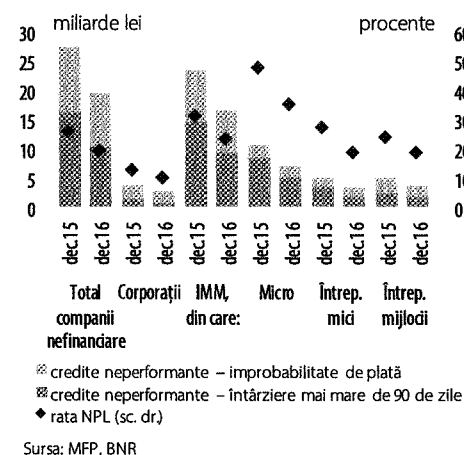
Fenomenul insolvenței a continuat să se amelioreze în anul 2016 (în special din punct de vedere al numărului de firme nou-intrate în insolvență), însă acesta deține un rol semnificativ atât în deteriorarea disciplinei la plată în raport cu partenerii comerciali, cât și în ceea ce privește pierderile generate sectorului bancar. Aceste companii sunt responsabile pentru aproximativ 44 la sută din creditele neperformante aflate

în portofoliul băncilor autohtone în decembrie 2016, respectiv pentru 72 la sută din totalul împrumuturilor care au o întârziere la plată mai mare de 90 de zile.

Capacitatea firmelor de onorare a serviciului datoriei față de băncile autohtone a continuat să se îmbunătățească pe parcursul anului 2016, dinamica fiind influențată atât de rezultatele financiare pozitive ale sectorului, cât și de ajustările la nivelul stocului de împrumuturi determinate

de măsurile de rezolvare a expunerilor neperformante de către instituțiile de credit. Rata creditelor neperformante a atins un nivel de 19,3 la sută în luna decembrie 2016, în scădere de la 26,2 la sută la finalul anului precedent (Grafic 3.3).

Grafic 3.3
Rata creditelor neperformante
în funcție de dimensiunea
companiilor

Persistența unor vulnerabilități structurale, precum: (i) numărul important de firme cu un nivel al capitalurilor proprii sub limita reglementată; (ii) gradul ridicat de îndatorare pentru anumite segmente sau (iii) divergența rezultatelor înregistrate de companii, reprezintă argumente pentru o monitorizare sporită a riscurilor generate de sectorul firmelor asupra sectorului bancar autohton. În anul 2015, un număr de 275,5 mii de firme (45 la sută din total) au avut un nivel al capitalului propriu mai mic de 50 la sută din capitalul social, sub pragul stabilit prin Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale⁸. Dintre acestea, majoritatea firmelor au capitaluri proprii negative, respectiv 268,7 mii de firme. Dintre firmele cu capitaluri proprii negative la finalul anului 2015, o proporție semnificativă a înregistrat această situație în 3 ani din ultimii cinci ani (75 la sută). Persistența acestei situații este ilustrată și de faptul că aproape jumătate din firmele cu valori negative ale capitaluri proprii în anul 2015 s-au aflat în această stare în fiecare din ultimii 5 ani (48,5 la sută). Acest lucru denotă o problemă cronică la nivelul sectorului, iar tendințele înregistrate cu privire la structura pasivului firmelor nu sunt sustenabile. Aceste evoluții nu pot fi explicate doar de problemele întâmpinate în perioada recesiunii economice, reluarea creșterii economice nefiind însoțită și de o rezolvare a acestei situații sau chiar de o diminuare a magnitudinii acesteia.

Existența unui număr important de companii subcapitalizate reprezintă o vulnerabilitate în contextul în care aceste întreprinderi pot transla dificultățile cu care se confruntă atât către instituțiile de credit, cât și celorlalți parteneri comerciali, ele fiind responsabile în mod consecvent de o proporție semnificativă atât din creditele neperformante ale băncilor, cât și din restanțele generate celorlalți agenți din economie. În plus, materializarea unui potențial scenariu economic advers va reduce substanțial șansele de supraviețuire a acestor firme, având în vedere situația precară în care se află.

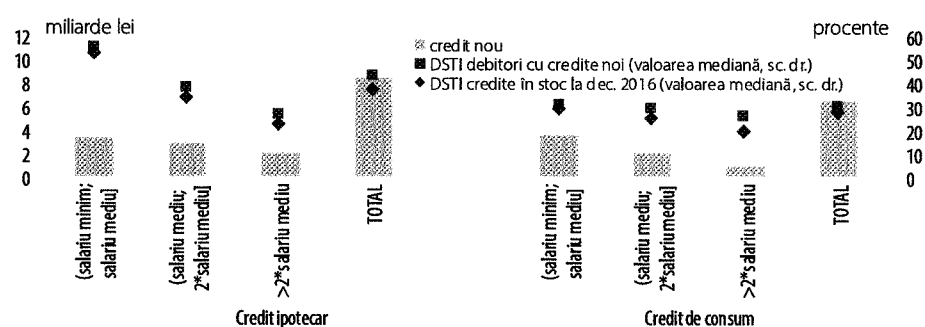
Aceste elemente coroborate cu evoluțiile prognozate ale cadrului macroeconomic și ale condițiilor financiare contribuie la o evaluare prudentă a dinamicii viitoare ale ratei de nerambursare. Astfel, probabilitatea de nerambursare estimată⁹ la sfârșitul anului 2016 pentru un orizont de timp de 12 luni indică o majorare importantă a acesteia până la un nivel de 4,9 la sută (de la o rată de nerambursare de 3,6 la sută observată în 2016).

În ceea ce privește sectorul populației, evoluțiile la nivelul bilanțului indică o consolidare a situației favorabile înregistrate în anul 2015, pe fondul dinamicii pozitive a venitului disponibil. Economisirea bancară a avut o tendință ascendentă, iar activele financiare au cunoscut o creștere a gradului de diversificare. În acest context, poziția de creditor net față de sistemul financiar aferentă sectorului populației s-a consolidat, atingând nivelul de 42,9 miliarde lei în decembrie 2016. De asemenea, rata creditelor neperformante aferentă împrumuturilor acordate populației și-a continuat tendința descrescătoare, ajungând la 7,1 la sută în luna decembrie 2016 (de la 9,1 în decembrie 2015). Evoluția s-a manifestat și pe fondul intensificării eforturilor instituțiilor de credit de a oferi soluții de restructurare debitorilor cu dificultăți în onorarea serviciului datoriei.

⁸ Conform art. 153²⁴ și art. 228 din lege.

⁹ Probabilitatea de nerambursare a fost calculată pe un orizont de 12 luni pentru companiile care au credite bancare și care nu au înregistrat restanțe de peste 90 de zile în ultimele 12 luni. Nivelul individual al probabilității de nerambursare (PD) este calibrat utilizând nivelul ratei anuale de nerambursare (procentul de companii nou-intrate în starea de nerambursare în ultimele 12 luni).

Analiza la nivel microeconomic indică persistența unor vulnerabilități legate de asimetria gradului de îndatorare a debitorilor, fapt care poate accentua riscurile derivate din mediul financiar curent, caracterizat de rate reduse de dobândă. Astfel, datele microeconomice relevă că în ultimii ani debitorii și-au majorat gradul de îndatorare, raportul median al serviciului datoriei în venit (*debt service-to-income*, DSTI) ajungând la 30 la sută în anul 2016. Indicatorul DSTI a crescut în special în cazul debitorilor care au contractat credite noi (Grafic 3.4), atât pentru creditele ipotecare (la 46 la sută), cât și pentru cele de consum (la 33 la sută) la nivelul anului 2016.

Grafic 3.4
Gradul de îndatorare după tipul creditului și categoria de venit salarial lunar net (decembrie 2016)

În funcție de venit, gradul de îndatorare a persoanelor care au un salariu net sub nivelul mediu se menține mai ridicat decât ansamblul sectorului populației, iar asimetria este mai puternică în cazul debitorilor cu credite ipotecare. Mai mult, în acest din urmă caz se observă că în anul 2016 debitorii au contractat în medie împrumuturi de valori mai mari decât valoarea creditelor ipotecare accesate în anii 2015 și 2014, în contextul menținerii maturității mediane la o valoare ridicată (circa 30 de ani). În acest context, BNR s-a angajat, prin asumarea obiectivului macroprudențial privind reducerea și prevenirea creditării excesive și a îndatorării, să monitorizeze cu regularitate necesitatea recalibrării instrumentelor macroprudențiale aferente riscurilor privind capacitatea de îndatorare a populației, inclusiv a celor rezultate în urma unei potențiale creșteri a ratelor de dobândă.

2.2. Sectorul bancar

Sectorul bancar traversează o perioadă favorabilă, aspect relevant de situarea indicatorilor de prudență bancară peste valorile minime reglementate, de reducerea vulnerabilităților asociate structurii bilanțiere, de îmbunătățirea graduală a calității activelor, de ameliorarea profitului operațional și de tendința de menținere a unor cheltuieli cu ajustările pentru depreciere semnificativ mai mici decât cele consemnate în medie de la debutul crizei financiare. Îmbunătățirea cadrului macroeconomic, precum și eforturile de rezoluție îndreptate spre diminuarea stocului de credite neperformante au contribuit la ameliorarea calității activelor instituțiilor de credit.

Pe parcursul anului 2016, sectorul bancar autohton a continuat să-și consolideze stabilitatea structurală a bilanțului agregat prin: (i) întărirea bazei locale de depozite, îndeosebi a gospodăriilor populației; (ii) soluționarea unei mari părți din volumul

creditor-problemă și (iii) menținerea dinamicii ridicate a creditării în lei. În acest context, principalele vulnerabilități asociate ajustării finanțării externe și riscului de credit implicat de stocul creditelor denominate în valută nu mai generează riscuri semnificative din perspectivă macroprudențială.

Există premise ca modelul de afaceri actual al băncilor – orientat spre finanțarea activelor prin atragerea de depozite de la rezidenți și acordarea de credite preponderent de tip *retail* (predominant în lei), precum și spre concentrarea pe expuneri suverane și cu garanție imobiliară – să continue în viitorul apropiat. Principalele provocări la adresa acestuia sunt: (i) extinderea bazei de clienți cu societăți nefinanciare din sectoare cu creștere durabilă și grad de inovație ridicat; (ii) monitorizarea atentă a riscurilor aferente unei posibile creșteri a ratelor de dobândă, având în vedere ponderea importantă a activelor purtătoare de dobândă fixă (inclusiv de natura titlurilor de stat) din bilanț; (iii) efectele potențiale ale implementării noului standard contabil IFRS 9 și ale modificărilor preconizate în cadrul european de reglementare privind cerințele de capital.

Activele bancare la valoare brută au cumulat 428,9 miliarde lei la finele lunii decembrie 2016, cu 2,9 la sută peste nivelul înregistrat în anul anterior, în contextul majorării semnificative a bazei locale de depozite, al continuării procesului de reducere ordonată a finanțării externe atrase de la băncile-mamă și al rezoluției creditelor neperformante.

	procente în total activ						
	dec. 2010	dec. 2011	dec. 2012	dec. 2013	dec. 2014	dec. 2015	dec. 2016
Active interne, din care:	96,8	97,7	97,2	97,0	95,3	95,2	94,4
Creanțe asupra BNR și instituțiilor de credit, din care:	16,5	15,3	13,4	14,9	13,1	12,6	12,1
Creanțe asupra BNR	14,2	13,7	11,9	12,9	11,6	11,6	10,6
Creanțe asupra sectorului nebankar autohton, din care:	70,1	74,5	75,2	73,2	73,2	73,6	73,1
Creanțe asupra sectorului guvernamental	15,7	17,7	19,5	19,7	21,1	21,5	21,7
Creanțe asupra persoanelor juridice	27,9	30,3	30,0	28,2	26,9	26,3	25,0
Creanțe asupra populației	26,5	26,5	25,8	25,3	25,2	25,9	26,4
Alte active	10,3	7,9	8,6	9,0	9,0	9,0	9,3
Active externe	3,2	2,3	2,8	3,0	4,7	4,8	5,6

	procente în total pasiv						
	dec. 2010	dec. 2011	dec. 2012	dec. 2013	dec. 2014	dec. 2015	dec. 2016
Pasive interne, din care:	73,2	73,5	76,8	79,5	82,3	84,5	88,3
Depozite interbancare	3,4	3,4	4,6	2,3	1,5	0,9	1,5
Depozite atrase de la sectorul guvernamental	1,7	1,4	1,3	1,3	1,5	1,6	2,6
Depozite atrase de la persoane juridice	19,0	19,0	18,5	21,0	23,5	25,6	25,8
Depozite atrase de la populație	27,0	28,7	30,2	31,7	34,1	35,2	38,1
Capital și rezerve	14,2	16,2	18,0	19,4	18,0	17,4	15,7
Alte pasive	7,9	4,8	4,2	3,8	3,8	3,9	4,5
Pasive externe	26,8	26,5	23,2	20,5	17,7	15,5	11,7

Notă: Datorită rotunjirilor, este posibil ca totalurile să nu corespundă sumei componentelor.

Sursa: BNR – Bilanțul monetar agregat al instituțiilor de credit

Tabel 3.1
Structura bilanțului instituțiilor
de credit care operează în România

În structura bilanțului (Tabel 3.1) s-au consolidat tendințele identificate în anul 2015:

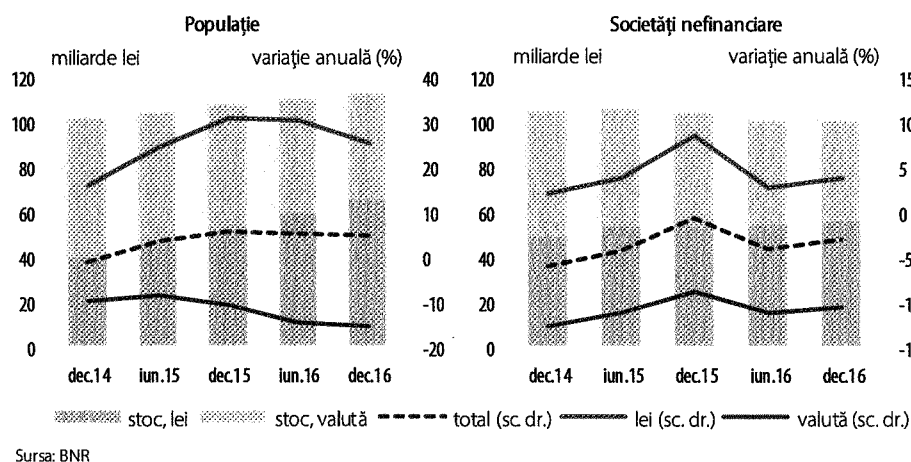
- (i) creditele acordate sectorului privat sunt majoritare în bilanțul instituțiilor de credit, iar dintre acestea, cele mai importante sunt expunerile în monedă națională față de segmentul *retail*;
- (ii) ponderea expunerilor față de administrația centrală a continuat să crească; riscul de credit asociat acestor expuneri este redus, în condițiile în care datoria publică raportată la PIB este moderată, iar durata medie a datoriei interne este scăzută;
- (iii) ponderea creanțelor asupra băncii centrale în activ este semnificativă (10,6 la sută în decembrie 2016), însă se situează pe un trend puternic descendent în ultimii ani, atât pe fondul diminuării depozitelor în valută de la nerezidenți, cât și al scăderii ratei rezervelor minime obligatorii (RMO)¹⁰, inclusiv în contextul continuării armonizării mecanismului RMO cu standardele și practicile în materie ale BCE și ale principalelor bănci centrale din statele membre ale UE;
- (iv) activele externe se mențin la un nivel redus (5,6 la sută din total activ în decembrie 2016), dar pe un trend crescător mai accentuat în ultimii 3 ani. În cadrul acestora predomină plasamentele efectuate la instituții de credit din zona euro pe scadențe de până la 1 an. Expunerea la riscul suveran asociat cu titlurile emise de diverse țări din zona euro este limitată;
- (v) depozitele atrase din sectorul privat și-au majorat semnificativ ponderea în pasiv (64 la sută în decembrie 2016 – cel mai mare nivel din perspectivă istorică), în principal pe seama atragerilor de resurse financiare în monedă națională de la populație;
- (vi) finanțarea externă a continuat să scadă ordonat (până la 11,7 la sută din total pasiv în decembrie 2016), pe măsură ce împrumuturile ajunse la scadență nu au mai fost reînnoite. Declinul s-a înregistrat pe toate tipurile de scadențe.

Creditarea bancară a economiei reale s-a menținut modestă din perspectiva lichidității existente în cadrul sectorului, a rezervelor consistente de capital și a parametrilor macroeconomici favorabili. Dinamica stocului de credite a fost influențată, în principal, de rezoluția creditelor neperformante (proces demarat în aprilie 2014 la recomandarea BNR), iar, în prima parte a anului 2016, și de măsurile legislative privind debitorii persoane fizice, care au condus la o restrângere temporară a ofertei de creditare. Pronunțarea Curții Constituționale în trimestrul IV din anul 2016 cu privire la constituționalitatea noilor prevederi legale stabilite prin Legea nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite și prin Legea pentru completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori a contribuit la restabilirea condițiilor de creditare la niveluri comparabile cu perioada anterioară acestor inițiative.

Creditul în lei a continuat să înregistreze ritmuri nominale ridicate de creștere (14,3 la sută, decembrie 2016), îndeosebi pe segmentul populației, în contextul unei cereri robuste (Grafic 3.5). Variația creditului în valută a continuat tendința negativă

¹⁰ Pe parcursul anului 2016, BNR a operat două scăderi ale nivelului ratei rezervelor minime obligatorii aferente pasivelor în valută, respectiv în luna ianuarie, de la 14 la sută la 12 la sută, și în luna octombrie, de la 12 la sută la 10 la sută, inclusiv în contextul atenuării creditării denominate în valută.

(-12,2 la sută în decembrie 2016 față de -9,9 la sută în decembrie 2015), stocul ajungând la cel mai redus nivel din ultimii 9 ani. Evoluția a fost consemnată atât în cazul expunerilor față de societăți nefinanciare, cât și al celor față de gospodăriile populației. La contracția creditului în valută au contribuit: (i) măsurile macroprudențiale care au vizat creditarea în valută; (ii) consolidarea creșterii depozitelor în lei și (iii) reducerea costurilor aferente creditelor în lei, comparativ cu cele în valută. Pe fondul acestor evoluții, ponderea creditelor în lei acordate sectorului privat a continuat să crească, atingând maximum ultimilor 20 de ani (57,2 la sută în decembrie 2016).

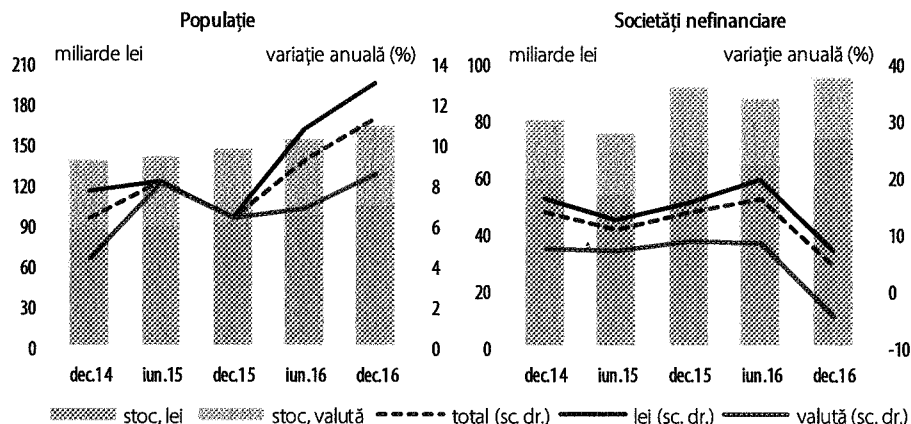

Grafic 3.5
Creditul acordat
sectorului privat

Din perspectiva sectoarelor instituționale, viteza de creștere a creditului acordat populației s-a temperat spre finele anului (4,7 la sută în decembrie 2016, comparativ cu 5,7 la sută în decembrie 2015), în condițiile în care stocul creditului pentru consum și alte scopuri a continuat să se reducă (cu 2,5 la sută în decembrie 2016; -2,6 la sută în decembrie 2015), iar rata de creștere a creditului imobiliar și-a menținut tendința de încetinire, ca urmare a implementării Legii nr. 77/2016 (12,5 la sută în decembrie 2016 comparativ cu 16,5 la sută în decembrie 2015).

Creditarea companiilor a rămas scăzută (-3,0 la sută în decembrie 2016), în pofida reducerii ratelor de dobândă la creditele noi până la niveluri minime istorice. Aceste evoluții au dus la lărgirea ecartului dintre ponderile expunerilor deținute de către instituțiile de credit pe principalele categorii de debitori în favoarea populației (51,4 la sută în decembrie 2016), pentru prima dată din anul 2009.

Depozitele rezidenților și-au consolidat rolul de sursă principală de finanțare a sectorului bancar și au continuat să susțină la costuri minime istorice rambursarea împrumuturilor de la băncile-mamă în condițiile menținerii unei lichidități adecvate. Dinamica anuală pozitivă a acestor depozite s-a regăsit pe toate componentele (Grafic 3.6), mai puțin pentru depozitele în valută ale companiilor nefinanciare. Din perspectiva sectoarelor instituționale, populația a continuat să aibă cea mai mare contribuție (80 la sută) la creșterea semnificativă a depozitelor sectorului privat în cursul anului 2016. Stocul acestora din urmă a totalizat 274,3 miliarde lei la finele anului 2016, cu 20,8 miliarde lei peste nivelul înregistrat în 2015, ceea ce echivalează cu o creștere de 8,2 la sută.

Grafic 3.6
Depozite atrase din
sectorul privat

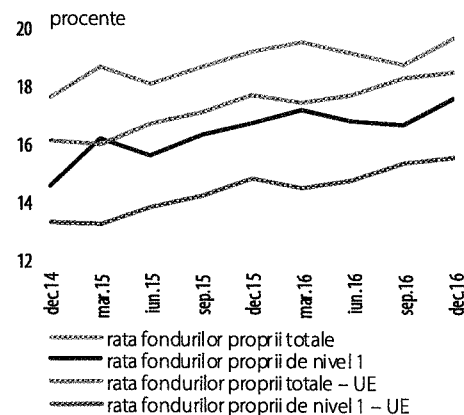
Sursa: BNR

Acest aspect conferă structurii depozitelor o stabilitate bună, dat fiind scopul precauționar pentru care sunt în general efectuate aceste plasamente. Din perspectiva monedei de denominare, contribuția majoritară la creșterea consemnată (82 la sută) a revenit depozitelor în lei.

Analiza corelată a creditelor și depozitelor relevă echilibrarea poziției valutare în cazul expunerilor față de sectorul populației și o vizibilă atenuare a expunerilor față de sectorul companiilor nefinanciare. În acest context, raportul credite/depozite aferente sectorului privat a continuat trendul descrescător început în anul 2012, atingând 66,8 la sută pentru componenta în monedă națională în decembrie 2016 (64,3 la sută, decembrie 2015), respectiv 109,7 la sută (de la 130,6 la sută în decembrie 2015) pentru componenta în valută, conform datelor statistice monetare. Îmbunătățirea indicatorului este în linie cu evoluțiile regionale. O continuare a acestei tendințe ar putea să devină contraproductivă pe termen mediu pentru modelul de afaceri al băncilor.

Deși a cunoscut o intensificare în anul 2016, procesul de dezintermediere (*deleveraging*) promovat de instituțiile de credit-părinte și-a menținut caracterul ordonat și este în linie cu evoluțiile din regiune. Retragerile efectuate de băncile-mamă sunt compensate integral cu resurse atrase de pe piața internă, conducând la reducerea riscului de contagiune. În pofida acestui aspect pozitiv, substituția acestor surse de

finanțare, care sunt majoritar pe scadențe medii și lungi, cu resurse locale, care sunt predominant pe scadențe de până într-un an, ar putea contribui la accentuarea anumitor vulnerabilități pentru stabilitatea financiară. O soluție pentru preîntâmpinarea acestei situații ar fi dezvoltarea pieței interne de capital, inclusiv prin emiterea de instrumente de datorie.

Grafic 3.7
Indicatorii de adecvare a capitalului
în România și UE (valori medii)

Sursa: BNR, ABE

La finele anului 2016, rata fondurilor proprii totale la nivel de sistem era de

19,7 la sută, iar rata fondurilor proprii de nivel 1 era de 17,5 la sută, amplasând sectorul bancar românesc într-un interval cu risc scăzut, conform Autorității Bancare Europene (ABE). Totodată, rata fondurilor proprii totale se poziționează la un nivel apropiat de valoarea mediei din UE (18,5 la sută în decembrie 2016; Grafic 3.7).

Capacitatea ridicată de absorbție a pierderilor specifică băncilor din România este determinată și de structura fondurilor proprii, acestea fiind alcătuite preponderent din fonduri proprii de nivel 1 de bază. Riscul de credit are aportul cel mai consistent în totalul cerințelor de capital (81,3 la sută), riscul operațional cuantifică 15 la sută din totalul cerințelor, în timp ce riscul de piață generează o cerință moderată (3,5 la sută). Indicatorul efectului de levier era de 8,9 la sută la finele anului 2016, confirmând nivelul ridicat al capitalului deținut de instituțiile de credit în raport cu dimensiunea bilanțieră și modelul tradițional de afaceri al băncilor, axat pe activitatea de creditare (în special *retail*).

La nivel individual, asimetria ratei fondurilor proprii totale a crescut în ultimii ani. Majoritatea băncilor înregistrează excedent de capital peste cerința globală de capital¹¹, cu o valoare mediană de 6,7 puncte procentuale în decembrie 2016.

Efectul pozitiv asupra adecvării capitalului al eliminării graduale a filtrelor prudențiale deduse din fondurile proprii s-a temperat ca urmare a reducerii semnificative a volumului creditelor neperformante (acestea afectau fondurile proprii cu aproximativ 3 la sută în decembrie 2016) și va dispărea începând cu anul 2018. Introduse în anul 2012 pentru a reflecta un nivel prudent al fondurilor proprii în urma adoptării IFRS, filtrele prudențiale ajustau capitalul cu diferența dintre volumul ajustărilor prudențiale de valoare (fostele provizioane RAS) și ajustările pentru deprecieri (IFRS). În perioada 2014-2018, în urma adoptării dispozițiilor tranzitorii aferente cadrului de reglementare CRD IV/CRR, acestea sunt gradual eliminate.

Pe parcursul anului 2016, lichiditatea sectorului bancar s-a menținut la un nivel adecvat, aspect evidențiat atât de testele de stres derulate, cât și de indicatorii de lichiditate relevanți. Rezultatele exercițiilor de testare la stres (microprudențiale și macroprudențiale) nu au semnalat probleme de lichiditate, vulnerabilitățile identificate la nivelul instituțiilor de credit fiind limitate.

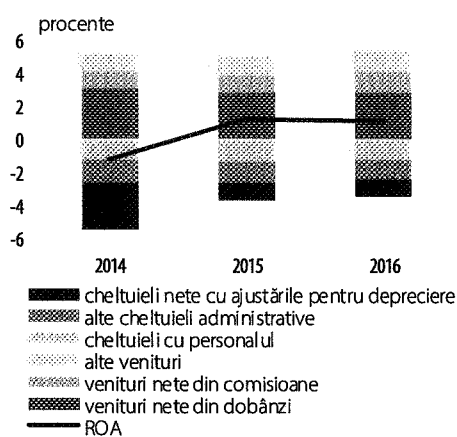
Indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR) s-a situat în medie la aproximativ 230 la sută (decembrie 2016), în condițiile în care calendarul stabilit de implementare a acestui indicator prevede pentru anul 2017 un nivel minim reglementat de 80 la sută.

Sectorul bancar românesc a înregistrat la finele anului 2016 un profit net de 4,2 miliarde lei, ca urmare a continuării unei dinamici favorabile a cheltuielilor nete cu provizioanele, respectiv a menținerii unor costuri de finanțare scăzute. Rezultatele financiare ale

¹¹ Excedentul de capital la nivel individual a fost calculat ca diferență între rata fondurilor proprii totale efectivă a instituției de credit și suma cerințelor de capital date de: (i) nivelul minim reglementat (8 la sută); (ii) cerințele adiționale microprudențiale impuse conform Pilonului II, cerințe introduse odată cu acordul Basel II; (iii) amortizorul combinat, pentru care sunt impuse în prezent cerințe aferente amortizorului de conservare a capitalului și cerințe specifice amortizorului pentru instituții de importanță sistemică, cu verificarea respectării cerințelor minime reglementate pentru fiecare dintre componentele fondurilor proprii.

anului 2016 au fost influențate favorabil de un câștig nerepetabil contabilizat ca venit operațional de către băncile care au vândut participația Visa Europe. Nivelurile principalilor indicatori de profitabilitate, rentabilitatea activelor – ROA (1,1 la sută) și rentabilitatea financiară – ROE (10,4 la sută), sunt superioare mediilor europene. Cota de piață a băncilor care au înregistrat pierderi s-a diminuat la 7,7 la sută (față de 14,3 la sută la finele anului 2015), majoritatea instituțiilor de credit persoane juridice române înregistrând rezultate financiare pozitive. Reducerea consistentă a cheltuielilor cu dobânzile aferente depozitelor atrase de la populație și companii nefinanciare a determinat creșterea profitului operațional, precum și a principalului său component, veniturile nete din dobânzi (56,3 la sută din totalul veniturilor operaționale). Marjele¹² ridicate, datorate în special riscului de credit, au rămas însă o trăsătură definitorie a modelului de funcționare a sectorului bancar autohton. Volumul disponibilităților în sold atrase de bănci s-a majorat, deși ratele dobânzilor oferite au fost în scădere, iar explicația rezidă în factori precum: (i) elasticitatea scăzută a depozitelor la reducerea ratei dobânzii; (ii) aversiunea deponenților la risc și (iii) imperfecțiunea produselor alternative de substituie a depozitelor din punctul de vedere al lichidității, al garantării și al serviciilor de plată. Veniturile nete din comisioane (19,8 la sută din veniturile din exploatare) au crescut, fiind susținute de veniturile generate de tranzacții bancare (ordine de plată ale clienților și transferuri de numerar). Dinamica pozitivă din ultimele luni a câștigurilor din vânzări de titluri din portofoliile de instrumente financiare disponibile pentru vânzare a clasificat acest element pe a treia poziție ca pondere în veniturile operaționale în anul 2016 (11,3 la sută).

Ritmul cheltuielilor operaționale a revenit în teritoriul negativ din a doua jumătate a anului 2016. Aspectul poate fi explicat de continuarea eforturilor de eficientizare a activității operaționale prin reducerea numărului de angajați și de sucursale sau prin diminuarea celorlalte cheltuieli administrative și a cheltuielilor cu amortizarea.

Grafic 3.8
Ponderea unor venituri
și cheltuieli în activele medii

Sursa: BNR

Ponderea în active a cheltuielilor nete cu ajustările pentru depreciere s-a menținut la 1,1 la sută, similar anului anterior, după maximum înregistrat în anul 2014 (2,8 la sută, pe fondul unor activități de curățare bilanțieră, respectiv reevaluări ale garanțiilor asociate creditelor; Grafic 3.8). Impactul cheltuielilor nete cu ajustările pentru depreciere asupra profitabilității este relevant. Un nivel de peste 2 la sută al indicatorului cheltuieli nete cu ajustările pentru depreciere raportate la active nete s-a înregistrat atât în anii

în care rezultatul financiar net a fost negativ (2010-2012, 2014), cât și în anii cu profitabilități reduse (2009, 2013). Nivelul ridicat al ajustărilor pentru depreciere

¹² Marja medie de dobândă este calculată ca diferență între rata medie ponderată a dobânzii pentru creditele și cea pentru depozitele în sold ale companiilor nefinanciare și populației.

relativ la volumul creditelor neperformante a stimulat grăbirea procesului de soluționare a expunerilor neperformante în cazul sectorului bancar românesc. De altfel, acest proces constituie o preocupare importantă la nivel european (Caseta 7).

Caseta 7. Credite neperformante – o problemă macroprudențială la nivelul UE

Reducerea creditelor neperformante reprezintă o prioritate la nivel european¹³. La sfârșitul trimestrului III 2016, volumul creditelor neperformante în UE era de aproximativ 1,2 trilioane euro, reprezentând aproximativ 5 la sută din totalul creditelor acordate de instituțiile de credit și 4,1 la sută din PIB al UE. Problemele ridicate de creditele neperformante nu sunt specifice doar unei țări sau regiuni din Europa, fiind însă mai pronunțate în state cu o volatilitate mai ridicată a activității economice.

În absența unui cadru macroprudențial în perioada de creștere excesivă a creditării, care ar fi asigurat în prezent un nivel mai redus al creditelor neperformante, rezolvarea volumului semnificativ al acestora poate fi realizată în mod eficient doar printr-un cumul de măsuri, atât de natură microprudențială, cât și de natură juridică sau fiscală. Facilitarea creării unei piețe secundare pentru expunerile neperformante ar permite, de asemenea, accelerarea procesului de soluționare a acestor credite.

Dintre alternativele de tratare a problemei creditelor neperformante se disting: (i) gestiunea internă, realizată de fiecare bancă prin diverse forme de restructurare a datoriei. În general, ca urmare a duratei îndelungate și a gradului scăzut de recuperare, instituțiile de credit preferă soluții alternative. În România, eficiența procesului de restructurare a datoriei este scăzută, marea majoritate a creditelor restructurate fiind neperformante; (ii) soluții hibrid, precum schemele de protecție a activelor – care presupun menținerea în bilanț a activelor și constituirea de către bănci a unor provizioane inferioare celor justificate de condițiile de piață, pe fondul garanțiilor guvernamentale acordate acestora – sau securitizări reale și securitizări sintetice; (iii) soluții care presupun eliminarea din bilanț a expunerilor. Dintre aceste soluții se disting cesionarea directă către investitori, în condițiile existenței unei piețe suficient de lichide, respectiv crearea de companii specializate în managementul activelor (*Asset Management Companies* – AMC¹⁴).

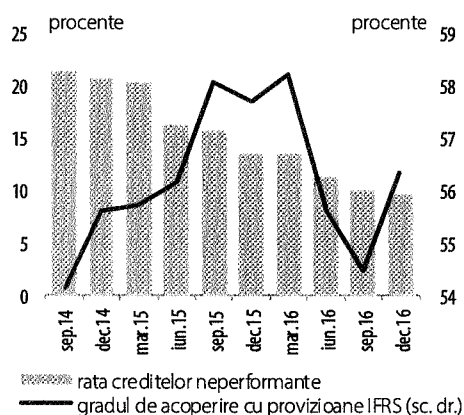
Soluționarea problemei creditelor neperformante prin cesionarea acestora este împiedicată la nivel european de o serie de factori. Principalele impedimente de natura cererii sunt: (i) cadrul juridic greoi și durata îndelungată a procesului de insolvență; (ii) incertitudinile investitorilor cu privire la valoarea justă a activelor cumpărate; (iii) existența, în cazul anumitor clase de expuneri, a unui cadru legislativ favorabil debitorilor și (iv) condiții stricte pe care cumpărătorii de credite

¹³ La nivel european s-au desfășurat mai multe inițiative privind rezoluția creditelor neperformante, cum ar fi ghidul emis de BCE în anul 2016 (*Draft guidance to banks on non-performing loans*) sau *NPL initiative* din cadrul *Vienna Initiative*, administrată de BERD.

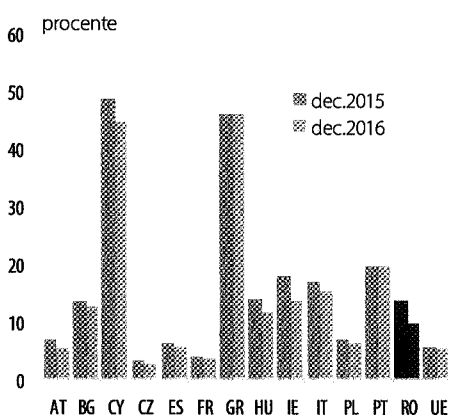
¹⁴ În ultimii ani, au fost înființate o serie de AMC la nivel european: (i) Irlanda – NAMA, înființat în 2009 (74 miliarde euro dimensiune inițială); (ii) Italia – GACS, înființat în 2016 (5 miliarde euro); (iii) Slovenia – DUTB/BAMC, înființat în 2013 (2 miliarde euro); (iv) Spania – SAREB, înființat în 2012 (107 miliarde euro); (v) Ungaria – MARK, înființat în 2015 (1 miliard euro).

neperformante trebuie să le îndeplinească. Oferta de credite neperformante este afectată de: (i) capacitatea instituțiilor de credit de a suporta eventuale pierderi din diferențe rezultate între prețul de vânzare al activelor și valoarea contabilă a acestora; (ii) beneficiile relative aduse de cesionarea creditelor neperformante (eliberarea de capital și resurse umane, condiții de finanțare mai favorabile) și (iii) aspecte fiscale care ar putea genera costuri suplimentare instituțiilor de credit. De asemenea, evoluția cadrului macroeconomic este determinantă pentru stimularea dezvoltării unei piețe secundare a creditelor neperformante.

Grafic A
Evoluția indicatorilor de calitate
a activelor în România

Sursa: BNR

Sursa: ABE, BNR

Grafic B
Rata creditelor
neperformante în țările UE

România a cunoscut o creștere importantă a ratei creditelor neperformante ulterior crizei financiare din anul 2008. În ultima perioadă, pe fondul măsurilor de supraveghere și de reglementare implementate de BNR, rata creditelor

neperformante s-a diminuat semnificativ, ajungând la un nivel de 9,6 la sută la sfârșitul anului 2016 (în luna septembrie 2014, rata de neperformanță se situa la 21,5 la sută, Grafic A). Aceste măsuri și-au dovedit eficiența și au generat una dintre cele mai rapide reduceri ale ratei creditelor neperformante între statele UE (Grafic B). Totuși, experiența fiecărei țări în tratarea problematicii creditelor neperformante este dependentă de caracteristicile structurale ale sectorului bancar propriu și ale economiei.

Rezoluția eficientă a creditelor neperformante în România a fost favorizată de o serie de trăsături specifice: (i) un grad ridicat de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante; (ii) o capitalizare adecvată a băncilor; (iii) un consens la nivelul instituțiilor de credit pentru realizarea exercițiului de rezoluție la nivelul acestor credite. Începând cu anul 2013, BNR a promovat o serie de inițiative pentru stimularea procesului de rezoluție circumscrise în special provizionării și garantării adecvate. În primul rând, s-a solicitat reevaluarea garanțiilor asociate creditelor prin participarea auditorilor externi (2013). Exercițiul de reevaluare a colateralului s-a reiterat în anii 2014 și 2015. În al doilea rând, în anul 2014 s-a emis o reglementare pentru evidențierea separată, prin conturi extrabilanțiere, a creditelor neperformante acoperite în întregime cu provizioane. Drept urmare, transferarea creditelor din bilanț în afara acestuia s-a realizat fără ca băncile să renunțe la drepturile contractuale asupra fluxurilor viitoare din creditele respective, evitându-se hazardul moral generat de așteptările

debitorilor de a fi exceptați de la plăți. În al treilea rând, în anul 2014 au fost implementate măsuri de supraveghere precum: (i) eliminarea creditelor neperformante necollectate acoperite integral cu provizioane; (ii) acoperirea integrală cu provizioane a tuturor creditelor cu restanțe de peste 360 de zile pentru care nu s-au inițiat proceduri judiciare; (iii) acoperirea cu provizioane în proporție de cel puțin 90 la sută a tuturor expunerilor față de debitorii aflați în insolvență; (iv) realizarea unui audit extern asupra metodologiilor contabile folosite pentru determinarea valorii provizioanelor și a modului de evaluare a colateralului.

În al patrulea rând, în anul 2016 BNR a recomandat băncilor acoperirea integrală cu provizioane a creditelor neperformante negarantate pentru care există restanțe la plată de cel puțin 180 de zile, urmată de eliminarea expunerilor din bilanț.

BNR va continua eforturile de impulsioneare a procesului de rezoluție a creditelor neperformante în vederea îmbunătățirii calității portofoliilor de credite deținute de către sectorul bancar românesc. Totodată, BNR promovează un cadru macroprudențial care să preîntâmpine acumularea de credite neperformante în viitor. Creditarea responsabilă, care are la bază o evaluare prudentă a bonității clienților (inclusiv în condițiile unor evoluții adverse ale cadrului macroeconomic), precum și prevenirea restructurărilor succesive ale datoriei sunt preocupări curente ale băncii centrale. Afectarea timpurie a capitalului în scopul reflectării pierderii din activitatea de creditare, în condițiile deteriorării calității activelor, va fi impulsionată în viitor și de adoptarea noului standard contabil IFRS 9.

Analiza agregată a eficienței operaționale pe baza indicatorului cost/venit¹⁵ relevă o ameliorare a acesteia (53 la sută, în decembrie 2016, valoare semnificativ mai bună decât cea înregistrată de media sectorului bancar din UE), pe fondul dinamicii pozitive a veniturilor operaționale, corelate cu o reducere a cheltuielilor operaționale. Tendința este amplificată de elemente nerecurente și de unele modificări de reglementare. Totuși, profitabilitatea operațională scăzută a majorității băncilor medii și mici¹⁶ indică posibilități de majorare a eficienței, prin creșterea intermedierei financiare pe baze sustenabile, utilizarea beneficiilor tehnologiei și pregătirea continuă a angajaților.

BNR desfășoară periodic exerciții de testare la stres a adecvării capitalului instituțiilor de credit conform unor scenarii macroeconomice. Cel mai recent exercițiu s-a desfășurat pe baza datelor financiare și prudențiale aferente anului 2015 și a utilizat metodologia și scenariile macroeconomice dezvoltate pentru exercițiul de testare la stres la nivel european coordonat din anul 2016 de ABE. Exercițiul derulat de BNR a prevăzut două scenarii: unul de bază și unul advers. Conform scenariului de bază (în condiții macroeconomice normale), pe întreaga perioadă analizată, la nivelul sectorului bancar, atât indicatorul rata fondurilor proprii totale, cât și indicatorul rata fondurilor proprii de nivel 1 de bază au o tendință de creștere, menținându-se în medie peste nivelul minim reglementat. Scenariul advers ia în calcul creșterea ratelor de nerambursare la nivele comparabile sau mai mari decât maximele consemnate istoric, precum și diminuarea veniturilor nete din dobânzi ca urmare a creșterii volumului creditelor neperformante și a costurilor majorate de finanțare ale instituțiilor de credit. În acest caz, rata fondurilor proprii totale la nivel de sistem ar putea coborî cu până la 8 puncte procentuale până la finele anului 2018. Rezultatele obținute atestă reziliența sectorului bancar autohton la șocuri severe. BNR monitorizează periodic situația prudențială a instituțiilor de credit pentru a se asigura că acestea au o capacitate adecvată de gestionare a principalelor riscuri la adresa stabilității financiare.

¹⁵ Indicatorul cost/venit se calculează ca raport între cheltuielile operaționale și veniturile operaționale. Nivelul său este volatil datorită numitorului, dependent de evoluțiile ratelor dobânzilor.

¹⁶ Băncile medii sunt cele cu o cotă de piață a activelor între 1 la sută și 5 la sută, iar băncile mici sunt cele cu o cotă de piață de sub 1 la sută.

O altă provocare importantă la adresa stabilității financiare este cea a securității cibernetice. Evoluțiile recente din domeniul inovației tehnologice financiare constituie preocupări datorită complexității, a lipsei unor reglementări și/sau standarde armonizate în domeniu și a dificultăților în evaluarea riscurilor pe care acestea le presupun. Banca Națională a României a demarat un proces de monitorizare a potențialelor riscuri asupra stabilității financiare din România ca urmare a dezvoltării de tehnologii și/sau produse în domeniul financiar (*Fintech*), precum și a celor privind securitatea cibernetică (inclusiv a celor provenite din sfera noilor tehnologii).

2.3. Sectorul financiar nebancar

Sectorul financiar nebancar și-a continuat, într-un ritm moderat, tendința de creștere în anul 2016, pe fondul condițiilor economice favorabile. Ponderea activelor sectorului financiar nebancar în sistemul financiar a crescut la 23,5 la sută în decembrie 2016, în principal datorită avansului înregistrat de fondurile de pensii și societățile de asigurare.

În structură, fondurile de investiții reprezintă componenta cu cea mai mare pondere în totalul activelor sectorului financiar nebancar, fondurile închise de investiții în acțiuni și fondurile deschise de investiții în obligațiuni fiind cele mai reprezentative categorii ale sectorului. Vulnerabilitățile derivate din analiza bilanțieră a fondurilor de investiții vizează concentrarea ridicată a investițiilor în active sensibile la materializarea riscului de piață și lipsa de diversificare a structurii de finanțare, atât din perspectiva instrumentelor, cât și a naționalității investitorilor (92 la sută din unitățile de fond sunt deținute de investitori români).

Condițiile economice favorabile s-au reflectat și în avansul creditelor acordate de instituțiile financiare nebankare (IFN) cu 13,2 la sută în anul 2016 față de 2015. Accelerarea activității de creditare a IFN s-a manifestat atât pe segmentul populației, cât și al companiilor nefinanciare. Structura creditării IFN a rămas neschimbată în anul 2016 și este reprezentată în proporție de 75 la sută de creditele acordate companiilor nefinanciare. Rata creditelor cu întârzieri mai mari de 90 de zile pentru IFN¹⁷ și-a menținut tendința descrescătoare, însă a rămas la un nivel mai ridicat comparativ cu cea înregistrată de sectorul bancar la finalul anului 2016 (8,6 la sută față de 6,9 la sută).

În ceea ce privește sectorul asigurărilor, acesta are o dimensiune redusă din punct de vedere al activelor totale comparativ cu celelalte sectoare. Gradul de intermediere, calculat ca pondere a primelor brute subscrise în PIB, a continuat tendința generală de scădere, reducându-se de la 1,23 la sută în anul 2015 la 0,9 la sută în septembrie 2016. Anul 2016 a adus modificări importante cadrului legislativ prin implementarea noului regim de supraveghere bazată pe riscuri (Solvabilitate II), care are drept obiectiv alinierea la noi reguli privind nivelul cerințelor financiare prudențiale (32 de societăți de asigurare au intrat sub incidența acestei directive în luna ianuarie 2016). De asemenea, în anul 2016, Autoritatea Europeană privind Asigurările și Pensiile Ocupaționale (EIOPA) a

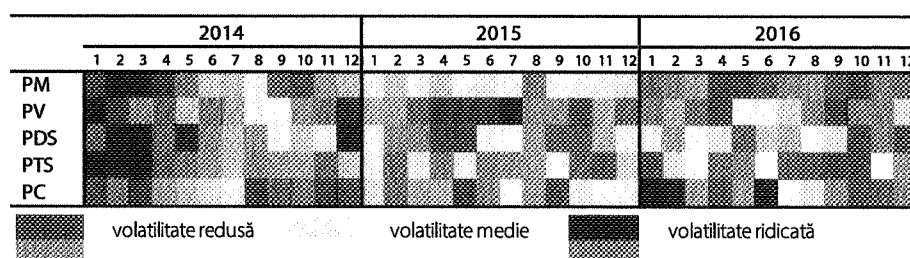
¹⁷ Rata a fost calculată ca pondere a creditelor acordate companiilor nefinanciare și populației care au peste 90 de zile de întârziere în total credite acordate acestora de către IFN.

desfășurat un exercițiu de testare la stres a vulnerabilităților și a rezilienței societăților de asigurare din Uniunea Europeană, în cadrul căruia România a participat cu un număr de 3 companii, acestea obținând rezultate favorabile.

Fondurile private de pensii și-au continuat tendința de creștere în anul 2016, atât pe Pilonul II, cât și pe Pilonul III, ca urmare a: (i) majorării numărului de participanți (cu 3,9 la sută, ajungând la 7,2 milioane persoane) și (ii) menținerii la un nivel scăzut a plăților lunare efectuate către beneficiari. Cu toate acestea, comparațiile la nivel regional indică faptul că România are cel mai scăzut grad de intermediere din regiune (active raportate la PIB), o situație similară fiind înregistrată și în ceea ce privește numărul acestor entități. Cea mai mare pondere în portofoliul de investiții al fondurilor de pensii private o au titlurile de stat (65 la sută, decembrie 2016). Randamentele s-au diminuat pentru toate categoriile de investiții ale fondurilor de pensii, cu excepția celor plasate la fondurile de investiții. Contextul macroeconomic caracterizat de rate ale dobânzii reduse poate conduce la asumarea de riscuri suplimentare prin investiții în active cu randamente mai ridicate, dar și cu un grad de risc mai mare.

2.4. Piețele financiare

Principalele episoade de volatilitate ridicată, observate pe piețele financiare autohtone în primul trimestru al anului 2016, au fost determinate de corecțiile înregistrate de prețurile materiilor prime pe piețele internaționale, dar și de scăderile importante ale indicilor bursieri din China, care au accentuat temerile privind fragilitatea creșterii economice globale și incertitudinea legată de conduita viitoare a politicii monetare în SUA (Tabel 3.2). Cu toate acestea, volatilitatea piețelor s-a menținut la un nivel gestionabil, însă cadrul intern reclamă o abordare prudentă a coordonării mixului de politici economice, în vederea menținerii unor perspective pozitive asupra evoluției piețelor titlurilor de stat și datoriei suverane.

Notă: PM = piața monetară (ROBOR 3M), PV = piața valutară (curs de schimb leu/euro), PDS = piața datoriei suverane (cotații CDS), PTS = piața titlurilor de stat (randamente titluri de stat cu maturitate de 5 ani), PC = piața de capital (indice BET); pentru fiecare indice reprezentativ s-a recurs la estimarea volatilității condiționate (de tip GARCH) și la determinarea unor praguri bazate pe distribuția empirică a rezultatelor obținute. Serile au fost rescalate în intervalul [0,1] utilizând o transformare logistică.

Sursa: Bloomberg, calcule BNR

Costul de finanțare a datoriei statului român a înregistrat o evoluție sincronă cu tendințele observate și în alte țări din regiune. În acest sens, ecartul dintre randamentele titlurilor de stat românești și cele germane a consemnat o ușoară creștere în perioada aprilie-iunie 2016, după care, ulterior deciziei Marii Britanii de a părăsi blocul

Tabel 3.2
Tabloul volatilității din
piețele financiare românești
în perioada 2014-2016

comunitar, acesta s-a redus semnificativ. Curba randamentelor titlurilor de stat a cunoscut o translație semnificativă în sus începând cu septembrie 2016, creșterea fiind mai pronunțată pentru titlurile cu maturități mai lungi. Tendința pozitivă înregistrată de ecartul de maturitate poate fi atribuită atât factorilor globali, cât și celor interni, precum măsurile de relaxare fiscală și cele privind creșterile salariale.

Factorii interni care au condus la creșterea temporară a randamentelor nu au contribuit în aceeași măsură la evoluția cotațiilor instrumentelor CDS (*credit default swaps*). Pe parcursul anului 2016 s-a observat o dinamică relativ stabilă a cotațiilor CDS la nivelul țărilor emergente din regiunea ECE, printre care se numără și România, comparativ cu evoluția indicilor pentru țări precum Spania sau Italia. Efectele resimțite în urma votului privind ieșirea Marii Britanii din Uniunea Europeană din iunie 2016 s-au disipat complet spre finalul celui de-al treilea trimestru. În termeni absoluți, cotațiile CDS pentru România au înregistrat o amplitudine maximă a variației în debutul lunii noiembrie 2016 (aproximativ 6 puncte de bază), perioadă care s-a suprapus cu rezultatele alegerilor din SUA.

În anul 2016, cursul de schimb EUR/RON a avut o evoluție relativ stabilă și a demonstrat o strânsă legătură cu evoluția dobânzilor din piața monetară. În decursul lunii octombrie însă, leul s-a decuplat de evoluțiile din piața monetară, precum și de cele observate în piețele valutare din regiune, consemnând o depreciere susținută în raport cu moneda europeană. Acest episod ar putea fi pus pe seama unor factori interni, precum inițiativele legislative cu privire la sectorul bancar din România sau cele fiscale promovate ca opțiuni de politică pentru anul 2017. Cu toate acestea, pe ansamblu, magnitudinea fluctuațiilor înregistrate de cursul de schimb EUR/RON în perioada ianuarie-decembrie 2016 a fost mai redusă decât cea observată pentru alte monede din regiune (precum forintul sau zlotul).

Piața de capital din România a cunoscut o tendință relativ oscilantă în prima jumătate a anului 2016, indicele principal al pieței având o dinamică similară celui al piețelor de capital din regiunea ECE. Creșterea observată în a doua jumătate a anului 2016 se datorează în special cererii accentuate a investitorilor pentru randamente mai ridicate, fiind alimentată totodată și de contextul financiar caracterizat de rate de dobândă scăzute, dar și ca urmare a îmbunătățirii indicatorilor fundamentali ai companiilor listate. Episoadele temporare de volatilitate, datorate unor scăderi tranzitorii, dar abrupte, ale indicilor au survenit preponderent ca urmare a accentuării pe termen scurt a tensiunilor pe piețele internaționale, astfel: în iunie 2016 ca urmare a rezultatului votului pentru *Brexit* și în noiembrie 2016 ca urmare a rezultatului alegerilor prezidențiale din SUA. Acestea s-au manifestat și pe piețele de capital din regiune.

3. Instrumente de sprijin pentru supravegherea prudențială și stabilitatea financiară

3.1. Centrala Riscului de Credit (CRC)

Centrala Riscului de Credit funcționează în conformitate cu prevederile Regulamentului nr. 2/2012 privind organizarea și funcționarea la Banca Națională a României a Centralei Riscului de Credit, cu modificările ulterioare. În anul 2016 acest regulament a fost modificat de Regulamentul BNR nr. 4/2016, prin includerea în baza de date a CRC de noi informații. Informațiile colectate începând cu 1 octombrie 2016 se referă la: contractele de credit aflate sub incidența procedurii de executare silită a garanțiilor, contractele de credit în care s-a modificat valuta ca urmare a procesului de restructurare, tipul instituției către care s-a efectuat cesionarea contractului de credit și respectiv de la care a fost răscumpărat creditul, informații despre faptul că debitorul locuiește în imobilul ipotecat, statutul ocupațional al persoanelor fizice și informații despre închiderea creditului prin darea în plată. Cea mai mare parte a acestor informații sunt solicitate pentru necesitățile de analiză ale Băncii Naționale a României și nu sunt puse la dispoziția persoanelor declarante.

În conformitate cu prevederile Regulamentului BNR nr. 2/2012, cu modificările ulterioare, persoane declarante la CRC sunt instituțiile de credit, instituțiile financiare nebankare (IFN) înscrise în Registrul special de la BNR, instituțiile emitente de monedă electronică și instituțiile de plată care înregistrează un nivel semnificativ al activității de creditare. La finele anului 2016, un număr de 75 de persoane declarante au raportat la CRC: 36 de instituții de credit, 38 de IFN (comparativ cu 36 instituții de credit și 42 de IFN la sfârșitul anului 2015) și o instituție de plată.

IFN și instituția de plată dețin o pondere relativ scăzută în cadrul informațiilor raportate la CRC: număr de debitori – 8,77 la sută; număr de credite și angajamente – 10,39 la sută; total sumă datorată – 6,65 la sută; sumă restantă – 6,25 la sută. Aceste ponderi au înregistrat creșteri comparativ cu luna decembrie 2015.

În cursul anului 2016 numărul de interogări ale bazei de date a CRC s-a redus față de cel din 2015, ajungând la 1,5 milioane interogări (comparativ cu 1,7 milioane interogări în anul 2015), din care 76,7 la sută au fost realizate cu acordul debitorilor potențiali. Prin aceste interogări au fost solicitate și s-au oferit informații despre riscul global, creditele și restanțele debitorilor.

Similar anilor anteriori, în anul 2016 numărul creditelor de consum cu valori mici a avut o pondere importantă. Astfel, pe fondul menținerii limitei de raportare la 20 000 lei, la finele anului 2016 baza de date a CRC cuprindea 19,6 la sută din numărul debitorilor și 26,0 la sută din numărul creditelor și angajamentelor acordate de persoanele declarante (în creștere comparativ cu anul precedent). În schimb, baza de date a CRC cuprindea un procent substanțial, respectiv 90,4 la sută din valoarea creditelor și angajamentelor acordate de persoanele declarante (în ușoară scădere față de anul precedent). Defalcat pe categorii de persoane declarante, gradul de acoperire a fost de 91,3 la sută în cazul instituțiilor de credit, respectiv de 80,5 la sută în cazul IFN și al instituției de plată, ponderi asemănătoare celor din anul 2015.

Evoluția principalilor indicatori utilizați de CRC este prezentată în tabelele de mai jos, separat pentru instituții de credit și IFN înscrise în Registrul special.

Comparativ cu anul 2015, în cazul instituțiilor de credit, suma restantă s-a diminuat semnificativ (cu 19,7 la sută; Tabel 3.3), în timp ce suma datorată a crescut cu 3,1 la sută, fapt care a determinat reducerea ponderii sumei restante în total sumă datorată (până la 8,9 la sută). În același timp, s-au constatat scăderi ale numărului creditelor restante (cu 10,0 la sută) și ale numărului debitorilor cu restanțe (cu 8,6 la sută).

	31 decembrie 2015	31 decembrie 2016	variație procentuală dec. 2016/dec. 2015
Număr debitori (mii)	991	1 071	8,1
– persoane fizice	892	973	9,1
– persoane juridice	98	98	0,0
Număr debitori cu restanțe (mii)	186	170	-8,6
Număr credite și angajamente (mii)	1 724	1 889	9,6
Număr credite restante (mii)	259	233	-10,0
Total sumă datorată (mil. lei)	275 954	284 505	3,1
– persoane fizice	97 012	103 950	7,2
– persoane juridice	178 942	180 555	0,9
Suma restantă (mil. lei)	31 428	25 227	-19,7

Tabel 3.3
Principalii indicatori utilizați
de CRC – instituții de credit

Sursa: CRC

Persoanele fizice reprezentau 90,9 la sută din numărul total al debitorilor înregistrați în baza de date a CRC la 31 decembrie 2016; la aceeași dată, ponderea creditelor acordate persoanelor fizice în totalul sumei datorate a fost de 36,5 la sută, în creștere ușoară față de nivelul de la finele anului anterior. Structura creditelor acordate persoanelor fizice în funcție de valută se prezintă astfel: 52,8 la sută erau denuminate în lei, 41,2 la sută în euro, 5,7 la sută în franci elvețieni și 0,2 la sută în dolari SUA. Ponderea creditelor în lei a crescut față de anul anterior, în detrimentul celor aferente creditelor denuminate în euro și franci elvețieni.

	31 decembrie 2015	31 decembrie 2016	variație procentuală dec. 2016/dec. 2015
Număr debitori (mii)	87	103	18,4
– persoane fizice	36	46	27,8
– persoane juridice	51	57	11,8
Număr debitori cu restanțe (mii)	15	16	6,7
Număr credite și angajamente (mii)	184	219	19,0
Număr credite restante (mii)	33	35	6,1
Total sumă datorată (mil. lei)	17 486	20 259	15,9
– persoane fizice	1 501	1 894	26,2
– persoane juridice	15 992	18 365	14,8
Suma restantă (mil. lei)	1 913	1 682	-12,1

Tabel 3.4
Principalii indicatori utilizați
de CRC – instituții financiare
nebankare și instituții de plată

Sursa: CRC

În cazul IFN și al instituției de plată s-au înregistrat creșteri față de anul 2015 pentru majoritatea indicatorilor (Tabel 3.4), astfel: numărul debitorilor înregistrați în baza de date a CRC cu 18,4 la sută, numărul creditelor și angajamentelor cu 19 la sută, numărul

creditelor restante cu 6,1 la sută. În aceeași perioadă, s-a constatat diminuarea sumei restante cu 12,1 la sută. Ponderea sumei restante în total sumă datorată a fost de 8,3 la sută, în scădere față de anul anterior.

Structura debitorilor în cazul IFN și al instituției de plată este diferită de cea aferentă instituțiilor de credit, în sensul că persoanele juridice dețin ponderea cea mai mare (55,3 la sută la finele anului 2016).

În cursul anului 2016 persoanele declarante au raportat mai multe grupuri de clienți față de anul anterior, astfel încât la 31 decembrie 2016 existau în baza de date a CRC 775 427 grupuri. Spre deosebire de anul anterior, când nu s-au raportat informații despre fraude cu carduri, în anul 2016 au fost raportate de către persoanele declarante informații despre 4 debitori care au produs fraude cu carduri cu o valoare totală a sumei fraudate de circa 23 mii lei.

În cursul anului 2016, au solicitat informații referitoare la datele raportate la CRC pe numele lor un număr de 422 de petenți, față de 555 de petenți în anul 2015.

În ceea ce privește schimbul transfrontalier de informații în baza Memorandumului de înțelegere privind schimbul de informații între registrele de credit naționale în vederea transmiterii acestora către persoanele declarante, fluxurile de informații s-au menținut la nivelul din 2015.

În anul 2016 Banca Națională a României a continuat colaborarea cu Banca Centrală Europeană cu privire la proiectul ce are ca scop realizarea unei baze de date cu informații granulare de credit. Consiliul Guvernatorilor a aprobat în luna mai 2016 Regulamentul BCE/2016/13 privind colectarea datelor cu caracter granular cu privire la credite și la riscul de credit; acesta este disponibil pe *website*-ul Băncii Centrale Europene și se aplică țărilor din zona euro, dar și țărilor din zona non-euro sunt încurajate să participe la acest proiect.

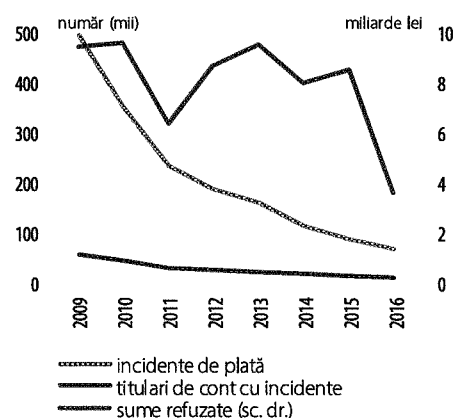
Până atunci rămân în vigoare prevederile Deciziei BCE/2014/6 privind organizarea măsurilor pregătitoare în vederea colectării datelor granulare de credit de către Banca Centrală Europeană (aplicabilă țărilor din zona euro) și ale Recomandării BCE/2014/7 privind organizarea măsurilor pregătitoare în vederea colectării datelor granulare de credit de către Banca Centrală Europeană (aplicabilă țărilor din zona non-euro), Banca Națională a României continuând transmiterea de informații din baza de date a CRC.

3.2. Centrala Incidentelor de Plăți (CIP)

Centrala Incidentelor de Plăți funcționează în conformitate cu prevederile Regulamentului nr. 1/2012 privind organizarea și funcționarea la Banca Națională a României a Centralei Incidentelor de Plăți.

La nivelul anului 2016, baza de date a CIP relevă reduceri semnificative ale numărului incidentelor de plată, numărului titularilor de cont care le-au generat și ale sumei refuzate la plată. Aceste reduceri s-au produs ca urmare a scăderii valorii medii a sumei refuzate pentru un instrument de plată, care a atins nivelul de 55 mii lei, față de 98 mii lei în anul 2015.

Comparativ cu anul anterior, numărul titularilor de cont înregistrați cu incidente de plată în anul 2016 a scăzut cu 17,0 la sută, ajungând la 11 352, iar numărul incidentelor de plată s-a redus cu 24,7 la sută, până la 65 682. Totodată, s-a diminuat numărul mediu de incidente produse de un titular de cont, iar numărul de titulari de cont declarați în interdicție bancară a scăzut cu 29,6 la sută (de la 1 071 în anul 2015 la 754 în 2016). În anul 2016 au fost înregistrate 196 de persoane fizice care au produs incidente de plată, preponderent cu bilete la ordin, comparativ cu un număr de 180 în 2015.

Grafic 3.9
Principali indicatori privind
incidentele de plată
în perioada 2009-2016

Sursa: CIP

Valoarea sumelor refuzate la plată a scăzut cu 57,7 la sută, până la 3 609 milioane lei în anul 2016, față de 8 539 milioane lei în anul 2015 (Grafic 3.9).

În ceea ce privește concentrarea privind incidentele de plată raportate de către persoanele declarante, în anul 2016 un număr de 15 instituții de credit au raportat 93 la sută din numărul total al incidentelor de plată și 89,2 la sută din valoarea totală a sumei refuzate, situație comparabilă cu anul anterior, iar cel mai frecvent motiv de refuz la plată l-a

reprezentat lipsa totală sau parțială de disponibil (59,1 la sută din totalul motivelor de refuz), similar anului 2015.

Pe parcursul anului 2016 au fost înregistrate 6,9 milioane de interogări ale bazei de date a CIP (+0,4 la sută), efectuate de instituțiile de credit în nume propriu sau în numele clienților, ceea ce arată interesul instituțiilor de credit în utilizarea acestor informații. Răspunsurile la aceste interogări oferă informații despre titularii de cont, pentru a se verifica dacă pe numele acestora s-au înregistrat incidente de plată.

În anul 2016, un număr de 61 de petenți au solicitat informații referitoare la datele raportate la Centrala Incidentelor de Plăți pe numele lor, comparativ cu 68 de petenți în 2015.

4. Evoluții în domeniul redresării și rezoluției bancare

La data de 14 decembrie 2015 a intrat în vigoare Legea nr. 312/2015 privind redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul financiar, prin care au fost transpuse în legislația națională prevederile Directivei 2014/59/UE de instituire a unui cadru pentru redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții (Directiva BRR).

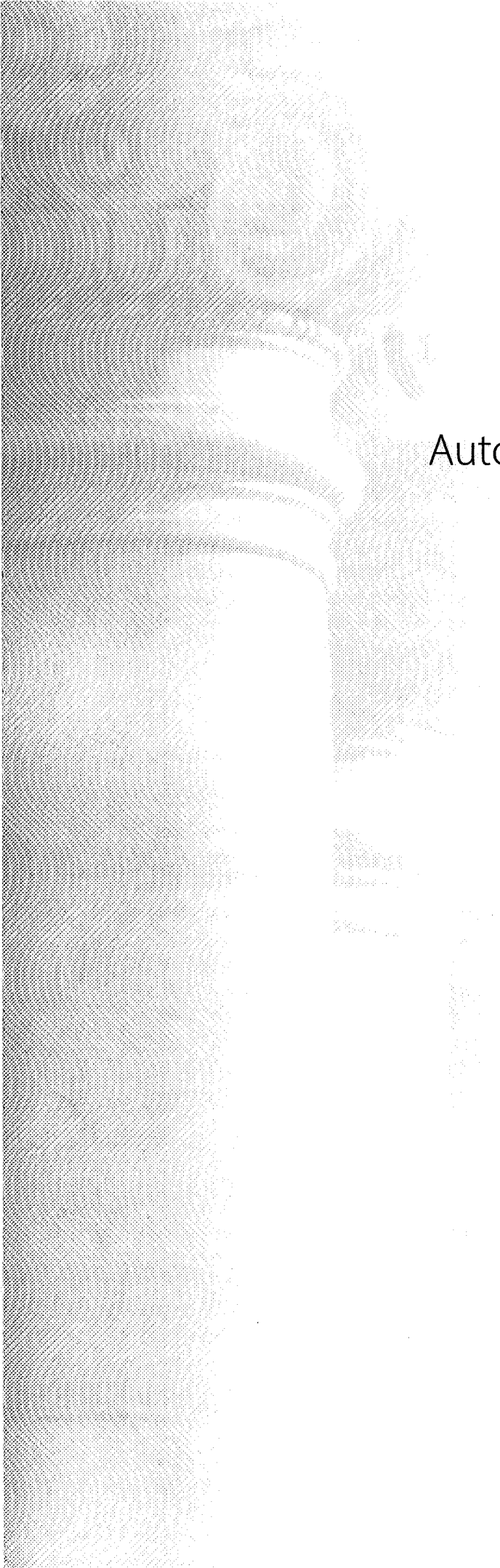
Noul cadru legislativ face posibilă intervenția rapidă a Băncii Naționale a României, în calitate de autoritate de rezoluție, în cazul instituțiilor care intră sau sunt susceptibile de a intra într-o stare de dificultate majoră, care nu pot fi lichidate în conformitate cu procedura obișnuită de insolvență, pentru asigurarea continuității funcțiilor critice, evitarea efectelor negative semnificative asupra stabilității financiare, protejarea fondurilor publice, a deponenților, investitorilor, fondurilor și activelor clienților.

Acțiunile de rezoluție se întreprind pentru atingerea obiectivelor mai sus menționate, numai dacă lichidarea instituției prin procedura de insolvență nu este credibilă (luând în considerare potențialul impact asupra pieței financiare și încrederii în piață, infrastructurilor pieței financiare, altor instituții financiare și economiei reale) și fezabilă (din perspectiva capacității instituției de a furniza informațiile solicitate de schema de garantare a depozitelor și de a efectua operațiunile cerute de aceasta).

Astfel, Banca Națională a României în calitate de autoritate de rezoluție poate întreprinde acțiuni de rezoluție, care presupun aplicarea și/sau exercitarea, după caz, a unuia sau mai multor instrumente de rezoluție, respectiv competențe de rezoluție, cu respectarea principiilor prevăzute de Legea nr. 312/2015.

Instrumentele de rezoluție care pot fi aplicate sunt următoarele: vânzarea afacerii, instituția-punte, separarea activelor și recapitalizarea internă. Acestea pot fi aplicate individual sau în orice combinație, cu excepția instrumentului separarea activelor, care se poate utiliza doar împreună cu un alt instrument de rezoluție.

Competențele de rezoluție se referă la acele competențe necesare pentru a aplica instrumentele de rezoluție, de exemplu: preluarea controlului asupra instituției, transferarea acțiunilor sau a altor instrumente de proprietate, a drepturilor, activelor sau obligațiilor, anularea instrumentelor de datorie, reducerea/conversia în acțiuni comune sau în alte instrumente de proprietate a datoriilor eligibile ale instituției supuse rezoluției. De asemenea, independent sau împreună cu o acțiune de rezoluție, poate fi exercitată competența de reducere a valorii sau de conversie a instrumentelor de capital relevante. Totodată, începând cu data de 1 ianuarie 2016 sunt aplicabile, în totalitate, prevederile referitoare la recapitalizarea internă, precum și cele privind aplicarea instrumentelor publice de stabilizare financiară din Legea nr. 312/2015, aspecte ce asigură cadrul juridic necesar gestionării eficiente a crizelor în interesul public și menținerii încrederii pieței.

Capitolul 4

Autorizarea și reglementarea
instituțiilor financiare

1. Autorizarea și notificarea instituțiilor financiare

Autorizarea instituțiilor de credit

Prerogativele Băncii Naționale a României în domeniul autorizării instituțiilor de credit sunt stabilite prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 227/2007, cu modificările și completările ulterioare. În anul 2016, Banca Națională a României nu a autorizat nicio instituție de credit.

În cursul anului 2016 a fost înscrisă în Registrul instituțiilor de credit sucursala din România a unei instituții de credit dintr-un alt stat membru UE: Alior Bank S.A. Varșovia – Sucursala București.

Autorizarea instituțiilor de plată

În baza competențelor pe linia reglementării, autorizării și supravegherii prudențiale a instituțiilor de plată, preluate potrivit dispozițiilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 113/2009 privind serviciile de plată, aprobată cu modificări prin Legea nr. 197/2010, cu modificările și completările ulterioare, și respectiv a Regulamentului Băncii Naționale a României nr. 21/2009 privind instituțiile de plată, cu modificările și completările ulterioare, Banca Națională a României a înscris în Registrul instituțiilor de plată 40 de agenți ai instituției de plată Meridiana Transfer de Bani S.R.L., precum și 1 agent al instituției de plată Westaco S.R.L., fiind radiați din același registru 5 agenți ai instituției de plată Meridiana Transfer de Bani S.R.L.

Notificarea instituțiilor financiare nebancare

În anul 2016 a continuat procesul de notificare și înscriere în registre a instituțiilor financiare nebancare nou-înființate. În conformitate cu prevederile Legii nr. 93/2009 privind instituțiile financiare nebancare, cu modificările și completările ulterioare, au fost supuse procedurii de notificare și înscriere în Registrul general 15 instituții financiare nebancare, în Registrul special 2 instituții financiare nebancare și în Registrul de evidență 125 de instituții financiare nebancare.

Totodată, au fost radiate din Registrul general 10 instituții financiare nebancare, din Registrul special 7 instituții financiare nebancare, iar din Registrul de evidență 100 de instituții financiare nebancare.

2. Cadrul de reglementare pentru instituțiile de credit

Reglementarea condițiilor de acordare și derulare a creditelor

În vederea transpunerii în legislația națională a dispozițiilor care vizează evaluarea bonității solicitantului de credit pentru bunuri imobile rezidențiale și politicile de remunerare ale creditorilor din Directiva 2014/17/UE privind contractele de credit oferite consumatorilor pentru bunuri imobile rezidențiale și de modificare a Directivelor 2008/48/CE și 2013/36/UE și a Regulamentului (UE) nr. 1093/2010 și din Ghidul ABE/GL/2015/11 privind evaluarea bonității, Banca Națională a României a emis Regulamentul nr. 5/2016 pentru modificarea și completarea Regulamentului Băncii Naționale a României nr. 17/2012 privind unele condiții de creditare.

De asemenea, actul normativ a avut în vedere alinierea regimului de reglementare și supraveghere a creditului de consum la cel aferent creditului pentru investiții imobiliare în ceea ce privește evaluarea bonității solicitanților de credit și stabilirea de către creditor a politici de remunerare.

Cadrul de reglementare în domeniul garantării depozitelor

Având în vedere obligația Băncii Naționale a României de a stabili, reconsidera periodic și publica pe *website*-ul său nivelul suplimentar al garantării prevăzut la art. 62 alin. (1) din Legea nr. 311/2015 privind schemele de garantare a depozitelor și Fondul de garantare a depozitelor bancare, a fost emisă Circulara nr. 24/2016 privind nivelul garantării prevăzut la art. 62 alin. (1) din Legea nr. 311/2015 privind schemele de garantare a depozitelor și Fondul de garantare a depozitelor bancare, prin care Banca Națională a României a stabilit nivelul suplimentar al garantării la echivalentul în lei al sumei de 100 000 de euro. Nivelul suplimentar este distinct de cel prevăzut la art. 61 alin. (3) din Legea nr. 311/2015 și se aplică sumei agregate a depozitelor prevăzute la art. 62 alin. (1) din Legea nr. 311/2015, la determinarea compensației aferente acestora potrivit art. 63 din aceeași lege.

De asemenea, Banca Națională a României a informat în legătură cu luarea în considerare a Ghidului Autorității Bancare Europene privind acordurile de cooperare între schemele de garantare a depozitelor în temeiul Directivei 2014/49/UE – ABE/GL/2016/02 din 8 iunie 2016, în activitatea desfășurată în calitate de autoritate desemnată, precum și a Ghidului Autorității Bancare Europene privind simulările de criză ale schemelor de garantare a depozitelor în temeiul Directivei 2014/49/UE – ABE/GL/2016/04 din 19 octombrie 2016, în activitatea desfășurată în calitate de autoritate desemnată și, după caz, autoritate competentă ori autoritate de rezoluție. Banca Națională a României și-a transparentizat decizia privind luarea în considerare a acestor ghiduri prin comunicate postate pe *website*.

Cadrul de reglementare în domeniul prudenței și în domeniul rezoluției bancare

Principalele progrese înregistrate în cursul anului 2016 în ceea ce privește cadrul de reglementare aplicabil instituțiilor de credit au rezultat din:

- emiterea Regulamentului BNR nr. 1/2016 privind activitatea de emisiune de obligațiuni ipotecare. Regulamentul a fost elaborat potrivit responsabilităților ce revin Băncii Naționale a României în baza Legii nr. 304/2015 privind emisiunile de obligațiuni ipotecare și detaliază o serie de aspecte precum: procedura de aprobare a emisiunii de obligațiuni ipotecare, procedura de aprobare a agentului, ținerea Registrului de evidență internă, structurarea portofoliului, evaluarea și administrarea riscului de lichiditate, calculul indicatorului de acoperire și a indicatorului de supragarantare, derularea simulărilor de criză, cerințe de raportare, cerințe de transparență;
- emiterea Regulamentului nr. 9/2016 pentru modificarea Regulamentului Băncii Naționale a României nr. 5/2013 privind cerințe prudențiale pentru instituțiile de credit. În vederea asigurării certitudinii juridice în ceea ce privește calculul sumei maxime distribuibile, regulamentul stabilește ordinea de aplicare a cerințelor privind amortizoarele de capital în raport cu cerințele impuse de autoritatea competentă ca măsuri ale Pilonului II. În vederea asigurării convergenței instrumentelor și practicilor de supraveghere prudențială utilizate la nivel național cu cele mai bune practici la nivel european, s-a continuat preluarea în cadrul de reglementare național a ghidurilor emise de Autoritatea Bancară Europeană (ABE) în domeniul prudenței bancare și al rezoluției instituțiilor de credit. În acest sens au fost emise instrucțiuni către instituțiile de credit pentru a indica acestora faptul că precizările și detaliile cuprinse în respectivele ghiduri trebuie să fie avute în vedere în aplicarea cadrului de reglementare. Totodată, pentru acele prevederi ale ghidurilor care includ cerințe de conformare pentru autoritățile competente, Banca Națională a României în calitate de autoritate competentă sau, după caz, de autoritate de rezoluție și-a transparentizat decizia de aplicare a acestor prevederi prin comunicate postate pe *website*, informând în acest mod cu privire la luarea în considerare, în cadrul activităților desfășurate în calitate de autoritate competentă și/sau de rezoluție, a prevederilor ghidurilor în discuție.

În anul 2016, Banca Națională a României a analizat și preluat în cadrul de reglementare următoarele ghiduri:

- Ghidul privind tratarea plângerilor în sectorul valorilor mobiliare (AEVMP) și în sectorul bancar (ABE) – JC/2014/43 din 27 mai 2014, precum și Ghidul ABE privind mecanismele de supraveghere și de guvernare a produselor pentru produsele de *retail* bancar – ABE/GL/2015/18 din 22 martie 2016, preluate prin emiterea Instrucțiunilor din 29 decembrie 2016 privind cadrul de guvernare a produselor de *retail* și a reclamațiilor în sectorul financiar-bancar;
- Ghidul pentru publicarea activelor grevate și negrevate de sarcini – ABE/GL/03/2014 din 27 iunie 2014, preluat prin emiterea Instrucțiunilor din 23 mai 2016 referitoare la publicarea de informații privind activele grevate și negrevate de sarcini;
- Ghidul privind politicile solide de remunerare conform art. 74 alin. (3) și art. 75 alin. (2) din Directiva 2013/36/UE și informațiile publicate conform art. 450 din Regulamentul (UE) nr. 575/2013 – ABE/GL/2015/22 din 27 iunie 2016, preluat prin emiterea Instrucțiunilor din 29 decembrie 2016 privind politici solide de remunerare;

- Ghidul privind divulgarea informațiilor sub formă de rezumat sau în formă agregată în sensul art. 84 alin. (3) din Directiva 2014/59/UE – ABE/GL/2016/03 din 19 iulie 2016, preluat prin emiterea Instrucțiunilor din 19 ianuarie 2017 privind furnizarea informațiilor confidențiale sub formă de rezumat sau în formă agregată;
- Ghidul privind limitele aferente expunerilor față de entitățile din sectorul bancar paralel ce desfășoară activități bancare în afara unui cadru reglementat conform art. 395 alin. (2) din Regulamentul (UE) nr. 575/2013 – ABĖ/GL/2015/20 din 3 iunie 2016, preluat prin emiterea Instrucțiunilor din 29 decembrie 2016 referitoare la limitele aferente expunerilor față de entitățile din sectorul bancar paralel ce desfășoară activități bancare în afara unui cadru reglementat;
- Ghidul referitor la gama de scenarii care vor fi utilizate în planurile de redresare – ABE/GL/2014/06 din 18 iulie 2014, preluat prin emiterea Instrucțiunilor din 14 noiembrie 2016 privind gama de scenarii care vor fi utilizate în planurile de redresare;
- Ghidul privind interpretarea diferitelor circumstanțe în care o instituție este considerată a fi în curs de a intra în dificultate sau susceptibilă de a intra în dificultate conform art. 32 alin. (6) din Directiva 2014/59/UE – ABE/GL/2015/07 din 26 mai 2015, preluat prin emiterea Instrucțiunilor din 5 august 2016 privind interpretarea diferitelor circumstanțe în care o instituție este considerată a fi în curs de a intra în dificultate sau susceptibilă de a intra în dificultate;
- Ghidul privind lista minimă de indicatori calitativi și cantitativi ai planului de redresare – ABE/GL/2015/02 din 23 iulie 2015, preluat prin emiterea Instrucțiunilor din 14 noiembrie 2016 privind gama de scenarii care vor fi utilizate în planurile de redresare;
- Ghidul privind condițiile de acordare a sprijinului financiar intragrup potrivit art. 23 din Directiva 2014/59/UE – ABE/GL/2015/17 din 8 decembrie 2015, preluat prin emiterea Instrucțiunilor din 4 martie 2016 privind condițiile de acordare a sprijinului financiar intragrup prevăzute la lit. b), d), f), g) și h) ale art. 137 din Legea nr. 312/2015 privind redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul financiar.

3. Cadrul de reglementare contabilă pentru instituțiile care intră în sfera de reglementare a Băncii Naționale a României¹

În planul reglementării contabile, în cursul anului 2016 au fost adoptate noi reglementări având următoarele obiective:

- a) actualizarea reglementărilor referitoare la raportări pentru necesități de informații ale Ministerului Finanțelor Publice (Ordinele BNR nr. 1/2013 și nr. 10/2012), prin emiterea

¹ Instituțiile de credit, instituțiile financiare nebancare, instituțiile de plată și instituțiile emitente de monedă electronică ce acordă credite legate de serviciile de plată și a căror activitate este limitată la prestarea de servicii de plată, respectiv emiterea de monedă electronică și prestarea de servicii de plată, precum și Fondul de garantare a depozitelor bancare (entități menționate la art. 4 alin. 3 lit. a) din Legea contabilității nr. 82/1991, republicată, cu modificările și completările ulterioare).

Ordinelor BNR nr. 3/2016 și 6/2016, în vederea asigurării unui sistem unitar de informare la nivelul economiei naționale;

- b) actualizarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene (Ordinul BNR nr. 6/2015), respectiv conforme cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară – IFRS (Ordinul BNR nr. 27/2010), aplicabile entităților care intră în sfera de reglementare a Băncii Naționale a României, prin emiterea Ordinului BNR nr. 7/2016, pentru asigurarea transpunerii prevederilor Directivei 2014/95/UE²;
- c) actualizarea cadrului de raportare FINREP la nivel individual (Ordinul BNR nr. 6/2014), prin emiterea Ordinului BNR nr. 3/2017, pentru preluarea modificărilor care au fost aduse de ABE în anul 2016 cadrului de raportare FINREP la nivel consolidat, aprobat prin Regulamentul (UE) nr. 680/2014³;
- d) actualizarea cadrului de raportare periodică pentru sucursalele din România ale instituțiilor de credit din alte state membre UE, cuprinzând informații statistice de natură financiar-contabilă (Ordinul BNR nr. 5/2014), prin emiterea Ordinului BNR nr. 3/2017, în vederea asigurării comparabilității informațiilor solicitate prin această reglementare cu informațiile similare raportate de instituțiile de credit, potrivit cadrului de raportare FINREP la nivel individual.

Prin reprezentanții săi în cadrul instituțiilor și organismelor europene, Banca Națională a României participă activ și contribuie cu poziții atât la formularea strategiilor europene în domeniul reglementării prudențiale, cât și la elaborarea textelor noilor directive, regulamente sau ghiduri aflate în aria sa de competență.

În baza acordului de *twinning*, *Strengthening the NBM's capacity in the field of banking regulation and supervision in the context of EU requirements*, încheiat între Uniunea Europeană și Banca Națională a României în parteneriat cu De Nederlandsche Bank, Banca Națională a României a acordat asistență tehnică Băncii Naționale a Moldovei pentru transpunerea pachetului CRD IV.

4. Orientări ale activității de reglementare în anul 2017

În domeniul reglementării prudențiale

- elaborarea reglementării secundare în domeniul schemelor de garantare a depozitelor;
- analiza ghidurilor emise de Autoritatea Bancară Europeană și elaborarea cadrului de reglementare pentru transpunerea prevederilor acestora în legislația națională;

² Directiva 2014/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2014 de modificare a Directivei 2013/34/UE în ceea ce privește prezentarea de informații nefinanciare și de informații privind diversitatea de către anumite întreprinderi și grupuri mari.

³ Regulamentul (UE) nr. 680/2014 de stabilire a unor standarde tehnice de punere în aplicare cu privire la raportarea în scopuri de supraveghere a instituțiilor în conformitate cu Regulamentul (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului, cu modificările și completările ulterioare.

- elaborarea de propuneri de revizuire a cadrului de reglementare aplicabil instituțiilor financiare nebankare – Legea nr. 93/2009 privind instituțiile financiare nebankare, din necesitatea de a răspunde unor cerințe de natură practică și conjuncturală;
- elaborarea elementelor de poziție la nivel tehnic în cadrul negocierilor pe marginea pachetului legislativ (care vizează modificări ale Directivei 2013/36/EU (CRD), ale Regulamentului (UE) nr. 575/2013 (CRR) și ale Directivei 2014/59/UE (BRRD) cuprinzând măsuri pentru reducerea riscurilor (RRM *package*));
- participarea în cadrul grupurilor de lucru ale ABE, la elaborarea proiectelor de standarde tehnice de reglementare și de standarde tehnice de implementare, precum și a ghidurilor în domeniul prudenței bancare;
- completarea/revizuirea cadrului de reglementare aplicabil instituțiilor de credit în domeniul precum autorizarea sau cadrul de administrare;
- finalizarea activității privind acordarea de asistență tehnică Băncii Naționale a Moldovei pentru transpunerea pachetului CRD IV în baza acordului de *twinning* menționat anterior;
- evaluarea prevederilor cadrului legislativ național în domeniul tranzacțiilor de securitizare în privința compatibilității cu proiectele regulamentelor europene din pachetul dedicat securitizărilor simple, transparente și standardizate în vederea identificării necesităților de ajustare a cadrului național de reglementare;
- actualizarea cadrului de reglementare aplicabil instituțiilor de credit în concordanță cu prevederile Legii nr.12/2017 privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național.

În domeniul reglementării activităților financiare

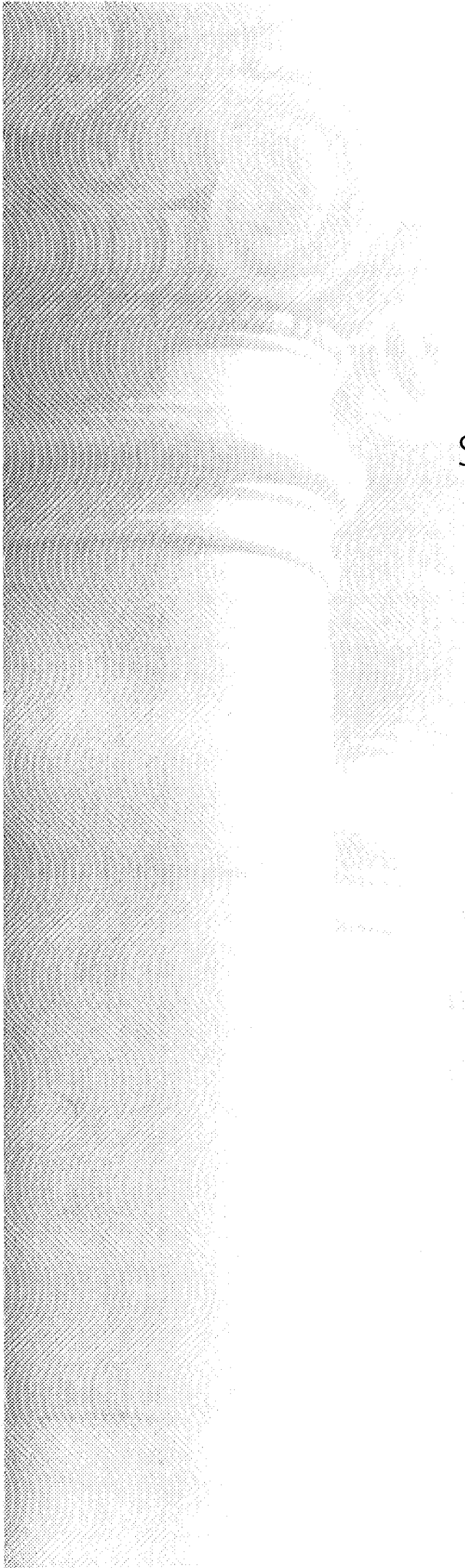
- participarea, potrivit competențelor legale ale băncii centrale, la transpunerea în legislația națională a Directivei (UE) 2015/849 a Parlamentului European și a Consiliului privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului și de abrogare a Directivei 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului și a Directivei 2006/70/CE a Comisiei;
- participarea, potrivit competențelor legale ale băncii centrale, la transpunerea în legislația națională a Directivei (UE) 2015/2366 a Parlamentului European și a Consiliului privind serviciile de plată în cadrul pieței interne, de modificare a Directivelor 2002/65/CE, 2009/110/CE și 2013/36/UE și a Regulamentului (UE) nr. 1093/2010 și de abrogare a Directivei 2007/64/CE.

În domeniul reglementării contabile

- actualizarea reglementărilor referitoare la raportări pentru necesități de informații ale Ministerului Finanțelor Publice, în vederea asigurării unui sistem unitar de informare la nivelul economiei naționale;
- actualizarea reglementării contabile aplicabile entităților care intră în sfera de reglementare a Băncii Naționale a României, altele decât instituțiile de credit, în

vederea asigurării preluării modificărilor aduse cadrului de reglementare contabilă la nivel național și comunitar;

- actualizarea reglementărilor contabile conforme cu IFRS, aplicabile instituțiilor de credit, în vederea cuprinderii în cadrul acestora a modificărilor intervenite la nivelul prevederilor IFRS adoptate la nivelul UE, precum și a eventualelor propuneri rezultate din aplicarea efectivă a IFRS primite de la instituțiile de credit și firmele de audit;
- actualizarea reglementării privind situațiile financiare periodice aplicabile instituțiilor financiare nebancare, în vederea corelării cadrului de raportare aplicabil respectivelor entități cu modificările aduse reglementărilor contabile;
- actualizarea reglementării privind cadrul de raportare FINREP la nivel individual, urmare revizuirii de către ABE a cadrului de raportare FINREP la nivel consolidat, în condițiile adoptării la nivelul UE a noului standard în domeniul instrumentelor financiare – IFRS 9;
- actualizarea cadrului de raportare periodică pentru sucursalele din România ale instituțiilor de credit din alte state membre UE, cuprinzând informații statistice de natură financiar-contabilă, în vederea asigurării comparabilității informațiilor solicitate prin această reglementare cu informațiile similare raportate de instituțiile de credit, potrivit cadrului de raportare FINREP la nivel individual.

Capitolul 5

Supravegherea prudențială
a instituțiilor financiare

1. Supravegherea instituțiilor de credit

Potrivit mandatului conferit de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 227/2007 cu modificările și completările ulterioare, Banca Națională a României asigură supravegherea prudențială a instituțiilor de credit, persoane juridice române, inclusiv a sucursalelor acestora înființate în alte state membre ale UE ori în state terțe, atât la nivel individual, cât și la nivel consolidat sau subconsolidat, după caz.

Monitorizarea respectării de către instituțiile de credit, persoane juridice române, a cerințelor de natură prudențială și a altor cerințe prevăzute de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 99/2006, precum și de reglementările aplicabile acesteia, se realizează de către Banca Națională a României pe baza raportărilor transmise de către instituțiile de credit și prin verificări desfășurate la sediul instituțiilor de credit și al sucursalelor acestora din țară și din străinătate.

Din perspectivă microprudențială, activitatea de supraveghere implică monitorizarea riscurilor care pot afecta instituțiile de credit, prin utilizarea unor instrumente de natura cerințelor de capital, de lichiditate și a celor de guvernanță la nivelul fiecărei instituții de credit. Sfera de cuprindere a supravegherii bancare a vizat, în anul 2016, un număr de 29 de instituții de credit, persoane juridice române, ale căror active contabile nete totalizau 350 746,2 milioane lei la 31 decembrie 2016. Dintre acestea, 2 instituții de credit erau cu capital integral sau majoritar de stat (CEC Bank și Banca de Export-Import a României – Eximbank), 3 cu capital majoritar privat autohton (Banca Centrală Cooperatistă CREDITCOOP, Banca Română de Credite și Investiții și Banca Comercială Feroviara), iar restul de 24 reprezentau instituții de credit cu capital majoritar străin.

În cazul celor 8 sucursale ale instituțiilor de credit din state membre ale UE, care desfășoară activitate bancară pe teritoriul României, responsabilitatea supravegherii îi revine autorității competente din țara de origine a instituției de credit-mamă. În situația în care țara de origine este din zona euro, iar instituția de credit este semnificativă¹, supravegherea se realizează prin intermediul unei arhitecturi integrate care combină o autoritate supranațională – Banca Centrală Europeană – și autoritățile naționale de supraveghere, în colaborare strânsă, în conformitate cu un set unic de standarde și cerințe.

¹ Băncile care fac obiectul supravegherii directe sunt cele care dețin active de peste 30 de miliarde euro sau care echivalează cu cel puțin 20 la sută din PIB-ul țării lor de origine. În prezent, există aproximativ 120 de astfel de bănci în zona euro, reprezentând aproape 85 la sută din activele bancare totale de la nivelul acesteia.

1.1. Dimensiunea și structura sectorului bancar

Deși de amplitudine redusă comparativ cu anul anterior, consolidarea bancară a continuat pe parcursul anului 2016 ca o consecință firească a măsurilor de întărire în context concurențial a instituțiilor de credit prezente pe piață. Gruparea în funcție de mărimea activelor indică majorarea ponderii deținute de instituțiile de credit cu o cotă de piață de peste 5 la sută în volumul activelor nete din sistemul bancar, de la 71,3 la sută la 31 decembrie 2015 la 73,3 la sută la finele anului 2016, și restrângerea aproape în aceeași măsură a segmentului de mijloc, cu o cotă de piață între 1 la sută și 5 la sută, de la 22,4 la sută la 20,4 la sută, în timp ce băncile cu active sub 1 la sută s-au menținut la 6,3 la sută.

Valoarea indicelui Herfindahl-Hirschman, care a ajuns la 894,3 la 31 decembrie 2016, în ușoară creștere față de anul 2015, relevă totuși menținerea unui grad de concentrare moderat potrivit standardelor internaționale pentru acest indicator.

Din punct de vedere al dimensiunii rețelei teritoriale, sistemul bancar a continuat și în anul 2016 să se restrângă. Astfel, un număr de 168 de sucursale și agenții bancare au fost închise, iar numărul salariaților din sistem s-a redus cu 532 de persoane. Deși mai puțin alert pe plan intern decât extern, procesul de digitalizare este de așteptat să câștige teren pe piața autohtonă și să contribuie într-o anumită măsură la restructurarea teritorială.

În contextul achizițiilor și fuziunilor pe piața bancară, în ianuarie 2016, Nextebank S.A. a devenit acționar al Băncii Comerciale Carpatica S.A. prin dobândirea unei participații calificate directe la capitalul acesteia. La sfârșitul lunii noiembrie 2016, Banca Națională a României a aprobat prealabil operațiunea de fuziune prin absorbție dintre Banca Comercială Carpatica S.A. – bancă absorbantă și Patria Bank S.A.² (fostă Nextebank S.A.) – bancă absorbită.

O modificare la nivelul acționariatului a avut loc și la UniCredit Bank S.A., unde acționarul indirect, respectiv UniCredit S.p.A., a devenit acționar direct al instituției de credit, cu o participație calificată de 98,3 la sută din capitalul social al acesteia, ca urmare a finalizării procesului de reorganizare din cadrul UniCredit Grup în Europa Centrală și de Est.

	număr de bănci, sfârșitul perioadei	
	2015	2016
Instituții de credit, persoane juridice române, <i>din care:</i>	29	29
Instituții de credit cu capital integral sau majoritar de stat	2	2
Instituții de credit cu capital majoritar privat, <i>din care:</i>	27	27
– cu capital majoritar autohton	4	3
– cu capital majoritar străin	23	24
Sucursale ale unor instituții de credit, persoane juridice străine	7	8
Total instituții de credit	36	37

Tabel 5.1
Componența sistemului bancar
pe forme de proprietate

² Până la data de 10 martie 2016, Patria Bank a funcționat sub denumirea Nextebank S.A.

În cursul lunii iulie 2016, Alior Bank S.A. Varșovia – Sucursala București a notificat băncii centrale începerea activității operaționale pe piața românească. Prin intrarea acesteia pe piață, numărul sucursalelor instituțiilor de credit persoane juridice străine a crescut la 8, în timp ce numărul celor cu personalitate juridică română a rămas 29 (inclusiv o organizație cooperatistă de credit) – Tabel 5.1.

Cele 37 de instituții de credit dețineau împreună active nete bilanțiere în sumă de 393 647,9 milioane lei la finele anului 2016 (Tabel 5.5), în creștere cu 4,4 la sută față de anul anterior.

Cota de piață deținută de instituțiile de credit cu capital majoritar străin (inclusiv sucursalele instituțiilor de credit străine) a crescut ușor, de la 90,4 la sută în decembrie 2015 la 91,3 la sută în decembrie 2016 (Tabel 5.2). După dobândirea unei participații calificate directe într-o instituție de credit cu capital autohton de către o alta cu capital străin, urmată de demararea procesului de fuziune dintre cele două, ponderea instituțiilor de credit cu capital majoritar autohton s-a restrâns de la 9,6 la sută la 8,7 la sută. Cota de piață a băncilor cu capital de stat s-a menținut relativ neschimbată (8,2 la sută la finele anului 2016).

	sfârșitul perioadei			
	Activ net bilanțier			
	2015		2016	
	mil. lei	%	mil. lei	%
Instituții de credit cu capital românesc, din care:	36 342,7	9,6	34 375,4	8,7
– cu capital majoritar de stat	31 360,7	8,3	32 466,7	8,2
– cu capital majoritar privat	4 982,0	1,3	1 908,7	0,5
Instituții de credit cu capital majoritar străin	300 204,8	79,6	316 370,8	80,4
I. Instituții de credit, persoane juridice române	336 547,5	89,2	350 746,2	89,1
II. Sucursale ale unor instituții de credit, persoane juridice străine	40 639,8	10,8	42 901,7	10,9
Total instituții de credit cu capital majoritar privat, inclusiv sucursale ale unor instituții de credit, persoane juridice străine	345 826,6	91,7	361 181,2	91,8
Total instituții de credit cu capital majoritar străin, inclusiv sucursale ale unor instituții de credit, persoane juridice străine	340 844,6	90,4	359 272,5	91,3
Total instituții de credit (I+II)	377 187,3	100,0	393 647,9	100,0

Tabel 5.2
Cota de piață
a instituțiilor de credit

Pe fondul modificărilor din structura acționariatului, cota de piață în termeni de capital a instituțiilor de credit s-a ajustat la rândul său în mod corespunzător. Ponderea instituțiilor de credit cu capital majoritar străin în totalul capitalului sistemului bancar a crescut de la 85,9 la sută de la 86,7 la sută, în timp ce instituțiile de credit cu capital majoritar autohton și-au restrâns această pondere de la 14,1 la sută la 13,3 la sută (Tabel 5.3).

Până la data de 25 mai 2017, BNR a primit notificări de la autorități de supraveghere competente din alte state membre ale UE pentru un număr de 747 instituții care intenționează să furnizeze servicii în mod direct pe teritoriul României³, respectiv: 294 de instituții bancare, 7 instituții financiare nebankare, 114 instituții emitente de monedă electronică și 332 de instituții de plată.

³ Potrivit art. 49 din OUG nr. 99/2006, furnizarea de servicii în mod direct de către o instituție de credit autorizată și supravegheată într-un alt stat membru poate fi realizată pe baza notificării transmise Băncii Naționale a României de către autoritatea competentă din statul membru de origine, cuprinzând activitățile pe care instituția de credit intenționează să le desfășoare în România.

sfârșitul perioadei

	Capital social/de dotare			
	2015		2016	
	mil. lei	%	mil. lei	%
Instituții de credit cu capital românesc, <i>din care:</i>	3 539,6	14,1	3 415,9	13,3
– cu capital majoritar de stat	3 081,0	12,3	3 081,0	12,0
– cu capital majoritar privat	458,6	1,8	334,9	1,3
Instituții de credit cu capital majoritar străin	21 281,3	84,6	21 986,3	85,3
I. Instituții de credit, persoane juridice române	24 820,9	98,7	25 402,2	98,6
II. Sucursale ale unor instituții de credit, persoane juridice străine	321,9	1,3	355,1	1,4
Total instituții de credit cu capital majoritar privat, inclusiv sucursale ale unor instituții de credit, persoane juridice străine	22 061,8	87,7	22 676,3	88,0
Total instituții de credit cu capital majoritar străin, inclusiv sucursale ale unor instituții de credit, persoane juridice străine	21 603,2	85,9	22 341,4	86,7
Total instituții de credit (I+II)	25 142,8	100,0	25 757,3	100,0

Tabel 5.3
Ponderea instituțiilor de credit
în volumul agregat al capitalului

1.2. Performanța sectorului bancar

În termeni generali, tendințele principalilor indicatori continuă să caracterizeze sistemul bancar românesc ca fiind unul profitabil și cu capitalizare și lichiditate adecvate. Performanța notabilă a anului 2016 a fost dată de faptul că rata creditelor neperformante a coborât sub pragul de 10 la sută, iar diferențele între instituțiile de credit în privința mărimii acestui indicator s-au diminuat semnificativ. Totuși, comparativ cu media sistemului bancar european, nivelul acestuia este încă ridicat, în pofida unei îmbunătățiri evidente consemnate începând cu anul 2014. Implementarea în anul 2018 a unui nou standard de raportare financiară, IFRS 9 – Instrumente financiare, care va înlocui standardul IAS 39 – Instrumente financiare: recunoaștere și evaluare, va aduce noi modificări ale nivelului indicatorilor de calitate a creditelor, în special prin prisma creșterii necesarului de provizioane pentru acoperirea deprecierii activelor financiare. Metodologia de provizionare va deveni mai complexă și va presupune trecerea de la modelul de depreciere bazat pe pierderi generate la cel bazat pe pierderi așteptate, respectiv urmărirea și identificarea modificărilor semnificative ale riscului de credit de-a lungul întregii durate de viață a activelor financiare. Mecanismele de monitorizare timpurie a riscului de credit se vor îndrepta, astfel, spre prevenirea deteriorării semnificative a calității creditului, spre deosebire de neîndeplinirea obligațiilor de către client, așa cum este în prezent.

Reducerea dependenței față de sursele atrase de la băncile-mamă, odată cu îngustarea posibilităților de atragere de linii noi de creditare de la acestea, a diminuat riscul de contagiune transfrontalieră, dar în același timp a creat premisele orientării spre surse interne de finanțare. Depozitele atrase de la clientela nebanară au continuat să crească în aceeași măsură ca în anul 2015, în pofida randamentelor relativ slabe oferite de această opțiune de economisire. Cea mai mare parte a instituțiilor de credit au întărit baza de depozite astfel încât sursele de finanțare sunt în mare măsură concentrate pe acest tip de instrumente, cu o pondere de circa 75 la sută din totalul pasivului bilanțier contabil.

Sistemul bancar s-a menținut profitabil pe tot parcursul anului 2016 și, deși cu profit net cumulat mai redus față de anul 2015⁴, s-a înregistrat o creștere a numărului instituțiilor de credit care au reușit să încheie anul cu rezultate pozitive. Analizat în structură, rezultatul financiar obținut pe parcursul anului 2016 ilustrează însă o creștere a profitului operațional. Un alt aspect pozitiv a fost acela că sistemul bancar românesc se numără printre cele mai profitabile comparativ cu media sistemului bancar european.

Nivelul solvabilității indică o capitalizare adecvată cerințelor prudențiale reglementate, înregistrând o apreciere ușoară față de sfârșitul anului precedent, de aproximativ o jumătate de punct procentual, datorată dinamicii superioare a fondurilor proprii comparativ cu cea a activelor ponderate în funcție de risc. Eliberarea a încă 20 la sută din filtrele prudențiale a fost în mare măsură responsabilă pentru ajustarea pozitivă a volumului fondurilor proprii, iar majorarea capitalului social și-a pus, de asemenea, amprenta pe structura și dinamica fondurilor proprii. De altfel, pentru a se evita deteriorarea gradului de acoperire a capitalului, Banca Națională a României a intervenit constant, după anul 2008, în sensul conservării unei poziții confortabile a solvabilității, care să contracareze impactul neperformanței acumulate în portofoliul de active, precum și al riscurilor care pot apărea în condiții de impredictibilitate a mediului economic și a cadrului legislativ. Suplimentarea fondurilor proprii prin majorarea capitalului social cu noi aporturi bănești, capitalizarea profitului obținut și atragerea de credite subordonate au fost câteva dintre măsurile importante dispuse de autoritatea de supraveghere, cu contribuție majoră la menținerea unor evoluții pozitive.

Pentru a se menține pe o linie de echilibru, băncile trebuie să treacă printr-un proces continuu de restructurare a *business*-ului, cu atât mai mult cu cât, din perspectiva trecerii la IFRS 9, clasificarea și evaluarea instrumentelor financiare va fi aliniată la modelul de administrare al acestor instrumente. De altfel, indicatorii care reflectă starea de sănătate a unei instituții de credit nu se pot menține la valori prudente dacă instituțiile de credit nu conștientizează importanța unui model de *business* viabil, adaptat la coordonatele actuale ale pieței. Acestora le revine sarcina de a găsi căile de optimizare a activității, cu un control atent al costurilor, o abordare prudentă a riscului și un raport eficient între cost și venit.

Monitorizarea cerințelor de fonduri proprii. Adecvarea capitalului

Potrivit cadrului prudențial în vigoare pe ansamblul UE, direct aplicabil la nivel național, instituțiile de credit trebuie să îndeplinească în orice moment următoarele cerințe minime de fonduri proprii⁵: 8 la sută pentru rata fondurilor proprii totale, 6 la sută pentru rata fondurilor proprii de nivel 1 și 4,5 la sută pentru rata fondurilor proprii de nivel 1 de bază.

⁴ Pe fondul unor influențe nerecurente determinate de operațiunile de fuziune efectuate în anul 2015.

⁵ Conform art. 92 din Regulamentul (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012.

Cerințele prudențiale generale sunt completate cu măsuri individuale pe care Banca Națională a României, în calitate de autoritate competentă, poate să le stabilească în cadrul procesului de supraveghere a instituțiilor de credit, cerințele specifice trebuind a fi adaptate profilului de risc pe care acestea îl au. Cerințele suplimentare de fonduri proprii trebuie să acopere riscuri de pierderi neașteptate și orice pierderi așteptate care nu sunt acoperite de provizioane, riscul de subestimare a riscului asociat deficiențelor de model și riscul asociat deficiențelor din guvernanta internă. La stabilirea cerințelor suplimentare de fonduri proprii sunt avute în vedere cerințele interne de capital determinate în cadrul procesului intern de evaluare a adecvării capitalului la riscuri ICAAP – *Internal Capital Adequacy Assessment Process*, rezultatele testelor de stres realizate de instituția de credit, inclusiv la solicitarea supraveghetorilor, și ale celor efectuate la nivelul Băncii Naționale a României, precum și mecanismul de ajustare a cerințelor totale de capital care poate fi aplicat de Banca Națională a României în funcție de siguranța calculului procesului intern de evaluare a adecvării la riscuri a capitalului instituției de credit și de rezultatul procesului de supraveghere și evaluare.

Autoritatea de supraveghere determină, astfel, cerința totală de capital (TSCR – *Total Supervisory Capital Requirements*) pentru fiecare instituție de credit, ca sumă a cerințelor de fonduri proprii stabilite pentru acoperirea riscurilor la care este expusă.

Totodată, se stabilește cerința globală de capital (OCR – *Overall Capital Requirement*), pornind de la cerințele totale de capital (TSCR) la care se adaugă cerințele privind amortizoarele prevăzute în Directiva 2013/36/UE cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, stabilite prin ordin emis de Banca Națională a României.

Astfel, pentru anul 2016, Banca Națională a României a introdus cerințe suplimentare de capital, constând în: (i) amortizorul de conservare a capitalului în cuantum de 0,625 la sută din valoarea totală a expunerilor la risc ale instituțiilor de credit persoane juridice române; (ii) amortizorul anticiclic de capital în cuantum de zero la sută⁶ și (iii) amortizorul O-SII în cuantum de 1 la sută din valoarea totală a expunerii la risc pentru instituțiile de credit identificate ca având o importanță sistemică⁷.

În timp ce primele două amortizoare vizează toate instituțiile de credit autorizate de Banca Națională a României, cerința privind amortizorul O-SII se aplică doar acelor instituții pe care Banca Națională a României le identifică, în temeiul art. 267 alin. (1) din Regulamentul BNR nr. 5/2013, ca fiind „alte instituții de importanță sistemică” (O-SII). Potrivit evaluării efectuate pe baza datelor aferente anului 2015, instituțiile de credit cărora li s-a aplicat, de la 1 ianuarie 2016, cerința privind amortizorul O-SII au fost Banca Comercială Română S.A., BRD – Groupe Société Générale S.A., UniCredit Bank S.A., Raiffeisen Bank S.A., Banca Transilvania S.A., Alpha Bank România S.A., Garanti Bank S.A., CEC Bank S.A. și Bancpost S.A.

⁶ Ordinul BNR nr. 12/2015 privind amortizorul de conservare a capitalului și amortizorul anticiclic de capital.

⁷ Ordinul BNR nr. 11/2015 privind amortizorul aferent instituțiilor de credit autorizate în România și identificate de Banca Națională a României ca fiind alte instituții de importanță sistemică (O-SII).

Începând cu 1 ianuarie 2017, amortizorul de conservare a capitalului s-a majorat la 1,25 la sută din valoarea totală a expunerilor la risc calculată conform art. 92 alin. (3) din Regulamentul (UE) nr. 575/2013, urmând ca în perioada 1 ianuarie– 31 decembrie 2018 să fie 1,875 la sută. De asemenea, lista instituțiilor de credit O-SII s-a modificat prin adăugarea OTP Bank S.A. (nivel consolidat) și Piraeus Bank S.A. (nivel individual) începând cu 1 martie 2017⁸.

Potrivit datelor raportate în conformitate cu standardele tehnice ABE de directă aplicare⁹, instituțiile de credit dispun în cea mai mare parte de un nivel adecvat al capitalizării, având în vedere că indicatorii de solvabilitate au evidențiat pe tot parcursul anului 2016 niveluri superioare cerințelor de capital. Fondurile proprii totale la sfârșitul anului 2016 au înregistrat o valoare de 37 595,6 milioane lei, în creștere cu 8 la sută față de anul anterior. Fondurile proprii de nivel 1 și de nivel 1 de bază au avansat cu 10,4 la sută, de la 30 371,1 milioane lei la 33 523 milioane lei. O influență importantă asupra dinamicii fondurilor proprii a avut-o și eliberarea a încă 20 la sută din filtrele prudențiale existente, care, odată cu implementarea pachetului de reglementare CRD IV/CRR 575, au fost eliminate progresiv, contribuind la ajustarea pozitivă a fondurilor proprii.

Rata fondurilor proprii totale s-a situat peste nivelul consemnat la finele anului precedent, respectiv 19,7 la sută în decembrie 2016 față de 19,2 la sută în decembrie 2015, pe fondul majorării într-un ritm mai accelerat a fondurilor proprii comparativ cu creșterea valorii totale a expunerii la risc (8 la sută față de 5,2 la sută; Tabel 5.4). În contextul adoptării Legii privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite, Banca Națională a României a solicitat instituțiilor de credit să evalueze în mod corespunzător riscul de credit apărut și să îl acopere în mod adecvat cu cerințe de capital în raport cu situația concretă a fiecărei instituții de credit.

Rata fondurilor proprii de nivel 1 și rata fondurilor proprii de nivel 1 de bază au cunoscut, de asemenea, valori peste cerințele prudențiale în decembrie 2016, ambele situându-se la 17,5 la sută față de pragul reglementat de 6 la sută, respectiv 4,5 la sută. Nivelul celor doi indicatori este, de altfel, superior mediei sistemului bancar european, de 15,4 la sută, respectiv de 14,2 la sută în decembrie 2016, ceea ce îi plasează în banda cu risc mic potrivit intervalelor de evaluare stabilite de ABE în analiza trimestrială asupra unui set de indicatori-cheie (Tabloul de bord al riscului ABE – *EBA Risk Dashboard*)¹⁰.

De subliniat că, în componența fondurilor proprii totale, fondurile proprii de nivel 1 și implicit fondurile proprii de nivel 1 de bază dețin o pondere de 89,2 la sută.

⁸ Ordinul BNR nr.1/2017 privind amortizorul aferent instituțiilor de credit autorizate în România și identificate de Banca Națională a României ca fiind alte instituții de importanță sistemică (O-SII)

⁹ Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 680/2014 de stabilire a unor standarde tehnice de punere în aplicare cu privire la raportarea în scopuri de supraveghere a instituțiilor în conformitate cu Regulamentul (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului, cu modificările și completările ulterioare.

¹⁰ <http://www.eba.europa.eu/risk-analysis-and-data/risk-dashboard>.

Pe lângă cele trei rate ale fondurilor proprii, monitorizarea solvabilității este completată cu indicatorul efectul de levier. După câțiva ani de monitorizare și calibrare, cerința minimă a indicatorului, de 3 la sută, va intra în vigoare în ianuarie 2018.

La sfârșitul anului 2016 nivelul indicatorului, determinat după definiția tranzitorie a fondurilor proprii de nivel 1, era de 8,9 la sută pentru instituțiile de credit înregistrate în România, superior celui din decembrie 2015, de 8,2 la sută.

Odată cu schimbările aduse cadrului de reglementare în ceea ce privește indicatorul efectului de levier, prin Regulamentul delegat (UE) nr. 62/2015 de modificare a Regulamentului (UE) nr. 575/2013, indicatorul a fost revizuit pentru a conduce la o măsurare mai exactă a efectului de levier și a servi drept limitare proporțională a acumulării îndatorării în instituțiile de credit. În acest context, ABE a modificat standardele tehnice de punere în aplicare cu privire la raportarea efectului de levier¹¹, pentru a se asigura concordanța dintre legislația modificată și informațiile relevante pe care trebuie să le furnizeze instituțiile pentru supraveghetori. Începând din septembrie 2016, raportarea datelor se bazează pe metodologia utilizată pentru calcularea efectului de levier ca indicator la sfârșitul trimestrului.

Monitorizarea calității activelor

Pe parcursul anului 2016, principalii indicatori de evaluare a calității activelor și-au consolidat, în general, trendul pozitiv. Instituțiile de credit au continuat procesul de curățare a bilanțurilor prin măsuri de trecere în afara acestuia a creditelor neperformante, în special a celor acoperite integral cu provizioane, și prin vânzarea de credite. Rambursarea din creditele existente în sold, precum și aplicarea unor măsuri de restructurare au influențat, de asemenea, dimensiunea și trendul indicatorilor.

Astfel, rata creditelor neperformante¹² a coborât sub pragul de 10 la sută, înregistrând la finele lunii decembrie 2016 un nivel de 9,6 la sută, în scădere cu 3,9 puncte procentuale față de sfârșitul anului 2015.

Diminuarea ratei creditelor neperformante s-a datorat exclusiv efectului de numărător, prin reducerea volumului de credite și avansuri neperformante cu 29 la sută (de la 35 799,2 milioane lei în decembrie 2015 la 25 415,4 milioane lei în decembrie 2016). Expunerea din credite și avansuri a cunoscut o scădere ușoară, cu 0,3 la sută, de la 265 057,1 milioane lei (decembrie 2015) la 264 150,2 milioane lei (decembrie 2016). Tipurile de debitori a căror expunere se regăsește în acest indicator sunt bănci centrale, administrații publice, instituții de credit, alte societăți financiare, societăți nefinanciare și gospodării ale populației.

¹¹ Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 428/2016 al Comisiei din 23 martie 2016 de modificare a Regulamentului de punere în aplicare (UE) nr. 680/2014 de stabilire a unor standarde tehnice de punere în aplicare cu privire la raportarea în scopuri de supraveghere a instituțiilor, în ceea ce privește indicatorul efectului de levier.

¹² Potrivit definiției ABE, creditele neperformante sunt creditele cu restanțe mai mari de 90 de zile și/sau creditele în cazul cărora este improbabil ca debitorul să-și îndeplinească integral obligațiile de plată fără executarea colateralului, indiferent de existența unor sume restante sau de numărul de zile de întârziere la plată.

Denumirea indicatorului	procente	
	2015	2016
Adecvarea capitalului		
Rata fondurilor proprii totale (fostul indicator de solvabilitate)	19,2	19,7
Rata fondurilor proprii de nivel 1	16,7	17,5
Rata fondurilor proprii de nivel 1 de bază	16,7	17,5
Efectul de levier	8,2	8,9
Calitatea activelor		
Credite acordate clienței (valoare brută) / Total activ (valoare brută)	56,0	56,6
Plasamente și credite interbancare (valoare brută) / Total activ (valoare brută)	15,9	16,5
Creanțe depreciate ale clienței nebankare (valoare netă) / Total portofoliu credite aferent clienței (valoare netă)	7,0	4,9
Creanțe depreciate ale clienței nebankare (valoare netă) / Total activ (valoare netă)	3,8	2,7
Creanțe depreciate ale clienței nebankare (valoare netă) / Total datorii	4,3	3,0
Rata creditelor neperformante după definiția ABE ⁽¹⁾	13,5	9,6
Profitabilitate		
ROA (Profit net / Total active la valoare medie)	1,2	1,1
ROE (Profit net / Capitaluri proprii la valoare medie)	11,8	10,4
Lichiditate		
Lichiditate imediată	40,8	40,3
Indicatorul de lichiditate ⁽²⁾ (lichiditate efectivă / lichiditate necesară):		
– D ≤ 1 lună	1,7	1,6
– 1 lună < D ≤ 3 luni	5,5	6,3
– 3 luni < D ≤ 6 luni	7,9	7,3
– 6 luni < D ≤ 12 luni	10,1	7,7
– 12 luni < D	4,9	6,4

(1) Potrivit definiției ABE, implementată în cadrul național prin Ordinul BNR nr. 6/2014, expunerile neperformante sunt cele care îndeplinesc oricare dintre următoarele criterii: (i) sunt expuneri semnificative cu scadență depășită cu peste 90 de zile; (ii) se consideră că, în lipsa executării garanției reale, este improbabil ca debitorul să își achite integral obligațiile din credite, indiferent de existența oricărei sume restante sau de numărul de zile de întârziere de plată. În luna iunie 2015 a intervenit o modificare a normelor metodologice privind întocmirea situațiilor financiare FINREP la nivel individual constând în includerea în formularul de raportare a expunerilor neperformante a soldurilor în numerar la banca centrală și a altor depozite la vedere la instituțiile de credit.

(2) Indicatorul de lichiditate este exprimat în unități.

Tabel 5.4
Principalii indicatori de analiză
a sistemului bancar

Existența unui volum ridicat al creditelor neperformante și persistența măsurilor de restructurare mențin rata creditelor neperformante (9,6 la sută) și rata creditelor cu măsuri de restructurare (6,4 la sută) în banda valorică considerată de Autoritatea Bancară Europeană ca fiind deficitară, la niveluri superioare mediei sistemului bancar al UE, de 5,2 la sută, respectiv 3,2 la sută. Vulnerabilitățile exprimate de cei doi indicatori sunt însă compensate de gradul de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante calculat potrivit definiției ABE, care se menține la un nivel ridicat, de 56,3 la sută, și plasează sistemul bancar românesc cu mult peste media UE, de 44,7 la sută.

Procesul de rezoluție a creditelor neperformante și provizionarea adecvată au fost impulsionate de măsurile prudențiale inițiate de Banca Națională a României începând cu anul 2013 și continuate până în prezent, legate de reevaluarea succesivă a garanțiilor, recunoașterea pierderii în cazul creditelor neperformante necollectabile, provizionarea integrală a creditelor neperformante cu restante mai mari de 360 de zile și fără proceduri judiciare inițiate, precum și a celor negarantate ce au întârzieri mai mari de 180 de zile, urmată de scoaterea acestora în afara bilanțului.

Activitatea de creditare a fost influențată și de modificările survenite pe piața creditului ipotecar ca urmare a intrării în vigoare, în luna mai 2016, a prevederilor legislative introduse de Legea nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite. Implementarea legii a generat incertitudini asupra comportamentului de plată al debitorilor cu credite imobiliare, cu posibile efecte asupra evoluției creditelor neperformante și implicit a constituirii de provizioane de către instituțiile de credit, dar și a cerințelor de capital aferente riscului de credit.

În contextul în care Curtea Constituțională a declarat neconstituționale unele prevederi ale Legii nr. 77/2016, se așteaptă ca impactul implementării acesteia asupra băncilor să fie semnificativ mai redus decât estimările inițiale.

De menționat că, începând cu ianuarie 2018, sistemul bancar urmează să treacă de la modelul de depreciere bazat pe pierderi generate (prevăzut de Standardul Internațional de Contabilitate IAS 39) la cel bazat pe pierderi așteptate (prevăzut de Standardul Internațional de Raportare Financiară IFRS 9). Aplicarea IFRS 9 va avea o influență semnificativă asupra managementului riscului și a modelului de afaceri bancar, generând și o creștere a importanței judecății profesionale, dar și a complexității activității de raportare.

Principalul impact estimat al implementării IFRS 9 asupra managementului de risc este reprezentat de o administrare mai prudentă a riscului de credit, prin urmărirea și identificarea modificărilor semnificative ale acestui risc de-a lungul duratei de viață a activelor financiare. Mecanismele de monitorizare timpurie se vor îndrepta, în principal, către prevenirea deteriorării semnificative a calității creditului – abordare diferită de cea utilizată până în prezent, care vizează neîndeplinirea obligațiilor contractuale de către client (intrare în *default*).

Monitorizarea cerințelor de lichiditate

Conform dispozițiilor tranzitorii pentru introducerea indicatorului de acoperire a necesarului de lichiditate (cunoscut ca LCR – *Liquidity Coverage Ratio*), cerințele minime de lichiditate au fost de 70 la sută în anul 2016, de 80 la sută în 2017, urmând ca începând din ianuarie 2018 să fie de 100 la sută. Calibrarea acestui indicator și metodologia de calcul au fost incluse într-un act delegat adoptat de Comisia Europeană – Regulamentul delegat (UE) nr. 61/2015 al Comisiei din 10 octombrie 2014 de completare a Regulamentului (UE) nr. 575/2013 în ceea ce privește cerința de acoperire a necesarului de lichiditate pentru instituțiile de credit¹³.

Ulterior adoptării actului delegat, ABE a modificat standardele tehnice de punere în aplicare cu privire la raportarea LCR¹⁴ în scopul introducerii unor formulare și instrucțiuni noi de raportare, care să țină seama de specificațiile din Regulamentul delegat (UE) nr. 61/2015, respectiv în sensul includerii tuturor elementelor necesare calculării indicatorului.

¹³ La 1 octombrie 2015, momentul intrării în vigoare a Regulamentului delegat (UE) nr. 61/2015, cerința de acoperire a necesarului de lichiditate a fost 60 la sută.

¹⁴ Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 322/2016 al Comisiei din 10 februarie 2016 de modificare a Regulamentului de punere în aplicare (UE) nr. 680/2014 de stabilire a unor standarde tehnice de punere în aplicare cu privire la raportarea în scopuri de supraveghere a instituțiilor referitoare la cerința de acoperire a necesarului de lichiditate.

Potrivit raportărilor aferente datei de 31 decembrie 2016, indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate – LCR – al fiecărei instituții de credit a înregistrat valori situate confortabil peste nivelul minim prevăzut pentru anul 2016, de 70 la sută.

Conform prevederilor art. 412 din Regulamentul UE nr. 575/2013, instituțiile trebuie să dețină active lichide a căror valoare însumată acoperă diferența dintre ieșirile și intrările de lichidități în situații de criză, astfel încât nivelul rezervelor de lichiditate să le permită să facă față eventualelor dezechilibre dintre intrările și ieșirile de lichidități în situații de criză gravă într-un interval de 30 de zile. Dacă dețin un nivel adecvat al acestor rezerve, instituțiile de credit își pot utiliza activele lichide pentru a acoperi ieșirile nete de lichidități în situația în care traversează perioade de criză.

La nivel de sistem, indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate a fost de 229,4 la sută la 31 decembrie 2016, nivel substanțial mai înalt decât cel al băncilor europene, de 140,7 la sută, la aceeași dată, ceea ce indică suficiente active lichide de calitate ridicată pentru un scenariu de stres pe o perioadă de 30 de zile. De asemenea, valoarea înregistrată de indicatorul lichiditate imediată s-a menținut în jur de 40 la sută.

În ceea ce privește indicatorul prudențial de lichiditate reglementat de Banca Națională a României, calculat ca raport între lichiditatea efectivă și lichiditatea necesară, nivelul consemnat la finele anului 2016 a fost dublu față de minimul cerut (1). Deși au fost înregistrate necorelări între activele totale și pasivele totale pe intervalele de maturitate 1-3 luni, 3-6 luni și 6-12 luni, cauzate de maturitatea redusă a surselor atrase și ponderea mare a activelor de natura creditelor cu scadențe pe termen mediu și lung, acestea nu au fost de natură a produce dezechilibre. Astfel, în urma distribuției fluxurilor de numerar asociate activelor și datoriilor pe benzi de scadență a rezultat un excedent de finanțare pe fiecare bandă. Pentru evitarea riscului de lichiditate trebuie să se realizeze o corelare corespunzătoare a activelor cu pasivele în ceea ce privește durata de mobilizare și utilizare a resurselor.

În structură, finanțarea sectorului bancar românesc se bazează pe surse atrase de pe piața internă, cu precădere pe termen scurt, în timp ce finanțarea externă totală, respectiv sursele de la băncile-mamă, a continuat să se reducă, ceea ce a diminuat riscul de contagiune transfrontalieră. Dacă stocul depozitelor atrase de la clientela nebanară a crescut față de anul anterior cu 9,8 la sută (de la 269 240,3 milioane lei la 295 530,5 milioane lei), sursele atrase de la băncile-mamă s-au restrâns cu aproximativ 21 la sută față de sfârșitul anului 2015 (de la 44 028 milioane lei în decembrie 2015 la 34 761,5 milioane lei în decembrie 2016).

Profitabilitatea¹⁵

Profitabilitatea este un indicator important al poziției competitive a unei bănci și al calității managementului său. Băncile își desfășoară activitatea pe baza criteriului de profitabilitate, urmărind obținerea de profit net în funcție de riscurile specifice pe care și le asumă, de restricțiile impuse de cadrul legislativ, de evoluția economică generală etc.

¹⁵ Analiza din această secțiune acoperă instituțiile de credit persoane juridice române și sucursalele instituțiilor de credit persoane juridice străine.

Sistemul bancar a încheiat anul 2016 cu un profit net de 4 153,2 milioane lei, în pofida unui mediu extern și intern marcat de provocări, peste două treimi din numărul total al instituțiilor de credit de pe piața locală înregistrând rezultate financiare pozitive la finele anului.

Profitul net cumulat pe parcursul anului 2016 s-a restrâns însă față de anul 2015, cu aproximativ 322 milioane lei, pe fondul unor influențe nerecurente manifestate în 2015, cu toate că din punct de vedere operațional performanțele financiare au fost mult mai bune. Dinamica pozitivă a profitului operațional (aproximativ 20 la sută) s-a datorat atât creșterii veniturilor operaționale (cu 6,6 la sută, de la 18 165,7 milioane lei în 2015 la 19 355,5 milioane lei în 2016), reprezentate în special din venituri nete din dobânzi, cât și scăderii cheltuielilor operaționale (cu 3,2 la sută, de la 10 604,2 milioane lei în 2015 la 10 264,2 milioane lei în 2016).

Ajustarea cheltuielilor operaționale a avut loc și pe fondul restructurării sistemului bancar ca urmare a închiderii unor unități bancare și a diminuării numărului de angajați. În consecință, cheltuielile cu personalul și alte cheltuieli administrative au fost mai reduse față de 2015 cu 2 la sută, respectiv cu 4,6 la sută. De asemenea, pe partea de venituri operaționale, o influență semnificativă în sensul creșterii acestora a fost dată și de veniturile încasate în primul semestru al anului 2016 de către instituțiile de credit acționare la Visa, ca urmare a achiziției procesatorului de plăți Visa Europe de către procesatorul American Visa Inc. În aceste condiții, raportul dintre cheltuielile operaționale și veniturile operaționale (*cost-to-income ratio*) s-a situat la un nivel de 53 la sută, superior ca performanță anului 2015 (58,4 la sută), precum și mediei sistemului bancar din UE (65,7 la sută).

În ceea ce privește indicatorii de analiză a profitabilității, deși cu valori ușor inferioare celor din 2015, aceștia relevă o depășire a nivelului mediu înregistrat de sistemul bancar din UE la 31 decembrie 2016.

Astfel, rentabilitatea activității de bază (ROA) a atins un nivel de 1,1 la sută la finele anului 2016, în ușoară scădere cu 0,1 puncte procentuale față de 2015, pe fondul creșterii cu 6,6 la sută a activelor la valoare medie (de la 361 536,8 milioane lei la 385 417,6 milioane lei), concomitent cu restrângerea profitului net al anului 2016.

De asemenea, rata rentabilității financiare (ROE) a înregistrat un nivel de 10,4 la sută la finele anului 2016 și a evidențiat un rezultat bun al investiției acționarilor față de media europeană, de 3,3 la sută. Totuși, comparativ cu anul 2015, indicatorul relevă o ușoară reducere a remunerării capitalului bancar față de sfârșitul anului 2015 (cu 1,4 puncte procentuale), pe fondul reducerii profitului net și, în același timp, a creșterii capitalurilor proprii la valoare medie (cu 4,8 la sută).

	Activ net bilanțier		Fonduri proprii*	
1. Instituții de credit cu capital majoritar românesc, din care:	34 375,4	8,73	3 295,6	8,25
1.1. Instituții de credit din sectorul de stat, din care:	32 466,7	8,25	2 903,4	7,27
1. CEC Bank	28 194,8	7,16	1 881,7	4,71
2. Banca de Export-Import a României – Eximbank	4 271,9	1,09	1 021,7	2,56
1.2. Instituții de credit cu capital majoritar privat, din care:	1 908,7	0,48	392,2	0,98
1. Banca Centrală Cooperatistă Creditcoop	1 111,9	0,28	268,2	0,67
2. Banca Comercială Feroviara	646,9	0,16	39,4	0,10
3. Banca Română de Credite și Investiții	149,9	0,04	84,6	0,21
2. Instituții de credit cu capital majoritar străin, din care:	316 370,8	80,37	34 300,0	85,87
1. Banca Comercială Română	64 068,2	16,28	7 655,9	19,17
2. Banca Transilvania	51 776,1	13,15	5 529,8	13,84
3. BRD – Groupe Société Générale	50 657,6	12,87	5 212,0	13,05
4. Raiffeisen Bank	33 419,8	8,49	3 540,2	8,86
5. UniCredit Bank	32 687,2	8,30	3 029,2	7,58
6. Alpha Bank	14 732,5	3,74	1 893,9	4,74
7. Bancpost	11 656,9	2,96	1 315,1	3,29
8. Garanti Bank	8 959,7	2,28	883,0	2,21
9. OTP Bank	8 215,3	2,09	824,7	2,06
10. Piraeus Bank	6 572,5	1,67	834,3	2,09
11. Banca Românească Grupul National Bank of Greece	6 383,2	1,62	737,5	1,85
12. Credit Europe Bank	4 292,6	1,09	618,4	1,55
13. Banca Comercială Intesa SanPaolo	4 088,5	1,04	435,2	1,09
14. Libra Internet Bank	3 392,1	0,86	275,3	0,69
15. BCR Banca pentru Locuințe	3 109,7	0,79	117,4	0,29
16. Banca Comercială Carpatica	2 603,5	0,66	135,2	0,34
17. Marfin Bank	2 032,0	0,52	300,9	0,75
18. Idea Bank	1 521,2	0,39	108,9	0,27
19. ProCredit Bank	1 383,7	0,35	188,7	0,47
20. Bank Leumi	1 263,9	0,32	160,5	0,40
21. Crédit Agricole Bank	1 249,4	0,32	165,8	0,42
22. Patria Bank	1 138,0	0,29	137,6	0,34
23. Raiffeisen Banca pentru Locuințe	745,9	0,19	71,6	0,18
24. Porsche Bank	421,3	0,11	128,9	0,32
I. Total instituții de credit, persoane juridice române (1+2)	350 746,2	89,10	37 595,6	94,12
II. Sucursale ale instituțiilor de credit, persoane juridice străine, din care:	42 901,7	10,90	2 350,4	5,88
1. ING Bank N.V., Amsterdam	27 869,7	7,08	1 894,8	4,74
2. Citibank Europe plc, Dublin	6 815,2	1,73	571,0	1,43
3. Veneto Banca Spa Italia Montebelluna	4 111,2	1,04	-256,5	-0,64
4. Bank of Cyprus Public Company Limited Nicosia	1 624,7	0,41	-78,6	-0,20
5. BNP Paribas Fortis SA/NV Bruxelles	1 066,5	0,27	21,0	0,05
6. Blom Bank France Paris	799,4	0,20	195,9	0,49
7. TBI Bank EAD Sofia	608,1	0,15	-3,5	-0,01
8. Alior Bank Varșovia	6,9	0,002	6,3	0,02
Total instituții de credit (I+II)	393 647,9	100,00	39 946,0	100,00

*) capitaluri proprii în cazul sucursalelor instituțiilor de credit persoane juridice străine

Tabel 5.5
Valoarea activului net bilanțier
și a fondurilor proprii
la 31 decembrie 2016

1.3. Evaluarea riscurilor din activitatea bancară

Începând cu 1 ianuarie 2016, conducerea Băncii Naționale a României a aprobat implementarea în practicile naționale de supraveghere a Ghidului ABE privind procedurile și metodologiile comune pentru procesul de supraveghere și evaluare a instituțiilor de credit (SREP – *Supervisory Review and Evaluation Process*). Scopul procesului de supraveghere și evaluare a instituțiilor de credit este de a promova un sistem bancar sănătos, condiție esențială în asigurarea unei finanțări sustenabile a economiei.

În procesul de supraveghere și evaluare – SREP, Banca Națională a României clasifică instituțiile de credit în funcție de mărimea, structura și organizarea internă a instituției, natura, sfera și complexitatea activităților acesteia. De asemenea, asigură evaluarea continuă a riscurilor la care o instituție de credit este expusă sau este susceptibilă de a fi expusă, a profilului de risc și a viabilității acesteia prin evaluarea generală a capitalului și a lichidității. Totodată, prin evaluarea anuală se stabilește dacă fondurile proprii deținute de instituția de credit asigură acoperirea solidă a riscurilor evaluate ca fiind semnificative, precum și componența fondurilor proprii suplimentare, inclusiv dacă există o acoperire adecvată a riscurilor de lichiditate și de finanțare.

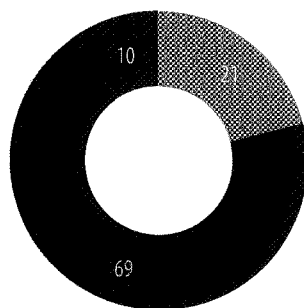
Potrivit metodologiei SREP, autoritatea de supraveghere atribuie fiecărei instituții de credit un scor general care reflectă viabilitatea generală a instituției și care poate lua valori de la 1 la 4, unde 1 înseamnă nivel imperceptibil de risc, 2 – nivel scăzut de risc, 3 – nivel mediu de risc și 4 – nivel ridicat de risc. În plus, atunci când instituția este considerată a fi „în curs de a intra în dificultate” sau este „susceptibilă de a intra în dificultate”, acesteia i se atribuie scorul 5 și se urmează procesul de colaborare cu autoritatea de rezoluție.

Concluziile rezultate din această evaluare sunt comunicate fiecărei instituții de credit, împreună cu măsurile pe care aceasta trebuie să le implementeze în perioada următoare. Instituțiilor de credit li se aplică cerințe legale minime în ceea ce privește capitalul pe care trebuie să îl dețină, cunoscute ca Pilonul I, iar prin decizia SREP li se

comunică cerințe de capital ajustate în conformitate cu profilul de risc rezultat din evaluarea făcută de supraveghetor, cunoscute ca Pilonul II, care pot să implice o majorare de capital atunci când acestea sunt superioare cerințelor legale minime.

În urma desfășurării procesului de evaluare SREP, 21 la sută dintre cele 29 de instituții de credit au fost încadrate în scor general 2, 69 la sută în scor general 3 și 10 la sută în scor general 4 (Grafic 5.1).

procente

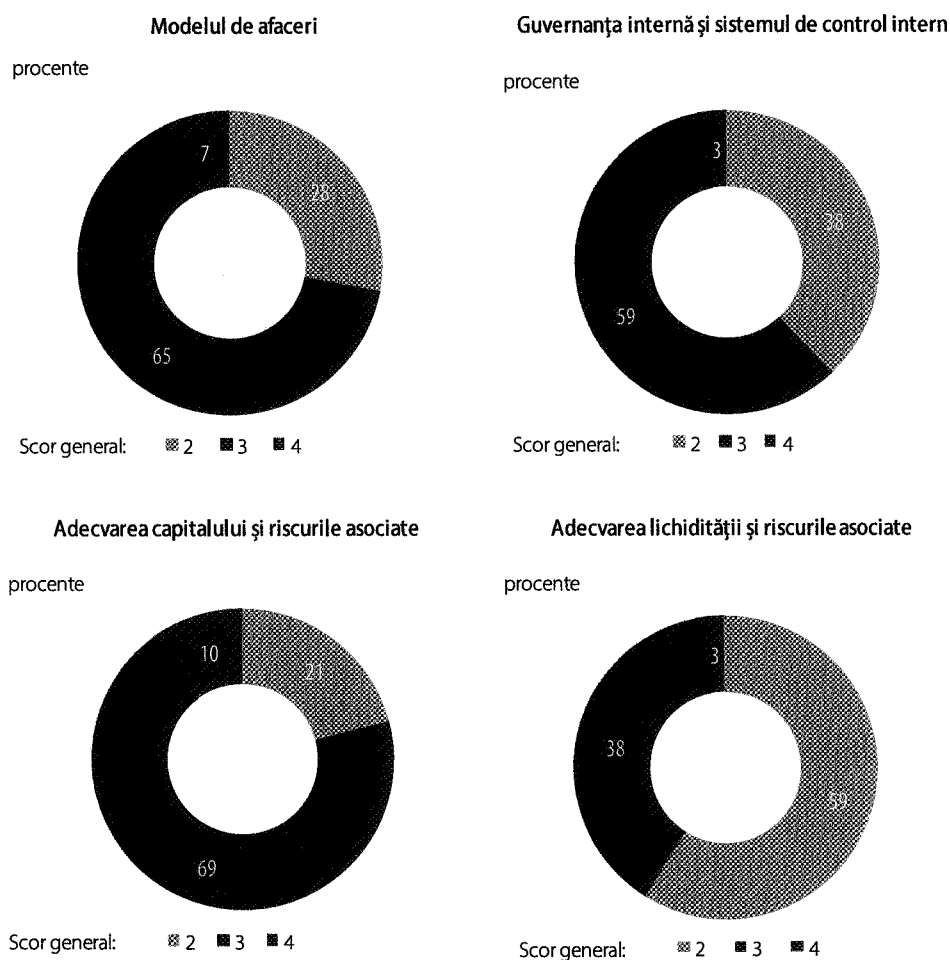

Scor general: ■ 2 ■ 3 ■ 4

Grafic 5.1
Distribuția instituțiilor de credit
supuse evaluării SREP
în funcție de scorul general

La nivel de sistem, cerințele totale de capital (TSCR) stabilite ca urmare a procesului de evaluare SREP au avut un nivel mediu și median de aproximativ 12 la sută.

Distribuția instituțiilor de credit în funcție de încadrarea elementelor componente SREP pe categorii de risc ilustrează că adecvarea lichidității a fost evaluată în cele mai multe dintre cazuri cu scor 2 (59 la sută dintre instituțiile evaluate), iar adecvarea capitalului, modelul de afaceri și guvernanța internă cu scor 3 (69 la sută, 65 la sută și respectiv 59 la sută; Grafic 5.2).

Grafic 5.2
Elementele SREP repartizate
în funcție de scorul atribuit

Decizia individuală SREP contribuie și la planificarea ciclului de supraveghere, a frecvenței și gradului de detaliere a activității de supraveghere *on* și *off-site*.

Potrivit programului de evaluare și verificare pentru anul 2016, aprobat de Comitetul de Supraveghere, au fost desfășurate 30 de acțiuni de supraveghere, dintre care 29 la sediul instituțiilor de credit, persoane juridice române, și 1 la o sucursală din România a unei instituții de credit din alt stat membru.

Acțiunile de supraveghere derulate în baza programului anual de evaluare și verificare au vizat: viabilitatea și sustenabilitatea modelului de afaceri, guvernanța internă și sistemul de control intern, evaluarea adecvării capitalului și a riscurilor asociate, evaluarea adecvării lichidității și a riscurilor asociate, verificarea implementării măsurilor dispuse de BNR și a planului de măsuri întocmit de instituția de credit.

Suplimentar acțiunilor programate, s-au mai efectuat 24 de acțiuni de supraveghere punctuale, cu obiective de verificare specifice (Tabel 5.6).

Nr.	Tematica	Număr de acțiuni
1	Modul în care fondurile proprii asigură o administrare prudentă și o acoperire adecvată a riscurilor în raport cu profilul de risc al instituției de credit (ratele TSCR)	5
2	Respectarea cadrului de reglementare prudential cu privire la limitele expunerilor mari	3
3	Modelul intern de rating folosit de instituția de credit pentru evaluarea clienților de tip corporat în scopul determinării cerinței de capital pentru riscul de credit, potrivit abordării bazate pe modele interne de rating	1
4	Riscul de credit, prin prisma aplicării Regulamentului BNR nr. 17/2012 privind unele condiții de creditare	1
5	Constituirea ajustărilor de depreciere pentru creditele restructurate	2
6	Cadrul de administrare a operațiunilor de restructurare	2
7	Radierea din Cartea funciară a ipotecilor aferente bunurilor imobiliare acceptate în garanție la acordarea creditelor prin programul „Prima casă”	1
8	Utilizarea abordării avansate de evaluare pentru riscul operațional	1
9	Cadrul de reglementare și raportare a operațiunilor suspecte și a incidentelor de fraudă	1
10	Administrarea riscurilor asociate externalizării	1
11	Rapoartele anuale transmise BNR în baza prevederilor art. 676 din Regulamentul BNR nr. 5/2013 privind cerințele prudenciale pentru instituțiile de credit	1
12	Raportarea eronată a datelor incluse în situațiile financiare FINREP la nivel individual	1
13	Implementarea măsurilor dispuse de BNR	5

Tabel 5.6
Tematica acțiunilor
de supraveghere punctuale

În baza rapoartelor de supraveghere întocmite atât în cazul acțiunilor desfășurate în baza programului, cât și al celor punctuale, Banca Națională a României a dispus măsuri de supraveghere, în general legate de cadrul de administrare a activității și procesul intern de evaluare a adecvării capitalului la riscuri (Tabel 5.7) sau a aplicat sancțiuni, dintre care avertisment scris într-un număr de 29 de cazuri și amendă, tot într-un număr de 29 de cazuri (Tabel 5.8).

Nr.	Măsură	Număr de cazuri
1	Consolidarea dispozițiilor privind guvernanța și administrarea capitalului intern	32
2	Menținerea de fonduri proprii în plus față de cerințele de capital minim	27
3	Diminuarea riscului inherent activităților, produselor și sistemelor	11
4	Aplicarea unei politici specifice de constituire de provizioane sau a unui tratament specific activelor	5
5	Prezentarea unui plan pentru restabilirea conformității cu cerințele de supraveghere	1
6	Restrângerea/limitarea activităților sau operațiunilor	1
	Total	77

Tabel 5.7
Măsurile de supraveghere dispuse
conform OUG nr. 99/2006 privind
instituțiile de credit, cu modificările
și completările ulterioare

Tabel 5.8 Sanctiuni aplicate in anul 2016	Tip sanctiune	Număr de cazuri, din care:	Bănci	Administratori	Conducători	Directori
	Avertisment scris	29	7	15	4	2
	Amendă	29	1	9	13	6
	Total	58	8	24	17	8

Deficiențele pentru care au fost aplicate sancțiunile sunt prezentate detaliat, în baza cerințelor legale de transparență pentru autoritatea de supraveghere, în cadrul secțiunii „Supraveghere” a *website*-ului BNR.

Astfel, în conformitate cu prevederile art. 234 alin. (4) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 227/2007, cu modificările și completările ulterioare, Banca Națională a României publică pe *website*, în cel mai scurt timp posibil, sancțiunile aplicate potrivit prevederilor art. 229 alin. (1), care nu au fost contestate în condițiile art. 275, și pe cele în privința cărora contestațiile au fost respinse în mod definitiv, precum și informații privind tipul și natura încălcării săvârșite și identitatea persoanei fizice sau juridice sancționate, după ce aceasta a fost informată cu privire la aplicarea sancțiunii.

Numărul de persoane supuse aprobării BNR	TOTAL, din care:				
	Aprobați	Respinși pentru neindeplinirea condițiilor prevăzute de legea specială*	Respinși în urma evaluării BNR efectuate în temeiul art. 109 din OUG nr. 99/2006	Solicitare de aprobare retrasă de instituția de credit	
Conducători	35	31	-	1	3
Administratori	32	26	-	2	4
Persoane cu funcție de conducere de nivel mediu	78	69	-	5	4
Total	145	126	-	8	11

Tabel 5.9
Numărul persoanelor din categoria
celor prevăzute la art. 108
din OUG nr. 99/2006, supuse
aprobării BNR în anul 2016

*) Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 75/1999 privind activitatea de audit financiar, republicată

*) Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 75/1999 privind activitatea de audit financiar, republicată

În procesul de aprobare prealabilă derulat de Banca Națională a României prin Direcția supraveghere, potrivit cadrului legal în materie (art. 108 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 99/2006), în decursul anului 2016 au fost instrumentate 145 de solicitări de aprobare prealabilă a membrilor consiliilor de administrație, conducătorilor instituțiilor de credit și persoanelor desemnate să asigure conducerea structurilor de importanță deosebită (activități de administrare și control al riscurilor, audit intern, conformitate, trezorerie, creditare, precum și orice alte activități care pot expune instituția de credit unor riscuri semnificative), inclusiv a persoanelor cărora le-au fost alocate noi responsabilități (Tabel 5.9).

2. Supravegherea schemelor de garantare

Directiva 2014/49/UE a Parlamentului European și a Consiliului privind schemele de garantare a depozitelor, transpusă la nivel național prin Legea nr. 311/2015 privind schemele de garantare a depozitelor și Fondul de garantare a depozitelor bancare, atribuie o serie de prerogative Băncii Naționale a României în ceea ce privește administrarea și supravegherea schemelor de garantare a depozitelor.

În baza acestor prerogative, Banca Națională a României este autoritate administrativă competentă cu încadrarea depozitelor ca indisponibile, precum și autoritate desemnată pentru schemele de garantare a depozitelor existente la nivel național. În prezent, singura schemă de garantare oficial recunoscută pe teritoriul României este Fondul de garantare a depozitelor bancare (FGDB), care funcționează ca schemă statutară în baza prevederilor Ordonanței Guvernului nr. 39/1996 privind înființarea și funcționarea Fondului de garantare a depozitelor bancare în sistemul bancar, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

În ceea ce privește depozitele instituțiilor de credit acoperite la Fondul de garantare a depozitelor bancare, acestea se situau la un nivel de 158 619,3 milioane lei la 31 decembrie 2016, în creștere cu 6,6 la sută față de perioada similară a anului 2015.

3. Supravegherea instituțiilor financiare nebankare, instituțiilor de plată și instituțiilor emitente de monedă electronică

În cursul anului 2016, în sectorul instituțiilor financiare nebankare (IFN), al instituțiilor de plată (IP) și al instituțiilor emitente de monedă electronică (IEME) s-a menținut tendința de stabilizare începută în anul anterior, atât din punct de vedere numeric, cât și al principalilor indicatori financiari agregați.

3.1. Instituțiile financiare nebankare

Față de sfârșitul anului 2015, la data de 31 decembrie 2016 numărul instituțiilor financiare nebankare înscrise în Registrul general a crescut de la 172 la 177, în condițiile radierii unui număr de 10 instituții, concomitent cu înscrierea altor 15. Radierile s-au realizat preponderent la cerere (8 cazuri), o radiere a fost efectuată din alte cauze prevăzute de lege și una ca urmare a sancționării instituției.

Din punct de vedere al activităților de creditare desfășurate, corespunzător secțiunilor Registrului general, 142 de instituții (80 la sută) erau înscrise la secțiunea „Activități multiple de creditare”, pondere similară celei de la sfârșitul anului precedent (77 la sută).

Totodată, comparativ cu sfârșitul anului 2015, la 31 decembrie 2016 numărul instituțiilor financiare nebankare înscrise în Registrul special a scăzut de la 44 la 39 (Tabel 5.10).

Tipul activității	Registrul special		Registrul general*		Registrul general	
	nr.	%	nr.	%	nr.	%
Activități multiple de creditare	34	87,2	108	78,3	142	80,2
Leasing financiar	4	10,3	18	13,0	22	12,4
Emitere garanții și asumare de angajamente, inclusiv garantarea creditului	1	2,6	4	2,9	5	2,8
Credite de consum	0	0,0	4	2,9	4	2,3
Microcreditare	0	0,0	2	1,4	2	1,1
Finanțarea tranzacțiilor comerciale	0	0,0	1	0,7	1	0,6
Factoring	0	0,0	1	0,7	1	0,6
Credite ipotecare și/sau imobiliare	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Scontare	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Forfetare	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Alte forme de finanțare de natura creditului	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Total	39	100,0	138	100,0	177	100,0

Tabel 5.10
Distribuția instituțiilor financiare nebankare pe tipuri de activități la 31 decembrie 2016

*) exclusiv instituțiile financiare nebankare din Registrul special

Capitalul social al instituțiilor financiare nebankare s-a redus cu 6,9 la sută față de sfârșitul anului precedent, totalizând 2 813,2 milioane lei la sfârșitul anului 2016, în timp ce activul bilanțier agregat net al instituțiilor financiare nebankare a avut un trend ascendent, situându-se la un nivel de 28 084,0 milioane lei, în creștere cu 11,3 la sută comparativ cu anul anterior.

Nivelul agregat al creditelor și angajamentelor a însumat 42 657,3 milioane lei, în creștere cu 11,5 la sută față de anul precedent. În structură, 10 852,0 milioane lei (25,4 la sută) reprezintă finanțările acordate sub formă de leasing financiar, 10 313,4 milioane lei (24,2 la sută) reprezintă alte tipuri de credite, iar 21 491,9 milioane lei (50,4 la sută) reprezintă soldul angajamentelor asumate/garanțiilor date.

Pe o traiectorie ascendentă accelerată comparativ cu sfârșitul anului 2015, s-a plasat soldul altor tipuri de credite, care a crescut cu 26,6 la sută. Finanțările sub forma leasingului financiar și-au inversat tendința descendentă din anii anteriori (creștere cu 13,9 la sută), în timp ce angajamentele de finanțare și de garantare au continuat trendul crescător, dar într-un ritm mai temperat (4,4 la sută).

În ceea ce privește nivelul creanțelor restante și îndoielnice, la valoare netă, se constată o diminuare în intervalul 2015-2016, atât în sumă absolută, de la 791,6 milioane lei la 759,6 milioane lei (-4,0 la sută), cât și ca pondere în totalul activului net, de la 3,1 la sută la 2,7 la sută. Creditele restante și îndoielnice au avut în cursul anului 2016 o tendință crescătoare (de la 482,8 milioane lei la 537,6 milioane lei), mai accentuată la nivelul instituțiilor financiare nebankare înregistrate în Registrul special (15,1 la sută) comparativ cu cel înregistrat la nivelul instituțiilor financiare nebankare înscrise doar în Registrul general (0,7 la sută).

Cu toate acestea, nivelul provizioanelor aferente creditelor restante și îndoielnice a scăzut de la 3 270,8 milioane lei la 2 682,1 milioane lei, indicând îmbunătățirea serviciului datoriei aferent acestor credite, concluzie susținută și de diminuarea creditelor și angajamentelor neperformante de la 4 022 milioane lei la 3 271,2 milioane lei.

Totodată, pe parcursul anului 2016, instituțiile financiare nebankare și-au ameliorat semnificativ profitabilitatea, rezultatul financiar având o tendință pozitivă atât la nivelul instituțiilor înscrise în Registrul special, cât și al celor înscrise doar în Registrul general.

Profitul agregat al instituțiilor financiare nebankare înscrise în Registrul special a fost de 459,4 milioane lei, iar cel al instituțiilor înscrise doar în Registrul general de 288,6 milioane lei, rezultând un profit total al sistemului de 748,0 milioane lei (Tabel 5.11).

Denumirea indicatorului	milioane lei**		
	Registrul special	Registrul general***	Registrul general
Capital social/de dotare	2 126,2	687,0	2 813,2
Active totale (net)	25 675,5	2 408,5	28 084,0
Total credite și angajamente, <i>din care:</i>	40 436,9	2 220,4	42 657,3
– leasing financiar	10 600,9	251,1	10 852,0
– alte tipuri de credite	9 147,4	1 166,0	10 313,4
– angajamente date	20 688,6	803,3	21 491,9
Creanțe restante și îndoelnice (net), <i>din care:</i>	602,6	157,0	759,6
– credite restante și îndoelnice	410,2	127,4	537,6
Provizioane aferente creanțelor restante și îndoelnice, <i>din care:</i>	2 769,9	431,2	3 201,1
– provizioane aferente creditelor restante și îndoelnice	2 351,2	330,9	2 682,1
Credite și angajamente neperformante****	2 781,6	489,6	3 271,2
Rezultatul reportat	248,4	-63,7	184,7
Rezultat aferent anului 2016	459,4	288,6	748,0
Rata rentabilității economice (ROA), profit net/total activ (%)	1,8	12,0	2,7
Rata rentabilității financiare (ROE), profit net/capitaluri proprii (%)	8,8	26,2	11,8
Număr de contracte	1 167 917	1 129 650	2 297 567
Număr de clienți, <i>din care:</i>	1 023 835	916 256	1 940 091
– persoane fizice	938 672	906 790	1 845 462
– persoane juridice	85 163	9 466	94 629

*) inclusiv datele raportate de instituțiile financiare nebankare care dețin și calitatea de instituție de plată

**) cu excepția indicatorilor „ROA”, „ROE”, „Număr de contracte” și „Număr de clienți”

***) exclusiv instituțiile financiare nebankare înscrise în Registrul special

****) care înregistrează întârzieri mai mari de 90 de zile și/sau pentru care au fost inițiate proceduri de recuperare a creanțelor (cu contaminare la nivel de debitor)

Tabel 5.11
Principalii indicatori ai sectorului
instituțiilor financiare nebankare
la 31 decembrie 2016*

Principalii indicatori de profitabilitate (rata rentabilității financiare – ROE și rata rentabilității economice – ROA) au înregistrat valori semnificativ mai mari la nivelul instituțiilor financiare nebankare înscrise doar în Registrul general (ROE: 26,2 la sută și ROA: 12 la sută) comparativ cu cele înscrise și în Registrul special (ROE: 8,8 la sută și ROA: 1,8 la sută), ceea ce reflectă o profitabilitate superioară a instituțiilor de mici dimensiuni. Comparativ cu anii anteriori, se observă o fluctuație mai accentuată a profitabilității instituțiilor financiare nebankare înscrise în Registrul general și o mai mare stabilitate a celor înscrise și în Registrul special.

Referitor la numărul total de contracte de finanțare și la numărul clienților instituțiilor financiare nebankare, ambele au continuat tendința de creștere din anul 2015.

Distribuția capitalului social/de dotare în funcție de țara de origine pentru instituțiile înscrise în Registrul special la 31 decembrie 2016 este sintetizată în Tabelul 5.12.

Țara de origine	Ponderea capitalului social/de dotare	
	in total capital	in total capital străin
România	68,9	
Germania	8,0	25,9
Franța	7,7	24,6
Suedia	4,7	15,0
Olanda	4,0	12,8
Italia	3,5	11,2
Austria	1,2	3,7
Cipru	1,0	3,2
Polonia	0,8	2,7
Grecia	0,3	0,9

Tabel 5.12
Ponderile capitalului social/
de dotare în funcție de țara
de origine la 31 decembrie 2016

În anul 2016, a continuat să se manifeste tendința din anul precedent, de ieșire din piață a capitalurilor din anumite state care aveau o pondere mică în totalul capitalului străin. Totodată, ponderea capitalului românesc a continuat să se majoreze, de la 67,4 la sută la 68,9 la sută.

În ceea ce privește celelalte state care dețin participații la capitalul social/de dotare al instituțiilor financiare nebancare înscrise în Registrul special, Germania ocupa la 31 decembrie 2016 prima poziție investițională (25,9 la sută în total capital străin), următoarele două poziții revenind Franței (24,6 la sută) și Suediei (15,0 la sută), cele 3 cumulând 65,5 la sută în totalul capitalului străin.

Valoarea totală a capitalului străin s-a ridicat la 661,2 milioane lei, în scădere față de anul 2015 cu 95,6 milioane lei.

3.2. Supravegherea prudențială și monitorizarea instituțiilor financiare nebancare

Supravegherea prudențială și monitorizarea instituțiilor financiare nebancare a constat atât în urmărirea modului de întocmire și transmitere a raportărilor periodice și modificărilor în situația acestora, cât și în efectuarea de inspecții la fața locului de către personalul specializat din cadrul Băncii Naționale a României. Aceste acțiuni s-au finalizat prin încheierea de rapoarte de supraveghere și impunerea, după caz, a unor sancțiuni prevăzute de dispozițiile legale în vigoare.

Inspecțiile *on-site*, desfășurate conform programului anual de inspecție, au avut drept scop verificarea activității curente pentru 15 instituții financiare nebancare înscrise în Registrul special și 2 instituții financiare nebancare înscrise doar în Registrul general.

Pe baza rapoartelor întocmite de echipele de inspecție care au derulat acțiunile de supraveghere *on-site*, pentru 7 instituții au fost impuse sancțiuni constând în 7 avertismente scrise. De asemenea, pentru 6 instituții financiare nebancare s-a dispus elaborarea și transmiterea unor planuri de măsuri pentru remedierea deficiențelor constatate.

3.3. Instituțiile de plată

La 31 decembrie 2016, în Registrul instituțiilor de plată erau înscrise 9 instituții de plată și 87 de agenți prin intermediul cărora acestea prestează servicii de plată pe teritoriul României și în străinătate.

Totodată, dintre instituțiile de plată autorizate, 5 dețin și calitatea de instituție financiară nebanară, fiind înscrise în Registrul general.

Pe parcursul anului 2016, supravegherea prudențială a instituțiilor de plată a fost realizată prin analiza raportărilor transmise de către acestea conform prevederilor Regulamentului BNR nr. 21/2009 privind instituțiile de plată, cu modificările și completările ulterioare, a modificărilor în situația acestora, precum și prin efectuarea de inspecții la fața locului de către personalul specializat al Băncii Naționale a României. Acțiunile *on-site* s-au desfășurat conform programului anual de inspecție și au avut drept scop verificarea activității curente pentru 3 instituții de plată, altele decât cele care dețin și calitatea de instituție financiară nebanară, fiind finalizate fără impunerea de sancțiuni sau măsuri.

3.4. Instituțiile emitente de monedă electronică

La 31 decembrie 2016, în Registrul instituțiilor emitente de monedă electronică erau înscrise 3 astfel de instituții.

Pe parcursul anului 2016, supravegherea prudențială a instituțiilor emitente de monedă electronică a fost realizată prin analiza raportărilor transmise de către acestea conform prevederilor Regulamentului BNR nr. 8/2011 privind instituțiile emitente de monedă electronică, cu modificările și completările ulterioare, a modificărilor în situația acestora, precum și prin efectuarea de inspecții la fața locului de către personalul specializat al Băncii Naționale a României. Acțiunile *on-site* s-au desfășurat conform programului anual de inspecție, au avut drept scop verificarea activității curente pentru toate cele 3 instituții emitente de monedă electronică și s-au concretizat prin dispunerea unei măsuri în vederea încadrării în cerințele prudențiale.

4. Monitorizarea aplicării sancțiunilor internaționale, prevenirea spălării banilor și finanțării terorismului

Banca Națională a României asigură supravegherea punerii în aplicare a sancțiunilor internaționale, precum și verificarea și controlul modului de aplicare a cadrului legislativ incident domeniului prevenirii spălării banilor și finanțării terorismului, la nivelul instituțiilor de credit și al sucursalelor din România ale instituțiilor de credit străine, al instituțiilor financiare nebanare (IFN), al instituțiilor de plată (IP) și al instituțiilor emitente de monedă electronică (IEME).

În acest context, în anul 2016, în conformitate cu programul și tematica de evaluare și verificare a entităților supravegheate de banca centrală, aprobate de Comitetul de Supraveghere, au fost desfășurate 39 de acțiuni de inspecție la sediul acestora și, suplimentar celor programate, s-a efectuat și 1 acțiune punctuală.

Pentru nerespectarea prevederilor legislației speciale incidente în materia prevenirii și sancționării spălării banilor și finanțării terorismului și în cea a implementării sancțiunilor internaționale, au fost dispuse ordine privind măsuri pentru remedierea deficiențelor și scrisori de recomandare pentru îmbunătățirea cadrului de administrare a riscului de spălare a banilor și de finanțare a terorismului, iar unui număr de 20 de instituții le-au fost aplicate 38 de sancțiuni contravenționale, respectiv 19 avertismente și 19 amenzi, totalul acestora din urmă fiind de 335 000 lei.

Astfel, instituțiile supravegheate de Banca Națională a României au fost sancționate pentru încălcarea prevederilor art. 5 alin. (1), (7), (8) și (10), art. 6 alin. (2) și (3), art. 7 alin. (2), art. 11, art. 13, art. 14, art. 18 alin. (1) lit. c), art. 19, art. 20 și art. 21 din Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, precum și pentru instituirea unor măsuri de prevenire și combatere a finanțării terorismului, republicată, cu modificările și completările ulterioare, ale art. 30a alin. (1) lit. b) din Regulamentul (UE) nr. 267/2012 al Consiliului din 23 martie 2012 privind măsuri restrictive împotriva Iranului și de abrogare a Regulamentului (UE) nr. 961/2010, cu modificările și completările ulterioare, precum și ale art. 9 alin. (1) și alin. (2) din Regulamentul (UE) nr. 1781/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 15 noiembrie 2006 cu privire la informațiile privind plătitorul care însoțesc transferurile de fonduri.

Sancțiunile au fost aplicate în temeiul prevederilor art. 28 și art. III alin. (3) lit. b) din Legea nr. 656/2002, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și ale art. 26 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 202/2008 privind punerea în aplicare a sancțiunilor internaționale, aprobată cu modificări prin Legea nr. 217/2009, cu modificările și completările ulterioare.

Totodată, în aplicarea aceluiași cadru legal, au fost transmise 6 informări Oficiului Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor și 1 altei instituții publice abilitate în domeniu, cu privire la suspiciunile de spălare a banilor identificate de echipele de inspecție.

Un obiectiv important, pentru perioada care face obiectul raportului, l-a reprezentat activitatea de documentare și identificare a soluțiilor legislative, specifice domeniului de activitate al entităților supravegheate de către BNR, pentru transpunerea în legislația națională a dispozițiilor Directivei (UE) 2015/849 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2015 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului și de abrogare a Directivei 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului și a Directivei 2006/70/CE a Comisiei.

De asemenea, prin participarea reprezentantului Băncii Naționale a României la reuniunile Consiliului interinstituțional¹⁶, constituit în scopul asigurării cadrului general de cooperare în domeniul punerii în aplicare a sancțiunilor internaționale, s-au asigurat documentația și expertiza în domeniul financiar-bancar, necesare pentru: (i) elaborarea mandatelor și documentelor de poziție ale României, prezentate în cadrul organismelor internaționale cu responsabilități în domeniul sancțiunilor internaționale, în special în cadrul reuniunilor grupului de lucru RELEX – formațiunea „Sanctiuni” al Consiliului Uniunii Europene; (ii) elaborarea și emiterea avizelor consultative în scopul fundamentării unor decizii legate de aplicarea sancțiunilor internaționale; (iii) formularea de observații și/sau propuneri cu privire la proiectele regulamentelor și deciziilor adoptate de Uniunea Europeană care au ca obiect de reglementare instituirea unor sancțiuni internaționale aferente domeniului de activitate; (iv) elaborarea raportului anual referitor la măsurile adoptate de România în vederea punerii în aplicare a regimurilor de sancțiuni instituite pe plan internațional în domeniul financiar-bancar, în scopul prezentării acestuia, de către primul-ministru, Parlamentului și Consiliului Suprem de Apărare a Țării; (v) supunerea spre analiză a unor aspecte care vizează punerea în aplicare a sancțiunilor internaționale în vederea clarificării și aplicării unitare a acestora; (vi) formularea de propuneri pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 202/2008, aprobată prin Legea nr. 217/2009, cu modificările și completările ulterioare.

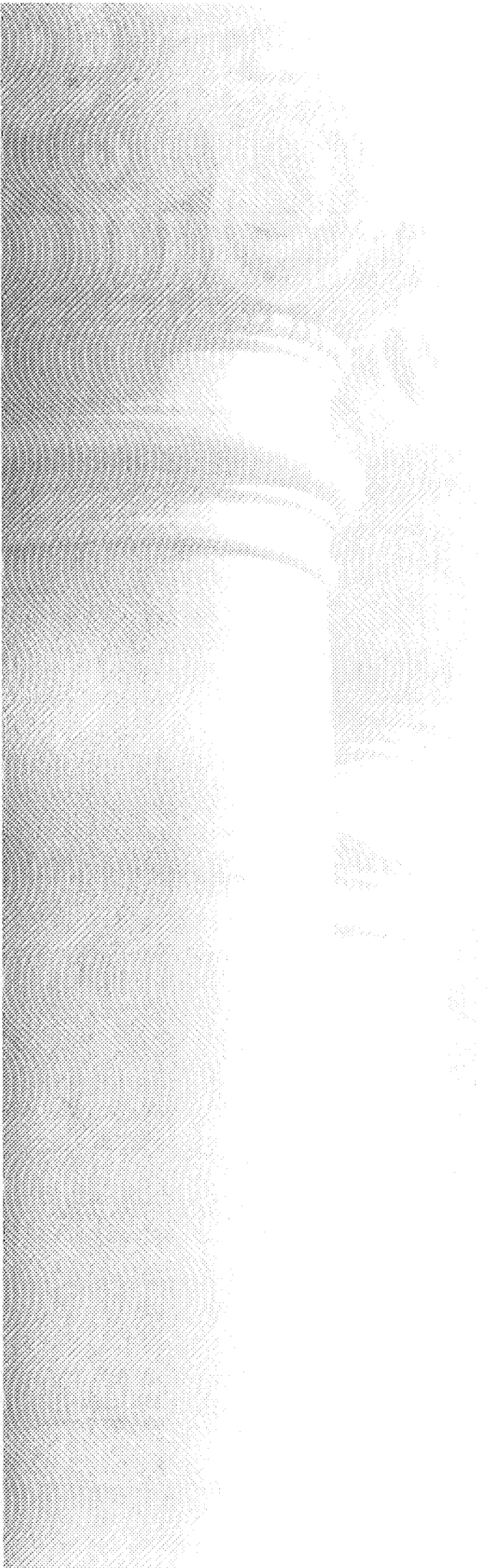
O altă componentă importantă a activității, cu caracter permanent, a fost și cea de informare cu celeritate a instituțiilor de credit cu privire la: (i) adoptarea, modificarea sau completarea unor măsuri sancționatorii aferente domeniului financiar-bancar; (ii) adoptarea/actualizarea ghidurilor și bunelor practici în domeniu și (iii) riscul de spălare a banilor și/de finanțare a terorismului în raport cu vulnerabilitățile identificate de Grupul de Acțiune Financiară Internațională (FATF), în vederea adoptării măsurilor adecvate.

De asemenea, s-a asigurat o comunicare constantă cu instituțiile supravegheate în ceea ce privește modul de aplicare a legislației privind sancțiunile internaționale, prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, care a vizat, în special, informări, respectiv elaborarea unor puncte de vedere în scopul clarificării și aplicării unitare a legislației incidente.

În baza mandatului acordat de conducerea Băncii Naționale a României, s-a asigurat cooperarea cu: (i) autoritățile de supraveghere, în special cu Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor și cu Autoritatea de Supraveghere Financiară în ceea ce privește modul de aplicare a reglementărilor privind prevenirea spălării banilor și finanțării terorismului, pentru furnizarea de informații, pe bază de reciprocitate, cu respectarea cerințelor referitoare la păstrarea secretului profesional prevăzute de lege și cu (ii) celelalte autorități naționale și internaționale care au atribuții în ceea ce privește sancțiunile internaționale, în conformitate cu prevederile cadrului legal de cooperare.

¹⁶ Consiliul interinstituțional constituit în temeiul art. 13 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 202/2008, aprobată prin Legea nr. 217/2009, cu modificările și completările ulterioare.

O altă direcție de acțiune a constat în participarea Băncii Naționale a României, în calitate de membru, la Subcomitetul pentru prevenirea spălării banilor din cadrul Comitetului comun al Autorităților Europene de Supraveghere, precum și la reuniunile Grupului de experți privind spălarea banilor și finanțarea terorismului (EGMLTF) din cadrul Comisiei Europene.

Capitolul 6

Emisiunea de numerar

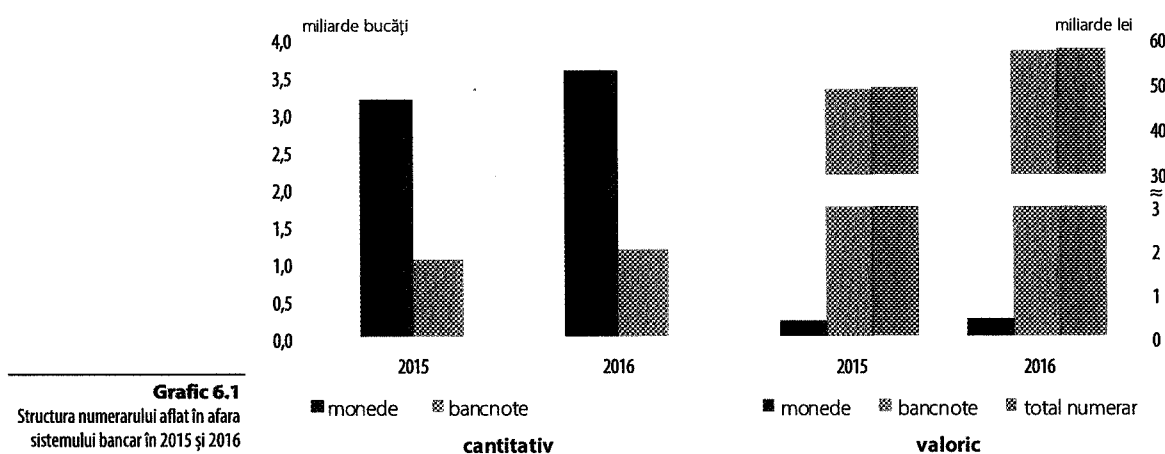
Pe parcursul anului 2016, BNR și-a îndeplinit atribuțiile care îi revin ca bancă de emisiune, asigurând din punct de vedere cantitativ, valoric și în structură pe cupiuri numerarul necesar unei circulații bănești corespunzătoare. Totodată, banca centrală s-a preocupat constant de creșterea nivelului calitativ al însemnelor monetare aflate în circulație.

1. Evoluția numerarului aflat în afara sistemului bancar

În anul 2016, numerarul aflat în afara sistemului bancar și-a continuat trendul ascendent, ritmul de creștere (+17,6 la sută, până la o valoare de 58 221,8¹ milioane lei) fiind superior cu 2,5 puncte procentuale celui înregistrat în anul 2015.

Pe parcursul anului 2016, singurele luni în care valoarea numerarului aflat în afara sistemului bancar a scăzut în termeni lunari au fost februarie și martie (cu până la 1,2 la sută), pentru ca, începând cu trimestrul II și până la finalul anului, indicatorul să intre pe un puternic trend ascendent. Similar anilor precedenți, cele mai pronunțate variații s-au consemnat pe fondul manifestării unor factori de natură sezonieră: (i) luna aprilie (+4,3 la sută), sub influența sărbătorilor pascale și (ii) luna decembrie (+3,6 la sută), ca efect al sărbătorilor de iarnă și al creșterii cheltuielilor bugetare. Valoarea maximă a numerarului aflat în afara sistemului bancar din anul 2016, respectiv 59 338,7 milioane lei, a fost atinsă în data de 23 decembrie, ca urmare a solicitărilor ridicate de numerar specifice perioadei sărbătorilor de iarnă.

La finele anului 2016, în afara sistemului bancar se aflau 1 200,2 milioane bancnote, în creștere cu 13,6 la sută față de sfârșitul anului 2015 (Grafic 6.1).

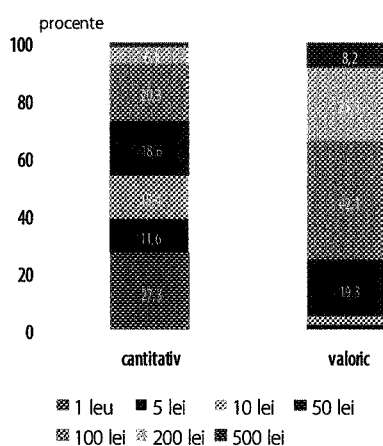
¹ 55 680,3 milioane lei, exclusiv numerarul aflat în ATM-uri și ASV-uri.

Creșteri ale numărului de bancnote aflate în afara sistemului bancar s-au înregistrat la toate cupiurile, cea mai importantă majorare, de 24,4 la sută, înregistrându-se la cea de 200 lei.

Din punct de vedere cantitativ, la 31 decembrie 2016 cupiura de 1 leu deținea, în continuare, cea mai mare pondere în numărul total de bancnote aflate în afara sistemului bancar, respectiv de 27,3 la sută, urmată de cupiura de 100 lei, cu o pondere de 20,3 la sută, și de cea de 50 lei, cu o pondere de 18,6 la sută. Similar anilor anteriori, cea mai mică pondere în numărul total de bancnote aflate în afara sistemului

bancar a revenit cupiurii de 500 lei (0,8 la sută). Cu toate acestea, numărul de bancnote de 500 lei a fost cu 16,3 la sută mai mare față de finele anului 2015, creștere superioară celei medii a numărului total de bancnote.

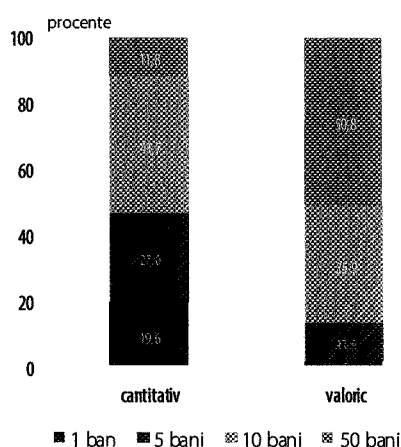
Bancnotele cele mai folosite la alimentarea ATM-urilor au continuat să dețină cele mai ridicate ponderi în valoarea totală a bancnotelor aflate în afara sistemului bancar: cupiura de 100 lei (42,1 la sută), cea de 200 lei (25,5 la sută) și, respectiv, cea de 50 lei (19,3 la sută; Grafic 6.2).

Grafic 6.2
Structura pe cupiuri a bancnotelor aflate în circulație în anul 2016

La finele anului 2016 în afara sistemului bancar se aflau 3 602,5 milioane monede, cu 12,7 la sută mai multe decât la sfârșitul anului 2015, valoarea acestora fiind cu 12,6 la sută mai mare față de perioada corespunzătoare a anului anterior.

Ca și în anii precedenți, solicitările de monedă au fost ridicate, ceea ce a condus la creșteri ale cantităților de monede aflate în afara sistemului bancar la toate cupiurile: 1 ban (12,8 la sută), 5 bani (11,4 la sută), 10 bani (13,8 la sută) și 50 bani (12 la sută).

Grafic 6.3
Structura pe cupiuri a monedelor aflate în circulație în anul 2016

Ponderea cea mai mare în numărul total de monede aflate în afara sistemului bancar, respectiv 41,7 la sută, a revenit monedei de 10 bani, urmată de cea de 5 bani (27,0 la sută; Grafic 6.3).

Din punct de vedere valoric, ponderea cea mai mare, respectiv 50,8 la sută, a fost deținută de moneda de 50 bani, urmată de cea de 10 bani (35,9 la sută).

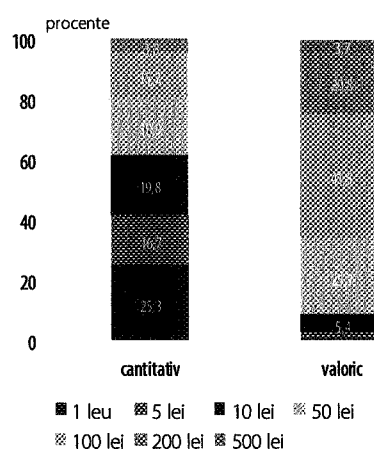
La finele anului 2016, fiecărui locuitor îi reveneau 61 de bancnote și 182 de monede din cele aflate în afara sistemului bancar, cu 7 bancnote, respectiv cu 18 monede, mai mult decât la sfârșitul anului 2015.

2. Plățile și încasările în numerar ale BNR în relația cu instituțiile de credit/Trezoreria statului

Plăți

Valoarea numerarului utilizat în plățile efectuate de banca centrală în cursul anului 2016 către instituțiile de credit/Trezoreria statului a fost de 20 433,5 milioane lei, cu 7,4 la sută mai mare față de cea aferentă anului 2015.

Numărul de bancnote puse în circulație prin intermediul plăților a fost de 555,3 milioane bucăți, cu 4,7 la sută mai mare decât în anul anterior, iar valoarea acestora, respectiv 20 370,3 milioane lei, a fost cu 7,5 la sută mai mare.

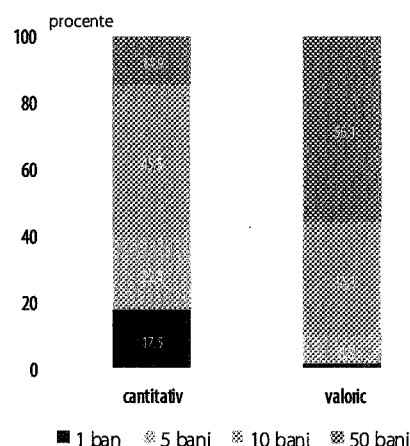
Grafic 6.4
Structura pe cupiuri a bancnotelor
plătite în anul 2016

Singura cupiură la care s-a înregistrat o scădere a cantităților utilizate în plăți a fost cea de 50 lei, cu o reducere de 7,7 la sută față de anul 2015. La toate celelalte cupiuri s-au înregistrat creșteri ale numărului de bancnote eliberate, cele mai pronunțate fiind la cupiurile de 500 lei (15,8 la sută), 200 lei (15,0 la sută), 100 lei (14,7 la sută) și 5 lei (12,4 la sută), în timp ce în cazul bancnotei de 1 leu, creșterea a fost de numai 2,2 la sută. În aceste condiții, ponderea cumulată a bancnotelor de 100, 200 și 500 lei în numărul total de bancnote puse în

circulație prin intermediul plăților a crescut până la 19,3 la sută în anul 2016 față de 17,6 la sută în 2015 (Grafic 6.4).

Din punct de vedere valoric, structura pe cupiuri a bancnotelor plătite în 2016 a fost asemănătoare celei aferente anului 2015, de remarcat fiind doar reducerea ponderii bancnotei de 50 lei de la 30,0 la sută la 25,7 la sută și creșterea ponderii

bancnotei de 100 lei la 41,5 la sută și a celei de 200 lei la 20,8 la sută.

Grafic 6.5
Structura pe cupiuri a monedelor
plătite în anul 2016

Cantitatea de monedă retrasă de către instituțiile de credit/Trezoreria statului de la banca centrală în anul 2016 a fost cu 4,6 la sută mai mică decât cea din anul anterior, cea mai însemnată scădere, de 15 la sută, înregistrându-se la moneda de 1 ban, urmată de moneda de 50 bani, cu o diminuare de 11,7 la sută. O mișcare contrară s-a consemnat în cazul monedei de 5 bani (+2,5 la sută). Moneda de 10 bani a continuat să dețină

cea mai mare pondere în numărul total de monede utilizate în plăți, respectiv 45,5 la sută, urmată de moneda de 5 bani cu o pondere de 22,1 la sută (Grafic 6.5).

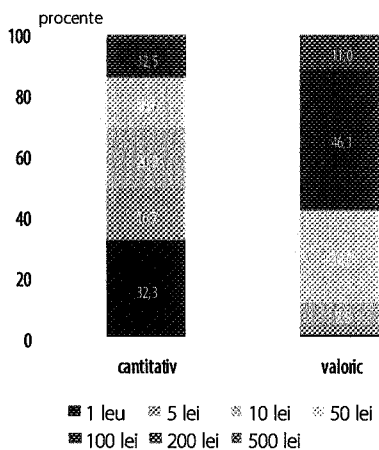
Din punct de vedere valoric, ponderile cupiurilor în plățile efectuate către instituțiile de credit/Trezoreria statului au fost foarte apropiate de cele înregistrate în anul 2015, cel mai frecvent fiind utilizată moneda de 50 bani (56,1 la sută din plăți), urmată de moneda de 10 bani, cu o pondere de 34,3 la sută.

Încasări

Valoarea totală a încasărilor de numerar din anul 2016 a fost de 11 007,5 milioane lei, cu 6,6 la sută mai mică decât cea din anul anterior.

Prin intermediul depunerilor efectuate de către instituțiile de credit/Trezoreria statului s-au reîntors la banca centrală 406,5 milioane bancnote, cu 13,9 la sută mai multe decât în 2015.

În anul 2016 s-au înregistrat creșteri ale numărului de bancnote încasate la toate cupiurile, cu excepția celor de 50 lei și 100 lei, în cazul cărora cantitățile depuse la Banca Națională s-au diminuat cu 16,0 la sută și, respectiv 7,8 la sută. Cantitățile de bancnote depuse la BNR au crescut semnificativ la cupiurile mici (1 leu, 5 lei și 10 lei), cu dinamici de până la 37,4 la sută față de anul 2015, în timp ce la valorile nominale mari, de 200 lei și 500 lei, majorarea a fost de numai 3,0 la sută și, respectiv, de 4,2 la sută.

Grafic 6.6
Structura pe cupiuri a bancnotelor
încasate în anul 2016

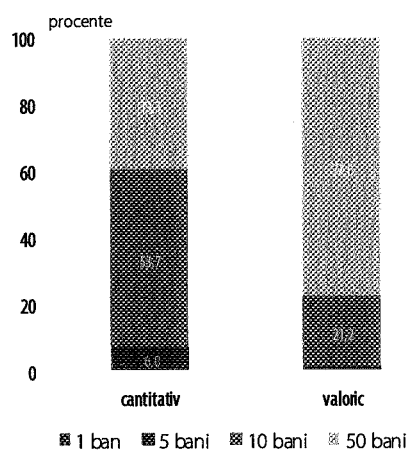
Cea mai mare pondere în numărul total de bancnote încasate de la instituțiile de credit/Trezoreria statului a deținut-o cupiura de 1 leu (32,3 la sută), urmată de cea de 10 lei, cu o pondere de 20,3 la sută (Grafic 6.6).

Din punct de vedere valoric, cupiura de 100 lei a deținut 46,1 la sută din totalul bancnotelor încasate, urmată de cea de 50 lei, cu o pondere de 30,7 la sută.

Cantitatea de monedă metalică depusă la banca centrală în anul 2016 a fost de 55,6 milioane bucăți, cu 37,7 la sută mai mică decât în anul precedent.

O reducere însemnată a cantităților de monede depuse, de 40,1 la sută, a înregistrat moneda de 50 bani, în timp ce în cazul monedelor de 10 bani și 5 bani scăderea a fost mai mică, de 37,9 la sută și, respectiv, 21,1 la sută.

Singura cupiură la care depunerile de numerar ale instituțiilor de credit/Trezoreria statului au fost mai mari decât în anul 2015 a fost cea de 1 ban (+21,8 la sută).

Grafic 6.7
Structura pe cupiuri a monedelor
încasate în anul 2016

Ponderea cea mai importantă în numărul total de monede încasate, respectiv 53,7 la sută, s-a înregistrat la valoarea nominală de 10 bani, urmată de cea corespunzătoare monedei de 50 bani, cu o pondere de 39,3 la sută (Grafic 6.7).

Valoarea monedelor depuse de către instituțiile de credit/Trezoreria statului la sucursalele regionale ale Băncii Naționale a României în anul 2016 s-a ridicat la 14,1 milioane lei (cu 39,5 la sută mai mică decât în anul 2015)

din care monedele de 10 bani și 50 bani au deținut împreună o pondere de 98,8 la sută.

3. Activitatea de procesare a numerarului și de retragere din circulație a numerarului necorespunzător

Pe parcursul anului 2016, în cadrul celor patru centre de procesare ale Băncii Naționale a României s-a procesat o cantitate totală de 479,4 milioane bancnote. Dintre acestea, 44,9 milioane bancnote au fost sortate ca improprie circulației monetare, înregistrându-se, astfel, un grad mediu de uzură de circa 9 la sută, cu 1 punct procentual sub cel din anul anterior.

Diminuări semnificative ale gradului de uzură față de anul anterior s-au înregistrat la cupiurile de 1 leu (-4 puncte procentuale) și 5 lei (-3 puncte procentuale), în timp ce la cupiurile de 10 lei, 50 lei, 100 lei și 200 lei, gradul de uzură a scăzut cu mai puțin de 1 punct procentual. Singura cupiură la care gradul de uzură s-a menținut relativ constant a fost cea de 500 lei.

Totodată, în anul 2016 a fost procesată o cantitate de 58,9 milioane monede, 665,7 mii monede fiind sortate ca improprie circulației monetare.

4. Emisiunile numismatice

În anul 2016, Banca Națională a României a lansat 9 emisiuni numismatice monetare, concretizate în 13 monede, dintre care 5 din aur, 6 din argint și 2 din tombac cuprat (Tabel 6.1). Tirajele au fost diferențiate în funcție de metalul din care au fost confecționate, respectiv 1 300 piese din aur, 1 300 piese din argint și 300 piese din tombac cuprat.

Au fost lansate, de asemenea, 250 de exemplare din setul de monetărie dedicat împlinirii a 80 de ani de la inaugurarea Muzeului Național al Satului „Dimitrie Gusti”.

Tabel 6.1. Emisiunile numismatice lansate în anul 2016

Denumirea emisiunii numismatice	Metalul și valoarea nominală a monedei
150 de ani de la debutul lui Mihai Eminescu în revista „Familia”	monedă din argint cu valoare nominală de 10 lei
175 de ani de la nașterea lui Petru Poni	monedă din argint cu valoare nominală de 10 lei
150 de ani de la înființarea Academiei Române	set de trei monede din aur, argint și tombac cuprat cu valori nominale de 100 lei, 10 lei și 1 leu
575 de ani de când lancu de Hunedoara a devenit voievod al Transilvaniei	monedă din aur cu valoare nominală de 100 lei
Guvernatori ai Băncii Naționale a României – Ion I. Câmpineanu, Mihail Manoilescu și Ion I. Lapedatu	set de trei monede din aur, argint și tombac cuprat cu valori nominale de 100 lei, 10 lei și 1 leu
200 de ani de la nașterea lui Constantin A. Rosetti	monedă din aur cu valoare nominală de 100 lei
210 ani de exploatare industrială a apelor minerale naturale Borsec	monedă din argint cu valoare nominală de 10 lei
150 de ani de la nașterea lui George Coșbuc	monedă din argint cu valoare nominală de 10 lei
Istoria aurului – Buzduganul regelui Ferdinand I	monedă din aur cu valoare nominală de 10 lei
80 de ani de la inaugurarea Muzeului Național al Satului „Dimitrie Gusti”	set de monetărie conținând o medalie din argint și monedele românești aflate în circulație: 1 ban, 5 bani, 10 bani, 50 bani și monedele comemorative de 50 bani (Aurel Vlaicu, Mircea cel Bătrân, Neagoe Basarab, Vladislav I Vlaicu, 10 ani de la denominarea monedei naționale și lancu de Hunedoara)

5. Falsurile depistate în cazul monedei naționale

În anul 2016, falsurile de bancnote românești expertizate la BNR au totalizat 6 985 bucăți, în creștere cu 56 la sută față de anul 2015, distribuția acestora pe luni fiind prezentată în Tabelul 6.2.

	2016											
	ian.	feb.	mar.	apr.	mai	iun.	iul.	aug.	sep.	oct.	nov.	dec.
Tabel 6.2 Distribuția lunară a falsurilor	789	654	322	1 150	642	524	584	152	1 093	377	438	260

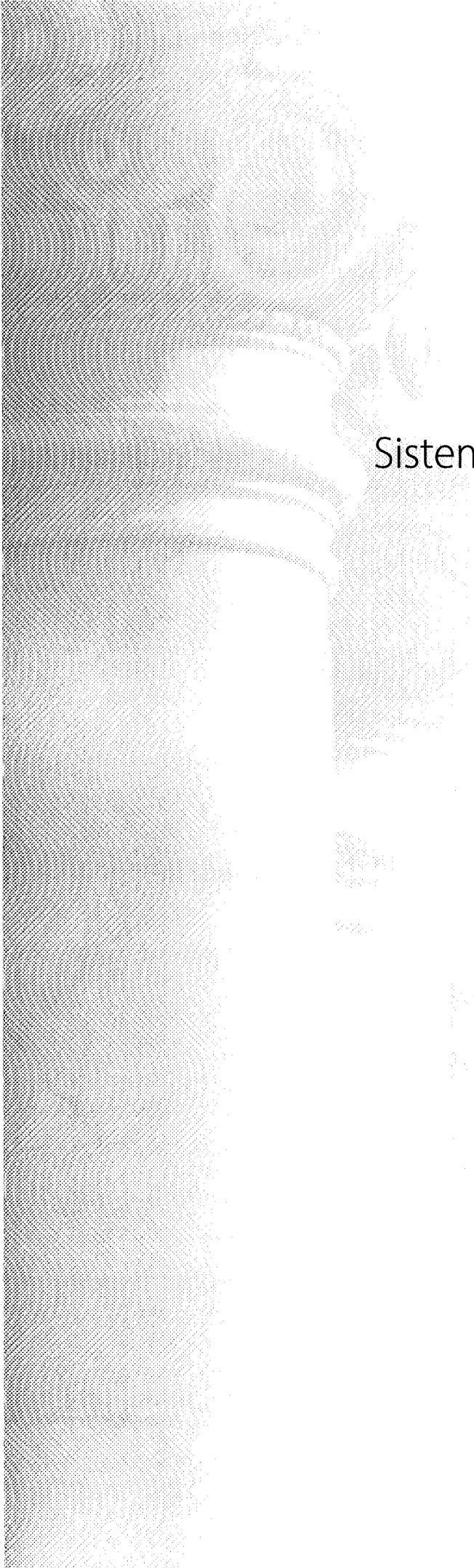
Din numărul total de bancnote false, 60 au fost capturate de poliție în cursul unor acțiuni specifice, înainte de a fi puse în circulație, 6 925 falsuri fiind depistate în circulație (cu 58 la sută mai multe decât în anul 2015).

Bancnota cu cel mai mare număr de falsuri înregistrate a fost cea de 100 lei, cu 5 660 bucăți. Pe locul al doilea s-a situat bancnota de 10 lei, cu un număr de 1 084 falsuri, iar pe locul al treilea, bancnota de 50 lei, cu un număr de 150 falsuri (Tabel 6.3).

	Cupiura		Numărul de bancnote falsificate	
	1 leu		2	
	5 lei		1	
	10 lei		1 084	
	50 lei		150	
	100 lei		5 660	
	200 lei		78	
	500 lei		10	

Tabel 6.3
Structura pe cupiuri a falsurilor

Numărul de falsuri la 1 milion de bancnote autentice în circulație a fost de 5,2 bucăți, față de 3,7 bucăți în anul 2015.

Capitolul 7

Sisteme de plăți și de decontare

Banca Națională a României are atribuția statutară de a promova buna funcționare a sistemelor de plăți, în scopul asigurării stabilității financiare și menținerii încrederii publicului în moneda națională. Principalul instrument prin care se realizează acest obiectiv, în afara funcției de reglementare, autorizare și monitorizare a sistemelor de plăți, constă în furnizarea de facilități pentru asigurarea unor sisteme de plăți și decontare eficiente.

În acest scop, Banca Națională a României operează sistemul de plăți cu decontare pe bază brută în timp real pentru plăți de mare valoare sau urgente exprimate în lei, denumit ReGIS, și sistemul de depozitare și decontare a operațiunilor cu instrumente financiare pentru titluri de stat și certificate de depozit ale Băncii Naționale a României, denumit SaFIR, și administrează, în numele Eurosistemului, componenta națională a sistemului de plăți cu decontare pe bază brută în timp real pentru plăți exprimate în euro TARGET2, denumită TARGET2-România. Banca Națională a României este administrator de sistem pentru sistemele ReGIS și SaFIR, serviciile de operare tehnică fiind externalizate către TRANSFOND S.A.¹

1. Sistemul ReGIS

Aspecte generale

Sistemul ReGIS asigură decontarea pe bază brută și în timp real a tuturor plăților de mare valoare sau urgente în lei ale participanților, în nume și pe cont propriu sau pe contul clienților, precum și a pozițiilor nete provenite de la sistemele auxiliare.

În anul 2016 sistemul ReGIS a contribuit în continuare la buna funcționare a piețelor monetară și valutară, deținând un rol important în implementarea cu succes a politicii monetare a Băncii Naționale a României, având în vedere că operațiunile de politică monetară ale băncii centrale sunt procesate exclusiv prin acest sistem.

Participarea la sistem

La sfârșitul anului 2016, în sistemul ReGIS erau înregistrați un număr de 45 de participanți (37 de instituții de credit, Banca Națională a României, Trezoreria Statului și 6 sisteme auxiliare – SENT, SaFIR, RoClear, DSClear, VISA Europe și MasterCard International).

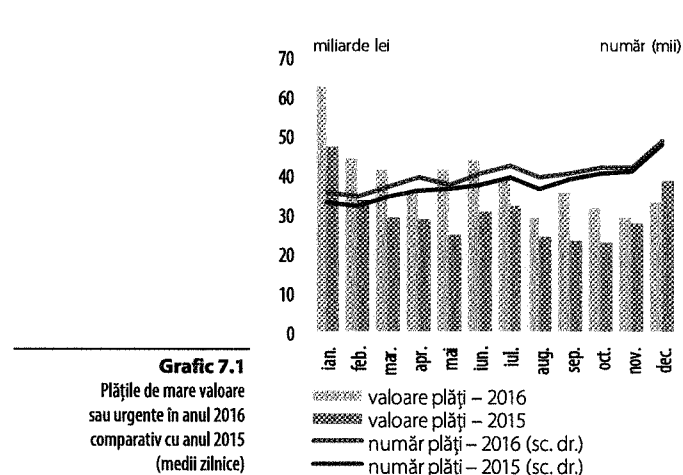
Operațiunile sistemului ReGIS

Volumul și valoarea plăților decontate în ReGIS au crescut în anul 2016 comparativ cu anul precedent, cu 5,6 la sută și, respectiv, cu 29,3 la sută (Tabel 7.1).

¹ Banca Națională a României (33,33 la sută) și instituții de credit (66,67 la sută).

		Volum (nr. tranzacții; mii)		Valoare (mld. lei)		Valoare medie pe tranzacție (mil. lei)
		2015	2016	2015	2016	
Tabel 7.1	2015	3 832	15,15	7 599	30,04	1,98
Traficul de plăți	2016	4 045	15,93	9 829	38,70	2,43
în sistemul ReGIS	Variație (±%)	+5,6	+5,1	+29,3	+28,8	+22,7

Volumul maxim al plăților decontate zilnic în sistemul ReGIS a fost atins în luna decembrie 2016, respectiv 29 520 tranzacții/zi, iar valoarea maximă a plăților decontate zilnic s-a înregistrat în luna ianuarie 2016, respectiv 81,8 miliarde lei/zi (Grafic 7.1).

În ceea ce privește structura plăților efectuate prin sistemul ReGIS în anul 2016 (Tabel 7.2), aceasta reflectă faptul că tranzacțiile de plată efectuate de participanți pe contul clienților (MT103) au fost preponderente (91,6 la sută din volumul tranzacțiilor decontate), însă valoarea totală a acestora a rămas relativ scăzută (doar 12,8 la sută din valoarea tranzacțiilor decontate). În schimb, volumul tranzacțiilor de plată efectuate de participanți pe cont propriu (MT202) a fost relativ redus (6,7 la sută din volumul tranzacțiilor

decontate), dar aceste plăți au avut o valoare semnificativă, respectiv 34,1 la sută din valoarea tranzacțiilor decontate în sistem.

	Plăți	procente		
		MT103	MT202	Transfer direct
Tabel 7.2	Volum total	91,6	6,7	1,7
Structura plăților în sistemul ReGIS în anul 2016	Valoare totală	12,8	34,1	53,1

De asemenea, un volum scăzut (respectiv 1,7 la sută din volumul tranzacțiilor decontate în sistem) și o valoare relativ ridicată (53,1 la sută) au înregistrat tranzacțiile de plată care implică debitarea/creditarea directă pe conturile de decontare ale participanților la sistem (transfer direct).

Gradul de concentrare a pieței s-a menținut comparabil cu cel din anul precedent, atât din punct de vedere al volumului plăților decontate în sistemul ReGIS (primele 5 instituții de credit deținând 59 la sută din piață), cât și din cel al valorii acestora (primele 5 instituții de credit deținând 75,9 la sută din piață).

În anul 2016, disponibilitatea medie a sistemului ReGIS, respectiv măsura în care participanții au putut utiliza sistemul fără incidente pe durata programului de funcționare, a fost de 99,99 la sută.

În cursul anului 2016 nu au fost înregistrate blocaje în sistem din cauza lipsei de fonduri în conturile de decontare ale participanților, doar 0,4 la sută din volumul tranzacțiilor decontate fiind plasate în coada de așteptare. De asemenea, la nivelul participanților s-a constatat un management adecvat și eficient al lichidităților, valoarea lichidității furnizate de Banca Națională a României pe parcursul zilei (*repo intraday*) reprezentând 0,12 la sută din valoarea totală a tranzacțiilor decontate în sistem.

2. Sistemul SaFIR

Aspecte generale

Sistemele de depozitare și decontare pentru instrumente financiare sunt componente de importanță majoră ale infrastructurii piețelor financiare. Pentru banca centrală, importanța sistemului de depozitare și decontare a operațiunilor cu instrumente financiare (SaFIR) rezidă în interacțiunea pe care acesta o are cu celelalte sisteme de plăți, precum și în rolul pe care îl au aceste instrumente pentru decontarea operațiunilor de politică monetară.

Participarea la sistem

La sfârșitul anului 2016, în sistemul SaFIR erau înregistrați un număr de 37 de participanți (33 de instituții de credit, Banca Națională a României, Ministerul Finanțelor Publice și 2 sisteme de depozitare și decontare – Depozitarul Central S.A. și Clearstream Banking S.A.).

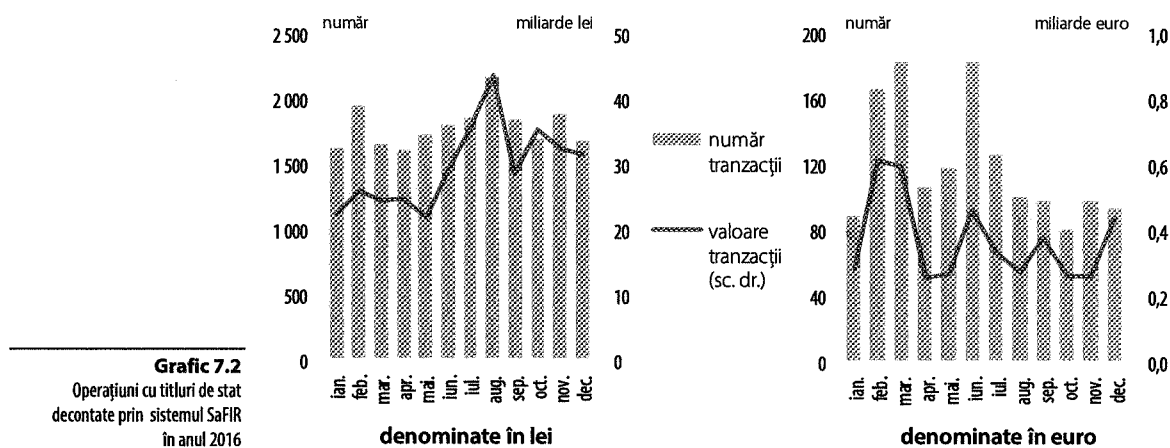
Valoarea nominală a emisiunilor de titluri de stat depozitate în sistemul SaFIR

La sfârșitul anului 2016, valoarea nominală totală în circulație a emisiunilor de titluri de stat denumite în lei a fost de 119 892,8 milioane lei, în creștere cu 12,4 la sută față de finele anului 2015, în timp ce valoarea nominală totală a emisiunilor de titluri de stat denumite în euro a fost de 1 703,6 milioane euro, în scădere cu 31,8 la sută față de sfârșitul anului precedent.

Operațiuni decontate în SaFIR

Sistemul SaFIR procesează operațiuni derulate de participanți în relația cu emitentul (decontarea rezultatelor pieței primare, plăți de dobândă și/sau cupon, răscumpărări parțiale/opționale/totale) și operațiuni derulate de participanți pe piața secundară (tranzacții de vânzare/cumpărare, contracte de garanție financiară, operațiuni *repo*, transferuri de portofoliu).

În Graficul 7.2. sunt ilustrate numărul și valoarea tranzacțiilor de vânzare/cumpărare, fiind incluse și operațiunile reversibile cu titluri de stat.

Dezvoltări ale sistemului în anul 2016

În anul 2016 sistemul SaFIR a fost adaptat în scopul lărgirii gamei activelor eligibile pentru operațiunile băncii centrale, prin acceptarea obligațiunilor denuminate în lei, emise de Ministerul Finanțelor Publice în cadrul programului FIDELIS.

Pentru a se asigura respectarea principiului *delivery versus payment* (DvP) în cazul decontării în euro a operațiunilor cu instrumente financiare din SaFIR, în ultimul trimestru al anului 2016 au fost inițiate demersurile pentru conectarea sistemului SaFIR la sistemul TARGET2, ca sistem auxiliar.

3. Sistemul TARGET2

Aspecte generale

Sistemul TARGET2 este sistemul de plăți pus la dispoziție de Eurosistem, utilizat pentru decontarea în timp real a operațiunilor de politică monetară, a transferurilor interbancare, a plăților pe contul clienților, precum și a plăților aferente operațiunilor sistemelor cu decontare pe bază netă și a altor infrastructuri ale pieței financiare, exprimate în euro.

Participarea la sistem a băncilor centrale din afara zonei euro (bănci centrale conectate) se realizează pe bază voluntară, prin semnarea unor acorduri specifice cu băncile centrale din Eurosistem. Similar celorlalte bănci centrale conectate (respectiv Banca Națională a Bulgariei, Banca Națională a Danemarcei, Banca Națională a Poloniei și Banca Națională a Croației), Banca Națională a României are statut de bancă centrală conectată la sistemul TARGET2, operând componenta națională denumită TARGET2-România din anul 2011.

Participarea la sistem

Participarea la sistemul TARGET2-România este guvernată de regulile de sistem stabilite prin Ordinul Băncii Naționale a României nr. 4/2015 privind funcționarea sistemului TARGET2-România, cu modificările și completările ulterioare.

La sfârșitul anului 2016, sistemul TARGET2-România avea înregistrați ca participanți 22 de instituții de credit, Banca Națională a României, un sistem auxiliar (respectiv sistemul SENT, administrat de TRANSFOND S.A.) și Depozitarul Central S.A. (în calitate de titular de cont de fonduri dedicate decontării tranzacțiilor pe platforma TARGET2-Securities). În ultimul trimestru al anului 2016 au fost inițiate demersurile pentru conectarea sistemului SaFIR la sistemul TARGET2, în calitate de sistem auxiliar.

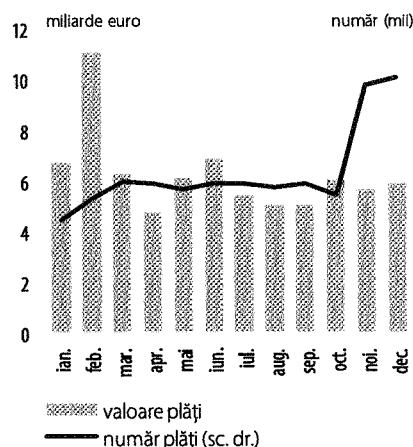
Operațiunile TARGET2-România

Volumul total al plăților decontate în sistemul TARGET2-România a crescut în anul 2016 cu 27,9 la sută față de 2015, în timp ce valoarea plăților a scăzut cu 4,9 la sută (Tabel 7.3).

	Volum (nr. tranzacții)		Valoare tranzacții (mil. euro)	
	Total	Medie zilnică	Total	Medie zilnică
2015	298 372	1 170	79 202	311
2016	381 632	1 485	75 327	293
Variație (%)	27,9	26,9	-4,9	-5,6

Tabel 7.3
Traficul de plăți în sistemul
TARGET2-România

În ceea ce privește evoluția lunară a volumului plăților decontate în anul 2016, s-a remarcat o tendință de creștere până în luna martie, de la 22 393 plăți la 30 115 plăți, urmată de o stabilizare în jurul valorii de 30 000 de plăți lunar. În ultimele două luni ale anului 2016 s-a observat o creștere foarte mare a volumului de plăți, care a ajuns în luna decembrie la 50 543 plăți (Grafic 7.3). Creșterea s-a datorat în principal redirectionării temporare a unor plăți de mică valoare prin sistemul TARGET2.

Grafic 7.3
Plățile în sistemul
TARGET2-România în anul 2016

Pe de altă parte, valoarea lunară a plăților în anul 2016 a crescut semnificativ în luna februarie, când s-a înregistrat cea mai ridicată valoare a plăților decontate din întregul interval (11,1 miliarde euro), iar pe parcursul anului s-a menținut în jurul valorii de 6 miliarde euro lunar (Grafic 7.3).

Analiza structurii pe categorii a plăților decontate prin sistemul TARGET2-România în anul 2016 reflectă preponderența plăților transfrontaliere față de cele naționale, respectiv 79,6 la

sută din volumul total al plăților procesate prin componenta TARGET2-România și 92,2 la sută din valoare. Cele mai multe tranzacții prin sistemul TARGET2-România au fost efectuate în relația cu Germania, Austria, Olanda și Italia (Tabel 7.4).

Plăți inițiate		Plăți primite	
Volum	Valoare	Volum	Valoare
Germania	Germania	Germania	Germania
Italia	Austria	Olanda	Austria
Olanda	Franța	Italia	Belgia
Austria	Olanda	Belgia	Olanda
Franța	Grecia	Franța	Franța

Tabel 7.4
Distribuția geografică a
plăților/incasărilor aferente sistemului
TARGET2-România în anul 2016

De asemenea, este de notat faptul că cea mai mare parte a plăților efectuate de participanții la TARGET2-România au fost decontate în prima parte a zilei, între orele 7:00 și 9:00 CET², participanții din România utilizând frecvent facilitatea „plăți inițiate în avans” (*warehoused payments*).

Pe parcursul anului 2016 s-a constatat un management adecvat și eficient al lichidității la nivelul participanților, neînregistrându-se blocaje în sistem din cauza lipsei de fonduri în conturile de decontare ale participanților.

TARGET2-Securities (T2S)

TARGET2-Securities reprezintă platforma europeană de decontare a operațiunilor naționale și transfrontaliere cu instrumente financiare, operată de Eurosistem. Decontarea are loc prin conturi de instrumente financiare deschise și gestionate pe platformă de către depozitarii centrali conectați și prin conturi de fonduri dedicate (*Dedicated Cash Accounts – DCA*), deschise și gestionate pe platformă de către băncile centrale naționale.

Platforma T2S a devenit operațională la 22 iunie 2015, dată la care a avut loc migrarea primului val de participanți, compus din 5 depozitari și 9 bănci centrale, între care Depozitarul Central S.A. și Banca Națională a României (în calitate de administrator al componentei naționale TARGET2-România). Conform planului de proiect, până în septembrie 2017 la platforma T2S se vor conecta 22 de depozitari centrali de instrumente financiare din Europa.

În anul 2016 a avut loc migrarea valurilor 2 și 3 de participanți, astfel încât la sfârșitul anului la platforma T2S erau conectați în total 12 depozitari centrali.

Similar celorlalte bănci centrale care operează componente naționale TARGET2, Banca Națională a României deschide și gestionează pe platforma T2S conturi de fonduri dedicate (DCA) în euro pentru instituțiile de credit din România care doresc să fie bănci decontatoare pentru depozitarii centrali conectați.

În ceea ce privește activitatea derulată de comunitatea românească pe platforma T2S, în anul 2016 aceasta a fost extrem de redusă, în primul rând din cauza faptului că procesul de migrare a depozitarilor este prevăzut a se finaliza în anul 2017.

² Central European Time.

4. Autorizarea și monitorizarea sistemelor de plăți și a sistemelor de decontare

Autorizarea sistemelor de plăți și a sistemelor de decontare a operațiunilor cu instrumente financiare

Banca Națională a României își exercită atribuțiile legale privind reglementarea, autorizarea și monitorizarea sistemelor de plăți și a sistemelor de decontare a operațiunilor cu instrumente financiare din România, precum și ale administratorilor acestora, în vederea promovării funcționării sigure și eficiente a sistemelor, precum și a evitării manifestării riscului sistemic.

În privința sistemelor de decontare, în cursul anului 2016 BNR a aprobat completarea și modificarea regulilor de funcționare ale sistemului SaFIR, administrat de BNR, ale sistemului RoClear, administrat de către Depozitarul Central și ale sistemului DSClear, administrat de către Depozitarul Sibex.

Astfel, în scopul eliminării riscului de credit la care pot fi expuși participanții, BNR a decis conectarea sistemului SaFIR la TARGET2-România, în vederea decontării în moneda euro, cu respectarea principiului *delivery versus payment* a operațiunilor cu instrumente financiare din SaFIR. Conexiunea a fost operaționalizată în luna martie 2017.

Depozitarul Central a efectuat o serie de modificări ale regulilor de sistem ce vizează în principal implementarea standardelor europene de procesare a evenimentelor corporative (plăți de dividende, modificări de capital, reorganizări etc.), utilizând în acest scop decontarea prin sistemul ReGIS.

Schimbările efectuate de către Depozitarul Sibex au vizat facilitarea împrumutului de acțiuni și decontarea evenimentelor corporative, precum și creșterea lichidității pieței și facilitarea decontării tranzacțiilor cu acțiuni.

În ceea ce privește sistemul de plăți de mică valoare (SENT) administrat de TRANSFOND S.A., BNR a aprobat introducerea serviciului de procesare a instrucțiunilor de debitare directă în format SEPA.

Măsurile adoptate de banca centrală în scopul limitării riscurilor asociate funcționării sistemelor de plăți și sistemelor de decontare, precum și al creșterii eficienței în funcționarea acestora

Pe parcursul anului 2016, sistemele de plăți și de decontare au continuat să funcționeze în condiții de normalitate și siguranță, iar rata lunară de disponibilitate nu a scăzut sub nivelul de 99,97 la sută. Incidentele operaționale au fost minore.

Conform atribuțiilor statutare, BNR a monitorizat continuu funcționarea sistemelor de plăți și a sistemelor de decontare a operațiunilor cu instrumente financiare. Această activitate, specifică băncilor centrale, urmărește atingerea următoarelor obiective: menținerea stabilității financiare, asigurarea unui canal adecvat de transmisie a

politicii monetare, asigurarea eficienței și eficacității sistemelor, respectarea de către operatorii de sisteme a cadrului legal, precum și menținerea încrederii publicului în sistemele de plăți, în instrumentele de plată și în moneda națională.

Ca urmare a manifestării unor serii de incidente operaționale la anumite instituții de credit, care au avut impact asupra bunei funcționări a sistemelor de plăți și a instrumentelor de plată electronice, BNR a efectuat o serie de inspecții la centrele de procesare ale acestora și a dispus măsuri de remediere și termene de implementare menite să întărească gradul de reziliență operațională a tuturor prestatorilor de servicii de plată.

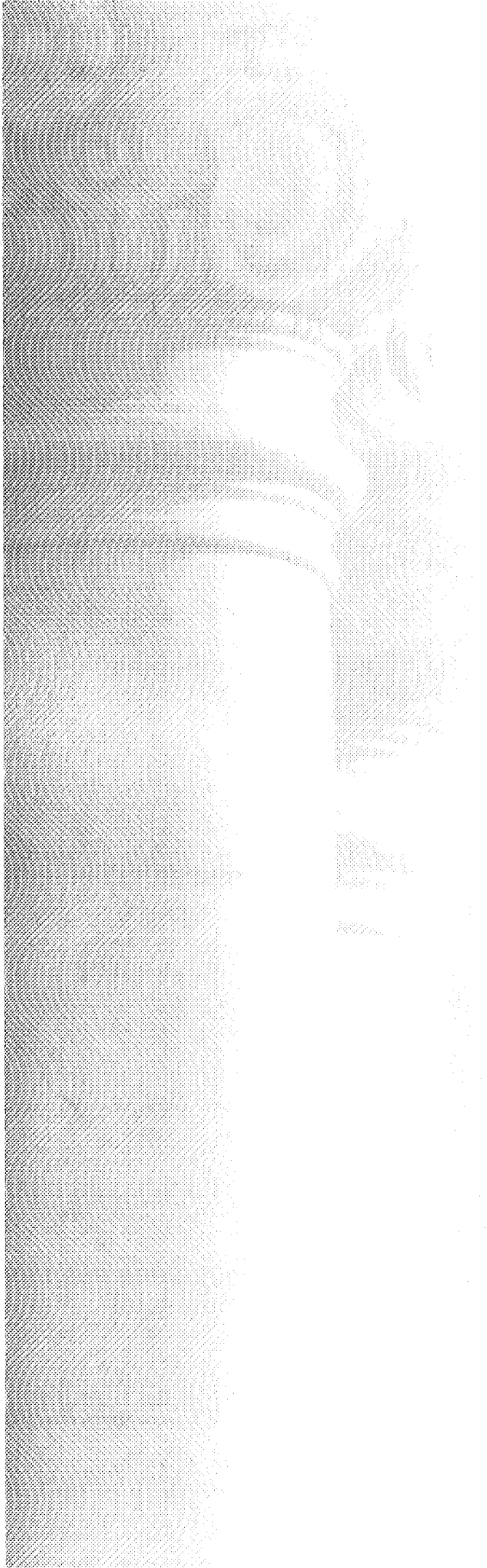
Evoluții înregistrate pe piața instrumentelor de plată electronică

Tendențele care s-au evidențiat pe piața instrumentelor de plată electronică pe parcursul anului 2016 au fost următoarele:

- creșterea numărului cardurilor în circulație, cu 6,7 la sută, respectiv cu 1 milion de carduri față de finalul anului 2015;
- creșterea ponderii cardurilor *contactless* în totalul cardurilor aflate în circulație, de la 21 la sută în decembrie 2015 la 37 la sută la finele anului 2016, datorită înlocuirii treptate a cardurilor care expiră cu carduri *contactless*;
- creșterea numărului de plăți la comercianți situați pe teritoriul național, cu carduri emise în România, cu 24 la sută în 2016 față de anul precedent, concomitent cu majorarea valorii acestor plăți cu 21 la sută în același interval.

În anul 2016 a fost elaborat Regulamentul BNR nr. 2/2016 privind operațiunile de transfer credit și debitare directă executate în România. Regulamentul a vizat actualizarea cadrului legal național privind instrumentele/serviciile de plată de acest tip și armonizarea acestuia cu cadrul legislativ european incident acestor operațiuni.

La finalul anului 2016, prestatorii de servicii de plată din România au adoptat standardele prevăzute de Regulamentul (UE) nr. 260/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 martie 2012 de stabilire a cerințelor tehnice și comerciale aplicabile operațiunilor de transfer credit și debitare directă în euro și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 924/2009. Având în vedere atribuțiile ce-i revin, BNR este autoritate competentă în supravegherea respectării cerințelor regulamentului european de către prestatorii de servicii de plată și operatorii de sisteme de plăți de mică valoare și este implicată în desfășurarea proiectului SEPA la nivel național, coordonând și monitorizând procesul de implementare a standardelor SEPA.

Capitolul 8

Administrarea rezervelor internaționale

Rezervele internaționale ale României au rolul de mecanism fundamental de protejare a economiei împotriva șocurilor externe adverse și conferă credibilitate statului în plan internațional. În același timp, acestea constituie un instrument important în implementarea politicii monetare și de curs de schimb a BNR, precum și în gestionarea datoriei externe a României, publice și private. Totodată, rezervele internaționale contribuie la asigurarea stabilității financiare interne.

Țările emergente cu acces la piețele de capital la costuri rezonabile, cum este și cazul României, folosesc de regulă rezervele valutare în scop preventiv, pentru combaterea riscurilor ce derivă din deficitul contului curent și al celui de capital. În economiile cu regim de curs de schimb de tip flotare controlată, un factor care joacă un rol important în stabilirea nivelului optim al rezervelor îl constituie volatilitatea monedei locale, în special în momentele de turbulențe pe piețele financiare.

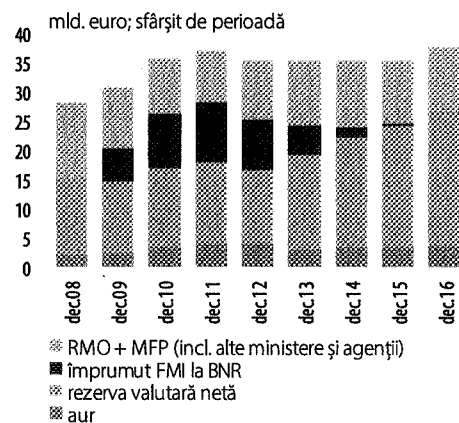
Criza financiară globală recentă a determinat schimbarea percepțiilor privind gradul optim de adevărat a rezervelor (chiar și în cazul economiilor dezvoltate), ca urmare a accesului redus la lichiditate al statelor – în condiții acceptabile – în perioadele cu tensiuni ridicate pe piețele financiare. Rezervele valutare pot facilita accesul la finanțare în astfel de momente.

În cadrul activității de administrare a rezervelor internaționale, BNR urmărește asigurarea unui nivel adecvat al rezervelor, astfel încât acestea să îndeplinească cumulativ o serie de obiective. Sunt urmărite în primul rând lichiditatea și siguranța și în subsidiar obținerea de profit, administrarea rezervelor internaționale de către BNR fiind efectuată în condiții de aversiune ridicată față de risc. Astfel, maximizarea valorii rezervelor internaționale are loc în condițiile respectării unor limite de risc prudente, care asigură disponibilitatea permanentă a rezervelor pentru utilizare în caz de necesitate.

În ultima perioadă, fundamentele economiei românești s-au ameliorat semnificativ. Menținerea rezervelor internaționale la un nivel relativ ridicat a contribuit la consolidarea credibilității externe a României și a susținut aceste tendințe. Soliditatea cadrului macroeconomic și financiar intern și stocul rezervelor nu conferă însă imunitate economiei românești față de șocuri interne și externe adverse.

1. Evoluția rezervelor internaționale ale României în anul 2016

La 31 decembrie 2016, rezervele internaționale ale României însumau 37 905 milioane euro (Grafic 8.1), din care 90,3 la sută reprezentau rezerve valutare și 9,7 la sută aur

Grafic 8.1
Rezerva internațională

Sursa: BNR

monetar, înregistrând o creștere totală de 2 420 milioane euro față de sfârșitul anului 2015. Rezerva de aur s-a menținut la circa 104 tone. Din punct de vedere valoric, aceasta a înregistrat însă o creștere de 416 milioane euro față de sfârșitul anului 2015 (până la 3 664 milioane euro), ca urmare a creșterii prețului aurului pe piața internațională.

Factorul care a avut cel mai semnificativ impact asupra traiectoriei urmate de cotația aurului în anul 2016 a fost creșterea cererii investiționale, care a

depășit cererea de metal fizic în prima jumătate a anului ca urmare a amplificării aversiunii față de risc a investitorilor și a anticipațiilor inflaționiste. În a doua jumătate a anului, rezultatul alegerilor prezidențiale din SUA a generat optimism în rândul investitorilor în ceea ce privește evoluția economiei americane, pe fondul măsurilor expansioniste aflate pe agenda prezidențială, creșterea atractivității burselor determinând o scădere a interesului pentru plasamentele în aur și, prin urmare, a cotațiilor acestuia.

Considerente asupra rezervei de aur

Rezervele de aur fac parte din rezervele valutare oficiale ale României și oferă o garanție pentru Banca Națională a României în îndeplinirea funcțiilor sale publice.

Conform art. 30, alin. (1), pct. a) din Legea nr. 312/2004, BNR poate deține, ca parte a rezervelor internaționale, „aur deținut în tezaur în țară sau depozitat în străinătate”. BNR deține aur atât în tezaurul propriu, cât și în custodie, la Banca Angliei. Aurul păstrat de către BNR în contul deschis la Banca Angliei (custode solid din punct de vedere financiar și reputațional, la care păstrează aur bănci centrale din întreaga lume) este în permanență la dispoziția BNR, Banca Angliei realizând operațiuni prin acest cont numai la instrucțiunile și în numele BNR.

Unul dintre scopurile rezervei de aur este acela de a spori încrederea în stabilitatea sistemului financiar al României și a leului, fiind utilă în special în perioadele de turbulență economică (internă sau internațională) sau geopolitică sporită. Într-o astfel de situație, foarte probabil, creditorii externi ar considera că numai aurul plasat în străinătate, a cărui existență și calitate pot fi confirmate în timp real de o terță parte, poate constitui o garanție pentru un eventual împrumut.

Un alt motiv de selectare a Băncii Angliei drept custode îl reprezintă faptul că principala piață fizică a aurului este cea din Londra, unde metalul este tranzacționat între membrii *London Bullion Market Association* (LBMA – Asociația pieței londoneze de lingouri) și unde prețul oficial al aurului utilizat în majoritatea contractelor pe aur internațional este stabilit de două ori pe zi. De asemenea, LBMA a impus un set de specificații pentru barele de aur pentru a se califica drept *London Good Delivery* (LGD – lingouri de calitate standard). Datorită acestor

standarde, participanții pe piață pot tranzacționa, în orice moment, bare de aur fără a fi nevoiți să verifice caracteristicile acestora.

Spre deosebire de alte categorii de active, aurul nu are niciun risc de solvabilitate, deoarece nu este „emis” de o autoritate (cum ar fi un guvern sau o bancă centrală).

În prezent, ratele de dobândă pentru depozitele de aur pe termen scurt, cotate de contrapartidele potențial eligibile pentru BNR, se situează în teritoriu negativ, ca și ratele de dobândă pe termen scurt pentru unele valute. Istoric, nivelul dobânzilor pentru aur a fost mai ridicat (de exemplu, media ratelor dobânzilor pentru depozitele de aur cu termen la o lună, oferite pe parcursul anului 1999, a fost de 1,72 la sută, în timp ce în anul 2008 a fost de 0,50 la sută).

Imediat după criza din 2008, multe bănci centrale componente ale SEBC au suspendat tranzacțiile cu aur, în special din cauza riscului de credit. O parte dintre aceste bănci au reînceput tranzacționarea cu aur (Polonia, Bulgaria), în special pe termen scurt.

Referitor la celelalte bănci din cadrul SEBC, este important de menționat faptul că niciuna dintre cele care au demarat programe de repatriere a aurului deținut în străinătate nu au vizat aducerea în țară a întregii cantități – toate mențin o parte din stoc în străinătate. Scopul principal al programelor de repatriere este de cel de reducere a disproporției între deținerile de aur din străinătate și cele din țara de origine, în funcție de specificitatea fiecărei țări în parte. Cu titlu de exemplu, există bănci din cadrul SEBC care dețin în străinătate peste 90 la sută din stocul de aur.

Analizele periodice din cadrul BNR privind oportunitatea reluării plasamentelor cu contrapartide private au în vedere și plasamentele în aur.

Rezerva valutară s-a majorat în perioada de referință cu 2 004 milioane euro, totalizând 34 242 milioane euro la sfârșitul anului 2016. Principalele surse de creștere a rezervei au fost sumele virate de Comisia Europeană, în general fonduri nerambursabile, și cele provenite din emisiunile de obligațiuni interne și externe ale Ministerului Finanțelor Publice, iar principalele ieșiri din rezervă au vizat restituirile aferente reducerii rezervelor minime obligatorii, rambursarea datoriei externe și a obligațiunilor interne și externe ale Ministerului Finanțelor Publice ajunse la scadență.

Creșterea rezervelor valutare – de la 26 221 milioane euro la 31 decembrie 2008 la 34 242 milioane euro la 31 decembrie 2016 – s-a datorat componentei nete de disponibilități în valută ale Trezoreriei Statului și de rezervele minime obligatorii în valută ale instituțiilor de credit, care aproape s-a dublat în intervalul menționat. Pe de o parte, evoluția a contribuit la tendința descendentă a costurilor de finanțare ale statului român și ale companiilor autohtone, creând totodată premisele îmbunătățirii ratingurilor suverane, iar pe de altă parte, a susținut procesul de monetizare a economiei.

Costurile pecuniare implicate de nivelul relativ ridicat al rezervelor internaționale au fost determinate de diferențialul nefavorabil între rentabilitatea obținută prin plasarea activelor în valută, în contextul evoluțiilor de pe piețele financiare internaționale și al politicii investiționale prudente practicate de către BNR, și ratele dobânzilor asociate pasivelor externe ale instituției.

2. Administrarea rezervelor internaționale într-un climat economico-financiar global tensionat, caracterizat de un grad ridicat de incertitudine

2.1. Evoluțiile economice și financiare externe

Anul 2016 a fost marcat de două evenimente politice cărora le erau atașate *ex ante* probabilități relativ reduse de îndeplinire și care au generat noi unde de incertitudine la nivel global: votul britanicilor în favoarea ieșirii Regatului Unit din Uniunea Europeană, respectiv câștigarea alegerilor prezidențiale din SUA de către candidatul republican.

Pe ansamblu, evoluțiile din anul 2016 au confirmat că procesul de reasezare a economiei globale pe baze sustenabile este unul complex, de durată și plin de provocări. Potrivit ediției din aprilie 2017 a World Economic Outlook, produsul intern brut la nivel global a avansat în anul 2016 cu 3,1 la sută în termeni reali, sub performanța anului 2015 (3,4 la sută). Pasul de expansiune a economiilor avansate s-a diminuat substanțial (de la 2,1 la sută în 2015 la 1,7 la sută în 2016), în principal ca urmare a evoluției mult sub așteptări a economiei americane în primul semestru și a efectelor asociate *Brexit*-ului. Pe de altă parte, dinamica economiilor emergente și în curs de dezvoltare s-a menținut relativ neschimbată (4,1 la sută). Activitatea economică la nivel global a fost susținută de politica monetară excepțional de laxă practică de către băncile centrale din statele avansate – BCE, Banca Japoniei și Banca Angliei au adoptat măsuri suplimentare de relaxare monetară. De asemenea, guvernul nipon a anunțat un plan de măsuri fiscale având ca scop creșterea sustenabilă a economiei autohtone, în timp ce Banca Australiei a redus, la rândul său, rata dobânzii de politică monetară. Economia globală a fost constrânsă însă de incertitudinea asociată *Brexit*-ului, de încetinirea ritmului de creștere economică în China și de tensiunile politice și geopolitice.

În perioada ianuarie-octombrie 2016, într-un climat economico-financiar global fragil, caracterizat de un grad ridicat de incertitudine și de riscuri sporite, apetitul pentru risc al participanților la piață s-a menținut în general la un nivel scăzut. În luna noiembrie însă, rezultatul neașteptat al alegerilor prezidențiale din SUA a generat un entuziasm surprinzător pe piețele financiare internaționale. Acesta a avut la bază pachetul substanțial de impulsione a activității economice propus de către președintele ales – reducerea masivă a impozitării companiilor, dereglementare în domeniul protecției mediului și în sectorul financiar, investiții în infrastructură. După alegerile prezidențiale din SUA, randamentele pe termen mediu și lung au înregistrat o evoluție puternic ascendentă, susținută și de anticipările privind majorarea ratei dobânzii de politică monetară de către Rezerva Federală în luna decembrie.

Anunțul BCE privind extinderea orizontului de timp în care se va desfășura programul de cumpărări de active, precum și renunțarea la pragul minim de randament în cadrul acestuia, chiar și în condițiile reducerii pasului lunar al cumpărărilor începând cu luna martie 2017, a avut ca efect temperarea și chiar reversarea tendinței ascendente a randamentelor obligațiunilor guvernamentale.

Pe ansamblul anului 2016, euro s-a depreciat în raport cu majoritatea valutelor de rezervă (cel mai mult față de yenul japonez), excepție făcând lira sterlină (față de care s-a apreciat considerabil). Deprecierea față de monedele statelor exportatoare de petrol s-a datorat în principal creșterii semnificative a prețului petrolului în bună măsură pe fondul unor evenimente de tipul incendiilor în provincia Alberta din Canada și al deciziei OPEC de a limita producția de petrol. Indicii bursieri reprezentativi la nivel global au consemnat evoluții mixte.

2.2. Modul de realizare a obiectivelor strategice

În perioada de referință, au fost urmăriți principalii parametri strategici pentru activitatea de administrare a rezervelor internaționale, stabiliți de către Consiliul de administrație al BNR la sfârșitul anului 2015 pentru perioada 2016-2017, ce au vizat setarea unui cadru care să permită obținerea unei performanțe investiționale cât mai ridicate pe ansamblul perioadei de aplicare a strategiei¹ prin practicarea unui management prudent și eficace al rezervelor, centrat pe diversificarea riscurilor bilanțiere ale instituției, siguranța și lichiditatea plasamentelor:

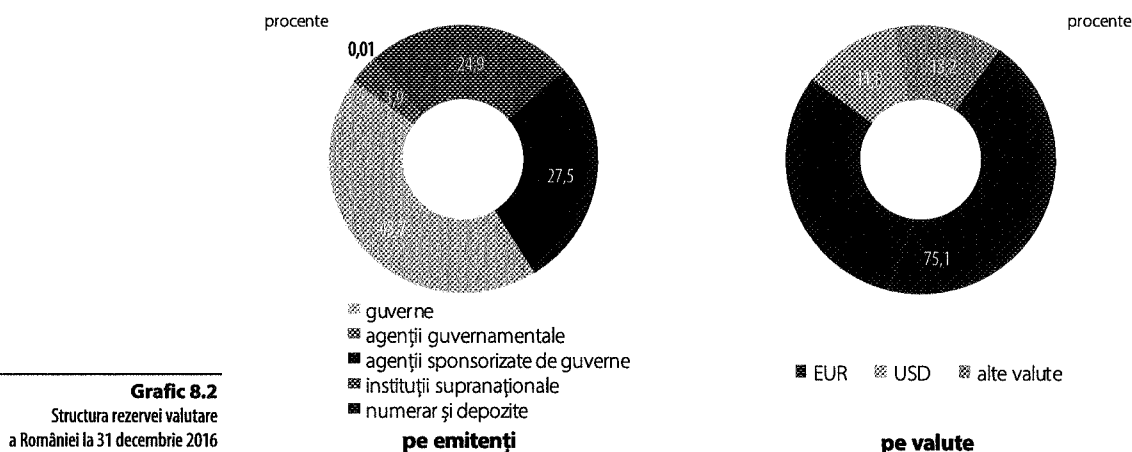
- compoziția valutară: euro – între 55 și 85 la sută din totalul rezervei valutare; dolarul SUA – între 10 și 35 la sută din totalul rezervei valutare; alte valute – maximum 20 la sută din totalul rezervei valutare;
- stabilirea unei durate medii de până la 1 an și 3 luni pentru întreaga rezervă valutară;
- constituirea unor tranșe de investiții care vizează îmbunătățirea rezultatelor din activitatea de administrare a rezervelor internaționale;
- categorii de emitenți eligibili: (i) Guvernul SUA; (ii) agenții guvernamentale sau sponsorizate de Guvernul SUA; (iii) guvernele țărilor membre ale Uniunii Europene; (iv) agenții guvernamentale sau sponsorizate de guvernele țărilor membre ale Uniunii Europene; (v) Guvernul Japoniei; (vi) alte guverne care beneficiază de rating minim A-; (vii) instituții supranaționale; (viii) entități private emitente de obligațiuni garantate cu active;
- limita de expunere față de entități private emitente de obligațiuni garantate cu active: 10 la sută din totalul rezervelor internaționale;
- limita de expunere față de entitățile private, altele decât cele emitente de obligațiuni garantate cu active: 10 la sută din totalul rezervelor internaționale.

Consiliul de administrație al BNR a aprobat reluarea operațiunilor de schimb valutar cu entități private și acceptarea, pentru realizarea de astfel de tranzacții, a celor mai puțin riscante contrapartide, cu condiția respectării unor limite stricte de expunere.

Evenimentele-surpriză ale anului 2016 (votul pentru „Brexit” și rezultatul alegerilor prezidențiale din SUA) au provocat volatilitate și au creat premisele menținerii incertitudinii în perioada care urmează, atât la nivel economic cât și la nivel politic și geopolitic.

¹ A fost vizată reducerea orizontului investițional strategic.

În acest context, Comitetul de administrare a rezervelor internaționale și Consiliul de administrație nu au considerat oportună modificarea parametrilor în cadrul activității de administrare a rezervelor internaționale ale României, având în vedere gradul de diversificare a riscurilor și măsurile adoptate anterior privind creșterea rentabilității așteptate a portofoliilor BNR. A fost practicat în continuare un management dinamic și flexibil al rezervelor valutare, orientat către identificarea și valorificarea oportunităților apărute pe piețele financiare internaționale, care să nu pericliteze însă obiectivele BNR privind siguranța și lichiditatea investițiilor. În vederea obținerii unor venituri suplimentare, au avut loc ajustări ale compoziției valutare a rezervelor, precum și ale alocărilor pe clase de emitenți de titluri cu venit fix. Totodată, a fost menținută preferința pentru un management relativ dinamic în ceea ce privește duratele portofoliilor și expunerile pe curbele de randamente. Asumarea de riscuri suplimentare a fost realizată într-o manieră prudentă și eficace, avându-se în vedere încadrarea în obiectivele și parametrii de risc definiți prin strategia multianuală de administrare a rezervelor internaționale, precum și alte dispoziții și considerente relevante. În acest sens, s-a considerat adecvată menținerea restricției privind efectuarea de plasamente la contrapartide private.

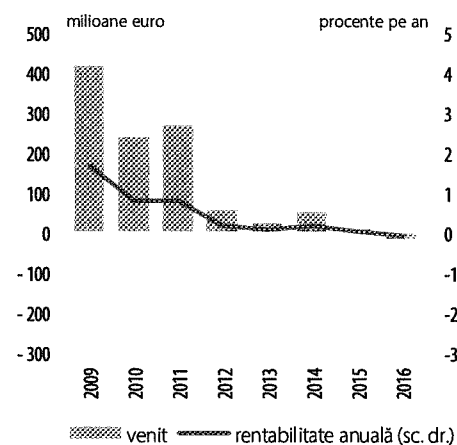

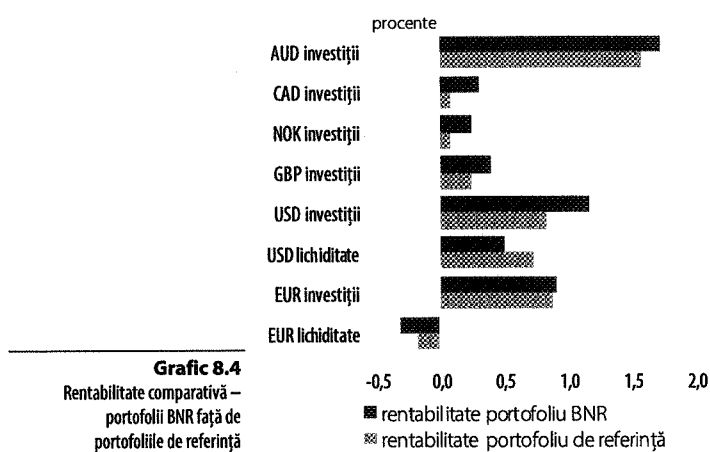
În linie cu structura valutară a pasivelor externe ale BNR, a serviciului datoriei publice și public garantate a României și a schimburilor comerciale internaționale ale statului,

euro și-a menținut și la sfârșitul anului 2016 ponderea dominantă în totalul rezervelor valutare (75,1 la sută), poziția următoare revenind dolarului SUA (11,8 la sută, Grafic 8.2).

Având în vedere condițiile defavorabile ale mediului investițional, rentabilitatea anuală obținută din administrarea portofoliilor a scăzut în perioada de referință de la 0,03 la sută în anul precedent la -0,04 la sută (Grafic 8.3).

Grafic 8.3
Rezultatele din administrarea portofoliilor

În același interval de timp, veniturile economice aferente activității de administrare a portofoliilor² s-au diminuat de la 9 milioane echivalent euro la -18 milioane echivalent euro.

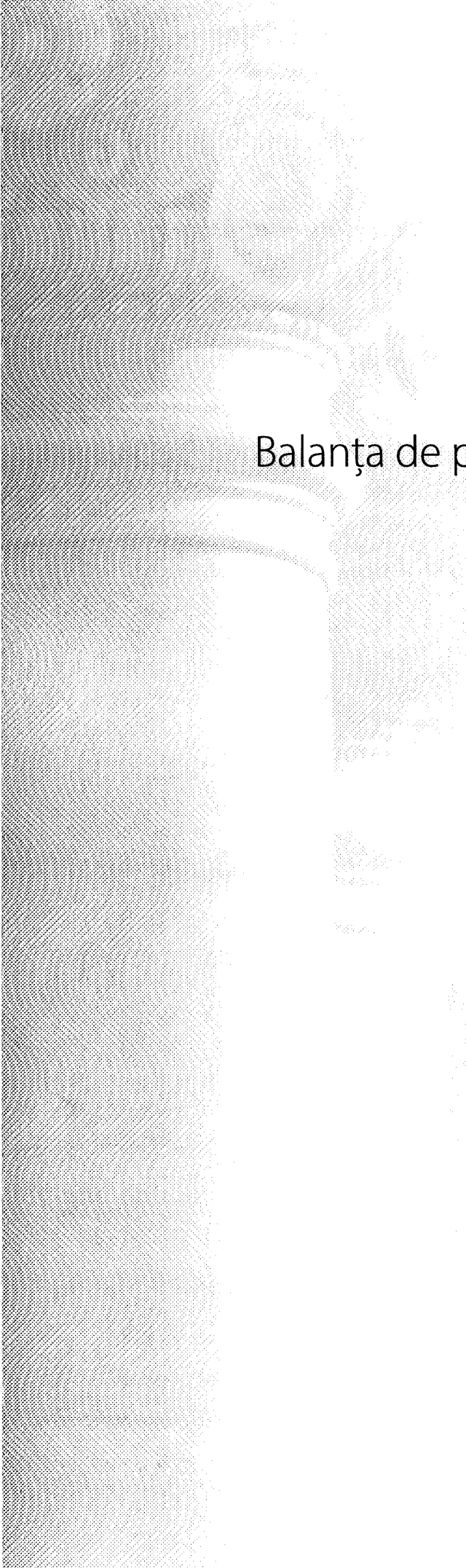
Rentabilitatea anuală a portofoliilor de lichiditate ale BNR³, denumite în euro și dolari SUA, s-a situat la nivelul de -0,31 la sută și respectiv 0,5 la sută. Portofoliile de investiții⁴ – denumite în euro, dolari SUA, lire sterline, coroane norvegiene, dolari canadieni și dolari australieni – au înregistrat

rentabilități anuale pozitive, cuprinse în intervalul 0,24-1,72 la sută (Grafic 8.4).

² Acestea sunt doar o componentă a veniturilor din activitatea de administrare a rezervelor internaționale, care includ, de asemenea, veniturile aferente deținerilor de aur și pe cele care provin din pozițiile valutare.

³ Dețin cea mai mare pondere în rezervele valutare și au rolul de a asigura acoperirea, la costuri acceptabile, a unor ieșiri neprevăzute de valută din rezerve.

⁴ Vizează ameliorarea rezultatelor din administrarea rezervelor internaționale, având un profil de rentabilitate și risc diferit de portofoliile de lichiditate.

Capitolul 9

Balanța de plăți și poziția investițională
internațională a României

1. Contul curent și contul de capital

Contul curent

În anul 2016, deficitul contului curent al balanței de plăți a fost de 3 966 milioane euro, reprezentând 2,3 la sută din PIB, comparativ cu 1,2 la sută în anul anterior (Tabel 9.1).

		milioane euro	
		2015	2016
a) Bunuri, net		-7 794	-9 254
– export (FOB)		49 099	52 170
– import (FOB)		56 893	61 424
b) Servicii, net		6 794	7 659
c) Venituri primare, net		-3 772	-4 830
d) Venituri secundare, net		2 794	2 459
Sold cont curent		-1 978	-3 966

Tabel 9.1
Contul curent

Adâncirea deficitului de cont curent a fost determinată de majorarea deficitului veniturilor primare și a celui al balanței bunurilor (cu 28 la sută și, respectiv, cu 18,7 la sută), precum și de reducerea excedentului veniturilor secundare (cu 12 la sută). Aceste influențe au fost parțial compensate de majorarea surplusului balanței serviciilor cu 12,7 la sută.

Deficitul balanței veniturilor primare a însumat 4 830 milioane euro, comparativ cu 3 772 milioane euro în anul 2015, în principal pe seama creșterii veniturilor din participații la capital aferente investițiilor directe (dividende și profituri reinvestite).

Deficitul balanței bunurilor a înregistrat o creștere cu 18,7 la sută comparativ cu anul 2015, până la 9 254 milioane euro. Exporturile au crescut cu 6,3 la sută (comparativ cu 4,9 la sută în 2015), iar importurile cu 8 la sută¹ (6,6 la sută în 2015), ponderea deficitului balanței bunurilor în PIB urcând de la 4,9 la sută la 5,5 la sută. Structura soldului balanței bunurilor pe grupe de mărfuri evidențiază cele mai mari deficite la: produse chimice și plastice (5 950 milioane euro), metale comune (1 908 milioane euro), produse minerale (1 742 milioane euro), textile, confecții, încălțăminte (1 053 milioane euro). Deficitul balanței bunurilor a fost generat în proporție de 97,6 la sută de comerțul intracomunitar (-9 034 milioane euro).

¹ Sursa datelor: Institutul Național de Statistică – Comerțul internațional cu bunuri; calcule BNR. Importurile FOB se calculează de către BNR pe baza coeficientului de transformare CIF/FOB de 1,0430 determinat de INS.

Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi s-a redus cu 1,4 puncte procentuale, până la 84,9 la sută, iar gradul de deschidere a economiei² a crescut cu 0,7 puncte procentuale, până la 67 la sută.

Exportul de bunuri a însumat 52 170 milioane euro³, în creștere cu 6,3 la sută față de anul precedent, respectiv cu 3 071 milioane euro, pe fondul consolidării cererii externe din partea Uniunii Europene.

Comparativ cu anul 2015, structura bunurilor exportate pe grupe de mărfuri reflectă creșterea ponderii exportului de mașini, aparate, echipamente și mijloace de transport (cu 2,8 puncte procentuale, până la 48,1 la sută), de textile, confecții, încălțăminte (cu 0,1 puncte procentuale, până la 5,5 la sută) și de alte mărfuri (cu 0,5 puncte procentuale până la 8,8 la sută).

Importul de bunuri a totalizat 61 424 milioane euro⁴, în creștere cu 8 la sută față de anul 2015, respectiv cu 4 531 milioane euro. Structura importului pe grupe de mărfuri reflectă creșterea ponderii importului de mașini, aparate, echipamente și mijloace de transport (cu 0,5 puncte procentuale, până la 38,3 la sută), de produse agroalimentare (cu 0,7 puncte procentuale, până la 11,1 la sută), de textile, confecții, încălțăminte (cu 0,5 puncte procentuale, până la 6,3 la sută) și de alte mărfuri (cu 0,3 puncte procentuale, până la 7,1 la sută).

Excedentul balanței serviciilor a însumat 7 659 milioane euro, comparativ cu 6 794 milioane euro în anul 2015, consolidarea sa provenind din majorarea încasărilor obținute din: servicii de prelucrare a bunurilor aflate în proprietatea terților, transport rutier de mărfuri, servicii informatice, servicii de construcții prestate în străinătate, servicii de consultanță profesională și managerială.

Excedentul balanței veniturilor secundare a totalizat 2 459 milioane euro, în scădere cu 12 la sută față de anul precedent, pe fondul reducerii volumului transferurilor curente diverse, altele decât transferurile lucrătorilor, și al menținerii nivelului transferurilor curente ale administrației publice.

Contul de capital

În anul 2016, soldul pozitiv al contului de capital s-a situat cu 8,6 la sută peste nivelul înregistrat în anul precedent (4 237 milioane euro față de 3 901 milioane euro în 2015), acoperind integral, pentru al patrulea an consecutiv, deficitul contului curent și relaxând presiunea asupra necesarului de finanțare externă.

² $(\text{Exportul} + \text{Importul de bunuri}) / \text{PIB} \times 100$.

³ Ponderea exportului de bunuri în PIB s-a majorat cu 0,1 puncte procentuale față de 2015, ajungând la 30,8 la sută în anul 2016.

⁴ Ponderea importului de bunuri în PIB a crescut cu 0,7 puncte procentuale față de 2015, până la 36,2 la sută în anul 2016.

2. Contul financiar

În anul 2016, soldul pozitiv al contului financiar a fost de 1 577 milioane euro, reflectând ieșiri nete de fluxuri financiare inferioare celor din anul precedent (Tabel 9.2). Tendința descendentă a fost imprimată atât de volumul mai mare al unor influxuri financiare (investiții directe și de portofoliu), cât și de nivelul mai redus al unor ieșiri aferente componentei alte investiții (rambursări mai mici efectuate de banca centrală și administrația publică în contul împrumuturilor pe termen lung primite de la nerezidenți).

	milioane euro	
	2015	2016
Contul financiar	2 280	1 577
Achiziția netă de active	1 539	4 627
Acumularea netă de pasive	-741	3 050
Investiții directe	-2 955	-3 917
Achiziția netă de active	929	941
Acumularea netă de pasive	3 884	4 858
Investiții de portofoliu	-5	-1 192
Achiziția netă de active	300	362
Acumularea netă de pasive	305	1 554
Derivate financiare	-24	29
Alte investiții	5 864	4 399
Achiziția netă de active	934	1 037
Acumularea netă de pasive	-4 930	-3 362
Active de rezervă	-600	2 258
Achiziția netă de active	-600	2 258

Tabel 9.2
Contul financiar

Notă: Atât la achiziția netă de active, cât și la acumularea netă de pasive semnul (+) marchează creștere, iar semnul (-) scădere.

Investițiile directe au însumat influxuri nete în valoare de 3 917 milioane euro, în creștere cu 32,6 la sută față de anul 2015, pe fondul majorării profiturilor reinvestite. Investițiile nerezidenților în România au atins 4 134 milioane euro, cu un nivel al participațiilor la capital⁵ în valoare de 4 238 milioane euro, diminuat de valoarea netă negativă a creditelor intragrup⁶. Primele cinci țări investitoare⁷ au fost: Germania (25,9 la sută), Franța (15,9 la sută), Italia (12,4 la sută), Marea Britanie (8,2 la sută) și Belgia (7,5 la sută).

Investițiile de portofoliu au înregistrat în anul 2016 influxuri nete de 1 192 milioane euro, comparativ cu 5 milioane euro în anul 2015, în condițiile majorării emisiunilor de obligațiuni ale administrației publice.

⁵ Inclusiv profitul reinvestit net estimat.

⁶ Credite dintre investitorul străin și firma rezidentă.

⁷ Din punct de vedere al ponderii în influxurile nete de investiții directe ale nerezidenților în România în anul 2016 (date preliminare). Cele 5 țări însumează 70 la sută din total.

Componenta „alte investiții” a consemnat ieșiri nete în valoare de 4 399 milioane euro, comparativ cu 5 864 milioane euro în 2015, influența descrescătoare provenind de la împrumuturile primite pe termen lung, care au însumat ieșiri nete de 1 125 milioane euro, față de 3 586 milioane euro în anul 2015.

3. Poziția investițională internațională a României – principalele componente

Rezervele internaționale

La sfârșitul anului 2016, rezervele internaționale ale României au totalizat 37 905 milioane euro, cu 2 420 milioane euro mai mult decât la 31 decembrie 2015. Contribuția tranzacțiilor nete, a influențelor de curs valutar și a modificărilor de cotație a aurului pe piața internațională a fost de 2 703 milioane euro, în contrast cu evoluția prețurilor titlurilor de valoare din portofoliu, care au avut o contribuție negativă de 283 milioane euro. Rezervele internaționale ale României au acoperit la finele perioadei de analiză 6,3 luni de importuri de bunuri și servicii, comparativ cu 6,4 luni la sfârșitul anului 2015⁸.

Datoria externă brută

La 31 decembrie 2016 soldul datoriei externe brute a totalizat 92,4 miliarde euro.

Datoria externă pe termen lung⁹ a scăzut față de sfârșitul anului 2015 cu 2,2 la sută, ajungând la 69 miliarde euro, ca urmare a unor ieșiri nete de 2,1 miliarde euro, a influențelor de preț aferente titlurilor de natura datoriei (-0,4 miliarde euro), în contrapondere cu alte modificări și cu variația cursurilor de schimb (+1,0 miliarde euro).

Serviciul datoriei externe pe termen lung a însumat 19,2 miliarde euro în anul 2016, ratele de capital reprezentând 17,4 miliarde euro, iar costurile cu dobânzi și comisioane 1,8 miliarde euro.

Structura pe sectoare instituționale a datoriei externe pe termen lung arată că la sfârșitul anului 2016 sectorul administrației publice a continuat să dețină ponderea cea mai ridicată (46,5 la sută), fiind urmat de sectorul nebancar (40,1 la sută). Față de anul 2015, sectorul bancar (11,6 la sută) și autoritatea monetară (1,8 la sută) au continuat să înregistreze valori diminuate, determinate de scăderea soldului depozitelor nerezidenților și de achitarea în totalitate a împrumutului contractat de România în anul 2009 în cadrul acordului *stand-by* încheiat cu FMI.

⁸ Gradul de acoperire a importurilor de bunuri și servicii se calculează ca raport între rezervele internaționale ale României (valută + aur) la sfârșitul perioadei și importul mediu lunar de bunuri și servicii din perioada respectivă.

⁹ Provenită din credite comerciale și împrumuturi externe, obligațiuni, depozite și alocări de DST.

Analiza datoriei externe pe termen lung pe tipuri de creditori relevă continuarea tendinței de diminuare a ponderii deținute de organismele internaționale (de la 23,1 la sută la sfârșitul anului 2015 la 22,0 la sută la 31 decembrie 2016), ca urmare a rambursării integrale a împrumutului acordat de FMI în anul 2009, dar și a plăților efectuate în contul datoriei externe față de alți creditori multilaterali – UE, BIRD, BERD, BEI (1,6 miliarde euro). Tendința de majorare a ponderii surselor private de finanțare (de la 76,9 la sută la sfârșitul anului 2015 la 78,2 la sută la finele anului 2016) s-a menținut prin accesul la piețele private de capital sub forma titlurilor de valoare.

În ceea ce privește clasificarea pe scadențe, la 31 decembrie 2016, datoria externă cu maturitate peste 5 ani a continuat să dețină poziția cea mai importantă (86,3 la sută) în datoria externă pe termen lung.

Structura pe valute a datoriei externe pe termen lung la sfârșitul perioadei analizate relevă o pondere majoritară a monedei euro (73,5 la sută, în scădere cu 0,3 puncte procentuale față de 31 decembrie 2015), urmată de leu (12,2 la sută, în creștere cu 1,1 puncte procentuale), dolarul SUA (10,5 la sută, în creștere cu 0,1 puncte procentuale), DST (1,8 la sută, în scădere cu 0,2 puncte procentuale), francul elvețian (1,2 la sută, în scădere cu 0,8 puncte procentuale) și de alte valute (0,8 la sută).

Datoria externă pe termen lung a reprezentat 40,7 la sută din PIB la finele anului 2016 (în scădere cu 3,4 puncte procentuale față de sfârșitul anului precedent). Rata serviciului datoriei externe pe termen lung s-a diminuat cu 11,1 puncte procentuale, de la 38,5 la sută la finele anului 2015 la 27,4 la sută la 31 decembrie 2016 (Tabel 9.3).

	procente	
	2015	2016
Datoria externă brută / PIB	56,5	54,5
Datoria externă netă / PIB ¹⁰	24,1	22,0
Datoria externă brută pe termen lung / PIB	44,1	40,7
Datoria externă brută pe termen lung / exportul de bunuri și servicii	107,3	98,3
Rata serviciului datoriei externe brute pe termen lung	38,5	27,4

Tabel 9.3
Principalii indicatori
de îndatorare externă

Datoria externă pe termen scurt a însumat 23,4 miliarde euro la finele anului 2016, soldul acesteia fiind cu 17,7 la sută mai mare față de 2015, ca urmare a unor intrări nete de capital și a altor modificări provenite din ajustări ale instrumentelor financiare. Serviciul datoriei externe pe termen scurt a totalizat 41,6 miliarde euro, iar rata aferentă acestuia a fost de 59,2 la sută la 31 decembrie 2016, cu 10 puncte procentuale mai mare față de finele anului 2015.

Datoria externă netă¹⁰

Față de anul 2015, la finele lui 2016 datoria externă netă s-a diminuat de la 38,6 miliarde euro la 37,2 miliarde euro, pe fondul scăderii datoriei externe nete a sectorului „Societăți care acceptă depozite, exclusiv banca centrală”, concomitent cu majorarea poziției nete a altor sectoare, precum și a sectoarelor „Administrații publice” și „Banca centrală” (Tabel 9.4).

¹⁰ Datoria externă netă este egală cu diferența dintre datoria externă brută și activele externe care au la bază instrumente de datorie (*External debt statistics – Guide for compilers and users* – FMI, ediția 2013).

milioane euro

	Datoria externă brută	Active externe care au la bază instrumente de datorie	Datoria externă netă
	(1)	(2)	(3) = (1) - (2)
Administrații publice	32 379	2 206	30 173
Numerar și depozite	224	7	217
Titluri de natura datoriei	19 699	10	19 689
Împrumuturi	12 432	60	12 372
Credite comerciale și avansuri	2	2 047	-2 045
Alte pasive/active	22	82	-60
Banca centrală	1 258	34 242	-32 984
Drepturi speciale de tragere (DST)	1 255	1 260	-5
Numerar și depozite	3	8 168	-8 165
Titluri de natura datoriei	0	24 814	-24 814
Societăți care acceptă depozite, exclusiv banca centrală	11 162	5 365	5 797
Numerar și depozite	10 984	4 372	6 612
Titluri de natura datoriei	152	168	-16
Împrumuturi	0	628	-628
Alte pasive/active	26	197	-171
Alte sectoare	23 207	7 619	15 588
Numerar și depozite	0	1 674	-1 674
Titluri de natura datoriei	14	1 746	-1 732
Împrumuturi	16 844	210	16 634
Credite comerciale și avansuri	6 161	3 916	2 245
Alte pasive/active	188	73	115
Instrumente de datorie de natura investiției directe	24 371	5 705	18 666
Total	92 377	55 137	37 240

Tabel 9.4
Datoria externă a României
la 31 decembrie 2016

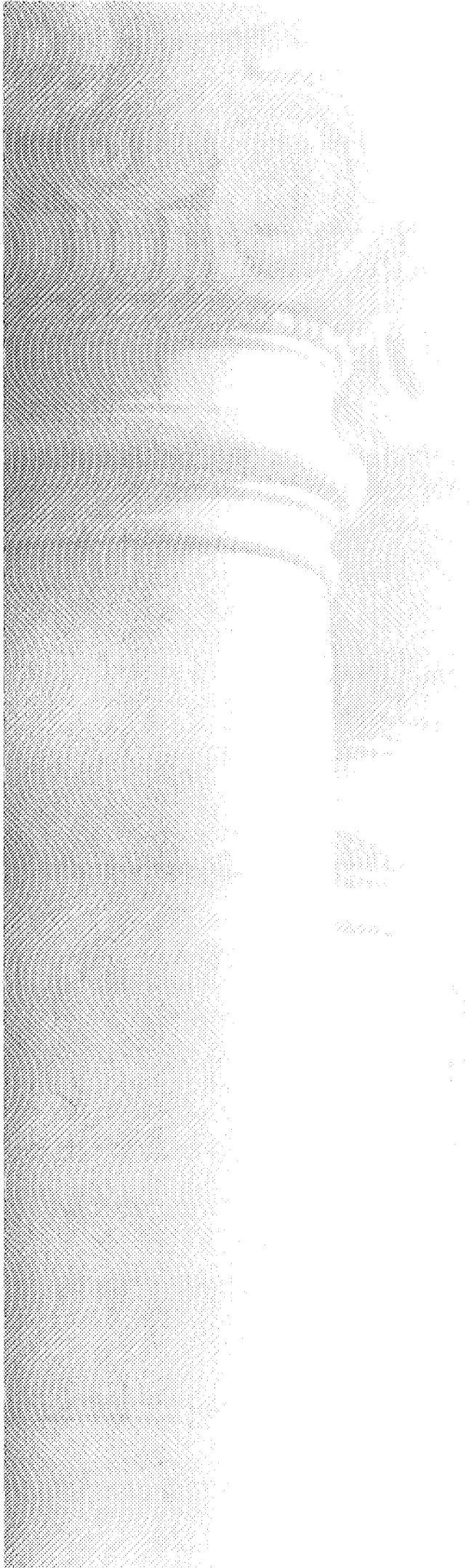
La sfârșitul anului 2016, sectorul „Administrații publice” a marcat o poziție externă debitoare în creștere, datoria netă ajungând la 30,2 miliarde euro (față de 29,3 miliarde euro în 2015), în principal ca urmare a finanțării prin majorarea portofoliului de titluri emise.

Poziția externă net debitoare a instituțiilor de credit s-a menținut și în anul 2016, dar a scăzut la 5,8 miliarde euro (față de 10,8 miliarde euro în 2015), ca urmare a diminuării depozitelor atrase de la băncile-mamă de la 14,2 miliarde euro la 11 miliarde euro.

Sectorul nebancaar a consemnat o poziție net debitoare de 15,6 miliarde euro (față de 10,7 miliarde euro în 2015), în principal, ca urmare a majorării soldului pasivelor externe sub forma creditelor comerciale.

Poziția net creditoare a băncii centrale de 33 miliarde euro (față de 30,7 miliarde euro în 2015) a fost generată de majorarea activelor externe sub formă de depozite și drepturi speciale de tragere, precum și de achitarea integrală a împrumutului contractat de la FMI în cadrul acordului *stand-by* încheiat în anul 2009.

Instrumentele de datorie de natura investiției directe au înregistrat o poziție net debitoare în ușoară creștere, până la 18,7 miliarde euro (față de 18,5 miliarde euro în 2015), determinată de majorarea creditelor intra-grup acordate de nerezidenți.

Capitolul 10

Relații internaționale

1. Activitatea BNR în plan european

1.1. Contextul european – evoluții privind politicile economice și financiar-bancare

a) Reforma sectorului bancar al Uniunii Europene – măsuri de reducere a riscurilor

La data de 23 noiembrie 2016, Comisia Europeană a publicat un pachet cuprinzător de reforme menite să consolideze suplimentar reziliența băncilor din Uniunea Europeană. Propunerile se bazează pe normele bancare europene în vigoare și au drept obiectiv definitivarea cadrului de reglementare postcriză economico-financiară, astfel încât acesta să poată aborda toate amenințările la adresa stabilității financiare care nu și-au găsit încă o rezolvare și, totodată, să garanteze faptul că băncile pot sprijini în continuare economia reală.

Măsurile propuse se înscriu printre acțiunile CE de reducere a riscurilor în sectorul bancar, astfel cum sunt prevăzute în Comunicarea „Către finalizarea Uniunii Bancare”¹ (noiembrie 2015). Acestea reflectă și concluziile Consiliului Afaceri Economice și Financiare (ECOFIN) din 17 iunie 2016, în cadrul cărora CE a fost invitată să prezinte propuneri relevante până la sfârșitul anului 2016. De asemenea, propunerile prezentate transpun standardele internaționale în dreptul UE – care au fost abia recent finalizate de organisme de standardizare la nivel mondial² –, ținând însă seama de particularitățile europene și având grijă ca noul cadru să nu aibă un impact nefast asupra finanțării economiei reale.

Propunerile modifică următoarele acte legislative:

- Regulamentul privind cerințele de capital³ și Directiva privind cerințele de capital⁴, adoptate în 2013, care stabilesc cerințele prudențiale aplicabile instituțiilor de credit și firmelor de investiții și normele privind guvernanța și supravegherea;

¹ Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Banca Centrală Europeană, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor (COM(2015) 587 final).

² Comitetul de la Basel pentru supraveghere bancară și Consiliul pentru stabilitate financiară.

³ Regulamentul (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012.

⁴ Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE.

- Directiva privind redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții⁵ și Regulamentul privind Mecanismul unic de rezoluție⁶, adoptate în 2014, care precizează normele aplicabile redresării și rezoluției instituțiilor în curs de a intra în dificultate și instituie Mecanismul unic de rezoluție.

Pachetul de propuneri legislative este discutat la nivelul Consiliului UE în cadrul unui grup de lucru dedicat⁷ la ale cărui lucrări participă și reprezentanții ai BNR, alături de cei ai Ministerului Finanțelor Publice, Autorității de Supraveghere Financiară și Reprezentanței Permanente a României pe lângă Uniunea Europeană.

b) Evoluții privind instituirea unui Sistem European de Garantare a Depozitelor (SEGD)

După lansarea de către CE, la data de 24 noiembrie 2015, a propunerii de creare a SEGD, la nivelul Consiliului UE a fost înființat, la data de 13 ianuarie 2016, un grup de lucru ad-hoc privind consolidarea Uniunii Bancare⁸, mandatat să examineze propunerea de regulament în scopul pregătirii unei decizii politice la nivelul UE pe acest dosar. SEGD se adresează statelor membre ale Uniunii Bancare, dar discuțiile în cadrul grupului de lucru se poartă în format UE-28, ținându-se cont de posibilitatea ca și alte state membre UE să adere în viitor la Uniunea Bancară.

La reuniunile grupului de lucru ad-hoc participă și reprezentanții BNR, alături de cei ai Ministerului Finanțelor Publice și Reprezentanței Permanente a României pe lângă Uniunea Europeană.

c) Semestrul european

Semestrul european 2016, parte componentă a conceptului de guvernare economică de la nivelul Uniunii Europene, a debutat la 26 noiembrie 2015 prin prezentarea de către CE a Comunicării privind „Analiza anuală a creșterii pentru 2016” (AAC⁹).

Ținând seama de acțiunile prioritare prezentate de CE în AAC 2016 și de recomandările specifice de țară 2015, autoritățile române au elaborat și transmis Comisiei Europene Programul național de reformă aferent anului 2016, precum și Programul de convergență 2016-2019, pe baza cărora în data de 12 iulie 2016 Consiliul UE a adoptat recomandări specifice de țară. România a primit patru recomandări specifice care acoperă domenii precum: finanțele publice, piața forței de muncă, sistemul sanitar și administrația publică. Prima dintre cele patru recomandări s-a circumscris și obiectului de activitate și responsabilităților BNR, respectiv „să se asigure că inițiativele legislative nu subminează securitatea juridică și nu pun în pericol stabilitatea financiară. În cazul în care este necesar, să adopte măsuri menite să atenueze astfel de riscuri”.

⁵ Directiva 2014/59/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 mai 2014 de instituire a unui cadru pentru redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții și de modificare a Directivei 82/891/CEE a Consiliului și a Directivelor 2001/24/CE, 2002/47/CE, 2004/25/CE, 2005/56/CE, 2007/36/CE, 2011/35/UE, 2012/30/UE și 2013/36/UE ale Parlamentului European și ale Consiliului, precum și a Regulamentelor (UE) nr. 1093/2010 și (UE) nr. 648/2012 ale Parlamentului European și ale Consiliului.

⁶ Regulamentul (UE) nr. 806/2014 al Parlamentului European și al Consiliului din 15 iulie 2014 de stabilire a unor norme uniforme și a unei proceduri uniforme de rezoluție a instituțiilor de credit și a anumitor firme de investiții în cadrul unui mecanism unic de rezoluție și al unui fond unic de rezoluție și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1093/2010.

⁷ Working Party on Financial Services on Risk Reduction Measures.

⁸ Ad Hoc Working Party on the Strengthening of the Banking Union.

⁹ Annual Growth Survey.

De asemenea, în contextul Semestrului european 2016, o echipă a CE a derulat o misiune tehnică (*fact finding mission*) la București în perioada 8-9 noiembrie 2016, în cadrul căreia au avut loc discuții cu autoritățile române, printre care și BNR, pe tema evoluțiilor economice și financiare din țara noastră, în perspectiva elaborării Raportului de țară pentru 2017.

La data de 16 noiembrie 2016 a început cel de-al șaptelea Semestru european, odată cu lansarea de către CE a AAC aferente anului 2017. Tot la această dată, CE a publicat avizele privind proiectele de planuri bugetare pentru anul 2017, evaluarea generală a situației bugetare și orientarea politicii fiscale pentru zona euro.

În ceea ce privește procedura privind dezechilibrele macroeconomice, CE a publicat la data de 16 noiembrie 2016 Raportul privind mecanismul de alertă pentru 2017. Documentul identifică statele membre în cazul cărora este necesară o examinare suplimentară (sub forma unei analize aprofundate) pentru a se evalua dacă acestea sunt afectate de dezechilibre ce impun adoptarea unor măsuri de politică. CE a derulat analize aprofundate pentru 13 state membre¹⁰, România neaflându-se printre acestea.

La data de 22 februarie 2017, CE a publicat Raportul de țară al României din 2017¹¹. În cuprinsul acestuia, pe de o parte, sunt evaluate politicile economice ale țării, precum și modul în care autoritățile române au implementat recomandările specifice de țară din anul 2016, iar pe de altă parte, sunt identificate principalele provocări care trebuie abordate în perioada următoare.

1.2. Participarea BNR la structurile europene

BNR participă prin reprezentanții săi la o serie de structuri și substructuri de lucru ale organismelor europene.

Participarea la reuniunile Consiliului General al BCE

Guvernatorul BNR participă la reuniunile trimestriale și la teleconferințele Consiliului General al BCE. Acest for de analiză și decizie a avut pe agendă în 2016 teme privind: (i) monitorizările periodice referitoare la situația macroeconomică, principalele evoluții monetare, financiare și fiscale din zona euro și non-euro; (ii) raportul BCE referitor la competitivitatea, dezechilibrele și vulnerabilitățile din statele UE din afara zonei euro; (iii) respectarea de către băncile centrale membre a prevederilor articolelor 123 și 124 din Tratatul privind funcționarea UE; (iv) utilizarea proiecțiilor SEBC în cadrul exercițiilor de testare la stres realizate de ABE.

¹⁰ Bulgaria, Cipru, Croația, Finlanda, Franța, Germania, Irlanda, Italia, Olanda, Portugalia, Slovenia, Spania și Suedia.

¹¹ <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-country-report-romania-ro.pdf>.

Participarea BNR la structurile și substructurile SEBC în componență extinsă

În ceea ce privește mecanismul de elaborare a deciziilor la nivel operațional, reprezentanții BNR participă la reuniunile în componență extinsă ale celor 12+1 comitete SEBC, contribuind la elaborarea și implementarea deciziilor Consiliului General și ale Consiliului Guvernatorilor BCE. Aceste structuri, împreună cu substructurile aferente din cadrul SEBC, asigură un cadru de discuție pentru mecanismul de elaborare a deciziilor și de analiză a evoluțiilor din domeniile lor de competență. Conducerea executivă și Consiliul de administrație al BNR acordă o importanță deosebită reprezentării BNR în structurile și substructurile SEBC, monitorizând atent toate aspectele care decurg din această activitate.

Participarea BNR la CERS

În cursul anului 2016 activitatea Comitetului European pentru Risc Sistemic (CERS) a continuat în următoarele direcții:

- identificarea și evaluarea riscurilor la adresa stabilității financiare;
- elaborarea de avertismente, atunci când în cadrul procesului de supraveghere macroprudențială a sistemului financiar în UE sunt identificate riscuri semnificative la adresa stabilității financiare în Uniune. În 2016, CERS a publicat 8 avertismente specifice de țară cu privire la vulnerabilitățile pe termen mediu din sectorul imobiliar rezidențial;
- elaborarea unor recomandări noi și monitorizarea celor emise în anii precedenți.

În anul 2016, CERS a emis:

- (i) Recomandarea CERS/2016/14 privind acoperirea unor lacune la nivelul datelor privind bunurile imobile;
- (ii) Recomandarea CERS/2016/2 de modificare a Recomandării CERS/2012/2 privind finanțarea instituțiilor de credit;
- (iii) Recomandările CERS/2016/3 și CERS/2016/4 de modificare a Recomandării CERS/2015/2 privind evaluarea efectelor transfrontaliere ale măsurilor de politică macroprudențială și aplicarea prin reciprocitate voluntară a acestor măsuri.

De asemenea, a continuat monitorizarea modului de implementare a Recomandării privind finanțarea instituțiilor de credit (CERS/2012/2) și a Recomandării privind obiectivele intermediare și instrumentele politicii macroprudențiale (CERS/2013/1).

- elaborarea și îmbunătățirea cadrului de politici macroprudențiale la nivelul sectorului financiar al UE.

BNR s-a implicat la nivelul structurilor decizionale prin participarea guvernatorului, a viceguvernatorului responsabil cu stabilitatea financiară și a unui membru al Consiliului de administrație la reuniunile trimestriale ale Consiliului General al CERS, dar și la nivel tehnic, participând cu reprezentanți la structurile de lucru, inclusiv la Comitetul Consultativ Tehnic.

Participarea BNR la structuri și substructuri de lucru ale ABE

În perioada de referință, BNR a participat la o serie de structuri și substructuri de lucru ale Autorității Bancare Europene (ABE), astfel:

- la Consiliul supraveghetorilor, Comitetul de rezoluție;
- la alte structuri și substructuri, precum: Comitetul permanent pentru supraveghere și practici, Comitetul permanent pentru reglementări și politici, Comitetul permanent pentru contabilitate, raportări și audit, Subcomitetul pentru spălarea banilor din cadrul Comitetului comun al autorităților europene de supraveghere, Subgrupul pentru fondurile proprii, Subgrupul privind securitizările și obligațiunile garantate, Subgrupul guvernanta și remunerare, Subgrupul pentru lichiditate, Grupul de lucru special pentru testarea la stres, Grupul de lucru special pentru studiul de impact, Grupul de lucru special privind supravegherea riscului în domeniul tehnologiei informației;
- la colegii de supraveghere.

Participarea BNR la structuri ale Consiliului UE și ale CE

Dintre cele mai importante structuri și substructuri ale Consiliului UE și ale CE la care BNR participă, la diferite niveluri ierarhice, menționăm:

- participarea bianuală, la nivelul conducerii executive, la întrunirile Consiliului ECOFIN informal;
- participarea la ședințele Comitetului Economic și Financiar (CEF), reprezentarea fiind la nivel de viceguvernator. În anul 2016, la nivelul CEF a fost prezentat raportul final al Grupului de lucru la nivel înalt privind cadrul de reglementare a expunerilor suverane¹², la elaborarea acestuia contribuind și viceguvernatorul responsabil cu problematica stabilității financiare, reprezentantul BNR în cadrul grupului de lucru;
- participarea la reuniunile diverselor structuri/substructuri de lucru de la nivelul Consiliului UE și al CE care abordează tematici aflate în strânsă legătură cu domeniile de competență ale băncii centrale (Comitetul pentru Servicii Financiare, Comitetul privind statisticile monetare, financiare și ale balanței de plăți, Grupul de experți privind prevenirea spălării banilor și finanțării terorismului, Grupul de lucru ad-hoc privind consolidarea Uniunii Bancare, Grupul de experți privind prognozele economice, Grupul de experți în domeniul falsificărilor monedei euro etc.), împreună cu reprezentanți ai MFP și/sau ai altor instituții ale statului.

Participarea BNR la platforma comună de lucru cu autoritățile statului pe probleme de afaceri europene

În conformitate cu atribuțiile sale statutare legate de rolul consultativ *ex ante* în relația instituțională cu autoritățile statului român, BNR este reprezentată la reuniunile Comitetului interinstituțional pentru coordonarea afacerilor europene, structură responsabilă la nivel național cu procesul de pregătire a deciziilor și de adoptare a

¹² *High-Level Working Group on the Regulatory Treatment of Sovereign Exposures.*

pozițiilor României în ceea ce privește problematica afacerilor europene. Ca urmare a solicitărilor primite și în limita competențelor sale legale, BNR și-a exprimat punctul de vedere asupra subiectelor și materialelor incluse pe agenda reuniunilor Comitetului interinstituțional pentru coordonarea afacerilor europene.

De asemenea, în contextul etapei naționale a Semestrului european, BNR a participat activ la reuniunile Grupurilor de lucru interministeriale pentru elaborarea Programului național de reformă, în cadrul cărora au fost discutate acțiunile/măsurile propuse în acest document, precum și rapoartele de progres privind implementarea acestora.

Participarea BNR la mecanismul decizional al BCE de consultare prin procedură scrisă

Conform obligațiilor ce îi revin în baza Tratatului privind funcționarea UE, a Protocolului privind Statutul SEBC și al BCE și a Deciziei nr. 98/415/CE a Consiliului UE din 29 iunie 1998 privind consultarea BCE de către autoritățile naționale cu privire la proiectele de reglementare, BNR a participat la mecanismul decizional al BCE de consultare prin procedură scrisă legat de proiectele de reglementare ale căror prevederi intră în sfera de competență a BCE.

Participarea BNR la procesul de transpunere, implementare și notificare a legislației Uniunii Europene

a) Preluarea și aplicarea regulamentelor UE

Regulamentele UE sunt acte juridice obligatorii care se aplică direct în fiecare stat membru, fără a fi necesară transpunerea în legislația națională. BNR, în calitate de instituție cu atribuții de reglementare și supraveghere, urmărește cu regularitate baza de date a Comisiei Europene (Eur-lex) în vederea selectării regulamentelor UE aplicabile domeniului său de activitate. Lista acestora se transmite către Ministerul Afacerilor Externe și se postează pe *website*-ul BNR, pentru informarea corespunzătoare a instituțiilor aflate în aria de reglementare/supraveghere a băncii centrale.

b) Informarea CE în legătură cu transpunerea legislației UE

În perioada de referință, BNR a transmis Ministerului Afacerilor Externe, pentru notificarea CE, legislația de transpunere și tabelul de concordanță corespunzător tuturor articolelor dintr-o serie de directive care intră în aria de responsabilitate a BNR.

În prezent, BNR participă, alături de alte instituții cu responsabilități în domeniu, la procesul de transpunere a directivelor privind: piețele instrumentelor financiare; comparabilitatea comisioanelor aferente conturilor de plăți, schimbarea conturilor de plăți și accesul la conturile de plăți cu servicii de bază; prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului; serviciile de plată în cadrul pieței interne.

Pentru facilitarea procesului de obținere a unor puncte de vedere/poziții unitare cu privire la teme aflate pe agenda instituțiilor europene și organismelor internaționale,

care prezintă interes pentru activitatea BNR, începând cu luna februarie 2016 sunt organizate pe o bază regulată Seminarii economice interne de lucru (SEIL). Reprezentanții BNR la structurile și substructurile de lucru ale diverselor instituții și organisme menționate susțin în cadrul acestor reuniuni prezentări cu privire la aspectele semnificative și problematicile ce derivă din activitatea de reprezentare externă a băncii centrale.

1.3. Cooperarea tehnică

În cursul anului 2016, BNR a fost implicată, cu precădere, în proiectul de *twinning*¹³ dedicat Băncii Naționale a Moldovei (BNM), intitulat *Strengthening the NBM's capacity in the field of banking regulation and supervision in the context of EU requirements*. Acest proiect beneficiază de o finanțare în valoare de aproximativ 1,2 milioane euro din partea Uniunii Europene, prin intermediul programului-cadru *European Neighbourhood and Partnership Instrument* (ENPI) pentru Republica Moldova, și se derulează pe o perioadă de doi ani (iunie 2015 – iunie 2017). Obiectivul proiectului vizează acordarea de asistență tehnică BNM pentru consolidarea cadrului de supraveghere prudentială, în procesul de armonizare cu normele și standardele UE pentru autoritățile de supraveghere bancară, și creșterea capacității instituționale și administrative a BNM în acest domeniu. BNR acordă asistență împreună cu De Nederlandsche Bank (DNB), într-un consorțiu condus de BNR. În cadrul proiectului, BNM beneficiază de experiența unui consilier rezident de *twinning* detașat de BNR la Chișinău pe perioada proiectului și a 44 de experți pe termen scurt, dintre care 37 din cadrul BNR și 7 din partea DNB, în domeniile reglementare și autorizare, supraveghere, stabilitate financiară și resurse umane. Aceștia acordă asistență pe parcursul a peste 100 de misiuni la Chișinău și al unor vizite de studiu ale experților BNM la București și Amsterdam.

1.4. Asistența financiară pe termen mediu acordată de UE

Începând cu luna octombrie 2015, CE a început monitorizarea post-program de asistență financiară care are drept scop evaluarea capacității de rambursare a țării noastre. Aceasta va trebui menținută cel puțin până la momentul în care un procent de 70 la sută din împrumutul primit în programul 2009-2011 este rambursat, respectiv cel puțin până în luna mai 2018.

În acest context, în 2016 și începutul anului 2017 s-au desfășurat două misiuni¹⁴ de monitorizare, derulate în comun de CE și BCE, în cadrul cărora au avut loc discuții cu autoritățile române, printre care și BNR, pe marginea evoluțiilor economice și financiare din țara noastră.

¹³ *Twinning*-ul este un instrument de cooperare între administrațiile publice din statele membre ale UE și țările beneficiare (țări candidate și potențial candidate la UE, dar și țări vizate de Politica Europeană de Vecinătate – *European Neighbourhood Policy*). Proiectele de *twinning* urmăresc împărtășirea bunelor practici între administrațiile publice ale statelor membre ale UE și ale viitoarelor state membre și dezvoltarea unor relații pe termen lung între acestea.

¹⁴ În perioada 23-26 mai 2016 și, respectiv, 16-17 martie 2017.

1.5. Participarea BNR la instituții și organizații externe

Începând cu data de 15 aprilie 2016, BNR a devenit membru instituțional al Bruegel¹⁵. În acest context, reprezentanții ai BNR au participat la o serie de întâlniri organizate de Bruegel privind aspecte-cheie de politică economică. De asemenea, având în vedere aderarea la Bruegel, domnul Nicolas Véron, economist francez, *senior fellow* în cadrul Bruegel și cofondator al acestei organizații, a efectuat o vizită de lucru la BNR. Cu acest prilej, domnia sa a susținut prezentarea cu tema *Banking Union and Beyond: Taking Stock of EU Financial Reform* în cadrul ediției din data de 10 iunie 2016 a seminarului economic intern de lucru.

În 2016, BNR a inițiat demersurile pentru aderarea la *Official Monetary and Financial Institutions Forum* (OMFIF), estimându-se că procesul se va finaliza în cursul anului 2017. OMFIF este o platformă independentă de dialog și de cercetare, care promovează interacțiunea la nivel mondial a sectorului public cu cel privat în domeniul economic, cu precădere în cel financiar. OMFIF se concentrează pe politica globală și pe teme referitoare la investiții (în special privind gestionarea activelor, piețele de capital și supravegherea/reglementarea financiară) în legătură cu băncile centrale, fondurile suverane, fondurile de pensii și autoritățile de reglementare.

2. Relațiile financiare internaționale

Fondul Monetar Internațional

România este membră a Fondului Monetar Internațional din anul 1972, cota de participare (capitalul subscris și vărsat) fiind în prezent de 1 811,4 milioane DST, respectiv 0,38 la sută din cota totală a Fondului.

În luna ianuarie 2016 a fost rambursată către FMI ultima rată (în valoare de 96,125 milioane DST) din Acordul de tip *stand-by* încheiat în anul 2009 și s-au plătit 0,5 milioane DST în contul dobânzilor nete.

În perioada 13-15 ianuarie 2016 noul șef de misiune pentru România, domnul Reza Baqir, și domnul Alejandro Hajdenberg, noul reprezentant rezident al FMI în România, au efectuat o vizită de prezentare la București.

Între perioada 1-15 martie 2016, o echipă a FMI s-a aflat la București pentru dezbateri și consultări cu autoritățile române de resort în cadrul procedurii de monitorizare denumită generic *Article IV Consultations*¹⁶. Printre temele abordate în cadrul dezbaterilor s-au numărat: reducerea veniturilor în contextul unor cheltuieli bugetare

¹⁵ Bruegel este un *think tank* european, înființat în anul 2005 cu sediul la Bruxelles, specializat pe problematice economice, cunoscut și apreciat în rândul factorilor de decizie, atât la nivel european, cât și internațional, fiind invitat în mod frecvent să își exprime punctele de vedere pe diverse teme de actualitate aflate pe agenda, de exemplu, a Consiliului Uniunii Europene (ECOFIN), Parlamentului European, Comisiei Europene, precum și în cadrul unor legislații naționale, cum ar fi Parlamentul Germaniei sau cel al Franței.

¹⁶ Care permite Fondului să-și exercite funcția de supraveghere a sistemului monetar internațional.

scăzute, salariul minim în România, inflația și așteptările inflaționiste, evoluțiile sectorului financiar. Rezultatele discuțiilor au fost prezentate într-un raport al experților FMI, aprobat de Consiliul Executiv al FMI și publicat în data de 11 mai 2016.

O a treia misiune a FMI a avut loc în perioada 11-19 octombrie 2016, pentru a evalua progresul în ceea ce privește implementarea reformelor structurale și prioritățile următoare, stadiul pregătirii bugetului pentru anul 2017 și cadrul fiscal pe termen mediu, precum și evoluțiile și perspectivele sectorului financiar.

Consultările din 2017 în cadrul procedurii *Article IV Consultations* au avut loc în perioada 8-17 martie 2017. În acest context, în data de 13 martie 2017, la sediul BNR a fost organizat un seminar în cadrul căruia au fost abordate teme legate de relația dintre cursul de schimb și creșterea economică, mecanismul de transmisie a politicii monetare în România, legătura dintre eficiența capitalului public, fondurile europene și creșterea economică în România.

Grupul Băncii Mondiale

Alături de Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BIRD) și Asociația Internațională pentru Dezvoltare (AID) – care reprezintă împreună Banca Mondială (BM), în cadrul Grupului Băncii Mondiale se regăsesc Corporația Financiară Internațională (CFI), Agenția pentru Garantarea Multilaterală a Investițiilor (AGMI) și Centrul Internațional pentru Reglementarea Diferendelor privind Investițiile (CIRDI). România este membră a tuturor acestor instituții. BIRD și AID sunt instituții distincte, dar complementare, astfel că în timp ce BIRD are drept scop reducerea sărăciei în țările cu venituri medii și mici, AID se concentrează îndeosebi asupra celor mai sărace state.

Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare

România a devenit membră a BIRD în 1972, deține 6 866 acțiuni (0,31 la sută din capitalul băncii) și are o putere de vot ce reprezintă 0,32 la sută din total.

Activitatea Băncii Mondiale în România a fost reluată în anul 1991. În ceea ce privește perioada actuală, Strategia de parteneriat de țară pentru perioada 2014-2017 (*Country Partnership Strategy*) a fost construită în jurul a trei piloni, respectiv: (i) modernizarea sistemului de guvernare; (ii) susținerea dezvoltării economice și crearea de locuri de muncă; (iii) creșterea nivelului de incluziune socială.

Sprijinul financiar acordat României în perioada 1991-2016 s-a concretizat în împrumuturi în valoare totală de aproximativ 11 miliarde dolari SUA.

Asociația Internațională pentru Dezvoltare

România a devenit membră a AID la 12 aprilie 2014 și are în prezent o putere de vot în cadrul instituției de 0,36 la sută.

Instituții financiare afiliate Băncii Mondiale

România a aderat la Corporația Financiară Internațională în anul 1990, iar în prezent deține 4 278 acțiuni în valoare de 4,278 milioane dolari SUA și are o putere de vot în cadrul organizației de 0,19 la sută. În anul fiscal 2016, CFI a investit în România aproximativ 145 milioane de dolari.

România a devenit membră a Agenției pentru Garantarea Multilaterală a Investițiilor în 1992, iar în prezent deține 978 de acțiuni în valoare de 9,78 milioane DST și are o putere de vot de 0,55 la sută. De-a lungul timpului, AGMI a emis 13 garanții pentru susținerea investițiilor în România, în valoare cumulată de aproximativ 438 milioane dolari SUA.

Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare

România este membră fondatoare a BERD la care deține în prezent 14 407 acțiuni, în valoare de 144,07 milioane euro, reprezentând 0,49 la sută din capitalul total subscris al băncii.

Conform celei mai recente Strategii de țară pentru România, respectiv pentru perioada 2015-2018, BERD se implică în extinderea accesului la finanțare prin stimularea creditării și dezvoltării piețelor de capital, reducerea disparităților regionale și încurajarea incluziunii sociale, precum și ameliorarea competitivității în sectorul privat.

Până la sfârșitul lunii aprilie 2017, BERD a acordat României un sprijin financiar în sumă cumulată de aproximativ 7,5 miliarde euro, în cadrul a 392 de proiecte, din care 56 la sută s-au îndreptat către sectorul privat.

Banca pentru Comerț și Dezvoltare a Mării Negre

Banca pentru Comerț și Dezvoltare a Mării Negre (BCDMN) a fost înființată în 1994 de către cele 11 state membre ale Organizației Cooperării Economice a Mării Negre, printre care și România, cu scopul de a susține dezvoltarea economică și cooperarea regională. Capitalul autorizat al BCDMN este în prezent de aproximativ 4,5 miliarde dolari SUA, România deținând o cotă de 14 la sută din capital, respectiv din totalul voturilor.

În cursul anului 2016, Consiliul Directorilor BCDMN a aprobat pentru țara noastră 2 proiecte, în valoare totală de 14,5 milioane euro.

Banca Reglementelor Internaționale

BNR este membră a Băncii Reglementelor Internaționale încă din 1930, anul înființării acesteia, și deține 8 564 acțiuni din capitalul total, pentru care a încasat în 2016 aproximativ 1,9 milioane lire sterline, reprezentând dividende aferente anului financiar încheiat la 31 martie 2016.

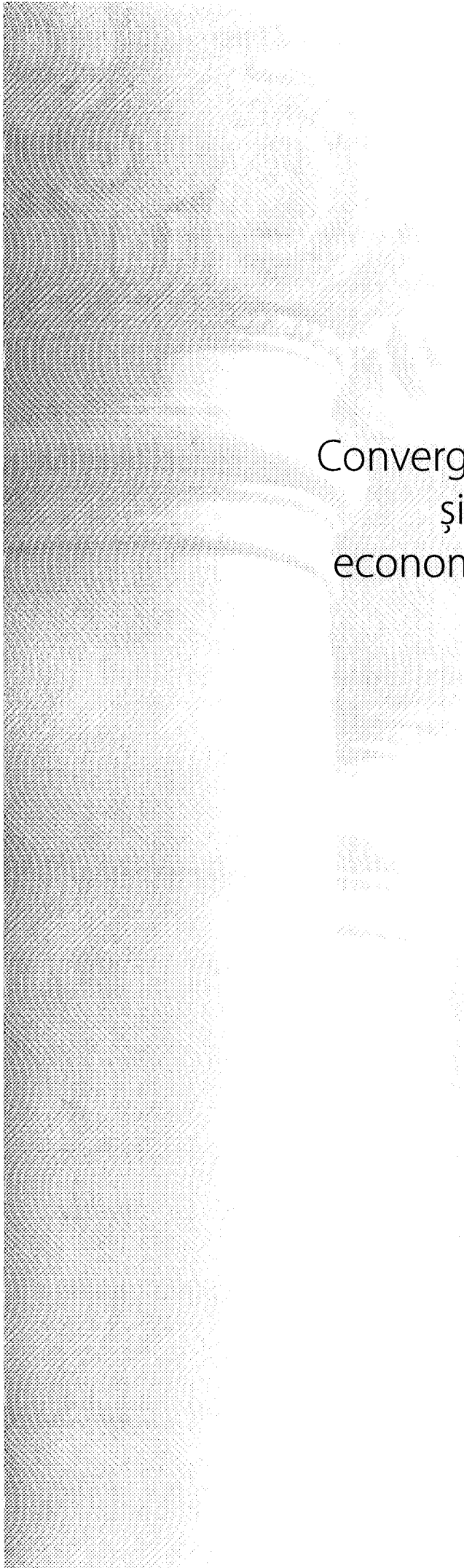
În cursul anului 2016, BNR a început demersurile pentru a adera la *Financial Stability Board, Regional Consultative Group for Europe* (FSB-RCGE). În urma acestora, BNR a fost invitată să participe în calitate de observator la întâlnirea FSB-RCGE din 24 octombrie 2016, care a avut loc la Lisabona și se estimează că dobândirea de către România a statutului de membru cu drepturi depline ar putea avea loc în cursul anului 2017.

Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică

În prezent, unul dintre obiectivele prioritare de politică externă ale României din ultima decadă îl constituie aderarea la Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE).

BNR a sprijinit acest deziderat, în limitele competențelor ce îi revin conform Statutului, prin implicarea în activitatea structurilor de lucru OCDE relevante. Astfel, BNR a participat, în calitate de invitat, la reuniunile din aprilie și octombrie 2016 ale Comitetului pentru Piețe Financiare.

Concomitent, BNR a luat parte la lucrările Comitetului interministerial pentru coordonarea relațiilor României cu OCDE, aflat sub coordonarea Secretariatului General al Guvernului, care are rolul de a elabora strategia de promovare a candidaturii României la OCDE, cu stabilirea unui calendar de acțiuni, evenimente și buget, precum și de a coordona demersurile instituțiilor implicate în acest proces.

Capitolul 11

Convergența economiei românești
și noul cadru de guvernare
economică în Uniunea Europeană

1. Stadiul procesului de convergență a economiei românești

Adoptarea monedei unice europene și, implicit, îndeplinirea criteriilor de convergență nominală fac parte din procesul de integrare europeană a României. Intrarea în zona euro implică transferul elaborării și conducerii politicii monetare către Banca Centrală Europeană, instituție ale cărei acțiuni sunt întreprinse într-o manieră unitară pentru întreaga zonă euro, al cărei grad de omogenitate este presupus a fi înalt. Criteriile de convergență nominală instituite prin Tratatul de la Maastricht privesc stabilitatea prețurilor, sustenabilitatea finanțelor publice și a gradului de îndatorare, stabilitatea cursului de schimb și nivelul ratelor dobânzilor pe termen lung. În plus, evaluarea stadiului procesului de convergență presupune și analiza unor indicatori de aliniere structurală, în vederea determinării capacității economiei de a funcționa eficient în condițiile materializării unor șocuri, în absența sprijinului unei politici monetare independente la nivel național.

Începând din iulie 2015, România a îndeplinit practic neîntrerupt toate criteriile de convergență nominală, fără să participe însă la ERM II (Tabel 11.1).

	Criterii Maastricht	România	
		2016	mai 2017
Rata inflației (IAPC)¹ (%, medie anuală)	≤ 1,5 pp peste media celor mai performanți 3 membri UE	-1,1 (referință: 1,0)	0,1 (referință: 1,5)
Deficitul bugetului consolidat (procente în PIB)	sub 3 la sută	3,0	...
Datoria publică (procente în PIB)	sub 60 la sută	37,6	...
Cursul de schimb față de euro (apreciere/depreciere procentuală maximă pe doi ani)	± 15 la sută	+1,4/-1,8 ²	+1,0/-2,6
Ratele dobânzilor pe termen lung¹ (procente pe an, medie anuală)	≤ 2 pp peste media celor mai performanți 3 membri UE din perspectiva stabilității prețurilor	3,3 (referință: 3,8)	3,5 (referință: 4,1)

1) La calcularea nivelului de referință pentru anul 2016 au fost luate în considerare Croația, Slovacia și Spania, iar pentru luna mai 2017, Bulgaria, Cipru și Irlanda. 2) Deviații procentuale maxime ale cursului de schimb față de euro în perioada ianuarie 2015 – decembrie 2016. Calculele sunt efectuate pe baza seriilor cu frecvență zilnică și se raportează la media lunii decembrie 2014. 3) Deviații procentuale maxime ale cursului de schimb față de euro în perioada iunie 2015 – mai 2017. Calculele sunt efectuate pe baza seriilor cu frecvență zilnică și se raportează la media lunii mai 2015.

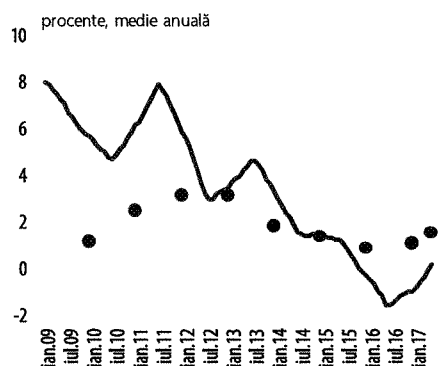
Sursa: Eurostat, calcule BNR

Tabel 11.1
Criteriile de la Maastricht
(Indicatori de convergență nominală)

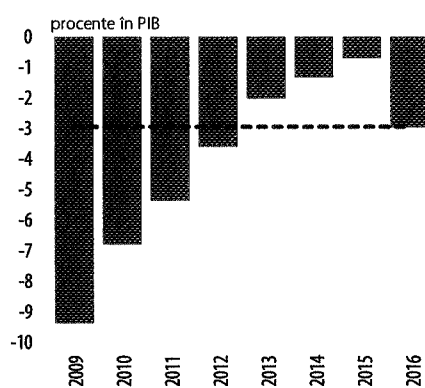
Rata inflației din România s-a înscris în ultimii ani pe o tendință pronunțată de reducere, susținută, pe de o parte, de evoluția preponderent descendentă a ratei inflației de bază, ca urmare a persistenței deficitului de cerere agregată până la finele anului 2015, al slăbirii intensității relației dintre rata inflației de bază și deviația PIB de la nivelul său potențial în pofida inversării poziției ciclice a economiei estimată a se fi produs începând din primul trimestru al anului 2016 dar și al poziționării anticipațiilor privind inflația ale agenților economici la valori reduse. Pe de altă parte, tendința este

explicată de manifestarea unor șocuri repetate de natura ofertei, inclusiv situarea cotațiilor materiilor prime la un nivel relativ redus. Începând cu a doua jumătate a anului 2015, în contextul reducerilor succesive ale cotelor TVA¹, rata medie anuală a inflației (IAPC) a scăzut semnificativ, atingând un minim istoric în luna mai 2016 (Grafic 11.1). Ulterior, tendința descendentă a ratei medii anuale a inflației IAPC s-a inversat, însă aceasta a rămas în teritoriul negativ, revenirea la o valoare pozitivă a indicatorului consemnându-se în mai 2017 (0,1 la sută). În perspectivă, presiunile inflaționiste asociate excedentului de cerere agregată, creșterii costurilor unitare cu forța de muncă și consolidării preconizate a traiectoriei ascendente a cotațiilor principalelor materii prime sunt anticipate a contribui la dinamizarea ratei medii anuale a inflației IAPC în anul 2017. În sens contrar acționează însă reducerea cotei standard a TVA cu 1 punct procentual începând cu luna ianuarie 2017. În aceste condiții, este de așteptat ca rata medie anuală a inflației IAPC să se mențină și în 2017 sub valoarea nivelului de referință aferent criteriului privind stabilitatea prețurilor.

Grafic 11.1
Rata inflației (IAPC)

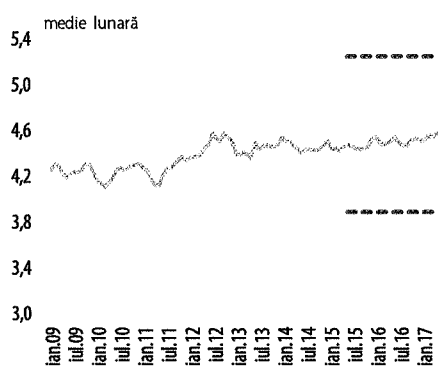

Sursa: Eurostat, calcule BNR

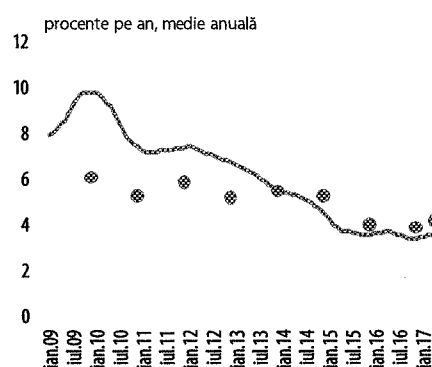

Grafic 11.2
Deficitul bugetului consolidat
(metodologie SEC 2010)

Sursa: Eurostat, calcule BNR

Sursa: Eurostat, calcule BNR

Sursa: Eurostat, calcule BNR

Grafic 11.4
Ratele dobânzilor pe termen lung

Grafic 11.3
Cursul de schimb EUR/RON

Deficitul bugetului general consolidat (conform metodologiei SEC 2010) a cunoscut o corecție semnificativă în perioada 2010-2015 (Grafic 11.2), ponderea acestuia în PIB

¹ La 9 la sută la toate alimentele, băuturile nealcoolice și serviciile de alimentație publică începând cu iunie 2015 și cu 4 puncte procentuale a cotei standard a TVA din ianuarie 2016.

situându-se începând cu anul 2013 sub limita impusă prin Tratatul de la Maastricht. În anul 2016, acest indicator și-a inversat tendința, majorându-se până la nivelul plafonului de 3 la sută. În ceea ce privește ponderea datoriei publice în PIB, aceasta s-a stabilizat sub nivelul de 40 la sută, în timp ce profilul sustenabilității sale s-a îmbunătățit în ultimii ani prin creșterea maturității reziduale și reducerea costurilor de finanțare. Capacitatea sistemului bancar de a asigura o finanțare suplimentară a sectorului public rămâne însă limitată, în contextul în care expunerea băncilor față de acesta este ridicată.

Ulterior crizei financiare internaționale, atenuarea dezechilibrelor macroeconomice interne, în paralel cu derularea acordurilor cu instituțiile financiare internaționale, a favorizat evoluția relativ stabilă a cursului de schimb al leului în raport cu euro (Grafic 11.3). În condițiile neparticipării la ERM II, variația acestuia nu se raportează la o paritate centrală, ci la media lunii premergătoare perioadei evaluate. Variația leului s-a poziționat confortabil în banda standard de ± 15 la sută, atât în perioada 2015-2016, cât și în intervalul iunie 2015 – mai 2017, chiar și pe fondul accentuării în perspectivă a divergenței deciziilor de politică monetară ale principalelor bănci centrale (Fed și BCE) și al incertitudinii cu privire la persistența echilibrelor macroeconomice interne.

În condițiile menținerii *rating*-ului suveran în categoria *investment grade*, în 2016 și în primele 5 luni ale anului 2017 rata dobânzii pe termen lung s-a plasat sub nivelul de referință (Grafic 11.4). Întrucât persistența rigidităților structurale interne și coordonatele politicii fiscale și de venituri ar putea fi percepute ca factori de risc de către investitori, este necesară continuarea implementării reformelor structurale în paralel cu menținerea unui mix adecvat al politicilor economice.

În ceea ce privește stadiul convergenței reale, acesta poate fi evaluat utilizând o serie de indicatori precum nivelul PIB pe locuitor, structura pe sectoare a economiei, gradul de deschidere a acesteia și ponderea comerțului cu UE în totalul comerțului exterior.

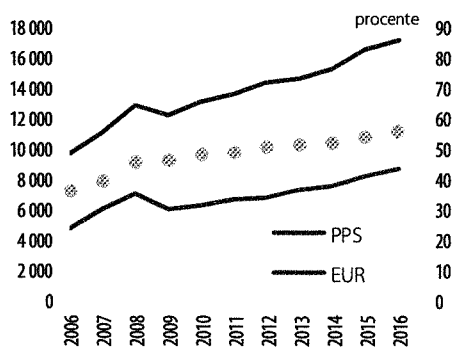
În România, nivelul PIB pe locuitor, exprimat conform standardului parității puterii de cumpărare, s-a menținut pe o traiectorie ascendentă. În perioada preciză 2006-2008, acesta a reprezentat în medie aproximativ 39 la sută din nivelul zonei euro. Ulterior, decalajul a continuat să se diminueze gradual, raportul dintre PIB pe locuitor în România și cel din zona euro atingând 55,6 la sută în 2016, nivel superior cu 2 puncte procentuale celui aferent anului precedent (Grafic 11.5). Structura pe sectoare a economiei (determinată prin aportul acestora la formarea PIB) a manifestat în intervalul 2012-2016 o tendință de convergență către cea a zonei euro – în special prin creșterea ponderii serviciilor –, evoluție favorabilă atenuării efectelor unor posibile șocuri asimetrice (Grafic 11.6).

După ajustarea manifestată în contextul crizei globale, gradul de deschidere a economiei² a crescut semnificativ, media din ultimii trei ani fiind de aproximativ 83 la sută (Grafic 11.7). Gradul de integrare din punct de vedere al schimburilor comerciale cu UE, cuantificat prin ponderea comerțului cu celelalte state membre ale UE în

² (exporturi + importuri de bunuri și servicii)/PIB×100.

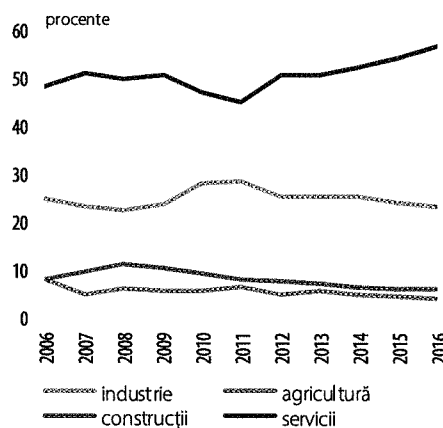
totalul comerțului exterior al României, s-a majorat gradual începând cu anul 2010 și este evaluat a fi ridicat, depășind 76 la sută în 2016 (Grafic 11.8).

Grafic 11.5
Evoluția PIB pe locuitor
în România

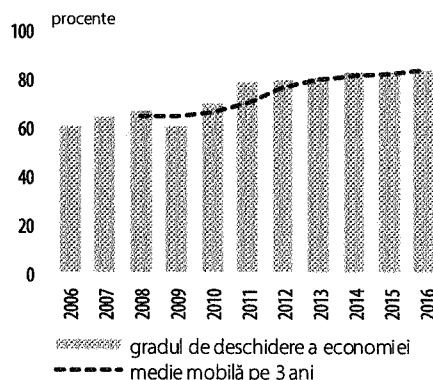
Sursa: AMECO, INS, calcule BNR

Date fiind multiplele fațete ale procesului de convergență economică, cadrul de analiză a acestuia poate fi extins luând în considerare și sustenabilitatea dezechilibrului extern sau gradul de dezvoltare a sistemului financiar-bancar.

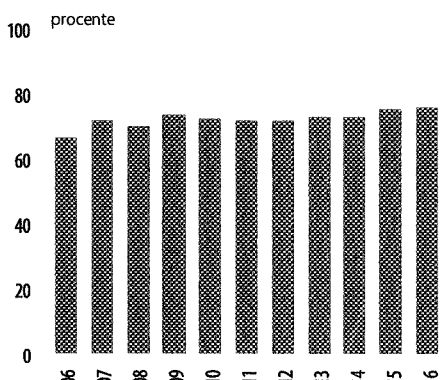

Sursa: INS

Grafic 11.6
Ponderea sectoarelor
economice în PIB

Sursa: INS, BNR

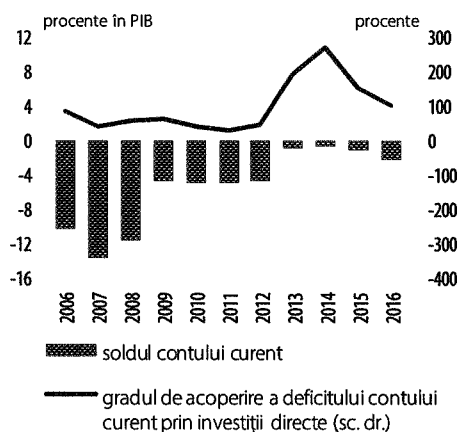
Sursa: Eurostat

Grafic 11.8
Ponderea comerțului cu UE-28
în totalul comerțului exterior

Grafic 11.7
Gradul de deschidere a economiei*

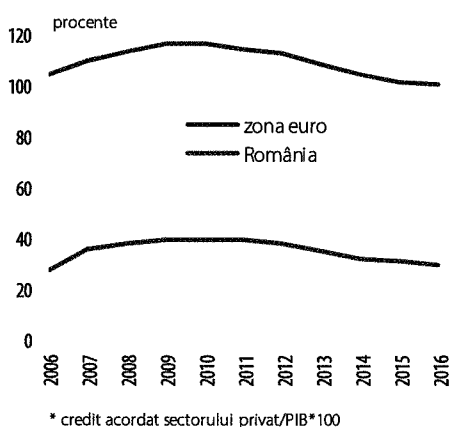
În anii 2009 și 2013 au avut loc ajustări substanțiale ale ponderii deficitului de cont curent în PIB, care a atins minimul istoric de 0,7 la sută în 2014. Începând cu 2015 tendința s-a inversat, preponderent pe fondul majorării deficitului balanței veniturilor primare și al celei a bunurilor, nivelul indicatorului ajungând la 2,3 la sută din PIB la finele anului 2016. Gradul de finanțare a deficitului de cont curent prin investiții directe³ a consemnat diminuări succesive în perioada 2010-2011, în contextul propagării efectelor crizei financiare globale asupra economiei românești. Ulterior, indicatorul a cunoscut o îmbunătățire considerabilă, înregistrând în intervalul 2013-2014 o valoare medie ridicată, de peste 200 la sută, în principal ca urmare a ajustării semnificative a deficitului de cont curent. Începând cu 2015, odată cu inversarea acestei tendințe, indicatorul s-a înscris pe o traiectorie descendentă, la sfârșitul anului

³ Dintre care cele ale nerezidenților în România sunt prevalente.

Grafic 11.9
Deficitul de cont curent și gradul de acoperire prin investiții directe

Sursa: INS, BNR

Grafic 11.10
Evoluția intermediării financiare indirecte*

Sursa: BCE, Eurostat, BNR

2016 investițiile directe finanțând totuși aproape integral deficitul de cont curent (Grafic 11.9).

Gradul de integrare a sectorului financiar-bancar din România cu cel al zonei euro rămâne ridicat, având în vedere preponderența în structura acționariatului instituțiilor de credit de pe piața românească a capitalului originar din țările zonei euro. Deși dezvoltarea acestui sector concomitent cu procesul de aderare la UE a fost semnificativă, nivelul intermediării financiare continuă să fie mult subdimensionat⁴ (Grafic 11.10).

O evoluție importantă din perspectiva îmbunătățirii cadrului instituțional de derulare a procesului de adoptare a monedei unice a fost reprezentată de înființarea în decembrie 2016, prin hotărâre de guvern, a Comitetului interministerial pentru trecerea la moneda euro. Prima reuniune a acestui organism cu rol consultativ, prezidat de prim-ministrul României și din componența căruia face parte și

guvernatorul Băncii Naționale a României în calitate de vicepreședinte, s-a desfășurat la data de 10 aprilie 2017.

În ceea ce privește perspectivele intrării în zona euro, Guvernul României își menține, conform prevederilor Programului de convergență 2017-2020, angajamentul în acest sens, care reprezintă în continuare o ancoră importantă pentru implementarea unor politici eficiente și coerente, în vederea asigurării unei convergențe reale durabile, sporirii competitivității economiei românești, reducerii disparităților regionale și diminuării deficiențelor structurale ale pieței muncii. Stabilirea unei date concrete pentru adoptarea euro presupune însă realizarea unor analize aprofundate, în special în ceea ce privește convergența reală, structurală și instituțională, domenii în care sunt necesare progrese importante. Totodată, se impune luarea în considerare a sustenabilității îndeplinirii criteriilor de convergență nominală.

⁴ În România, intermedierea financiară indirectă, cuantificată prin raportul între creditul acordat sectorului privat și PIB, a crescut în intervalul 2006-2011 de la 26,6 la sută la aproximativ 40 la sută, ulterior traiectoria indicatorului inversându-se. În anul 2016, acesta a consemnat un nivel de 28,9 la sută, reprezentând aproximativ o treime din cel aferent zonei euro.

2. Evoluții în domeniul guvernancei economice în Uniunea Europeană

Perioada recentă a consemnat o accentuare a dezbaterilor cu privire la dezvoltarea proiectului european privit în ansamblul său, inclusiv în contextul publicării documentului intitulat „Cartea albă privind viitorul Europei”, care propune cinci scenarii vizând colaborarea viitoare în cadrul Uniunii Europene. Pe fondul acestor discuții, o analiză a Comisiei Europene de la finalul lunii mai 2017 detaliază etapele necesare în vederea definitivării arhitecturii Uniunii Economice și Monetare, – atât de-a lungul palierului financiar, cât și a celui economic și fiscal –, urmărindu-se totodată și asumarea responsabilității în mod democratic și asigurarea unei guvernance eficiente. Astfel, în ceea ce privește realizarea Uniunii financiare, atenția ar urma să se îndrepte către definitivarea Uniunii bancare și realizarea Uniunii piețelor de capital, dar și asupra ameliorării rezistenței la șocuri a sistemului bancar european. În domeniul economic și fiscal, direcțiile de acțiune propuse acoperă un spectru larg, vizând, între altele, o mai bună coordonare a politicilor economice în cadrul Semestrului european, îmbunătățirea utilizării finanțării europene pentru susținerea agendei interne de reforme, simplificarea regulilor Pactului de stabilitate și creștere, precum și implementarea unui nou cadru de evaluare a convergenței economice. Referitor la asumarea în mod democratic a responsabilității și guvernancea eficientă, analiza CE consideră necesare extinderea cooperării cu Parlamentul European, îmbunătățirea reprezentării în exterior a zonei euro sau integrarea Compactului fiscal în cadrul legal al Uniunii Europene, stabilind pentru orizontul anului 2025 îndeplinirea unor obiective precum crearea unei trezorerii a zonei euro sau a unui fond monetar european.

Similar anilor anteriori, un nou ciclu anual al Procedurii privind dezechilibrele economice (PDM) din cadrul Semestrului european a debutat în noiembrie 2016 prin publicarea de către Comisia Europeană a Analizei anuale a creșterii și a Raportului privind mecanismul de alertă (RMA). Aceste rapoarte au rolul de a identifica evoluțiile macroeconomice ce pot periclita buna funcționare a uniunii economice, pentru ca, ulterior, să stea la baza unor analize aprofundate în cazul statelor membre unde sunt identificate dezechilibre importante. Pentru evaluarea acestor riscuri, RMA utilizează un tablou de bord format din 14 indicatori relevanți pentru poziția externă, nivelul de competitivitate, dezechilibrele interne și situația socială și a pieței muncii, precum și un set extins de 25 de indicatori auxiliari care oferă o imagine mai cuprinzătoare asupra situației economice de ansamblu a fiecărui stat membru al UE.

Parametrii tabloului de bord aferent ediției 2016 a RMA sunt identici cu cei din ediția precedentă, atât din punct de vedere al indicatorilor folosiți, cât și în ceea ce privește valorile de referință ale acestora. Raportul remarcă necesitatea realizării unor analize aprofundate în 13 state (comparativ cu 19 anul trecut), în 6 dintre acestea fiind identificate dezechilibre excesive. România este încadrată, alături de Austria, Belgia, Estonia, Ungaria și Marea Britanie, în grupul țărilor pentru care nu au fost identificate riscuri majore suplimentare comparativ cu anul precedent și pentru care nu se mai impune realizarea unei analize aprofundate în cursul anului 2017.

Printre evoluțiile pozitive prezentate în ediția curentă a RMA se află dinamizarea exporturilor în cele mai multe state membre. Astfel, dacă în 2009, 16 țări înregistrau valori ale soldului contului curent în afara intervalului de variație de $-4/+6$ la sută din PIB recomandat în tabloul de bord, la ultima evaluare doar 5 state se situau dincolo de aceste limite, 3 dintre acestea înregistrând poziții excedentare. Astfel, surplusul de cont curent al zonei euro a continuat să crească accelerat în 2015, până la 3,2 la sută din PIB⁵, în principal ca urmare a unei reveniri mai lente a cererii interne agregate comparativ cu activitatea economică în cea mai mare parte a zonei euro, fapt reflectat și de menținerea deviației PIB de la nivelul său potențial în teritoriul negativ. Trenarea consumului și a investițiilor riscă să creeze însă un mediu caracterizat de perspective modeste, alimentând astfel o spirală de creșteri lente ale PIB și productivității, în consonanță cu ipoteza stagnării seculare (vezi Caseta 1). De altfel, această evoluție afectează și indicatorul privind datoria publică exprimată ca procent în PIB, singurele corecții înregistrate la acest capitol în 2015 fiind în cazul țărilor unde nu exista o supraîndatorare îngrijorătoare.

Deși peste limita impusă în tabloul de bord, în cele mai multe cazuri poziția investițională internațională netă (PIIN) și-a continuat traiectoria de ajustare lentă, susținută de evoluția favorabilă a soldului balanței contului curent. În plus, nu au fost identificate riscuri semnificative asociate unei valori superioare pragului recomandat pentru acest indicator, în măsura în care aceste deviații sunt generate de intrări de investiții străine directe sau de investiții de portofoliu sub forma participațiilor la capital. Competitivitatea prin cost nu a consemnat progrese notabile pe parcursul anului 2015, spațiul de ajustare a prețurilor relative fiind limitat într-un mediu economic caracterizat de inflație scăzută, cu dispersie redusă între țări. În aceste condiții, tendința de îmbunătățire observată la nivelul cotelor de piață ale exporturilor – concretizată în revenirea indicatorului relevant din tabloul de bord în interiorul intervalului de referință în cazul a 7 state membre și atenuarea variațiilor negative în 5 dintre cele 11 țări aflate încă în afara acestuia – se datorează mai curând unui efect de bază.

În ceea ce privește datoria privată, ponderea acesteia în PIB se situează în continuare peste pragul limită în 13 țări⁶, în general pe fondul unei îndatorări excesive atât în rândul populației, cât și al companiilor nefinanciare. Acest grad ridicat de îndatorare vulnerabilizează sectorul privat în fața unor potențiale șocuri și amplifică repercusiunile negative asupra sistemului bancar în cazul în care acestea s-ar materializa. Astfel de riscuri sunt potențate în cazul țărilor în care o parte semnificativă a datoriei este denominată în valută, în această categorie fiind inclusă și România. Procesul de reducere a îndatorării a continuat, dar într-un ritm lent și inegal, reflectând lipsa de vigoare a activității economice: în unele state a avut loc fie o dezintermediere activă, bazată pe fluxuri negative de credite, fie una pasivă, prin creșterea PIB (efect de numitor), iar în altele, gradul de îndatorare, deși situat la un nivel considerat deja excesiv, își continuă ascensiunea.

⁵ În 2016 excedentul a ajuns la 3,4 la sută din PIB.

⁶ După revizuire, în cazul uneia dintre țări (Malta) valoarea acestui indicator nu mai depășește pragul.

Tabel 11.2. Tabloul de bord pentru supravegherea dezechilibrelor macroeconomice

		Soldul contului curent	Poziția investițională internațională netă	Cursul de schimb real efectiv pe baza IAPC	Cota de piață a exporturilor de bunuri și servicii	Costul unitar nominal cu forța de muncă	Indicele prețurilor locuințelor	Fluxul creditelor acordate sectorului privat
		% din PIB, medie pe 3 ani	% din PIB	variație % pe 3 ani	variație % pe 5 ani	variație % pe 3 ani	variație % anuală	% din PIB
		-4%/+6%	-35%	±5% (EA)	-6%	+9% (EA)	6%	+14%
		din PIB	din PIB	±11% (non-EA)		+12% (non-EA)		din PIB
Austria	2015	2,1	2,9	1,8	-9,5	6,1	3,5	2,1
	2016	2,0	5,2	1,4	-4,1	4,9	7,2	...
Belgia	2015	-0,2	61,2	-1,3	-11,2	1,5	1,3	6,2
	2016	-0,2	49,5	0,0	-1,8	-0,7	1,0	12,3
Bulgaria	2015	0,4	-63,5	-4,1	12,5	14,9	1,6	-0,3
	2016	1,4	-51,3	-4,5	6,3	7,2	7,5	...
Republica Cehă	2015	0,0	-33,2	-8,0	-1,6	0,5	3,9	0,9
	2016	0,5	-24,9	-3,5	3,2	3,2	6,4	...
Cipru	2015	-4,1	-130,3	-6,3	-16,7	-10,0	0,2	4,4
	2016	-4,2	-125,4	-6,6	-6,6	-5,6	0,3	...
Croația	2015	2,7	-77,7	0,1	-3,4	-5,7	-2,4	-1,4
	2016	3,2	-71,2	0,0	10,3	-6,2	2,1	...
Danemarca	2015	8,6	34,0	-1,5	-8,7	2,6	6,3	-1,2
	2016	8,7	56,1	-1,3	-4,7	4,0	4,2	...
Estonia	2015	0,9	-40,9	6,4	8,7	14,4	6,8	3,3
	2016	1,9	-37,3	5,1	0,0	14,3	3,9	...
Finlanda	2015	-1,2	0,5	2,2	-20,4	3,5	-0,4	8,8
	2016	-1,0	7,1	0,7	-15,1	2,2	0,1	2,8
Franța	2015	-0,7	-16,4	-2,7	-5,3	2,2	-1,3	4,4
	2016	-0,7	-15,8	-3,0	-2,1	1,4	1,0	...
Germania	2015	7,6	49,7	-1,5	-2,2	5,7	4,1	2,9
	2016	8,1	54,4	-2,0	3,3	5,4	5,1	...
Grecia	2015	-1,2	-134,6	-5,5	-20,5	-11,1	-3,5	-3,1
	2016	-0,7	-136,5	-3,6	-18,7	-2,6	-1,8	-1,7
Irlanda	2015	4,7	-208,0	-6,0	37,3	-18,1	8,3	-6,7
	2016	5,5	-185,3	-6,2	55,1	-19,9	5,3	...
Italia	2015	1,4	-23,5	-2,2	-8,8	1,7	-2,6	-1,7
	2016	2,0	-14,9	-3,1	-2,3	1,8	-0,6	...
Letonia	2015	-1,8	-62,5	3,0	10,6	16,3	-2,7	0,7
	2016	-0,4	-58,2	5,3	6,3	15,9	7,8	...
Lituania	2015	0,9	-44,7	3,9	15,6	11,6	4,6	2,2
	2016	0,1	-43,3	5,2	5,6	13,5	4,4	...
Luxemburg	2015	5,2	35,0	-0,5	23,1	0,0	5,9	23,7
	2016	5,0	23,2	-1,4	24,8	-1,2	5,8	...
Malta	2015	5,9	49,8	-0,2	-1,3	-0,2	4,6	5,1
	2016	7,6	47,4	0,0	9,9	-0,1	8,8	...
Olanda	2015	9,2	64,7	-0,6	-8,2	0,2	3,6	-1,6
	2016	8,7	75,9	-2,0	-2,6	-0,3	4,3	...
Polonia	2015	-1,3	-62,5	-1,1	9,9	0,3	2,9	3,3
	2016	-1,0	-61,9	-4,7	17,8	...	2,5	4,6
Portugalia	2015	0,6	-112,0	-2,9	2,6	0,0	2,3	-1,9
	2016	0,3	-105,1	-1,7	6,1	-0,1	6,0	-2,0
Regatul Unit	2015	-4,4	-4,6	11,1	2,8	2,1	5,6	0,8
	2016	-4,4	24,2	0,9	0,7	3,1	6,1	5,8
România	2015	-1,0	-51,1	2,7	21,2	-0,2	1,9	0,2
	2016	-1,4	-48,9	-2,4	24,0	5,7	6,5	0,3
Slovacia	2015	1,1	-61,0	-0,7	6,9	2,2	5,5	8,2
	2016	0,2	-58,1	-1,1	9,2	2,8	7,0	...
Slovenia	2015	5,4	-38,7	0,5	-3,5	-0,6	1,5	-5,1
	2016	6,1	-34,5	-0,3	4,6	0,7	3,8	-0,8
Spania	2015	1,3	-91,3	-2,9	-3,4	-0,7	3,8	-1,9
	2016	1,5	-85,7	-4,0	2,5	-0,5	4,8	-1,1
Suedia	2015	4,9	3,3	-8,0	-8,9	3,7	12,0	6,7
	2016	4,7	16,7	-8,8	-7,5	3,0	7,5	8,1
Ungaria	2015	3,0	-64,4	-6,9	-7,5	3,4	11,6	-2,8
	2016	3,4	-58,9	-4,8	2,1	8,4	10,4	-4,3

/// indicatorii nu se încadrează în nivelurile de referință

... " lipsă date

Sursa: Eurostat, BNR

11. Convergența economiei românești și noul cadru de guvernare economică în Uniunea Europeană

Datoria sectorului privat	Datoria sectorului public	Rata șomajului	Total pasive sector financiar	Rata de activitate – populație cu vârsta 15-64 ani	Rata șomajului pe termen lung – % din populația activă cu vârsta 15-74 ani	Rata șomajului în rândul tinerilor – % din populația activă cu vârsta 15-24 ani		
% din PIB	% din PIB	% medie pe 3 ani	variație % anuală	p.p. variație pe 3 ani	p.p. variație pe 3 ani	p.p. variație pe 3 ani		
133%	60%	10%	16,5%	-0,2 pp	0,5 pp	2 pp		
din PIB	din PIB							
126,4	65,5	5,6	0,6	0,4	0,5	1,2	2015	Austria
...	84,6	5,8	...	0,7	0,6	1,5	2016	
175,0	106,0	8,5	-0,6	0,7	1,0	2,3	2015	Belgia
182,3	105,9	8,3	1,3	0,1	0,1	-3,6	2016	
110,5	26,0	11,2	7,0	2,2	-1,2	-6,5	2015	Bulgaria
...	29,5	9,4	...	0,3	-2,9	-11,2	2016	
68,6	40,3	6,1	7,7	2,4	-0,6	-6,9	2015	Republica Cehă
...	37,2	5,1	...	2,1	-1,3	-8,4	2016	
353,7	107,5	15,7	2,8	0,4	3,2	5,1	2015	Cipru
...	107,8	14,7	...	-0,5	-0,3	-9,8	2016	
114,4	86,7	16,9	2,1	3,0	0,0	0,1	2015	Croația
...	84,2	15,5	...	1,9	-4,4	-18,8	2016	
210,0	39,6	6,6	-1,1	-0,1	-0,4	-3,3	2015	Danemarca
...	37,8	6,3	...	1,9	-0,4	-1,0	2016	
116,6	10,1	7,4	8,1	1,9	-3,1	-7,8	2015	Estonia
...	9,5	6,8	...	2,4	-1,7	-5,3	2016	
154,8	63,7	8,8	1,3	0,6	0,7	1,4	2015	Finlanda
152,9	63,6	9,0	4,1	0,7	0,6	0,2	2016	
143,4	95,6	10,3	1,8	0,8	0,6	0,3	2015	Franța
...	96,0	10,3	...	0,6	0,3	-0,3	2016	
98,5	71,2	4,9	2,8	0,4	-0,4	-0,8	2015	Germania
...	68,3	4,6	...	0,4	-0,6	-0,8	2016	
126,4	177,4	26,3	15,7	0,3	3,7	-5,5	2015	Grecia
123,3	179,0	25,0	-18,5	0,7	-1,5	-11,0	2016	
303,4	78,7	11,3	9,5	0,8	-3,7	-9,5	2015	Irlanda
...	75,4	9,5	...	0,7	-3,6	-9,6	2016	
116,8	132,1	12,2	1,7	0,5	1,3	5,0	2015	Italia
...	132,6	12,1	...	1,5	-0,2	-2,2	2016	
88,7	36,5	10,9	12,2	1,3	-3,3	-12,2	2015	Letonia
...	40,1	10,1	...	2,3	-1,7	-5,9	2016	
55,0	42,7	10,5	6,7	2,3	-2,7	-10,4	2015	Lituania
...	40,2	9,2	...	3,1	-2,1	-7,4	2016	
335,8	21,6	6,1	15,5	1,5	0,3	-1,4	2015	Luxemburg
...	20,0	6,3	...	0,1	0,4	2,3	2016	
131,8	60,6	5,9	1,3	4,5	-0,7	-2,3	2015	Malta
...	58,3	5,3	...	4,0	-1,0	-1,9	2016	
228,8	65,2	7,2	3,2	0,6	1,1	-0,4	2015	Olanda
...	62,3	6,8	...	0,3	0,0	-2,4	2016	
78,7	51,1	8,9	2,5	1,6	-1,1	-5,7	2015	Polonia
81,8	54,4	7,6	9,2	1,8	-2,2	-9,6	2016	
180,3	129,0	14,4	-1,8	0,0	-0,5	-6,0	2015	Portugalia
172,0	130,4	12,6	0,0	0,7	-3,1	-9,9	2016	
157,7	89,0	6,3	-9,2	0,8	-1,1	-6,6	2015	Regatul Unit
160,7	89,3	5,4	9,8	0,9	-1,4	-7,7	2016	
59,3	38,0	6,9	4,1	1,3	0,0	-0,9	2015	România
55,4	37,6	6,5	7,5	0,7	-0,2	-3,1	2016	
81,4	52,5	13,0	4,5	1,5	-1,8	-7,5	2015	Slovacia
...	51,9	11,4	...	2,0	-4,2	-11,5	2016	
87,3	83,1	9,6	-3,7	1,4	0,4	-4,3	2015	Slovenia
81,5	79,7	8,9	3,2	1,1	-0,9	-6,4	2016	
155,5	99,8	24,2	-1,0	0,0	0,4	-4,6	2015	Spania
147,3	99,4	22,1	1,3	-0,1	-3,5	-11,1	2016	
187,5	43,9	7,8	3,2	1,4	0,0	-3,3	2015	Suedia
186,5	41,6	7,4	8,9	1,0	-0,1	-4,7	2016	
84,7	74,7	8,2	1,2	4,9	-1,9	-10,9	2015	Ungaria
76,7	74,1	6,5	-0,9	5,4	-2,5	-13,7	2016	

Stabilitatea sectorului financiar european s-a consolidat în 2015, în principal prin intermediul ameliorării ratelor fondurilor proprii ca urmare a implementării unor noi reglementări prudențiale. Profitabilitatea băncilor a continuat să fie afectată însă de nivelul înalt al ratei creditelor neperformante și de mediul economic caracterizat de randamente reduse. Totuși, pe piața imobiliară au avut loc majorări ale prețurilor în aproape toate statele membre, în câteva cazuri acestea alimentând riscurile asociate unor piețe deja supraevaluate, pe fondul revigorării creditelor pentru populație.

Evoluții favorabile au fost consemnate pe piața muncii, înregistrându-se atât reduceri ale ratei șomajului, cât și atenuarea disparităților între țări în ceea ce privește acest indicator. Astfel, rata de ocupare la nivelul UE a depășit pentru prima oară vârful atins în 2008, cu evoluții încurajatoare la nivelul tuturor grupelor vulnerabile: scădere a ratei șomajului pe termen lung, reducere a șomajului în rândul tinerilor, precum și o diminuare a ponderii persoanelor aflate în situația de risc de sărăcie sau de excluziune socială. Totodată, a avut loc o îmbunătățire a mobilității forței de muncă, cu intrări în special în statele cu rate scăzute ale șomajului, atât din interiorul, cât și din afara UE.

Conform ediției din 2016 a RMA, România se situează în continuare în intervalele recomandate în tabloul de bord în cazul tuturor indicatorilor cu excepția PIIN⁷, dar și în acest ultim caz a continuat tendința de convergență către valorile de referință observată începând cu anul 2013 în corelație cu progresele realizate în ceea ce privește dimensiunea deficitului de cont curent, cota de piață a exporturilor și competitivitatea prin costuri. Evaluări pozitive au fost formulate, de asemenea, referitor la stabilitatea sectorului bancar, în contextul reluării creditării sectorului privat. Raportul semnalează însă posibilitatea amplificării riscurilor la adresa echilibrului extern, în condițiile unei dinamici accelerate a cererii interne, precum și la adresa echilibrului bugetar și a stabilității financiare, ca rezultat al conduitei relaxate a politicii fiscale și al unor inițiative legislative cu implicații asupra sectorului bancar.

Modul în care România a aplicat cele patru seturi de recomandări specifice adresate în analiza aprofundată din 2016 este evaluat în raportul de țară publicat în februarie 2017⁸, în care se apreciază că au fost înregistrate:

- progrese limitate în ajustarea politicilor fiscale (printr-o mai bună respectare a obligațiilor fiscale și o creștere a colectării), respectiv unele progrese în asigurarea stabilității financiare;
- progrese limitate în definirea, în colaborare cu partenerii sociali, a unor criterii obiective de stabilire a salariului minim pe economie, unele progrese în combaterea abandonului școlar și corelarea serviciilor de ocupare cu cele sociale și progrese semnificative în reformarea ANOFM;
- progrese limitate în transparentizarea sistemului de administrare a resurselor umane din sectorul public, unele progrese în limitarea plăților informale în sistemul de

⁷ La nivelul anului 2016, datele indică însă depășirea plafonului și în ceea ce privește variația prețului locuințelor.

⁸ Evaluarea se face folosind următoarele categorii: niciun progres, progrese limitate, unele progrese, progrese substanțiale, aplicare integrală.

sănătate, dar progrese semnificative în ceea ce privește guvernanța corporativă a companiilor deținute de către stat;

- unele progrese în sensul îmbunătățirii infrastructurii, prin adoptarea Master Planului General de Transport în septembrie 2016, dar numai progrese limitate în ceea ce privește prioritizarea și pregătirea proiectelor de investiții publice.

În perioada ulterioară declanșării crizei financiare internaționale, UE a pus în aplicare o agendă substanțială de reforme ale sectorului financiar. În acest context, cadrul legislativ aplicabil băncilor a fost consolidat pe baza unor norme comune, care asigură astfel o reglementare mai coerentă, o mai bună supraveghere și o reziliență sporită la șocuri a instituțiilor financiare la nivelul întregii Uniuni Europene.

Din perspectiva evoluțiilor înregistrate în planul elementelor constitutive ale Uniunii Bancare, după ce 2015 a reprezentat primul an în care BCE și-a îndeplinit rolul de unic supraveghetor prudențial prin intermediul Mecanismului unic de supraveghere (MUS), 2016 a marcat operaționalizarea Mecanismului unic de rezoluție (MUR), cel de-al doilea pilon al Uniunii Bancare, care asigură aplicarea uniformă a regimului de rezoluție în statele membre participante.

Alte progrese realizate pe parcursul anului 2016, vizând consolidarea în continuare a Uniunii Bancare, se referă la completarea cadrului european de reglementare în domeniul rezoluției printr-o serie de regulamente ale Comisiei Europene referitoare la Directiva 2014/59/UE. Acestea detaliază și completează aspecte privind, printre altele, contribuțiile *ex ante* la mecanismele de finanțare a rezoluției, funcțiile critice, conținutul și evaluarea planurilor de redresare și rezoluție, elementele minime din planul de reorganizare a activității sau criteriile metodologiei de stabilire a cerinței minime privind fondurile proprii și datoriile eligibile (MREL).

Spre finele anului, Comisia Europeană a publicat suplimentar o serie de documente, care au inclus următoarele propuneri:

- (i) amendamente la Directiva 2013/36/UE (CRD) și la Regulamentul (UE) nr. 575/2013 (CRR) care vizează cerințele de capital;
- (ii) amendamente la Directiva 2014/59/UE (Directiva BRR) și la Regulamentul (UE) nr. 806/2014 (Regulamentul MUR), care se referă la armonizarea tratamentului cerințelor minime de fonduri proprii și datorii eligibile la nivel european și revizuirea ierarhiei creditorilor în procedura de insolvență.

Aceste propuneri, care alcătuiesc pachetul legislativ cuprinzând măsuri pentru reducerea riscurilor în sectorul bancar, urmăresc actualizarea cerințelor de capital pentru bănci, instituirea de norme mai puțin complexe și mai puțin anevoioase pentru băncile de dimensiuni reduse, precum și ameliorarea capacității instituțiilor de credit de a susține economia. Totodată, pachetul legislativ propus de Comisia Europeană urmărește alinierea normelor UE privind Uniunea Bancară cu o serie de elemente convenite la nivel internațional, în special cu standardele stabilite în cadrul Comitetului de la Basel pentru supraveghere bancară și al Comitetului pentru Stabilitate Financiară.

În condițiile în care, la 24 noiembrie 2015, Comisia Europeană a înaintat propunerea legislativă privind înființarea Sistemului european de asigurare a depozitelor (SEAD), care ar urma să intre în vigoare la 30 iunie 2017, în cursul anului 2016 au avut loc ample dezbateri privind necesitatea, oportunitatea și posibilă structură ale acestui al treilea pilon al Uniunii Bancare.

În România, intrarea în vigoare în anul 2015 a Legii nr. 312/2015 privind redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții a marcat finalizarea transpunerii în legislația națională a Directivei 2014/59/UE de instituire a unui cadru pentru redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții (Directiva BRR). În acest cadru legislativ au fost puse bazele activității de rezoluție în Banca Națională a României, prin înființarea unui departament dedicat. În exercitarea atribuțiilor care îi revin în acest domeniu, BNR a participat în cursul anului 2016 la reuniuni ale Comitetului de rezoluție al Autorității Bancare Europene (ABE) și a desemnat membri permanenți pentru structuri și substructuri ale ABE, precum: grupul de lucru privind finanțarea rezoluției și grupul de lucru pentru elaborarea proiectului de standard tehnic de reglementare (RTS) privind criteriile de evaluare a eligibilității instituțiilor pentru obligații simplificate.

De asemenea, în anul 2016 BNR a participat la Colegii de rezoluție guvernate de Comitetul unic de rezoluție, precum și la un Colegiu de rezoluție guvernat de o autoritate de rezoluție dintr-un alt stat membru, constituite în vederea adoptării deciziilor comune asupra planurilor de rezoluție la nivel de grup.

Potrivit atribuțiilor care îi revin conform prevederilor Legii nr. 312/2015, Banca Națională a României este autoritate de rezoluție, la nivel individual, pentru instituțiile de credit, persoane juridice române, precum și pentru sucursalele din România ale instituțiilor de credit din state terțe (state non-UE) și autoritate de rezoluție la nivel de grup în cazul în care este și autoritate competentă responsabilă cu realizarea supravegherii pe bază consolidată a unui grup a cărui companie-mamă este o instituție de credit sau care, în cazul în care compania-mamă este o societate financiară *holding* sau o societate *holding* mixtă, include și o instituție de credit. În această calitate, banca centrală a elaborat planurile de rezoluție sau, după caz, setul de cerințe simplificate pentru instituțiile de credit aflate în aria sa de responsabilitate.

2016 a reprezentat primul an în care au fost stabilite și încasate contribuțiile la Fondul de rezoluție bancară, potrivit mecanismului reglementat prin Legea nr. 312/2015 și Regulamentul delegat (UE) 2015/63 al Comisiei din 21 octombrie 2014 de completare a Directivei 2014/59/UE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește contribuțiile *ex ante* la mecanismele de finanțare a rezoluției, astfel cum a fost acesta corectat prin Regulamentul delegat (UE) 2016/1434 al Comisiei.

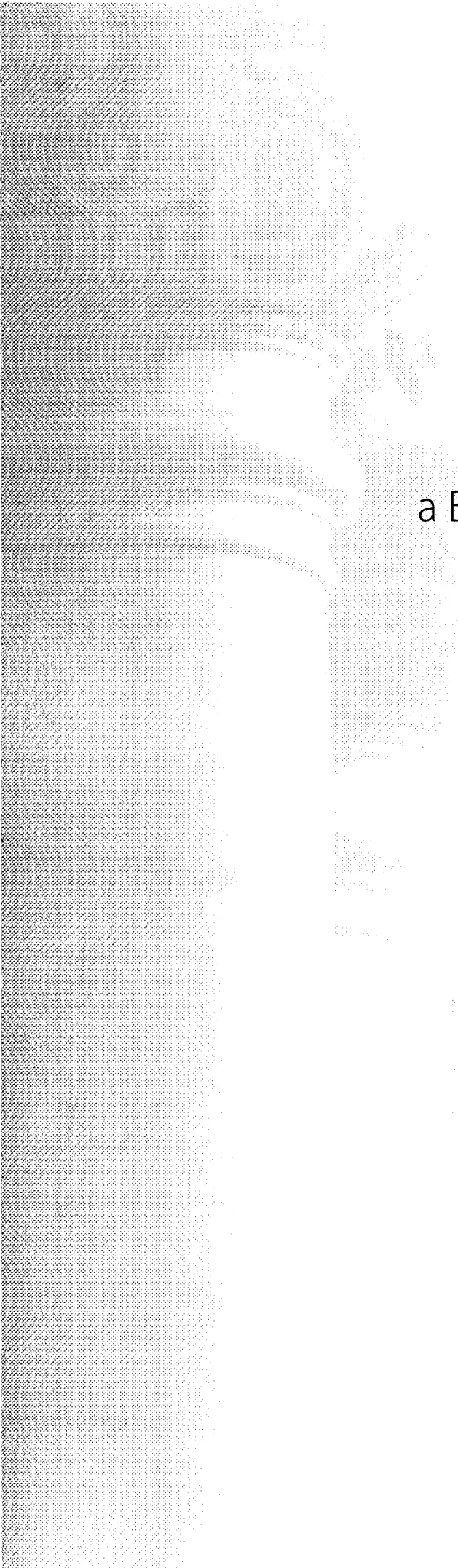
La nivel organizatoric, a fost elaborat cadrul procedural necesar optimizării derulării tuturor proceselor necesare planificării și, după caz, intervenției BNR în caz de rezoluție.

Totodată, în cursul anului 2016 au fost continuate eforturile de armonizare în ceea ce privește supravegherea instituțiilor de credit persoane juridice române prin participarea

României la o serie de grupuri de lucru constituite la nivelul Autorității Bancare Europene, autoritate care are ca obiectiv asigurarea unui nivel eficient și consecvent de reglementare și supraveghere prudențială în întregul sector bancar din cadrul Uniunii Europene.

În ceea ce privește responsabilitățile Băncii Naționale a României privind alinierea la noul cadru de reglementare și supraveghere european, s-a procedat la implementarea în legislația bancară românească și la aplicarea unor regulamente și ghiduri europene. De asemenea, în anul 2016 a fost continuată activitatea de supraveghere în colaborare cu autoritățile europene, respectiv Banca Centrală Europeană, căreia i-au fost atribuite prerogative în această materie prin intermediul echipelor comune de supraveghere (ECS), formate din membri ai BCE și ai autorității locale competente de supraveghere.

Totodată, în activitatea de supraveghere a grupurilor bancare transfrontaliere, Banca Națională a României cooperează cu celelalte autorități de supraveghere prin intermediul colegiilor de supraveghere, structuri care asigură atât o diseminare optimă a informațiilor, cât și adoptarea unor decizii comune cu privire la adecvarea capitalului și lichidității, precum și la planurile de redresare ale instituțiilor de credit.

Capitolul 12

Comunicarea externă
a Băncii Naționale a României

1. Relații publice

Activitatea de comunicare și relații publice desfășurată de Banca Națională a României în anul 2016 a urmărit informarea corectă și la timp a publicului larg, a specialiștilor, a altor instituții și a mass-media cu privire la măsurile și politicile adoptate pentru îndeplinirea atribuțiilor sale, în conformitate cu prevederile Legii nr. 312/2004 privind Statutul BNR.

Potrivit mandatului său și respectând principiul transparenței și al responsabilității instituționale, BNR oferă într-o manieră proactivă, atât în spațiul public, cât și în cadrul dialogului instituțional, informații rezultate din raportările și datele statistice de care instituția dispune conform cadrului legal în vigoare. Aceste date sunt completate de analize și evaluări proprii care au la bază o documentare solidă, expertiză și cunoașterea în profunzime a problematicii specifice domeniului său de activitate.

Contextul în care s-a desfășurat activitatea BNR, reflectat în mesajele publice transmise de oficialii băncii centrale pe parcursul anului 2016, a fost definit de evoluția economică internă, de conduita politicii fiscale și de venituri și de modificările legislației din domeniul financiar-bancar, dar și de evoluțiile la nivelul economiei mondiale, de riscurile legate de creșterea economică a zonei euro, problemele sistemului bancar european, *Brexit*-ul și incertitudinile referitoare la politicile monetare ale principalelor bănci centrale din lume în condițiile sporirii volatilității pe piețele financiare globale. Nu în ultimul rând, efortul de comunicare al oficialilor și specialiștilor băncii centrale a vizat oferirea unor explicații argumentate la o serie de acuzații nefondate, de natură să prejudicieze imaginea băncii centrale și să genereze confuzie în spațiul public, situație cu care BNR s-a confruntat în a doua jumătate a anului.

Un obiectiv prioritar al activității de comunicare și relații publice l-a constituit asigurarea unui nivel cât mai înalt al gradului de înțelegere în rândul publicului a deciziilor de politică monetară, a măsurilor menite să mențină stabilitatea prețurilor și pe cea financiară, a rolului și funcțiilor băncii centrale, într-un context intern și extern dificil, marcat de accentuarea incertitudinilor. În acest sens și înțelegând procesul de transparentizare în conformitate cu prevederile legale, cu interesul public și cu practica europeană a băncilor centrale, în ședința din 3 august 2016 Consiliul de administrație al BNR a decis să facă publice minutele ședințelor de politică monetară și veniturile realizate de membrii Consiliului de administrație al BNR.

Conform prevederilor statutare, BNR a oferit permanent informații și explicații detaliate privind activitatea și deciziile sale în cadrul *briefing*-urilor și conferințelor de presă dedicate măsurilor de politică monetară și prezentării rapoartelor

asupra inflației și asupra stabilității financiare. De asemenea, interviurile acordate mass-media, precum și participarea la dezbateri publice relevante au fost într-un număr crescut în anul 2016 – aproximativ 50 de astfel de prezențe publice.

Pe lângă mesajele dedicate activității curente, banca centrală a avut o prezență continuă în spațiul public pentru a oferi informații, analize, argumentări și clarificări pentru publicul larg, dar și pentru comunitatea bancară, academică, analiști financiari, jurnaliști, pe subiectele importante aflate pe agenda publică. O atenție deosebită a fost acordată contextului european: analiza consecințelor economice și geopolitice post *Brexit*, situația zonei euro, condițiile și consecințele posibilei treceri a României la moneda unică. De asemenea, oficialii și specialiștii băncii centrale au explicat în detaliu mecanismele și impactul previzionat al schimbărilor legislative în domeniul economico-financiar. Peste 20 de interviuri, conferințe și articole au abordat această temă în perioada februarie-aprilie 2016.

O parte considerabilă a mesajelor instituționale s-a concentrat pe explicații, clarificări și analize care să demonteze atacurile mediatice bazate pe acuzații nefondate și comentarii tendențioase legate de rezerva internațională a României, cu deosebire rezerva de aur, politica de salarizare a BNR, statutul băncii centrale, necesitatea și mecanismele de funcționare ale Comitetului Național de Supraveghere Macropreudențială, contractarea împrumutului FMI și politica monetară în perioada 2008-2015.

În acest sens, blogul *OpiniiBNR.ro* a fost utilizat pentru asigurarea prezenței cât mai rapide a vocii băncii centrale în spațiul public, articolele fiind simultan transmise către reprezentanții mass-media centrală și locală. Un aspect semnificativ îl constituie colaborarea direcțiilor de specialitate la efortul de transmitere a unor informații corecte. Rețeaua teritorială a BNR a reprezentat un mijloc important de diseminare a mesajelor în plan local.

În condițiile accentuării dezbaterilor publice vizând sectorul financiar-bancar, BNR a făcut demersuri pentru întărirea comunicării instituționale și revigorarea unor canale de comunicare standard, prin transmiterea către comisiile de specialitate ale Parlamentului României, Guvern, precum și către alte instituții publice a unor puncte de vedere și/sau clarificări referitoare la modificări ale cadrului legislativ din domeniul economico-financiar, precum și printr-un număr sporit de expuneri publice asociate ariei sale de activitate și unor tematici cu relevanță pentru banca centrală.

Manifestările devenite repere pentru activitatea de comunicare externă – *Colocviile juridice, Simpozionul de istorie și civilizație bancară, Seminarul regional pe probleme de stabilitate financiară* – au fost completate de aniversări precum *Un sfert de veac de la redeschiderea pieței valutare în România*, de seminare și conferințe precum *Seminar regional BNR-CE-FMI la nivel înalt privind rezoluția creditelor neperformante, Strategia de dezvoltare a României, regionalizare și convergența la euro*. Cele aproape 30 de manifestări s-au dovedit vectori importanți de transmitere a mesajelor băncii centrale, cu impact pozitiv asupra nivelului de informare corectă a publicului (Tabel 12.1).

Banca centrală a continuat deschiderea către public prin organizarea de vizite la sediile sale și la Muzeul BNR, facilitând astfel cunoașterea directă a aspectelor legate de istorie, tradiție, identitate, patrimoniu, numismatică și arhitectură bancară. De asemenea, BNR a participat în perioada 27-28 mai 2016 la expoziția *Banii tăi Expo 2016*, organizată de Bursa de Valori București, alături de parteneri instituționali implicați în sprijinirea educației financiare. Pe parcursul a două zile, cei aproximativ 1500 de vizitatori ai standului BNR au beneficiat de informații și prezentări oferite de reprezentanții băncii.

În perioada 7-21 noiembrie 2016 s-a inaugurat la Sucursala Regională București expoziția itinerantă „Leul românesc” care prezintă istoria banilor și elementele de siguranță ale monedei naționale. În anul 2017 expoziția este prezentată publicului la sucursalele regionale ale BNR din Cluj-Napoca, Timișoara și Iași.

În ceea ce privește abordarea relațiilor cu mass-media, pe parcursul anului 2016 BNR a transmis aproximativ 300 de comunicate de presă, cu preponderență despre deciziile în domeniul politicii monetare și al supravegherii macroprudențiale, evoluția unor indicatori statistici relevanți pentru sectorul bancar și economia națională în general.

De asemenea, BNR a răspuns unui număr de peste 190 de solicitări de informații și clarificări primite din partea jurnaliștilor, cele mai multe vizând indicatorii sistemului bancar, schimbările legislative în domeniul economico-financiar și politica de salarizare a BNR.

În anul 2016, reflectarea imaginii BNR în mass-media centrală și locală relevantă (presă scrisă, radio-TV și *online*) s-a concretizat în peste 13 000 de materiale evaluate. Analiza acestor materiale arată că aproape 70 la sută au avut o tonalitate echilibrată, tendință continuată din anii anteriori, în timp ce peste 20 la sută dintre materiale au avut tonalitate negativă, în creștere față de anul 2015.

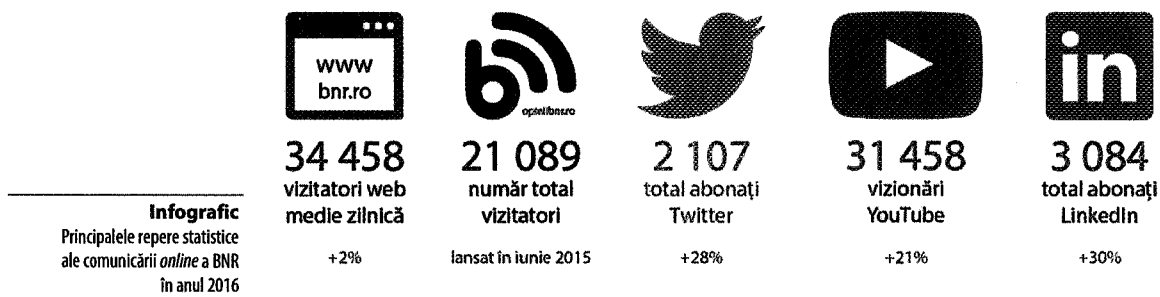
Cantitativ, în mediul *online* au fost publicate cele mai multe articole (6 335), reprezentând 48 la sută din total. Cea mai mare pondere a materialelor neutre a rezultat din presa scrisă, centrală și locală (75 la sută din total), în timp ce televiziunile au deținut cea mai mare pondere a aparițiilor cu tonalitate negativă.

Cele mai mediatizate teme au fost deciziile de politică monetară, evoluția politicilor de creditare, modificările legislației în domeniul financiar-bancar. Peste 70 la sută dintre articolele care au abordat Legea dării în plată au avut tonalitate echilibrată, 8 la sută pozitivă, iar 22 la sută tonalitate negativă din perspectiva băncii centrale. Deciziile de politică monetară au fost mediatizate constant pe tot parcursul anului, în 1 148 de materiale, preponderent într-o manieră neutră (83 la sută).

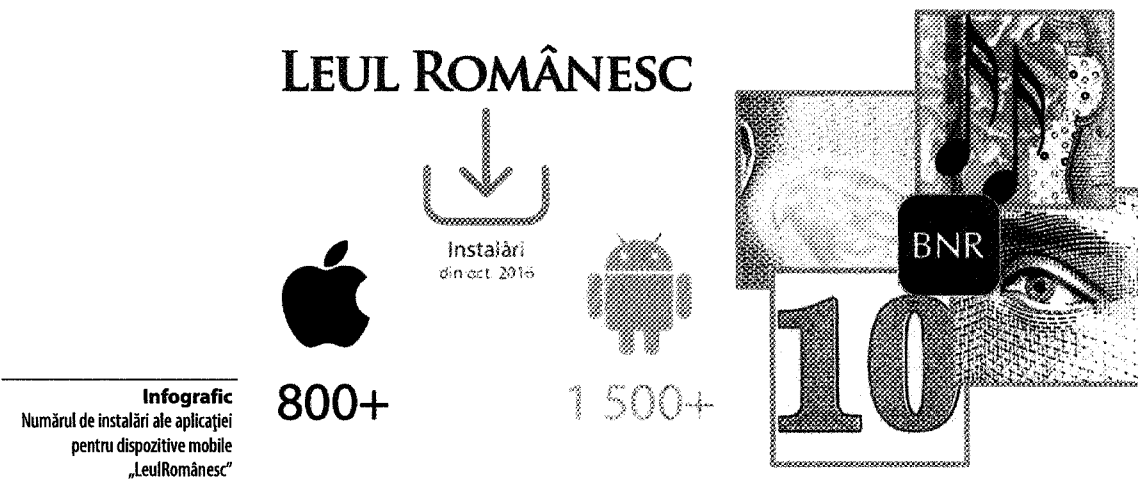
Imaginea BNR a fost cel mai puternic afectată negativ în trimestrul III 2016, în lunile iulie și august ponderea materialelor echilibrate scăzând sub 50 la sută, ca urmare a intensei mediatizări a acuzelor nefondate privind modul de administrare a rezervelor internaționale și maniera de implementare a politicii monetare în trecut.

Activitatea de comunicare *online* a BNR a vizat, pe parcursul anului 2016, dezvoltarea permanentă a unui portofoliu de tehnici și modalități de abordare a publicului larg, demers ce a inclus crearea, lansarea și adaptarea instrumentelor sale de comunicare potrivit evoluțiilor și tendințelor din mediul digital.

Website-ul BNR rămâne principalul instrument de comunicare al instituției, înregistrând un aflux mediu zilnic de peste 30 de mii de utilizatori: instituții financiare și bancare din țară și străinătate, antreprenori, cercetători, agenți multiplicatori din mass-media, publicul larg. Prin promptitudinea și calitatea serviciilor oferite, *website-ul* BNR contribuie la creșterea transparenței și la consolidarea prestigiului instituției și acționează ca mijloc de educare a publicului interesat.

Prioritățile anului 2016 au vizat dezvoltarea comunicării digitale, în special pe dispozitive mobile, pentru a face informațiile accesibile grupurilor de utilizatori din ce în ce mai numeroase și active pe aceste canale. Tendințele actuale arată o migrare progresivă a utilizatorilor de internet dinspre calculatoarele personale către dispozitive mobile tip telefoane inteligente și tablete. Banca Națională a României, urmând această tendință, oferă posibilitatea explorării conținutului *website-ului* cu ajutorul dispozitivelor mobile. În octombrie 2016, BNR a lansat prima aplicație de acest tip „LeulRomânesc”, având ca scop principal popularizarea elementelor de siguranță și de design ale bancnotelor în rândul publicului larg și în special în rândul publicului tânăr, care accesează cu ușurință resurse *online*. Aplicația a fost realizată în versiunile română și engleză, atât pentru dispozitive Apple, cât și Android, și s-a bucurat de un real succes (peste 2 300 de instalări în cele două magazine *online*).

Noile canale de comunicare social-media sunt utilizate din ce în ce mai intens de banca centrală nu doar pentru a informa în timp real publicul larg asupra deciziilor, activităților și inițiativelor băncii centrale, ci și pentru a permite colectarea de *feedback* din partea publicului, prin interacțiune directă, nemijlocită, între instituție și utilizator.

BNR este prezentă pe platformele [Twitter](#), [YouTube](#), [LinkedIn](#) și pe blogul propriu [OpiniiBNR](#) destinat publicării unor articole pe teme economice și financiare. În întâmpinarea noilor tendințe, eforturile s-au concentrat recent pe adaptarea manierei de comunicare la specificul platformelor social-media, prin transpunerea limbajului tehnic și simplificarea acestuia, introducerea elementelor vizuale și multimedia, adoptarea materialelor sintetice, intuitive, pentru evidențierea principalelor evoluții sau informații (infografice, pliante, *bannere*).

Publicațiile BNR

Portofoliul de publicații al Băncii Naționale a României a rămas neschimbat în anul 2016, acestea continuând să reprezinte unul dintre principalele instrumente de comunicare prin care sunt puse la dispoziția specialiștilor din domeniul financiar-bancar și publicului larg o gamă diversificată de informații, disponibile în mai multe formate de accesare (tipărit, pdf și, respectiv, epub).

BNR publică o gamă extinsă de rapoarte cu periodicități diferite: (i) *Raportul anual* în care sunt analizate în detaliu contextul internațional și evoluțiile macroeconomice interne, precum și activitățile desfășurate de banca centrală în anul anterior; (ii) *Raportul asupra stabilității financiare*, a cărui frecvență de apariție a devenit, din 2016, semestrială pentru a reflecta adecvat și în timp util provocările pe plan intern la adresa stabilității financiare, dar și evoluțiile rapide pe plan european privind reglementările prudențiale; (iii) *Raportul asupra inflației*, care prezintă pe larg cadrul de analiză și, implicit, fundamentele deciziilor de politică monetară; (iv) publicațiile destinate sectorului extern, respectiv *Balanța de plăți și poziția investițională internațională a României – Raport anual* și *Investițiile străine directe*, de asemenea cu frecvență anuală; (v) *Conturile naționale financiare*; (vi) *Central Bank Journal of Law and Finance*, care reunește articole științifice din domeniul juridic și financiar în limba engleză; (vii) *Buletinul lunar*, care include o analiză sintetică a principalelor evoluții economice și de politică monetară din intervalul de referință, o secțiunea statistică detaliată și, semestrial, un articol de fond pe teme economice relevante; (viii) sondajele periodice realizate de BNR – *Sondaj privind accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România și capacitatea acestora de a face față unor condiții financiare nefavorabile* și *Sondaj privind creditarea companiilor nefinanciare și a populației*.

Similar anilor anteriori, rezultatele activității de cercetare desfășurate de BNR au fost publicate în seriile *Caiete de studii* și, respectiv, *Occasional Papers*, în cadrul cărora au apărut în 2016 și primele luni din 2017 un număr de 5 lucrări în limba română și 8 în limba engleză (4 dintre acestea fiind versiuni în limba engleză ale lucrărilor din cadrul seriei *Caiete de studii*). Temele abordate sunt descrise succint în Capitolul 13 – Statistică și cercetare economică.

Activitatea de informare publică

Desfășurarea activității de informare publică este circumscrisă obligațiilor legale instituite de Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public, precum și celor stabilite prin Ordonanța Guvernului nr. 27/2002 privind reglementarea activității de soluționare a petițiilor, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 233/2002.

Comunicarea externă a BNR pe componenta informării publice directe a persoanelor este realizată printr-un mix de instrumente, structurate pe mai multe segmente de activitate, respectiv:

- soluționarea cererilor formulate în scris în temeiul dreptului de acces la informațiile de interes public care privesc sau rezultă din activitatea BNR, prin furnizarea răspunsurilor în formă letrică;
- asigurarea cadrului instituțional de recepționare și soluționare a petițiilor, în scopul transmiterii răspunsurilor la petițiile scrise, adresate BNR;
- punerea la dispoziția petenților a informațiilor solicitate telefonic și verbal la Punctul de informare-documentare.

Statistica petițiilor și a interogărilor adresate de public în baza dreptului de acces la informații de natură publică, pe parcursul anului 2016, evidențiază înregistrarea și soluționarea a circa 2 800 de solicitări scrise, recepționate prin poștă, fax sau poștă electronică, atât la nivelul centralei BNR (aproximativ 1 950 de solicitări), cât și al structurilor teritoriale (circa 850 de solicitări), din care:

- 97 de cereri au fost formulate cu invocarea prevederilor Legii nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public, dintre care 18 au fost recepționate din partea reprezentanților mass-media. Soluționarea acestora a fost gestionată cu respectarea dispozițiilor legale pe care s-au întemeiat, în sensul furnizării de informații pentru 62 dintre acestea, al retratării ca petiții a 26 dintre cereri, în contextul în care informațiile vizate de solicitanți nu erau cuprinse în sfera de reglementare a legii expres invocate, oferindu-se clarificările relevante. Pentru restul de 9 solicitări s-au transmis, conform legii, rezoluții de respingere, motivate de faptul că în cazul a 4 cereri informațiile solicitate se încadrau în categoria celor exceptate de legiuitor de la liberul acces la informații al cetățenilor, în timp ce pentru 5 dintre cereri informațiile în cauză nu erau disponibile în evidențele BNR;
- aproximativ 2 700 de cereri și sesizări scrise au fost evaluate din perspectiva prevederilor Ordonanței Guvernului nr. 27/2002 privind reglementarea activității de soluționare a petițiilor, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 233/2002 și, prin urmare, în procesul soluționării au fost elaborate și transmise răspunsuri în formă letrică sau electronică pentru circa 2 500 de petiții, restul fiind clasate conform prevederilor legale incidente, întrucât fie erau anonime sau lipseau datele de identificare a petiționarilor, fie constituiau reveniri asupra unei corespondențe anterior soluționate.

De asemenea, în anul 2016, s-au asigurat preluarea și rezolvarea unui număr de peste 1 650 de solicitări verbale adresate atât telefonic (circa 1 300 de solicitări), cât și direct reprezentanților instituției în cadrul Punctului de informare-documentare (peste 350 de solicitări).

Principalele teme care au făcut obiectul petițiilor înregistrate în anul 2016 la nivelul centralei BNR au rămas, în linii generale, neschimbate față de anul anterior. Acestea au vizat, în principal, următoarele domenii de interes:

- sesizări, reclamații sau aprecieri privind activitatea unor instituții de credit, a unor instituții financiare nebankare și relațiile acestora cu clienții, inclusiv din perspectiva situației creditelor denumite în franci elvețieni;
- interpretări ale cadrului legislativ emis și/sau administrat de BNR;
- solicitări privind evaluarea legalității cesionării unor credite de către instituții bancare;
- evoluția cursului de schimb al monedei naționale în raport cu diverse valute cotate/necotate;
- cereri de preschimbare a bancnotelor uzate/deteriorate ori a celor a căror putere circulatorie a încetat, dintre care un număr semnificativ primite din partea unor cetățeni străini;
- nivelul diferitelor categorii de dobânzi practicate de banca centrală în relație cu entitățile din sfera sa de reglementare și supraveghere sau calculate în formă agregată pe baza raportărilor transmise băncii centrale;
- informații privind atribuțiile și activitățile specifice băncii centrale, publicațiile instituției și sistemul bancar în general.

Expunerea în detaliu a activității specifice de informare publică, realizată din perspectiva volumului lucrărilor, a procesului de soluționare și a evidențierii principalelor tematici de interes pentru petenți, este asigurată prin intermediul Raportului privind accesul la informațiile de interes public și activitatea de soluționare a petițiilor pentru anul 2016, elaborat anual cu respectarea structurii prevăzute de cadrul legal aplicabil și publicat pe *website*-ul BNR în cadrul secțiunii dedicate domeniului (<http://www.bnr.ro/Informare-publica-7672.aspx>).

2. Educație financiară

BNR a continuat în anul 2016 activitățile de sprijinire a educației financiare în baza Protocolului de colaborare cu Ministerul Educației Naționale și a parteneriatelor cu universitățile cu profil economic, precum și cu instituții și organizații care promovează educația financiară la nivel național și internațional. Acțiunile derulate în cadrul proiectelor „Să vorbim despre bani și bănci”, „BNR – Zilele porților deschise pentru studenții economiști” și „Academica BNR” s-au adresat unui număr de aproximativ 40 000 de

elevi, studenți și cadre didactice din unități de învățământ din întreaga țară. Similar anilor anteriori, participanții au asistat la prezentări și sesiuni interactive și au beneficiat de materiale educaționale suport și de informare referitoare la activitățile specifice băncii centrale, precum și la noțiuni fundamentale din domeniul financiar-bancar.

Activitățile educaționale s-au derulat pe tot parcursul anului, cu intensificarea acestora în „Săptămâna globală a banilor” (în parteneriat cu organizația *Child and Youth Finance International*) și „Școala altfel: Să știi mai multe, să fii mai bun”. Cele două programe au atras aproximativ 20 800 de participanți din ciclul primar, gimnazial și liceal, un număr dublu față de anul anterior, o mare parte dintre aceștia provenind din mediul rural. Activitățile, organizate în principal de sucursalele și agențiile BNR, au avut loc în teritoriu și au constat în expuneri și proiecții video referitoare la activitatea, funcțiile și istoria băncii centrale, istoria banilor și a monedei naționale, explicarea unor noțiuni de bază economico-financiare (credit, depozit, inflație), precum și în vizionarea unor filme educaționale, cu accent pe monedele și bancnotele aflate în circulație și pe elementele de siguranță ale acestora.

În premieră, echipe mixte formate din reprezentanți ai Asociației Analistilor Financieri Certificați din România (CFA Society Romania) și ai BNR au susținut prezentări pe teme financiar-bancare de actualitate în unități de învățământ din zonele limitrofe capitalei. În același timp, au continuat vizitele la sediul central și unitățile teritoriale ale BNR, inclusiv la centrele de procesare a banilor și la expoziția permanentă ale Muzeului BNR.

Continuând tradiția participării la programul educațional național „Școala altfel”, Muzeul BNR a fost gazdă pentru un număr de 2 000 de elevi și cadre didactice, care au avut astfel prilejul să cunoască aspecte relevante ale istoriei băncii centrale, precum și ale trecutului monetar românesc, admirând valoroasele colecții numismatice expuse.

Toți participanții la programele educaționale și-au exprimat interesul pentru continuarea acestor inițiative.

În perioada 27-29 iunie 2016, BNR, în parteneriat cu Ministerul Educației Naționale și Autoritatea de Supraveghere Financiară, a fost gazda Conferinței internaționale anuale a organizației *Child and Youth Finance International*. La acest eveniment au participat invitați din peste 50 de țări, printre care oficiali ai băncilor centrale și ai sectorului guvernamental, reprezentanți din comunitatea academică, fundații și asociații profesionale, tineri din țară și străinătate, participanți la programele educaționale și de incluziune financiară. Dezbaterile din cadrul reuniunii s-au axat pe subiecte precum importanța strategiilor naționale în creșterea nivelului de educație economică și financiară, diseminarea bunelor practici, atragerea tinerei generații în definirea planurilor strategice, promovarea programelor și educației instituționalizate.

Pe segmentul învățământului universitar, BNR a găzduit cea de-a XII-a ediție a Școlii internaționale de vară a ASE – *Bucharest Summer University 2016*, în cadrul căreia lectori și oficiali ai BNR au dialogat cu aproximativ 60 de studenți români și străini din peste 30 de țări, precum și conferința internațională *STRATEGICA*, cu tema „Valori, politici și management public în Uniunea Europeană”, în colaborare cu SNSPA, care a reunit aproximativ 100 de cercetători din 25 de țări.

Proiectul „Academica BNR” și-a propus în anul 2016, prin întâlnirile organizate, atât dezbaterile unor teme de interes din domeniul economic și financiar-bancar, cât și identificarea, alături de rectorii universităților partenere și reprezentanții Academiei Române, a unui nou format al activităților derulate sub egida acestui proiect.

În anul 2016, Arhiva BNR a continuat activitățile de preluare și arhivare a documentelor create și primite de structurile din BNR, precum și pe cele de conservare, prelucrare și valorificare a arhivei istorice a instituției. Astfel: (i) a început prelucrarea digitală și analogică a documentelor din fondul „Serviciul administrativ”; (ii) a fost desfășurată activitatea de selecționare a documentelor ale căror termene de păstrare au expirat.

Valorificarea documentelor a avut loc prin intermediul sălii de studiu a Arhivei BNR și prin prezentarea rezultatelor cercetărilor în cadrul manifestărilor științifice pe teme de istorie economică și financiar-bancară, organizate atât în cadrul instituției, cât și pe plan național și internațional. În acest sens, a fost acordată asistență de specialitate cercetătorilor români și străini, care s-au documentat la sala de studiu a Arhivei BNR pentru elaborarea unor studii referitoare la: istoria monetară a României (Legea din 1867, tipărirea biletelor de 10, 25 și 50 de bani de către Ministerul de Finanțe, reformele monetare din 1947 și 1952), istoria Băncii Naționale a României (relațiile cu guvernul în perioada 1880-1900, problema tezaurului de la Moscova, evoluția sucursalei Brăila, arhitectura în perioada interbelică, producția, prelucrarea, circulația, verificarea și marcarea metalelor prețioase), personalități din istoria economico-financiară a României (Iorgu Steriu, Ion Lapedatu, Ilie Mecu), istoria României în anii celui de-Al Doilea Război Mondial și ai epocii comuniste (susținerea efortului de război de către populația civilă, situația evreilor în perioada 1941-1944, fundamentele industrializării socialiste, relația acestui proces cu urbanizarea și transformări sociale, datoria publică în epoca comunistă, relațiile economice româno-sovietice în anii 1945-1965).

Similar anilor anteriori, în cadrul BNR a fost organizată cea de-a XXIV-a ediție a *Simpozionului de istorie și civilizație bancară „Cristian Popișteanu”*, cu tema „Banca Națională a României și Primul Război Mondial”, precum și cea de-a XI-a conferință anuală a South Eastern European Monetary History Network (SEEMHN), cu tema „Gaps and Economic Crises in South-East Europe: Present and Past”. Lucrări întocmite pe baza informațiilor oferite de Arhiva BNR au fost prezentate la conferința *Polonia și România în Europa Centrală în secolele XX și XXI*, organizată de Universitatea Jagiellonă din Cracovia, în cadrul secțiunii de istorie bancară a Congresului Național al Istoricilor Români, organizat de Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca și în cadrul sesiunii științifice „Sibiul – centru al cercetărilor umaniste”, organizată de Institutul de Cercetări Socio-Umane din Sibiu.

Valorificarea fondului documentar al BNR s-a materializat în: (i) lucrări de istorie instituțională și națională publicate în revista *Magazin Istoric* sau în volumele manifestărilor științifice (*Funcționari BNR în timpul Primului Război Mondial – Jurnalul de front al lui Ștefan Constantinescu, Viață cotidiană, bani și comerț în Bucureștiul ocupat, Colecțiile filatelice din România între Moscova și Berlin în anii Primului Război Mondial, Relațiile Băncii Naționale a României cu Bank Polski în perioada interbelică, Odiseea aurului polonez în România (1939-1947), România și Polonia – cooperare și rivalități în CAER, Lichidarea băncilor: legislație, instituții, mecanisme (1947-1953), Tezaurul Băncii Naționale a României în anii 1944-1947*); (ii) prezentarea importanței conservării documentelor, a modului de organizare a depozitelor Arhivei generale și a datelor semnificative din istoria băncii centrale studenților arhiviști și angajaților participanți la seminariile *in-house*; (iii) suport informațional pentru elaborarea textelor de prezentare aferente emisiunilor numismatice ale Băncii Naționale a României.

Pentru a aduce în atenția publicului un moment important din istoria națională și instituțională, în anul 2016 a fost deschis Muzeul Tezaurului BNR de la Tismana, numărul vizitatorilor atingând cifra de 10 000 în mai puțin de o jumătate de an.

În cursul anului 2016, Muzeul Băncii Naționale a României a fost vizitat de 20 000 de persoane, creșterea numărului de vizitatori fiind rezultatul unei permanente înnoiri a ofertei culturale, dar și al diversificării tipurilor de activități desfășurate în cadrul muzeului – organizarea de noi expoziții și participarea în cadrul unor programe educaționale naționale.

Evenimentul principal găzduit de Muzeul BNR în cursul anului 2016 l-a reprezentat expunerea operei lui Constantin Brâncuși *Cumințenia Pământului*, în perioada 15 iunie – 1 noiembrie, în cadrul unei expoziții temporare. În această perioadă, peste 13 000 de persoane au vizitat muzeul și au admirat opera brâncușiană în decorul fastuos al Sălii de Marmură din Palatul vechi al Băncii Naționale a României.

Oferta culturală a muzeului s-a diversificat în anul 2016 prin reamenajarea unei secțiuni a expoziției permanente. Bogatul patrimoniu numismatic al muzeului este valorificat prin etalarea a peste 3 000 de piese de o deosebită valoare istorică și artistică, multe dintre ele neexpuse până la acel moment. Într-o prezentare modernă și atractivă, vizitatorii pot admira tezaure monetare și fragmente de tezaure antice, medievale și moderne, dar și monede și medalii românești care constituie superlative ale istoriei monetare românești. De asemenea, prin reamenajarea caselor de bani încastate în stâlpii ce străjuiesc Sala de Marmură, vizitatorii descoperă emisiunile jubiliare românești din aur, emise în prima jumătate a secolului trecut.

Prezentarea Muzeului BNR pe *website*-ul instituției a fost reproiectată și dezvoltată, informațiile publicate urmărind să popularizeze aspecte inedite sau mai puțin cunoscute referitoare la istoria monedei naționale și rolul băncii centrale în dezvoltarea statului român modern, dar și să stimuleze curiozitatea vizitatorului

pentru proiectele și tematicile culturale propuse. De asemenea, în sprijinul promovării Muzeului BNR și a colecțiilor sale, a fost publicată o nouă broșură de prezentare, realizată în condiții grafice deosebite și cu un conținut actualizat.

Ca urmare a interesului pe care proiectele derulate de Muzeul BNR l-au generat, activitatea sa a fost ilustrată pe parcursul anului 2016 prin numeroase articole de presă, reportaje și documentare filmate, reflectate în mass-media națională.

Valorificarea științifică a patrimoniului muzeal s-a materializat și prin comunicări și studii ale specialiștilor în cadrul unor conferințe și comunicări științifice, precum *Monede de aur provenind dintr-un tezaur descoperit la Mihăiești (județul Suceava)* în cadrul celui de-al XVI-lea *Simpozion de numismatică*, organizat la Chișinău, sau *"The Gold Coins with the Effigy of King Ferdinand I"*, studiu publicat în volumul *Moesica et Christiana: Studies in Honour of Professor Alexandru Barnea*.

Activitatea Bibliotecii Băncii Naționale a României a continuat și în anul 2016 să fie orientată cu predilecție spre eficientizarea procesului de informare și documentare a personalului BNR. Pornind de la această premisă, de-a lungul întregului an, fondul de carte a fost îmbogățit, prin achiziții și donații, cu lucrări din literatura de specialitate română și străină (în special în limba engleză) din domeniul economic și financiar-bancar.

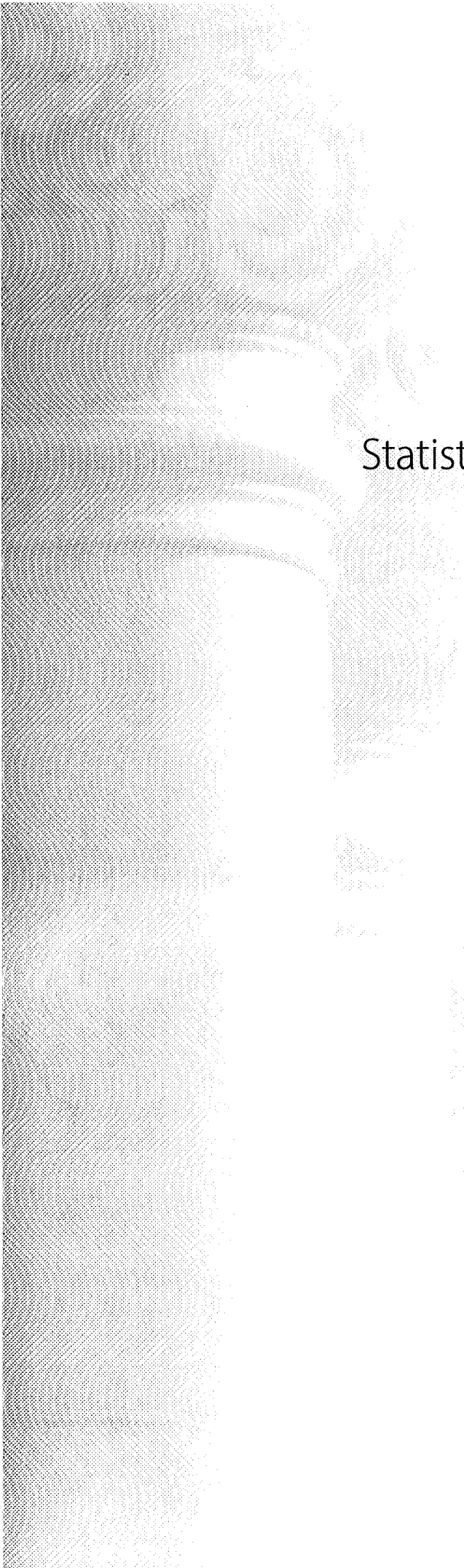
Concomitent a fost continuată activitatea de înregistrare a fondului de carte în catalogul *online*, astfel încât la sfârșitul anului 2016 erau înregistrate 26 839 descrieri bibliografice, incluzând monografii, publicații seriale și studii din volume colective. Catalogul *online* din rețeaua intranet a facilitat accesul personalului BNR la înregistrările bibliografice ale bibliotecii, ceea ce s-a reflectat în creșterea volumului de cărți împrumutate cu 14,25 la sută față de anul 2015.

Evoluția Bibliotecii BNR în contextul istoriei instituției a fost subiectul unei serii de prezentări în cadrul proiectului „Zilele porților deschise pentru studenții economiști” și al seminariilor *in-house* susținute de personalul de specialitate din cadrul Bibliotecii.

În cursul anului 2016 a fost coeditat volumul *Moesica et Christiana: Studies in Honour of Professor Alexandru Barnea*, în care a fost publicat studiul „Autour des palais de la Banque Nationale de la Roumanie: l'histoire d'une partie de Bucarest”. De asemenea, a fost finalizată o amplă activitate de documentare științifică în cele mai importante arhive și biblioteci din București, în vederea realizării volumului 5 din seria *Bancnotele României*, dedicat emisiunii biletelor ipotecare.

Tabel 12.1. Evenimente pe teme monetare, bancare și financiare organizate de Banca Națională a României în anul 2016

Data organizării	Denumirea evenimentului	Co-organizatori
8 februarie 2016	Conferințe de presă pentru prezentarea Raportului asupra inflației	
9 mai 2016		
8 august 2016		
8 noiembrie 2016		
7 aprilie 2016	Conferințe de presă pentru prezentarea Raportului asupra stabilității financiare	
13 decembrie 2016		
25 februarie 2016	Conferință cu tema <i>Un sfert de veac de la redeschiderea pieței valutare în România</i>	
15-16 martie 2016	Conferința <i>Strategia de dezvoltare a României, regionalizare și convergența la euro</i>	Profit.ro
3 aprilie 2016	Simpozion aniversar – 150 de ani de la înființarea Academiei Române	Academia Română
6 aprilie 2016	Simpozionul anual de istorie și civilizație bancară „Cristian Popișteanu”, ediția a XXIV-a – Banca Națională	Fundația Culturală „Magazin Istoric”
26-27 aprilie 2016	Conferința <i>How can the EU generate a virtuous circle in the Black Sea Region – the case of food and energy security</i>	European League for Economic Cooperation
9 mai 2016	Conferința FMI dedicată prezentării Raportului <i>Regional economic issues</i>	Fondul Monetar Internațional
20 mai 2016	Conferința <i>Economic Perspectives for Europe: Challenges and Opportunities</i> susținută de Ewald Nowotny, guvernatorul Băncii Naționale a Austriei	Banca Națională a României
10-11 iunie 2016	Conferința internațională <i>Financial innovation, consumer protection and financial stability in emerging markets</i>	Autoritatea de Supraveghere Financiară
15 iunie 2016	Seminar regional BNR-CE-FMI privind rezoluția creditelor neperformante	Comisia Europeană și Fondul Monetar Internațional
27-29 iunie 2016	Summitul mondial și lansarea Strategiei CYFI 2016-2020 pentru educație financiară	Child and Youth Finance International
25-26 iulie 2016	Simpozionul „Odiseea aurului BNR. Tismana 1944-1947” și ceremonia deschiderii oficiale a Muzeului Aurului BNR de la Mănăstirea Tismana	
1-4 septembrie 2016	„Academica BNR” – Forum-dezbateri pe tema proiectelor de educație financiară	Academia Română, Ministerul Educației Naționale, Consiliul Național al Rectoților
19 octombrie 2016	Eveniment aniversar – 25 ani de la înființarea Asociației Române a Băncilor	Asociația Română a Băncilor
20-22 octombrie 2016	„Strategica” – <i>Opportunities and Risks in the Contemporary Business Environment</i>	Școala Națională de Studii Politice și Administrative
20-21 octombrie 2016	Seminarul regional anual pe tema stabilității financiare <i>Macro-stability: Central Banks in Uncharted Territories</i>	Fondul Monetar Internațional
14 noiembrie 2016	Conferință cu tema <i>20 de ani de carduri în România</i>	Nocash
15 noiembrie 2016	Conferință națională a Asociației analiștilor financiari-bancari din România – <i>Echilibrul intern în contextul tensiunilor geo-politice</i>	Asociația Analistilor Financiari-Bancari din România
16 noiembrie 2016	Dezbaterea <i>România și aderarea la zona euro. Riscuri și oportunități</i>	Institutul European din România și Societatea Română de Economie – SOREC
23-27 noiembrie 2016	Seminar internațional <i>European Union-Finance and Banking Lectures</i>	Alpha Bank, ARB
14-16 decembrie 2016	Manifestări dedicate Centenarului Primului Război Mondial și al Marii Uniri la Iași	Guvernul României

Capitolul 13

Statistică și cercetare economică

1. Activitatea statistică

În anul 2016 au continuat și s-au dezvoltat, în concordanță cu cerințele Băncii Centrale Europene și ale Eurostat, statisticile monetare, financiare și cele ale sectorului extern, acestea fiind utilizate de către Banca Națională a României în elaborarea analizelor de politică monetară și de stabilitate financiară, precum și în activitatea de cercetare economică.

Gama statisticilor elaborate de banca centrală a fost îmbogățită cu statistica societăților de asigurare. Astfel, BNR colectează informații statistice referitoare la activele și pasivele societăților de asigurare, acestea fiind necesare pentru îndeplinirea cerințelor de raportare statistică la BCE și pentru compilarea conturilor naționale financiare aferente acestui sector instituțional.

Totodată, în conformitate cu recomandările europene de colectare a datelor privind statisticile sectorului extern direct de la operatorii economici, BNR a renunțat la sistemul de colectare a informațiilor necesare compilării statisticilor externe indirect, prin intermediul instituțiilor de credit, implementând cercetarea statistică trimestrială IFRN – Informații financiare în relația cu nerezidenții, începând cu primul trimestru al anului 2016. Datele sunt raportate în format electronic prin sistemul informatic RAPDIR, iar rezultatele sunt utilizate la compilarea statisticilor privind balanța de plăți, poziția investițională internațională și datoria externă.

De asemenea, dezvoltarea în continuare a statisticilor elaborate de BNR are în vedere abordarea pe termen mediu și lung a BCE în domeniul statistic, care constă în dezvoltarea de baze granulare referitoare la elementele de activ din bilanțurile instituțiilor financiare. Dintre acestea, există deja în derulare proiecte importante în contextul Mecanismului unic de supraveghere, precum: RIAD – *Register of Institutions and Affiliates Database* și AnaCredit – baza de date granulare pentru colectarea informațiilor de credit și risc de credit.

Tot în anul 2016 a fost actualizată și legislația referitoare la raportările statistice către Banca Națională a României. Astfel, în luna octombrie 2016 a fost publicat în Monitorul Oficial al României Regulamentul BNR nr. 6/2016 pentru modificarea Regulamentului Băncii Naționale a României nr. 4/2014 privind raportarea de date și informații statistice la Banca Națională a României. Modificările au fost necesare pentru: (i) alinierea la cadrul legislativ european, respectiv la prevederile Regulamentului (CE) nr. 924/2009 privind plățile transfrontaliere în Comunitate și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 2560/2001, cu modificările și completările ulterioare, prin care se elimină obligația instituțiilor de credit de a raporta, în scopul elaborării statisticilor balanței de plăți, tranzacțiile externe derulate de clienții acestora; (ii) actualizarea prevederilor cu privire la operațiunile în nume și cont

propriu raportate de instituțiile de credit, necesare compilării statisticilor balanței de plăți și poziției investiționale internaționale în conformitate cu metodologiile internaționale.

2. Cercetarea economică

Activitatea de cercetare economică din cadrul Băncii Naționale a României se concentrează asupra temelor cu caracter aplicativ, rolul principal al acestora fiind de fundamentare a procesului decizional. În cursul anului 2016, prioritățile au fost din domeniul analizei monetare, al modelării macroeconomice, al stabilității financiare și al economiei reale.

2.1. Politică monetară

Analiza monetară a constituit și în 2016 una dintre preocupările majore ale activității de cercetare. O direcție de continuare a studiilor în acest domeniu a reprezentat-o încercarea de estimare a nivelului de echilibru al creditului acordat sectorului privat, prin utilizarea unei game variate de metode și proceduri econometrice, incluzând identificarea componentei de trend și, implicit, a *gap*-ului creditului acordat sectorului privat și exerciții de estimare în afara eșantionului pornind de la modele tip panel, precum și construirea unui model de dezechilibru. Abordarea a avut în vedere surmontarea dificultăților specifice acestui demers la nivelul economiilor emergente – decurgând în principal din întinderea redusă a seriilor de date și din frecvențele schimbări structurale pe care acestea le-au suferit –, precum și identificarea unui nivel de echilibru al creditului compatibil cu fundamentele macroeconomice, alături de cel pur statistic dat de componenta de trend.

O altă direcție de cercetare a vizat adâncirea analizelor anterioare referitoare la evoluția creditului, prin încercarea de identificare și evidențiere a influenței diferitelor tipuri de șocuri asociate dinamicii acestuia (în principal, caracteristice ofertei și cererii de credite) asupra activității economice. S-au estimat în acest scop modele vectoriale autoregresive de tip *Bayesian*, atât cu parametrii ficși, cât și cu parametri variabili în timp și volatilitate stohastică, șocurile fiind identificate prin impunerea de restricții de semn asupra răspunsurilor variabilelor, în linie cu teoria economică. Rezultatele obținute au relevat faptul că șocurile provenind din activitatea de creditare au avut o contribuție relativ limitată la fluctuațiile economiei domestice.

Preocupările de studiu au vizat inclusiv teme relevante din perspectiva contextului economic internațional, precum interacțiunile complexe dintre ciclul economic și ciclul financiar și problematica prevalenței ratelor extrem de joase ale dobânzii. Punctul de pornire al analizelor îl reprezintă fragilitatea revenirii postcriză a economiei globale, în contextul acțiunii ciclului financiar, dar și al unor factori structurali (tendențele demografice, ritmul avansului tehnologic, distribuția veniturilor). Tratarea acestor subiecte prezintă interes și pentru economiile emergente, a căror atractivitate pentru fluxurile speculative în căutare de randamentele ridicate comportă riscuri în funcție de maniera de derulare a procesului de normalizare a politicii monetare în

economiile avansate. Rezultatele acestor demersuri de cercetare au fost lucrările "Domestic cycles, financial cycles and policies. What has gone wrong?" și "An Age of Ultra-low Interest Rates?", publicate în colecția Occasional Papers.

2.2. Modelare macroeconomică

O direcție de cercetare a avut în vedere surprinderea mecanismului de transmisie a stimulilor fiscali (pe categorii de venituri și cheltuieli bugetare) asupra subcomponentelor cererii agregate, cum ar fi consumul individual efectiv al gospodăriilor populației și formarea brută de capital fix. În acest sens au fost folosite modele vectoriale autoregresive estimate prin tehnici *bayesiene*, care permit eliminarea problemei supraparametrizării și, astfel, diminuarea incertitudinii cu privire la parametrii estimați. Rezultatele au indicat un impact relativ redus al măsurilor fiscale discreționare asupra componentelor cererii agregate atât pe partea de cheltuieli, cât și de venituri bugetare¹, cheltuielile publice cu salariile fiind unul dintre cele mai puternice instrumente de stimulare a consumului prin intermediul creșterii venitului disponibil real al gospodăriilor populației.

În condițiile majorărilor semnificative ale salariilor de pe parcursul ultimilor ani, atât a celor din sectorul public, cu impact inclusiv asupra celor din sectorul privat prin efecte de demonstrație, cât și ale celui minim brut pe economie, o temă distinctă a constituit-o evaluarea impactului dinamicii salariului mediu brut asupra ratei inflației. În vederea testării robusteții rezultatelor, analiza empirică a vizat utilizarea unui spectru mai larg de modele econometrice (regresii liniare, modele vectoriale autoregresive, modele semistructurale) și tehnici de estimare (metoda celor mai mici pătrate, filtrul Kalman, metode *bayesiene*). Majoritatea rezultatelor obținute au fost semnificative din punct de vedere statistic, indicând un impact relativ redus al dinamicii salariului mediu brut asupra ratei inflației, magnitudinea acestuia fiind însă condiționată atât de tipul de model, cât și de eșantionul de date utilizat în estimare. De asemenea, au fost constatate unele asimetrii ale propagării modificărilor salariale asupra prețurilor (de exemplu, transmisia este mai puternică în perioadele în care economia se află peste potențial comparativ cu cele caracterizate de deficit de cerere).

O altă direcție de cercetare, continuată pe parcursul anului 2016, a vizat extinderea metodologiei de evaluare a activității de prognoză desfășurate în BNR, în special în relație cu performanța predictivă a modelului de analiză și prognoză pe termen mediu (MAPM). În acest sens, metodologia de evaluare a erorilor de prognoză din rundele succesive trimestriale a fost extinsă de la rata anuală a inflației IPC² și la alte variabile de interes din cadrul MAPM, cum ar fi creșterea economică sau rata șomajului BIM. Identificarea surselor de erori în procesul de prognoză oferă repere utile pentru activitatea de recalibrare a modelului macroeconomic în vederea îmbunătățirii performanței predictive a acestuia.

¹ Aceste concluzii sunt în linie cu cele ale altor studii vizând state din Europa Centrală și de Est – dimensiunea multiplicatorilor fiscali este relativ redusă în cadrul economiilor mici și deschise, având un regim de curs de schimb flexibil.

² Rezultatele evaluării erorilor de prognoză pentru inflația anuală IPC de la sfârșitul anului 2016 sunt prezentate în ediția din luna februarie 2017 a *Raportului asupra inflației*.

Similar anilor precedenți, în urma solicitărilor din cadrul grupurilor de lucru organizate la nivelul BCE, au fost derulate o serie de simulări cu ajutorul MAPM în vederea actualizării și extinderii setului de elasticități care urmează a fi utilizate inclusiv pentru fundamentarea unor scenarii de testare a rezilienței instituțiilor de credit din UE în condiții macroeconomice adverse (*stress-testing*). Astfel, setul de rezultate în cazul României a fost extins prin includerea unor elasticități fiscale care permit simularea cu ajutorul MAPM a impactului șocurilor aferente modificării impozitelor directe și indirecte asupra principalelor variabile macroeconomice de interes. De asemenea, în cadrul proiectului de cercetare demarat în 2014 de către BCE privind cauzele inflației reduse la nivel global, au fost dezvoltate o serie de analize economice care vizează studiul transmisiei dinamicii salariilor/costurilor cu forța de muncă în inflația de bază în cadrul economiei României.

În vederea îmbunătățirii suportului analitic necesar fundamentării deciziilor de politică monetară, o direcție prioritară a constituit-o analiza particularităților procesului de formare a anticipațiilor inflaționiste ale agenților economici în România. În acest sens, proiectul a vizat evaluarea implicațiilor diverselor mecanisme de formare a anticipațiilor inflaționiste asupra prognozei macroeconomice: anticipații exogene, ancorate la sondajul BNR desfășurat în rândul analiștilor bancari, versus anticipații endogene, determinate pe baza modelului de analiză și prognoză trimestrială și consistente cu structura acestuia. Studiul a evidențiat proprietățile și caracteristicile specifice fiecărui mecanism și a indicat utilitatea ambelor abordări în verificarea robusteții rezultatelor procesului de analiză și prognoză al BNR.

Pe parcursul anului 2016 a continuat cercetarea demarată în anul anterior, privind construirea unui indicator agregat al condițiilor de afaceri, care surprinde sintetic informația disponibilă într-o paletă largă de variabile macroeconomice și financiare. Acest indicator, alături de alți determinanți relevanți, contribuie la fundamentarea prognozelor pe termen scurt cu privire la evoluția activității economice. Rezultatele studiului au fost publicate într-o lucrare din seria *Caiete de studii* (nr. 43).

În vederea îmbunătățirii cadrului de analiză și prognoză a BNR, s-au concentrat resurse pentru dezvoltarea metodologiei de evaluare și proiecție a PIB potențial prin intermediul funcției de producție. Aspectele investigate au vizat: (i) legătura dintre PIB potențial și rata naturală a dobânzii; (ii) contextualizarea dinamicii productivității multifactoriale prin intermediul unor indicatori precum *European Innovation Scoreboard* sau gradul de absorbție a fondurilor europene structurale și de coeziune și (iii) ponderile atribuite factorilor de producție. În cadrul acestei ultime analize, s-a recurs la particularizarea specificației funcției de producție pentru România, o economie în care ponderea remunerării muncii în PIB este semnificativ mai redusă (aproximativ 50 la sută³) raportat la valoarea cea mai des întâlnită în literatura de specialitate (65 la sută).

În cursul anului 2016 procesul de îmbunătățire a metodologiei *flow-of-funds* a continuat prin analiza evoluției poziției investiționale internaționale nete și a surselor de finanțare, precum și prin cea a dinamicii investițiilor străine directe. Analiza

³ Valoare medie pentru perioada 2006-2016, reflectând evoluția indicatorului pe parcursul unui ciclu de afaceri complet.

evoluției poziției investiționale internaționale nete (PIIN) a României a urmărit în detaliu structura finanțării acesteia pe sectoare și pe instrumente, dar și contextul regional. În acest sens, s-au avut în vedere evaluarea impactului dinamicii deficitului de cont curent asupra poziției investiționale internaționale, precum și modul în care intrările semnificative de capital anterior anului 2008 și, ulterior, procesul de dezintermediere bancară transfrontalieră sau pachetul de finanțare externă au modificat structura de finanțare a PIIN. În paralel, pentru o mai bună înțelegere a determinantilor investițiilor străine directe, s-a avut în vedere analiza detaliată a repartizării soldului acestora pe principalele activități economice și pe țări de origine. De asemenea, a fost întreprinsă și o analiză a dinamicii componentelor investițiilor directe ale nerezidenților în România – participații la capital versus credite intragrup –, pentru a investiga dacă au avut loc modificări în structură și/sau se conturează o tendință în perioada postcriză. O altă direcție de interes a constat în monitorizarea intrărilor de investiții directe nete în relație cu ieșirile din contul veniturilor aferente.

Pe parcursul anului 2016 a fost continuată integrarea modelului de echilibru general dinamic și stocastic (DSGE – *Dynamic Stochastic General Equilibrium*) în ciclul trimestrial de analiză și prognoză macroeconomice, prin exerciții de tip *shadow forecast* (derulate în paralel celui oficial). Acestea au oferit informații privind performanța în prognoză, dar și referitoare la unele proprietăți ale modelului. Pornind de la acestea, a fost analizată și testată oportunitatea respecificării unor elemente de structură, precum funcția de reacție a politicii monetare și ecuația primei de risc suverane, în cadrul unui exercițiu de reestimare a modelului. Acesta a fost reclamat și din rațiuni privind datele statistice, întrucât eșantionul de date disponibil pentru estimarea anterioară a modelului a fost relativ scurt (40 de observații, date trimestriale) și a suferit ulterior revizuirii substanțiale. Într-o variantă simplificată a modelului a fost introdus petrolul ca factor de producție cu impact direct în producerea bunurilor de consum, fiind de asemenea inițiată dezvoltarea sectorului fiscal. Structura teoretică a modelului, rezultatele estimării acestuia și unele analize conexe, precum testarea performanței predictive, au fost publicate în seria *Caiete de studii* (nr. 45).

În același context al modelelor structurale de tip DSGE, a fost adaptat pentru economia românească un model cu interacțiuni comerciale și financiare la nivel global, într-o structură alcătuită din patru regiuni: România, zona euro, SUA și restul lumii. Acesta a fost utilizat într-o primă etapă pentru evaluarea plauzibilității răspunsului economiei la o varietate de șocuri (de exemplu, cel de politică monetară, șocuri ce afectează nivelul productivității în sectorul bunurilor tranzacționabile sau netranzacționabile având ca sursă de proveniență atât economia internă, cât și pe cea externă). Astfel, șocuri ce își au sursa în economii străine (de exemplu în zona euro) beneficiază de canale analitice (comerciale, financiare) de propagare (eng. *spillovers*) asupra celorlalte economii modelate, inclusiv asupra României, ceea ce individualizează aportul novator al unui asemenea tip de model în activitatea curentă a băncii centrale.

2.3. Studii și analize economice

În anul 2016 a fost publicată în seria *Caiete de studii* a BNR lucrarea „Revenire economică, dar recuperare lentă a locurilor de muncă: rolul rigidităților salariale și al altor fricțiuni. Evidențe empirice fundamentate la nivel microeconomic pe baza sondajului WDN”. Această lucrare oferă o analiză detaliată a factorilor sub acțiunea cărora reluarea creșterii economice în România în perioada postcriză nu a fost însoțită de o dinamizare similară a pieței muncii. Analiza pornește de la un set unic și bogat de date obținut la nivel microeconomic, în urma implementării în anul 2014 a primului sondaj pe piața muncii de către Banca Națională a României în cooperare cu *Wage Dynamics Network* (WDN), o rețea de cercetare a SEBC. Chestionarul a fost construit astfel încât să permită evaluarea modului în care s-a ajustat piața muncii din România în intervalul 2010-2013 și a impactului reformelor implementate în anul 2011 asupra activității firmelor. Mediul economic, așa cum transpare el din răspunsurile companiilor, a fost caracterizat în perioada vizată de sondaj de fluctuații moderate ale cererii. Firmele au manifestat o reticență relativ ridicată în a reduce salariile (nominale și reale) ale angajaților existenți, atitudine care s-a dovedit ulterior, pe baza estimării unor modele *probit*, că a crescut probabilitatea ca firma să renunțe la unii dintre salariați sau să limiteze crearea de locuri de muncă. Spre deosebire, cel puțin în perioada de revenire timpurie a ciclului de afaceri, rezultatele indică o prociclicitate mai pronunțată în stabilirea salariilor noilor angajați. Dincolo de prezența rigidităților salariale, alte fricțiuni pe piața muncii care au complicat procesul de căutare a locului de muncă, respectiv a candidatului potrivit, pot fi asociate percepției unui nivel ridicat al taxării muncii, politicii salariului minim pe economie, modificărilor structurale ale economiei, dar și creșterii neconcordanței dintre pregătirea candidaților și cerințele angajatorilor. Deși au fost luate măsuri în direcția flexibilizării pieței muncii, firmele au perceput o influență modestă din partea reformelor, nefiind sesizate modificări notabile la nivelul cheltuielilor aferente procesului de angajare, respectiv de concediere a personalului. Totuși, estimările pun în evidență unele efecte pozitive ale reformelor, în speță posibilitatea reducerii din motive economice a programului de lucru și îmbunătățirea cadrului de utilizare a contractelor de muncă temporare și pe perioadă determinată.

Un alt demers de cercetare care a abordat o temă conexasă pieței muncii s-a referit la legătura dintre evoluția salariilor din sectorul bugetar și cea a salariilor din sectorul privat. Evaluarea intensității acestei legături este relevantă din perspectiva influențelor inflaționiste, dar și a evaluării poziției competitive a economiei, în contextul în care majorarea salariilor în sectorul public are potențialul de a se răsfrânge la nivelul veniturilor care prevalează în sistemul privat (influență cunoscută sub numele de efect de demonstrație), independent de evoluția productivității muncii. În acest sens, testele econometrice au relevat existența unei relații pe termen lung semnificative statistic între nivelul de remunerare din industrie și salariul mediu din sectorul bugetar. Astfel, în termeni cantitativi, o creștere cu 10 la sută a veniturilor angajaților din mediul bugetar conduce la o accelerare cu 3,5 puncte procentuale a dinamicii salariale din industrie, în decurs de 1 an. Astfel, majorările salariale din sistemul public care au avut loc pe parcursul anului 2015 au exercitat influențe în sens inflaționist, concomitent cu deteriorarea competitivității prin preț. Rezultatele acestei cercetări au fost prezentate în caseta intitulată „Efectul de demonstrație – în ce

măsură creșterile salariale din sectorul bugetar influențează dinamica salarială în industrie?”, inclusă în *Raportul asupra inflației* din luna februarie 2016.

În contextul existenței unui set extins de indicatori care pot fi utilizați în elaborarea analizelor vizând piața muncii, a căror interpretare în ansamblu este îngreunată deseori de faptul că aceștia pot transmite semnale diferite, un alt studiu s-a referit la fundamentarea unui indicator sintetic al condițiilor de pe această piață. În acest sens au fost utilizate metoda componentelor principale, dar și diferite specificații de modele cu variabile latente. Rezultatele au confirmat tendința de tensionare a pieței muncii remarcată în ultimii ani, fiind relevată totodată puterea predictivă a indicatorului pentru evoluția pe termen scurt a ratei inflației de bază CORE2 ajustat. Acest demers de cercetare a fost inclus în *Buletinul lunar* din luna decembrie 2016.

Printre studiile care au abordat tematica inflației s-a numărat și o investigație empirică referitoare la rolul influențelor externe asupra evoluției prețurilor de consum pe piața autohtonă. Astfel, a fost relevată existența unui „factor comun”, care explică în proporție semnificativă traiectoria dinamicii prețurilor în unele economii europene, inclusiv România (zona euro, Bulgaria, Republica Cehă, Polonia, România și Ungaria). La rândul său, această influență externă a fost imprimată de evoluția cotațiilor principalelor materii prime (îndeosebi petrol), după cum reiese pe baza modelării dinamicii IPC (exclusiv tarife administrate) și CORE2 ajustat cu ajutorul unor vectori autoregresivi. Prin urmare, făcându-se abstracție de modificările cotei TVA, plasarea la niveluri scăzute a inflației în ultimii ani poate fi atribuită preponderent acestor factori proveniți din mediul extern. Rezultatele demersului de cercetare au fost prezentate în caseta intitulată „Importanța factorilor externi în evoluția inflației interne” inclusă în *Raportul asupra inflației* din luna august 2016.

Un alt studiu derulat pe parcursul anului 2016 a vizat evoluția productivității multifactoriale (TFP) și a contribuției acesteia la creșterea economică, precum și investigarea în plan microeconomic a determinanților acesteia. Astfel, s-a arătat că România a consemnat un avans consistent al TFP în intervalul 2000-2014, comparativ cu alte economii ale UE, indicând o creștere a competitivității, dar și progrese în termeni de convergență reală. Analiza derulată pe baza unor informații disponibile la nivel de operator economic a facilitat conturarea profilului firmei productive, care este o entitate de mari dimensiuni, din mediul privat, tânără, cu capital majoritar străin și care face parte dintr-o structură companie-mamă – subsidiară. Aceste rezultate vin să susțină rolul important care a revenit investițiilor străine directe în ceea ce privește avansul eficienței procesului de producție. În același timp, productivitatea în ansamblul ei este influențată atât de eficiența specifică fiecărui operator economic, cât și de măsura în care resursele sunt direcționate către entitățile mai productive în defavoarea celor mai puțin eficiente. Analizând în paralel dinamica productivității și pe cea a numărului de angajați ai firmelor din sectorul manufacturier a reieșit faptul că realocarea resursei umane a contribuit la susținerea TFP agregat, atât înainte, cât mai ales după declanșarea crizei economice. Rezultatele acestei cercetări au fost prezentate în caseta intitulată „Productivitatea multifactorială (TFP) din perspectivă macro și microeconomică”, inclusă în *Raportul asupra inflației* din luna mai 2016.

Printre investigațiile desfășurate în anul 2016 referitoare la tematica competitivității s-a numărat un studiu care a privit în paralel măsura în care producția autohtonă de

bunuri de consum și respectiv importurile de profil au fost influențate de avansul cererii pe plan local, precum și de poziția competitivă. Astfel, pe baza unor modele de cointegrare, s-a relevat influența pozitivă pe care surplusul de cerere a exercitat-o atât asupra producției locale, cât și asupra achizițiilor de pe piețe externe, acestea din urmă beneficiind însă și de îmbunătățirea competitivității prin preț a operatorilor economici externi, în detrimentul celor autohtoni. În condițiile în care dinamica importurilor a fost superioară celei a producției interne, poziția acestora pe piața locală a bunurilor de consum a continuat să se consolideze. Rezultatele acestei analize au fost prezentate în *Buletinul lunar* din iunie 2016.

Preocupările cu privire la poziția competitivă a economiei românești s-au reflectat și în realizarea unei analize referitoare la modul în care transformările structurale de la nivelul sectorului real s-au regăsit în ajustarea contului curent. În acest sens, estimările empirice au evidențiat rolul important al eficientizării energetice în diminuarea deficitului extern survenită în anul 2013. Traectoria descrescătoare a raportului dintre consumul energetic și valoarea adăugată brută este atribuită, pe de o parte, câștigurilor de eficiență, iar pe de altă parte, modificărilor de la nivelul producției industriale, domeniile cu un consum mai redus de energie câștigând teren în ultimii ani în defavoarea celorlalte ramuri. Aceste rezultate au fost incluse în caseta intitulată „Factori structurali în ajustarea dezechilibrului extern”, inclusă în *Raportul asupra inflației* din februarie 2016.

2.4. Stabilitate financiară

Principalele lucrări de cercetare în domeniul stabilității financiare realizate în anul 2016 au vizat următoarele teme:

- a) **Pregătiți pentru viitor? O nouă perspectivă asupra economiei României.** Studiul și-a propus să creioneze perspectivele economiei românești prin analiza a trei categorii de firme estimate să își mențină rolul important în economie și peste un deceniu: (i) „veteranii în putere”; (ii) elita firmelor și (iii) întreprinderile de stat. Autorii au considerat că aceste companii formează masa critică ce va modela viitorul economiei. Firmele din masa critică au capacitatea de a face față provocărilor viitoare (cum ar fi o posibilă adoptare a monedei unice europene), cu condiția ca autoritățile să devină foarte active în remedierea unor vulnerabilități care s-au acumulat în deceniile trecute. Studiul relevă faptul că două elemente – prudența bilanțieră și rolul mai activ al creditorilor – sunt ingrediente importante atât pentru rețeta longevității, cât și pentru cea a performanței. În lipsa unor modificări structurale de substanță, masa critică a firmelor nu va putea ameliora semnificativ decalajul economic față de UE și va menține România la un nivel al dezvoltării inovative și bazate pe cunoaștere apropiat celui din anii 2000;
- b) **Ciclul pieței imobiliare.** Studiul a investigat construirea unor indici compoziți privind activitatea pieței imobiliare și a încercat să evalueze evoluțiile ciclice pe care aceștia le pot evidenția. Conform literaturii de specialitate, ciclul prețurilor bunurilor imobiliare reprezintă o componentă importantă în definirea ciclului financiar. Acest studiu și-a propus să completeze analiza privind prețul bunurilor imobiliare cu un instrument de identificare a ciclului pieței imobiliare utilizând alte informații disponibile privind activitatea acestei piețe. Analiza se axează pe un set de țări europene, atât dezvoltate, cât și emergente, și explorează evoluțiile înregistrate în aceste țări în ultimii 20 de ani.

În primul rând, studiul relevă faptul că indicii compoziției au o evoluție ciclică similară celei aferente prețurilor imobiliare și au avantajul de a avea un istoric mai lung de date decât acestea din urmă. În al doilea rând, acești indicatori compoziți pot fi utilizați în semnalarea unor crize financiare viitoare, fazele de declin ale ciclului activității imobiliare reușind să surprindă momentele de crize sistemice financiare în majoritatea țărilor care au experimentat astfel de episoade în perioada analizată.

- c) **Testarea la stres a sectorului populației.** Studiul s-a concentrat pe dezvoltarea unui model de estimare a probabilității de nerambursare pentru persoane fizice, folosind date la nivel de credit. S-a utilizat un model *logit* cu efecte fixe, factorii explicativi ai neperformanței fiind caracteristici de risc ale debitorului (grad de îndatorare, vârstă, nivelul venitului) și caracteristici de risc ale creditului (raportul dintre garanții și valoarea creditului – LTV, valută, maturitate). Rezultatele indică faptul că gradul de îndatorare, moneda creditului și rata dobânzii la acordare sunt principalii factori care influențează probabilitatea de nerambursare. Exercițiul de testare la stres a presupus construirea unor scenarii pentru principalii factori explicativi și evaluarea impactului modificărilor asupra probabilității de nerambursare.
- d) **Studiul interacțiunilor dintre piața titlurilor de stat și cea a contractelor CDS (*credit default swaps*).** Lucrarea propune evaluarea modului de formare a prețului obligațiunilor guvernamentale și al contractelor CDS, în contextul în care mecanismul prezintă relevanță pentru decidenții de politici, deoarece permite o înțelegere mai bună a manierei în care evoluția factorilor fundamentali și a percepției investitorilor se reflectă în cotațiile acestor instrumente financiare. Analiza recurge la estimarea unui model bidimensional de corecție a erorilor, utilizând un eșantion de date zilnice pe perioada august 2008 – august 2016. Aplicând metodologia propusă de Gonzalo și Granger (1995)⁴, rezultatele indică faptul că formarea prețurilor pe cele două piețe este interdependentă (evoluțiile de pe o piață contribuie la formarea prețului pe cealaltă piață). Suplimentar, urmărind surprinderea interacțiunilor directe și indirecte într-un cadru multivariat, printr-o abordare structurală, care permite stabilirea unor relații de interdependență multiple, rezultatele sugerează că modificările importante observate în evoluția randamentelor titlurilor de stat cu maturități lungi ar putea fi puse pe seama unor factori interni, precum incertitudinea asociată sectorului economic real.
- e) **Analiza fenomenului de preferință pentru țara de origine (*home bias*), a fenomenului de evicțiune (*crowding-out*) și implicațiile asupra stabilității financiare în cazul economiei României.** Studiul utilizează în principal un model de echilibru general cu un mecanism asemănător celui folosit de Traum și Yang (2010)⁵. Din rezultatele obținute se poate concluziona că realizarea de investiții guvernamentale, deși conduce la o expansiune a datoriei din sectorul public, determină o intensificare a investițiilor din sectorul privat. Este subliniată incidența fenomenului de tip *crowding-in*, în circumstanțele în care datoria publică se mărește pe fondul creșterii investițiilor guvernamentale. Rezultatele sunt în linie cu concluziile lui Friedman

⁴ Gonzalo, J. și Granger, C. – "Estimation of Common-Long Memory Components in Cointegrated Systems", *Journal of Business and Economic Statistics*, 13(1), 1995.

⁵ Traum, N., și Yang, S.-C. S. – "When Does Government Debt Crowd Out Investment?", Center for Applied Economics and Policy Research Working Paper No. 2010-006, mai 2010.

(1978)⁶, conform cărora incidența fenomenului de evicțiune este în strânsă legătură cu sectorul economic real și nu cu modul de finanțare a datoriei publice.

- f) **Implicațiile ajustărilor bilanțiere în contextul noilor echilibre.** Această analiză a urmărit investigarea efectelor generate de noile echilibre pe plan intern și internațional asupra macrostabilității financiare. Tensiunile economice și financiare a căror prezență s-a făcut simțită începând cu perioada 2008-2009 au subliniat neliniaritățile din procesul de tranzitare între fazele ciclurilor economice și financiare. Noile echilibre survin în contextul unui mediu macrofinanciar caracterizat de particularități precum un nivel redus al ratelor de dobândă pe termen scurt, reducerea semnificativă și abruptă a spațiului fiscal sau observarea unor măsuri de economisire preventivă. În acest context, analiza subliniază faptul că ajustările bilanțiere din sectorul privat au potențialul de a determina o serie de efecte secundare asupra cadrului macrofinanciar, cu potențiale externalități adverse asupra activității de creditare.
- g) **Dezvoltarea tabloului volatilității din piețele financiare românești.** Analiza a avut ca scop cristalizarea unei viziuni de ansamblu a perioadelor de stres din piețele financiare autohtone, folosind o abordare similară celei a Comitetului European pentru Risc Sistemic. Tabloul urmărește evoluția ansamblului de piețe financiare, respectiv a pieței monetare, pieței valutare, pieței titlurilor de stat și a pieței de capital. Analiza realizează o prezentare sintetică a riscurilor prin intermediul unei metode vizuale, de tipul „harta riscurilor”, seriile de date utilizate fiind estimări ale volatilității prețurilor instrumentelor financiare prin modele de tip GARCH. Metodologia permite identificarea manifestării unei volatilități ridicate pe mai multe segmente ale pieței simultan, contribuind la extinderea gamei de instrumente utilizate în monitorizarea riscului sistemic pe piețele financiare domestice.
- h) **Rolul pieței de capital în finanțarea companiilor.** Analiza a avut ca scop investigarea contribuției pieței de capital în finanțarea economiei reale, aceasta fiind o preocupare intens dezbătută și la nivelul Uniunii Europene. Astfel, la nivel european s-a decis recent implementarea Uniunii Piețelor de Capital cu scopul de diversificare a surselor de finanțare. Studiul arată că, în cazul României, contribuția finanțării atrase de către firme de pe piața de capital este relativ redusă. Valoarea maximă înregistrată de ponderea operațiunilor pe piața de capital în volumul creditelor noi acordate societăților nefinanciare autohtone a fost de doar 14 la sută și a fost înregistrată în anul 2013, fiind atât o consecință a ofertelor publice inițiale, cât și un rezultat al unui efect de bază (volumul creditelor noi acordate societăților nefinanciare în acel an fiind la un nivel minim). Prin funcția de alocare de capital, piața bursieră poate fi o alternativă viabilă la finanțarea bancară.
- i) **Estimarea primei de maturitate (engl. *term premia*) pentru piața titlurilor de stat din România.** Scopul analizei a fost de a obține o serie de timp a primei de maturitate corespunzătoare structurii la termen a randamentelor instrumentelor de datorie emise de statul român. În acest sens, au fost utilizate trei abordări: 1) metodologia bazată pe un model al structurii la termen cu trei factori latenți, propusă de Adrian,

⁶ Friedman, B. M. – “Crowding Out or Crowding In? The Economic Consequences of Financing Government Deficits”, NBER Working Paper, 1978.

Krump și Moench (2008)⁷, 2) metodologia propusă de Joslin, Singleton și Zhu (2011)⁸, prin estimarea unui model afin al structurii la termen ce presupune absența oportunităților de arbitraj și 3) metodologia bazată pe modelarea structurii la termen cu așteptări raționale pe baza unui model factorial de tip Fama și Bliss (1987)⁹. Rezultatele demonstrează o sensibilitate a randamentelor la factori externi similară în cazul României celei observate în cazul primei de maturitate pentru piața titlurilor de stat din SUA. Începând cu a doua parte a anului 2015, se observă însă o decuplare, pe fondul influenței factorilor interni asupra structurii la termen a randamentelor.

Totodată, au fost tratate subiecte precum analiza dinamicii și a determinanților primelor de risc în zona euro, clasificarea relativă a instituțiilor de credit din România din perspectiva riscului de credit, testarea la stres a sectorului companiilor nefinanciare sau analiza comportamentului de economisire, lucrările respective fiind susținute în cadrul Seminarului regional anual pe probleme de stabilitate financiară, cu tema „Macrostabilitate: Bănci centrale în teritorii neexplorate”, organizat de BNR, în colaborare cu FMI, în perioada 20-22 octombrie 2016. O analiză a abordării în România a problematicei creditelor neperformante și a evoluției acestora a fost prezentată la Seminarul regional la nivel înalt privind rezoluția creditelor neperformante, desfășurat la București la 15 iunie 2016 sub egida BNR, CE și FMI.

2.5. Orientări și obiective ale activității de cercetare în anul 2017

În scopul îmbunătățirii suportului analitic necesar fundamentării deciziilor de politică monetară, pentru anul 2017 sunt prevăzute demersuri de cercetare care vizează: (i) dezvoltarea și recalibrarea MAPM în vederea îmbunătățirii performanței predictive a acestuia; (ii) implementarea prognozei ratei inflației folosind modele ARIMA, pe baza indicilor de preț prezentați de INS, la nivel maxim de dezagregare; (iii) elaborarea unor metode alternative de fundamentare a prognozei deficitului de cont curent; (iv) îmbunătățirea metodologiei de evaluare a PIB potențial și analiza detaliată a determinanților factorului total de productivitate (TFP); (v) dezvoltarea unui model structural pentru evaluarea impactului modificărilor pe piața muncii; (vi) extinderea cadrului de analiză și prognoză a sectorului fiscal și de evaluare a impactului fondurilor europene.

Pe parcursul anului 2017 este avută în vedere finalizarea procesului de armonizare și integrare a modelului DSGE în cadrul ciclului trimestrial de analiză și prognoză macroeconomică. Alte direcții de perfecționare vizează, având la bază structura simplificată a modelului DSGE, evoluția sectorului fiscal și a pieței muncii pentru a surprinde mai bine o serie de caracteristici ale economiei românești.

În privința modelului de tip DSGE care surprinde interacțiunile comerciale și financiare ale României cu alți parteneri economici de la nivel global, este preconizată dezvoltarea structurii acestuia, prin includerea investițiilor publice, precum și a caracterului de

⁷ Adrian, T., Crump, R. și Moench, E. – “Pricing the Term Structure with Linear Regressions”, *Fed Staff Reports* No. 340, august 2008.

⁸ Joslin, S., Singleton, K. și Zhu, H. – “A New Perspective on Gaussian Dynamic Term Structure Models”, *Review of Financial Studies* 24.3, 2011.

⁹ Fama, E. și Bliss, R. – “The Information in Long-Maturity Forward Rates”, *American Economic Review*, 77, 1987.

complementaritate a consumului privat și a celui public. În acest mod va fi posibilă cuantificarea impactului intrărilor de fonduri europene (în special cele structurale și de coeziune) asupra principalelor variabile macroeconomice. De exemplu, creșterile de alocări de fonduri UE pentru partea de infrastructură acționează sub forma unui șoc favorabil de productivitate resimțit de agenții economici din sectorul privat, cu consecințe benefice la adresa costurilor de producție ale acestora. În contextul evoluțiilor recente și în perspectivă, se are în vedere și adăugarea unui sector energetic (petrol), cu impact atât asupra producției firmelor (ca factor de producție), cât și asupra consumului final al gospodăriilor (ca determinant al prețurilor finale ale combustibililor, incluse în indicii de prețuri de consum calculat de INS). O altă dezvoltare a modelului vizează adăugarea unei surse suplimentare de rigidități reale, sub forma prezenței unui sector de distribuție, care contribuie, prin prestarea de servicii specifice (transport, *marketing*, asigurare etc.) la producerea bunurilor tranzacționabile finale. Prezența acestor rigidități asigură o transmisie incompletă a modificărilor cursului nominal de schimb asupra prețurilor interne ale produselor (exprimate în monedă națională), precum și deviații de la paritatea puterii de cumpărare (inclusiv la nivelul prețurilor bunurilor tranzacționabile la graniță), ambele în linie cu evidențele empirice care detectează prezența acestor fenomene.

Un obiectiv aferent anului 2017 îl constituie definitivarea studiului având drept scop descompunerea randamentelor titlurilor de stat românești denominate în monedă națională în două componente neobservabile care reflectă: (i) așteptările pieței privind evoluția ratei nominale a dobânzii pe termen scurt de-a lungul orizontului relevant, respectiv (ii) prima de risc solicitată de investitori pentru a efectua plasamente pe termen lung în detrimentul reinvestirii succesive în instrumente pe termen scurt. În vederea realizării acestei descompuneri, sunt estimate două modelele *gaussiene* de tip afin de structură la termen a ratelor dobânzilor – Hamilton și Wu (2012)¹⁰, respectiv Adrian *et al.* (2013)¹¹. Rezultatele preliminare relevă faptul că scăderea randamentelor titlurilor de stat în lei începând cu anul 2011 s-a datorat atât ajustării descendente a așteptărilor privind evoluția ratei nominale a dobânzii pe termen scurt, cât și compresiei primei de risc la termen, pe fondul acțiunii unor factori structurali, dar și al corelației cu evoluțiile de pe piețele financiare internaționale. Lucrarea – parte a unui proiect de cercetare vizând extragerea și evaluarea informațiilor relevante conținute de randamentele titlurilor de stat denominate în lei – urmează a fi publicată în seria *Caiete de studii* a BNR.

O altă direcție de cercetare are în vedere extinderea analizelor referitoare la mecanismul de transmisie monetară printr-o serie de evaluări ale funcționării canalului creditului, urmărindu-se valorificarea în acest scop inclusiv a informațiilor conținute în Sondajul BNR privind creditarea companiilor nefinanciare și a populației. Metodologia empirică va fi bazată pe estimarea unui model VAR *Bayesian*.

Preocupările de cercetare vizând competitivitatea urmează să se concretizeze în anul 2017 prin realizarea unui studiu cu privire la rolul cursului de schimb real efectiv (REER) în ceea ce privește activitatea economică. Date fiind unele evidențe remarcate

¹⁰ Hamilton, J. D. și Wu, J. C. – "Identification and estimation of Gaussian affine term structure models", *Journal of Econometrics*, 168, 2012, pp. 315-331.

¹¹ Adrian, T., Crump, R. și Moench, E. – "Pricing the Term Structure with Linear Regressions", *Journal of Financial Economics*, 110, 2013, pp. 110-138.

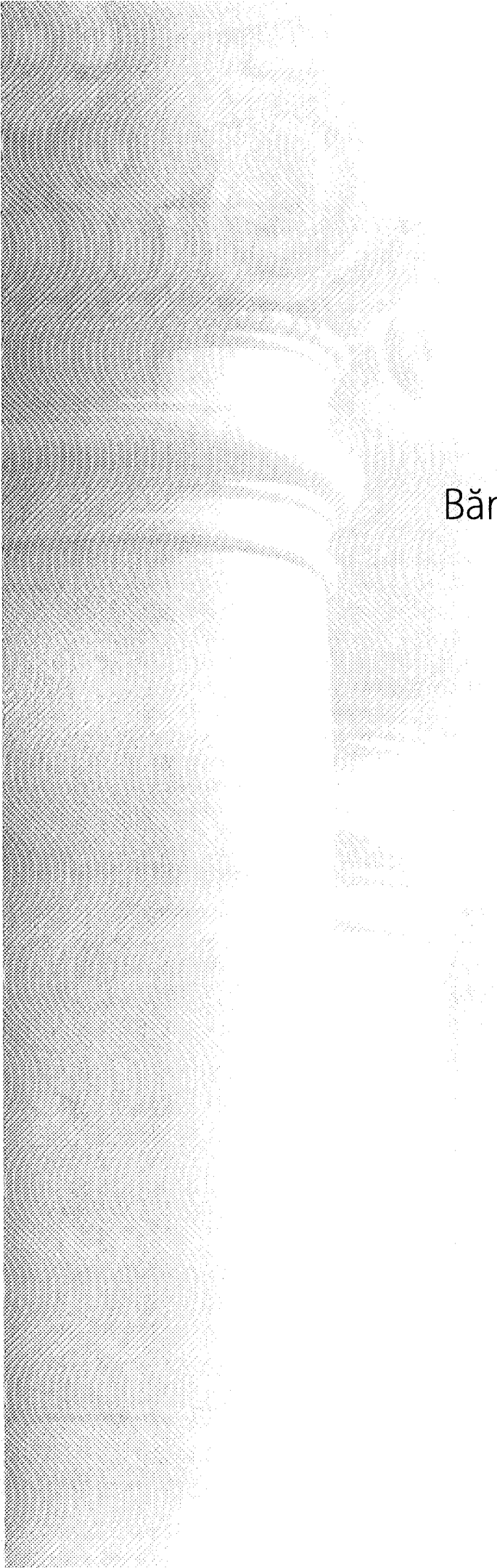
la nivelul economiei naționale, dar și unele rezultate din literatura de specialitate, conform cărora există eterogenitate intersectorială atât în ceea ce privește traiectoria REER, cât și în ceea ce privește intensitatea influențelor exercitate de acesta, cercetarea va urmări fundamentarea unor indicatori și analiza influenței lor asupra activității economice (exporturi, locuri de muncă) la nivel de diviziune CAEN, precum și la nivel de mare grupă industrială.

O altă direcție de analiză se referă la explorarea spațiului determinanților non-preț ai competitivității, prin evaluarea calității produselor exportate, pe baza unui set de asumptions care permite separarea influențelor „obiective” asociate calității de cele „subiective” asociate preferinței consumatorilor.

În planul cercetării evoluțiilor pe piața muncii, în cursul anului 2017 va fi efectuată o analiză a relației dintre dinamica salariilor și cea a productivității muncii, în contextul manifestării unui decalaj între cei doi indicatori, care s-a accentuat începând cu anul 2015 și care are potențialul de a genera presiuni inflaționiste. Studiul își propune evaluarea legăturii dintre salarii și productivitate atât printr-o abordare în plan macroeconomic, cât și prin utilizarea informațiilor de la nivel microeconomic.

O direcție de cercetare în domeniul stabilității financiare vizează îmbunătățirea cadrului de evaluare a riscului de credit generat de companiile nefinanciare. Acest studiu are în vedere dezvoltarea unui modul microeconomic de testare la stres a sectorului firmelor, care permite investigarea impactului unor scenarii diverse atât asupra performanțelor, cât și asupra probabilității de nerambursare a acestora, implementarea unor submodele de estimare a probabilității de nerambursare la nivel sectorial sau recalibrarea modelului curent de evaluare a riscului de credit.

În anul 2017 va fi elaborată și o analiză a ciclului financiar, care își propune identificarea indicatorilor care îl caracterizează și elaborarea unui indicator compozit care să ofere informații asupra etapei în care se găsește sistemul financiar la momentul analizei (creștere normală, creștere puternică sau contracție). Pe baza acestei evaluări pot fi identificate instrumentele macroprudențiale a căror utilizare ar fi oportună.

Capitolul 14

Activitatea juridică a
Băncii Naționale a României

În anul 2016 au fost avizate din punct de vedere juridic un număr de 38 de proiecte de acte normative, dintre care 28 de acte normative externe și 10 reglementări interne, precum și 28 de proiecte de acte normative cu caracter financiar-bancar, inițiate de alte instituții și transmise spre analiză Băncii Naționale a României (Tabel 14.1).

O altă componentă importantă a activității juridice a constituit-o avizarea a 145 de proiecte de ordine de sancționare și de dispunere de măsuri aplicabile unor instituții de credit și unor instituții financiare nebancare, elaborate de direcțiile de specialitate din centrala Băncii Naționale a României, avizarea a 66 de ordine de sancționare a conducătorilor unor instituții de credit, a 5 ordine ale guvernatorului privind radierea unor instituții financiare nebancare din Registrul general și/sau din Registrul special, precum și a unei hotărâri privind radierea din Registrul general a unei instituții financiare nebancare și interzicerea desfășurării activității de creditare.

De asemenea: (i) au fost avizate 151 de proiecte de răspuns elaborate de către direcțiile de specialitate din centrala Băncii Naționale a României la solicitările formulate îndeosebi de către Ministerul Administrației și Internelor și Ministerul Public, precum și 45 de note elaborate de direcțiile de specialitate din centrala Băncii Naționale a României pe diverse problematici legate de activitatea băncii centrale; (ii) au fost formulate 118 opinii juridice pe probleme punctuale la solicitarea direcțiilor de specialitate din centrala BNR; (iii) au fost analizate și avizate 2 acte adiționale la acorduri, convenții de cooperare încheiate de Banca Națională a României cu 2 instituții din România, precum și un memorandum de înțelegere încheiat de Banca Națională a României cu Banque du Liban; (iv) au fost elaborate proiecte de răspuns pentru 67 de petiții și, respectiv, pentru 80 de scrisori transmise Băncii Naționale a României de către diverse persoane juridice sau instituții ale statului și (v) au fost elaborate 82 de note și scrisori pe diverse problematici.

În decursul anului 2016, consilierii juridici au asigurat reprezentarea băncii centrale la ședințele comisiilor de specialitate ale Camerei Deputaților și Senatului precum și în cadrul grupurilor de lucru organizate de Ministerul Finanțelor Publice, Ministerul Justiției, Ministerul Economiei, Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorului și Ministerul Dezvoltării Regionale, Administrației Publice și Fondurilor Europene.

Din perspectiva activității de contencios și asistență contractuală, direcțiile principale au fost următoarele: (i) acordarea de avize juridice; (ii) reprezentarea băncii în fața instanțelor judecătorești, a judecătorului-sindic, a organelor de urmărire penală, a notarilor publici, formulând întâmpinări/concluzii scrise, exercitând, după caz, toate căile de atac prevăzute de lege, în scopul apărării și valorificării drepturilor băncii, în nume propriu sau în altă calitate derivând din lege sau din convențiile încheiate de Banca Națională a României și colaborând cu structurile organizatorice din centrala Băncii Naționale a României, precum și cu structurile teritoriale ale acesteia, pentru obținerea datelor și informațiilor necesare; (iii) îndeplinirea procedurilor legale în

materia executării silite, analizând și soluționând documentațiile aferente cererilor de executare silită prin poprire asupra conturilor instituțiilor de credit/veniturilor salariale ale angajaților Băncii Naționale a României transmise de executorii judecătorești, în conformitate cu reglementările legale; (iv) acordarea de asistență juridică structurilor organizatorice din Banca Națională a României, formulând opinii juridice/puncte de vedere/recomandări; (v) întocmirea corespondenței cu instanțe judecătorești, executori judecătorești, parchete, organe de poliție, persoane fizice, birouri notariale, dar și cu structurile teritoriale ale Băncii Naționale a României.

În aceste condiții, în anul 2016 au fost soluționate 5 182 lucrări, astfel: (i) acordarea a 1 634 avize pentru documente, precum note justificative de stabilire a procedurii de atribuire a contractelor de achiziție publică, propuneri de ordin al guvernatorului privind anumite problematice, note de fundamentare întocmite de direcțiile de specialitate pe probleme punctuale, proiecte de contracte ce urmează a fi încheiate la nivelul Băncii Naționale a României, ordine privind angajarea, modificarea, suspendarea sau încetarea contractelor de muncă ale salariaților din centrala Băncii Naționale a României și din structurile teritoriale ale acesteia, împuterniciri semnate de guvernatorul Băncii Naționale a României; (ii) întocmirea a 451 de puncte de vedere/opinii juridice; (iii) elaborarea a 613 lucrări (întâmpinări, cereri de chemare în judecată, de declarare apel sau recurs) în vederea asigurării reprezentării în fața instanțelor de judecată, într-un număr de 296 de dosare, precum și într-o procedură de conciliere; (iv) finalizarea unui număr de 952 de lucrări pentru dosare de executare silită; (v) întocmirea a 1 532 de răspunsuri în corespondența avută cu direcții/instituții cu competențe de soluționare, precum și cu sucursale/agenții ale Băncii Naționale a României.

Activitatea Băncii Naționale a României în cadrul Sistemului European al Băncilor Centrale, în domeniul juridic, a vizat, printre altele, participarea la reuniunile Comitetului Juridic (*Legal Committee*), colaborarea cu reprezentanții departamentelor corespondente din cadrul Băncii Centrale Europene și de la nivelul băncilor centrale naționale ale statelor membre ale Uniunii Europene și analiza documentației relevante transmise de Banca Centrală Europeană, prin intermediul procedurii scrise (*written procedure*). A fost asigurată asistența juridică în cadrul întâlnirilor organizate în contextul misiunilor Fondului Monetar Internațional, Băncii Mondiale și Comisiei Europene în România și pentru soluționarea diverselor aspecte supuse atenției Băncii Naționale a României de către aceste instituții. Totodată, au fost elaborate puncte de vedere cu privire la problemele de natură legislativă din chestionarele adresate Băncii Naționale a României de către instituțiile internaționale și au fost exprimate poziții cu privire la implementarea în legislația națională a actelor emise de organisme europene (Autoritatea Bancară Europeană, Comitetul European pentru Risc Sistemic).

O altă componentă a activității juridice a constat în acordarea asistenței de specialitate pentru soluționarea aspectelor legate de activitatea sistemelor de plăți, dar și pentru soluționarea altor aspecte de natură juridică apărute în activitatea băncii centrale, în acest context fiind formulate aproximativ 420 de opinii.

În relația cu Ministerul Afacerilor Externe, s-a asigurat, în continuare, reprezentarea Băncii Naționale a României la ședințele trimestriale ale Grupului de lucru contencios UE (GLCUE).

Tabel 14.1. Principalele acte normative asupra cărora Banca Națională a României a formulat observații și propuneri în anul 2016

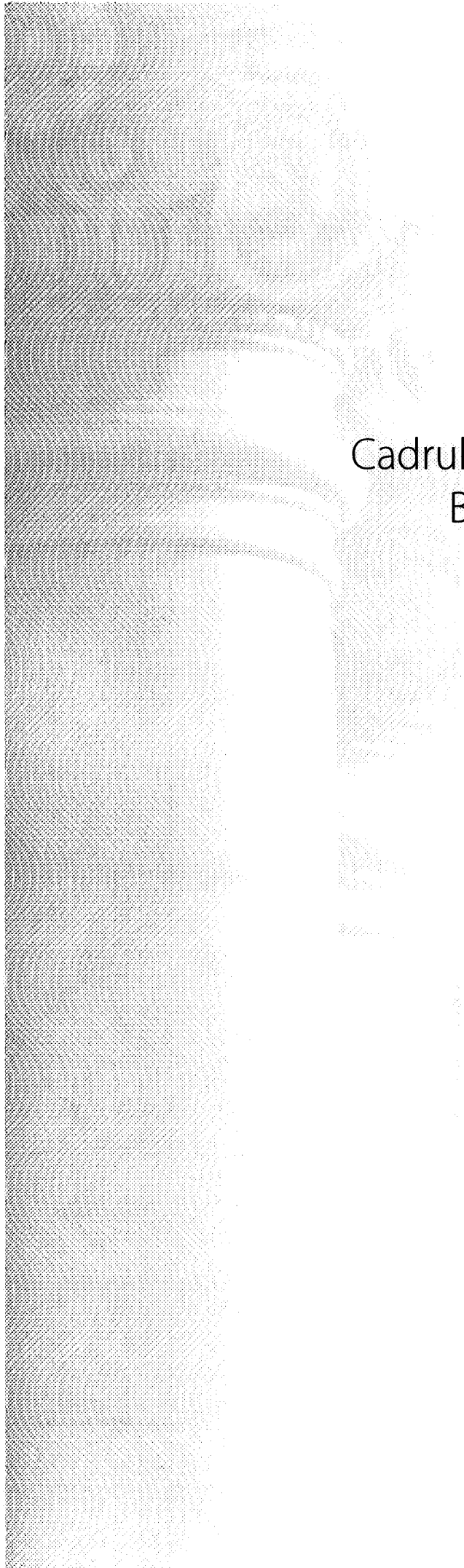
Act normativ	Subiect
Legea nr. 77/28.04.2016 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 330/28.04.2016)	darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite
Legea nr. 146/12.07.2016 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 542/19.07.2016)	modificarea Legii nr. 102/1992 privind stema țării și sigiliul statului
Legea nr. 209/09.11.2016 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 913/14.11.2016)	modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 193/2002 privind introducerea sistemelor moderne de plată
Legea nr. 12/16.03.2017 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 192/17.03.2017)	supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național
Legea nr. 24/21.03.2017 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 213/29.03.2017)	emitenții de instrumente financiare și operațiuni de piață
Legea nr. 29/24.03.2017 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 213/29.03.2017)	modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 32/2012 privind organismele de plasament colectiv în valori mobiliare și societățile de administrare a investițiilor, precum și modificarea și completarea Legii nr. 297/2004 privind piața de capital
Ordonanța de urgență nr. 52/14.09.2016 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 727/20.09.2016)	contractele de credit oferite consumatorilor pentru bunuri imobile, precum și modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori
Hotărârea Guvernului nr. 169/16.03.2016 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 222/25.03.2016)	aprobarea bugetului de venituri și cheltuieli pe anul 2016 al Regiei Autonome „Împremeria Băncii Naționale a României” din subordinea Băncii Naționale a României
Hotărârea Guvernului nr. 228/30.03.2016 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 259/06.04.2016)	aprobarea bugetului de venituri și cheltuieli pe anul 2016 al Regiei Autonome „Monetăria Statului” din subordinea Băncii Naționale a României
Hotărârea Guvernului nr. 677/19.09.2016 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 766/30.09.2016)	stabilirea unor măsuri pentru aplicarea Regulamentului (UE) 2015/751 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2015 privind comisioanele interbancare pentru tranzacțiile de plată cu cardul
Hotărârea Guvernului nr. 931/8.12.2016 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 1014/16.12.2016)	înființarea Comitetului interministerial pentru trecerea la moneda euro
Proiect de lege (la comisiile de specialitate ale Camerei Deputaților din data de 10.10.2016)	modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, cu modificările și completările ulterioare (PL-x 427/10.10.2016)
Proiect de lege (la comisiile de specialitate ale Camerei Deputaților din data de 07.11.2016)	modificarea art. 71 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori (PL-x 527/07.11.2016)
Proiect de lege (la comisiile de specialitate ale Camerei Deputaților din data de 07.11.2016)	aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 52/2016 privind contractele de credit oferite consumatorilor pentru bunuri imobile, precum și modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori (PL-x 511/07.11.2016)
Proiect de lege (la comisiile de specialitate ale Camerei Deputaților din data de 09.11.2015)	dezvoltarea finanțărilor participative (crowdfunding) (PL-x 801/09.11.2015)
Proiect de lege (a încetat procedura legislativă prin respingerea definitivă a acesteia de către Plenul Camerei Deputaților în data de 14.02.2017)	abrogarea art. 120 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, cu modificările și completările ulterioare (PL-x 616/28.09.2015)
Proiect de lege (a încetat procedura legislativă prin respingerea definitivă a acesteia de către Plenul Camerei Deputaților în data de 14.02.2017)	abrogarea art. 52 din Legea nr. 93/2009 privind instituțiile financiare nebancale (PL-x 891/21.12.2015)
Proiect de lege (înainte de promulgare, prin decizia Curții Constituționale nr. 62/2017 legea a fost declarată neconstituțională în ansamblul)	completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori (PL-x 345/23.06.2014)
Proiect de lege (Raport comun de respingere al Comisiei pentru industrii și servicii, din data de 08.03.2017, și al Comisiei pentru administrație publică și amenajarea teritoriului a Camerei Deputaților, din data de 20.03.2017, înscris pe ordinea de zi a plenului Camerei Deputaților)	modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 69/2010 privind reabilitarea termică a clădirilor de locuit cu finanțare prin credite bancare cu garanție guvernamentală (PL-x 80/01.02.2017)

continuare

Act normativ	Subiect
Propunere legislativă (propunerea legislativă a fost înaintată Plenului Camerei Deputaților cu propunere de respingere; Raport comun de respingere al Comisiei pentru buget, finanțe și bănci și al Comisiei juridice, de disciplină și imunități, din data de 23.03.2017)	completarea art. 5 din Legea nr. 70/2015 pentru întărirea disciplinei financiare privind operațiunile de încasări și plăți în numerar și modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 193/2002 privind introducerea sistemelor moderne de plată (PI-x 291/21.06.2016)
Propunere legislativă (propunerea legislativă a fost înaintată Plenului Camerei Deputaților cu propunere de respingere; Raport comun de respingere al Comisiei pentru industrii și servicii și al Comisiei juridice, de disciplină și imunități, din data de 28.03.2017)	activitatea de recuperare debite (PI-x 522/07.11.2016)
Propunere legislativă (a fost clasată de Senatul României în baza art. 63 alin. (5) din Constituția României în data de 27.12.2016)	modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 23/2009 privind înființarea Fondului Român de Contragarantare (B429/2016)
Propunere legislativă (a fost clasată de Senatul României în baza art. 63 alin. (5) din Constituția României în data de 27.12.2016)	sprijinirea construirii de locuințe pentru tineri (B492/2016)
Propunere legislativă (la comisiile permanente ale Senatului României)	Statutul Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor (L468/05.09.2016)
Propunere legislativă (a încetat procedura legislativă prin respingerea definitivă a acesteia de către Plenul Camerei Deputaților, în data de 21.02.2017)	modificarea art. 5 din Legea nr. 70/2015 pentru întărirea disciplinei financiare privind operațiunile de încasări și plăți în numerar și pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 193/2002 privind introducerea sistemelor moderne de plată
Propunere legislativă (a încetat procedura legislativă prin respingerea definitivă a acesteia de către Plenul Camerei Deputaților, în data de 21.03.2017)	completarea Ordonanței de urgență nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, cu modificările și completările ulterioare (PI-x 381/26.09.2016)
Proiect de Hotărâre a Guvernului (în baza Notei nr. XX/6236/01.09.2016 și cu Scrisoarea nr. 872/FG/01.09.2016, s-a transmis răspuns Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, în sensul că avizarea proiectului nu este de competența BNR. În prezent, Hotărârea nr. 579/10.08.2016, Monitorul Oficial, Partea I, nr. 623 din 12.08.2016)	aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 273/2004 privind procedura adopției, modificarea și completarea Hotărârii Guvernului nr. 233/2012 privind serviciile și activitățile ce pot fi desfășurate de către organismele private române în cadrul procedurii adopției interne, precum și metodologia de autorizare a acestora, și modificarea Hotărârii Guvernului nr. 1441/2004 cu privire la autorizarea organizațiilor private străine de a desfășura activități în domeniul adopției internaționale
Proiect de lege (observațiile Direcției Juridice au fost transmise prin Adresa nr. XX/1/3/5396/ 21.07.2016. Procedura legislativă a încetat prin respingere definitivă de către Senatul României în data de 28.04.2015)	securitatea cibernetică a României (PL-x 263/27.05.2014)
Proiect de lege (în baza Notei nr. XX/1/7764/ 31.10.2016 au fost înaintate, cu Adresa nr. 1102/FG/01.11.2016, Ministerului Finanțelor Publice, care are calitatea de inițiator al proiectului de lege, observațiile BNR. Trimis pentru raport suplimentar la comisiile permanente ale Camerei Deputaților din data de 19.03.2013)	modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 190/2000 privind regimul metalelor prețioase, aliajelor acestora și pietrelor prețioase în România (PL-x 445/06.09.2010)
Proiect de lege (în baza Notei nr. XX/1/5302/ 19.07.2016 și cu Scrisoarea nr. 781/FG/ 27.07.2016 s-a transmis răspuns Ministerului Administrației și Internelor)	modificarea și completarea Legii nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului, precum și a altor acte normative
Propunere legislativă (clasată la nivelul Senatului României la data de 27.12.2016)	abrogarea alin. (3) și (4) ale art. 25 din Legea nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României (L615/07.11.2016)

continuare

Act normativ	Subiect
Proiect de lege	modificarea Legii nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României (PL-x 36/01.02.2017)
Proiect de lege	stabilirea unor măsuri de punere în aplicare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 privind instrumentele financiare derivate extrabursiere, contrapărțile centrale și registrele centrale de tranzacții
Proiect de lege	funcționarea Băncii de Export și de Dezvoltare a României EXIMBANK S.A.
Proiect de lege	auditul statutar al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare anuale consolidate și modificarea unor acte normative
Proiect de Ordonanță de urgență a Guvernului	comparabilitatea comisioanelor aferente conturilor de plăți, schimbarea conturilor de plăți și accesul la conturile de plăți cu servicii de bază

Capitolul 15

Cadrul instituțional și organizarea
Băncii Naționale a României

Banca Națională a României este banca centrală a statului român, fiind o instituție publică independentă. Activitatea sa este reglementată de Legea nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României.

Obiectivul fundamental al BNR îl constituie asigurarea și menținerea stabilității prețurilor. Principalele atribuții ale instituției sunt:

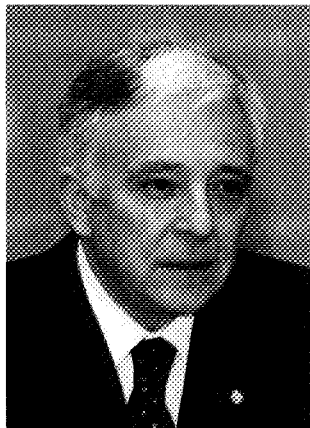
- elaborarea și aplicarea politicii monetare și a politicii de curs de schimb;
- autorizarea, reglementarea și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit, promovarea și monitorizarea bunei funcționări a sistemelor de plăți pentru asigurarea stabilității financiare;
- emiterea bancnotelor și a monedelor ca mijloace legale de plată pe teritoriul României;
- stabilirea regimului valutar și supravegherea respectării acestuia;
- administrarea rezervelor internaționale ale României.

1. Structura decizională și guvernanta corporativă

Banca Națională a României este condusă de un Consiliu de administrație, alcătuit din 9 membri numiți de Parlament pe o perioadă de 5 ani, cu posibilitatea reînnoirii mandatului. Potrivit legii, membrii Consiliului de administrație nu pot fi parlamentari sau membri ai unui partid politic și nu pot face parte din autoritatea judecătorească sau din administrația publică. Dintre cei 9 membri, 4 aparțin direct structurii executive permanente a Băncii Naționale: guvernatorul, prim-viceguvernatorul și cei 2 viceguvernatori. Ceilalți 5 membri ai Consiliului de administrație nu sunt salariați ai BNR. Președintele Consiliului de administrație este guvernatorul BNR.

Consiliul de administrație este organismul cu drept de decizie în ceea ce privește: (i) stabilirea politicilor în domeniul monetar și al cursului de schimb; (ii) autorizarea, reglementarea și supravegherea prudențială sau, după caz, monitorizarea instituțiilor de credit, instituțiilor de plată și instituțiilor financiare-nebancare și monitorizarea sistemelor de plăți pe care le-a autorizat; (iii) organizarea internă a băncii. Consiliul de administrație hotărăște, de asemenea, care sunt atribuțiile ce revin structurilor executive și personalului Băncii Naționale a României.

Pentru asigurarea eficienței procesului decizional, în cadrul BNR funcționează 3 structuri operative cu responsabilități în exercitarea principalelor funcții ale unei bănci centrale: Comitetul de politică monetară, Comitetul de supraveghere și Comitetul de administrare a rezervelor internaționale. La acestea se adaugă Comitetul de audit care analizează și propune direcțiile strategice, politica BNR în domeniul controlului intern, managementului riscurilor, auditului intern și extern. Aceste comitete permanente au regulamente proprii de funcționare prin care sunt detaliate componența, atribuțiile și responsabilitățile specifice.

Mugur Constantin Iulianescu
Guvernator, Președinte al Consiliului
de administrație

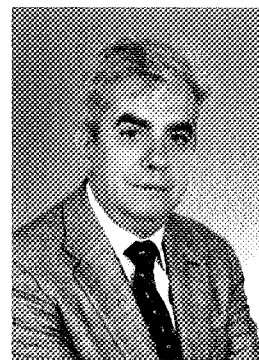
Consiliul de administrație al Băncii Naționale a României

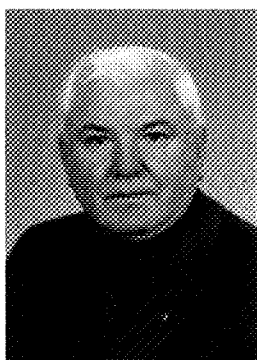
Florin Georgescu
Prim-viceguvernator,
Vicepreședinte al Consiliului
de administrație

Liviu Voinea
Viceguvernator,
Membru al Consiliului
de administrație

Eugen Nicolăescu*
Viceguvernator,
Membru al Consiliului
de administrație

Marin Dinu
Membru al Consiliului
de administrație

Daniel Dăianu
Membru al Consiliului
de administrație

Gheorghe Gheorghina
Membru al Consiliului
de administrație

Agnes Nagy
Membru al Consiliului
de administrație

Virgiliu Stoianescu
Membru al Consiliului
de administrație

* A fost numit prin Hotărârea nr. 42 din 24 mai 2017 a Parlamentului României, după demisia domnului Bogdan Olteanu.

Comitetul de politică monetară (CPM) reprezintă o structură permanentă, cu rol consultativ și decizional. Este alcătuit din 10 membri¹ și este condus de guvernatorul BNR. Atribuțiile comitetului se circumscriu obiectivului fundamental al băncii centrale, ele vizând în principal caracteristicile strategiei și cadrului operațional ale politicii monetare, configurarea și implementarea politicii monetare, precum și cercetarea economică adiacentă. Astfel, CPM dezbate și stabilește conținutul, structura și configurația materialelor/rapoartelor de analiză în domeniul politicii monetare, ale proiecțiilor evoluțiilor macroeconomice pe diferite orizonturi de timp, precum și ale propunerilor privind conduita politicii monetare, pe care le înaintează ulterior spre analiză și aprobare Consiliului de administrație al BNR. Totodată, CPM sprijină procesul de deliberare și adoptare a deciziilor de politică monetară prin discutarea, aprobarea și punerea periodică la dispoziția Consiliului de administrație al BNR a unor analize/studii întocmite de direcțiile de specialitate, abordând arii de cercetare/tematici relevante pentru conducerea politicii monetare. În același timp, CPM discută, analizează și propune Consiliului de administrație al BNR, de câte ori este nevoie, revizuirii ale unor caracteristici ale strategiei politicii monetare (incluzând ținta de inflație) și ale unor instrumente ale politicii monetare, în vederea adecvării acestora din perspectiva atingerii obiectivului fundamental al BNR și a armonizării lor cu standardele în domeniu ale BCE. Conform calendarului anual al ciclurilor trimestriale de prognoză aprobat de Consiliul de administrație al BNR, în cursul anului 2016 au avut loc 16 ședințe ale CPM, iar în primele cinci luni din 2017 s-au desfășurat 8 ședințe.

Comitetul de supraveghere este o structură permanentă cu caracter deliberativ și decizional, compusă din 10 membri și condusă de guvernatorul BNR. Atribuțiile și competențele comitetului vizează activitățile de evaluare și monitorizare a funcționării instituțiilor de credit, din perspectiva calității activelor, a performanțelor financiare și a încadrării lor în nivelul reglementat al indicatorilor de prudență bancară, dar și de asigurare a bazei de reglementare, conform legislației specifice și practicilor internaționale în materie, precum și a instituțiilor financiare nebancare și a instituțiilor de plată.

În anul 2016, Comitetul de supraveghere a adoptat hotărâri în cadrul a 24 de ședințe, iar în primele 3 luni ale anului 2017 în cadrul a 7 ședințe, materialele analizate vizând, în principal, următoarele aspecte: (i) notificarea intenției privind dobândirea de participații calificate la capitalul social al instituțiilor de credit și/sau majorarea acestor participații; (ii) cereri prezentate de instituțiile de credit, persoane juridice române, potrivit reglementărilor prudenciale, cu privire la modificările intervenite în situația acestora referitoare la persoanele desemnate să exercite responsabilități de administrare și/sau conducere, completarea obiectului de activitate, auditorul financiar, operațiunile în condiții de favoare prevăzute în pachetele de măsuri remuneratorii și stimulente pentru salariați, fuziuni etc.; (iii) proiecte de acte normative ale băncii centrale sau ale altor autorități privind activitatea instituțiilor de credit și a instituțiilor financiare nebancare; (iv) implementarea ghidurilor emise de Autoritatea Bancară Europeană în cadrul legislativ național și/sau în practica de supraveghere; (v) monitorizarea evoluțiilor privind stabilitatea financiară, identificarea, monitorizarea și evaluarea riscurilor sistemice și ale instituțiilor de credit de importanță sistemică, analize specifice (monitorizarea condițiilor și termenilor de creditare, monitorizarea modului în care sistemul financiar contribuie la reluarea sustenabilă a creditării economiei reale etc.), analize referitoare la activitatea Centralei Riscului de Credit și a Centralei Incidentelor de

¹ Începând cu data de 4 noiembrie 2014; anterior, comitetul era alcătuit din 9 membri.

Plăți (utilizarea informațiilor din bazele de date, transmiterea informațiilor din baza de date a Centralei Riscului de Credit la Banca Centrală Europeană în conformitate cu Recomandarea BCE/2014/7); (vi) alte spețe legate de funcționarea sistemului bancar.

Comitetul de administrare a rezervelor internaționale (CARI) reprezintă o structură permanentă, responsabilă pentru îndeplinirea, prin decizii de natură tactică, a obiectivelor strategice fixate de către Consiliul de administrație în domeniul administrării rezervelor internaționale. CARI este format din 11 membri și este condus de guvernatorul BNR. În conformitate cu atribuțiile stabilite de către Consiliul de administrație, comitetul analizează evoluțiile climatului economico-financiar global și formulează propuneri privind strategia de administrare a rezervelor internaționale, analizează încadrarea în limitele strategice și tactice și evaluează performanța portofoliilor, face recomandări privind implementarea de noi instrumente financiare și stabilește lista entităților cu care se pot derula tranzacții, respectiv a emitenților pentru plasamentele în hârtii de valoare. CARI se reunește și ia decizii ori de câte ori evoluțiile de pe piețele financiare o impun, la convocarea președintelui sau, în lipsa acestuia, a vicepreședintelui, urmărind în primul rând asigurarea lichidității, conservarea valorii activelor de rezervă și obținerea de venituri rezonabile pe termen mediu și lung.

Comitetul de pregătire a trecerii la euro din cadrul BNR reprezintă o structură cu rol consultativ și de analiză a activității de pregătire a adoptării euro, funcționând ca un cadru formalizat de dezbateri, cu rol de suport al deciziilor băncii centrale în procesul de aderare la Uniunea Economică și Monetară. În cursul anului 2016 au avut loc 6 ședințe ale Comitetului de pregătire a trecerii la euro, iar alte 2 s-au desfășurat în primele 5 luni ale anului 2017. Temele abordate în cadrul reuniunilor au vizat subiecte precum: adoptarea euro din perspectiva economiei reale, planificarea, execuția și implicațiile rezoluției bancare la nivel național și transfrontalier, implicații ale negocierilor dintre Marea Britanie și Uniunea Europeană, principalele coordonate ale ediției 2016-2019 a Programului de convergență al României, riscurile și oportunitățile aderării României la zona euro, dinamica și factorii determinanți ai primei de risc asociate zonei euro, Raportul privind mecanismul de alertă 2016, Raportul privind finanțarea viitoare a Uniunii Europene (Raportul Monti), parametri ai sistemului public de pensii și perspectiva pe termen lung.

În cadrul BNR funcționează și **Comitetul de audit**, care are rolul de a consolida cadrul de guvernanță corporativă implementat. Comitetul de audit este un organism independent față de conducerea executivă, fiind format din cei 5 membri ai Consiliului de administrație care nu fac parte din conducerea executivă a băncii.

Comitetul de audit are rol consultativ, sprijinind Consiliul de administrație în supervizarea sistemului de control intern, de management al riscurilor și de guvernanță a băncii, precum și în supervizarea proceselor de audit intern și extern.

Comitetul de audit se întrunește cel puțin o dată pe trimestru și ori de câte ori este necesar. La întâlniri sunt invitați să participe, în mod curent, reprezentanții conducerii Direcției audit intern și secretarul comitetului. Pentru clarificarea unor aspecte supuse examinării, comitetul poate invita la ședințele sale membri ai conducerii executive, reprezentanți ai conducerii structurilor organizatorice ale BNR și alți specialiști, inclusiv persoane din afara acesteia. Prin atribuțiile și activitatea sa, Comitetul de audit susține independența efectivă a auditului intern în BNR.

În anul 2016, Comitetul de audit s-a reunit în 5 ședințe, dintre care 3 ocazionate de prezentarea situațiilor financiare de către auditorul extern. În celelalte ședințe, Comitetul de audit a analizat planul de audit intern, a discutat rezultatele misiunilor de audit intern și a analizat rapoartele periodice de activitate ale Direcției audit intern, inclusiv performanța acestora.

În prima parte a anului 2017, au avut loc 2 ședințe, în cadrul cărora fost avizat Raportul anual de activitate al Direcției audit intern pe 2016, iar auditorul extern a prezentat stadiul procesului de auditare a situațiilor financiare ale BNR pentru anul 2016.

Sistemul de control intern al BNR cuprinde, pe lângă Comitetul de audit, mai multe paliere de control, linii de apărare împotriva factorilor care pot afecta atingerea obiectivelor băncii.

Niveluri de control extern

Statutul BNR prevede două niveluri de control extern, respectiv auditorul extern, desemnat să auditeze situațiile financiare anuale ale BNR, și Curtea de Conturi, care efectuează controlul ulterior asupra operațiunilor comerciale efectuate de BNR.

Niveluri de control intern

Banca Națională a României are o abordare funcțională a administrării riscurilor, care constă în faptul că fiecare direcție din cadrul băncii este responsabilă cu identificarea, evaluarea și administrarea riscurilor asociate activităților și operațiunilor pe care le desfășoară. Procesul de administrare a riscurilor este o componentă a sistemului de control intern al BNR și reprezintă prima linie de apărare a băncii împotriva factorilor care pot amenința îndeplinirea obiectivelor și planurilor de acțiune stabilite. În acest scop, fiecare structură operațională aplică un set de proceduri de control operațional în domeniul său de activitate, în conformitate cu nivelul de toleranță la risc stabilit *ex ante* de către structurile de decizie. De asemenea, în cadrul BNR este pusă în practică abordarea cunoscută sub denumirea de „zid chinezesc”, prin care este asigurată, pe de o parte, segregarea între departamentele responsabile cu elaborarea și, respectiv, implementarea politicii monetare, iar pe de altă parte, între acestea și cele care îndeplinesc alte funcții statutare.

A doua linie de apărare este funcțională pe anumite segmente de activitate, care au expunere financiară cu nivel ridicat de risc, de exemplu administrarea rezervelor internaționale, care monitorizează respectarea limitelor de risc aprobate de conducerea executivă a băncii și raportează eventualele încălcări. În cadrul acestei linii de apărare, un rol important revine comitetelor decizionale/consultative de specialitate care funcționează în cadrul BNR – Comitetul de administrare a rezervelor internaționale, Comitetul de politică monetară și Comitetul de supraveghere.

Independent de monitorizarea riscurilor de către structurile operaționale, Direcția audit intern din cadrul BNR, care funcționează ca linie de apărare distinctă, examinează ansamblul controalelor implementate și stabilește dacă acestea sunt concepute și funcționează în mod adecvat, astfel încât să asigure credibilitatea și integritatea informațiilor financiare și operaționale, eficacitatea activităților desfășurate, protecția activelor, conformitatea cu prevederile legale și contractuale aplicabile.

În cadrul celor 35 de misiuni de audit finalizate în anul 2016, au fost formulate propuneri de îmbunătățire a proceselor de control intern, management al riscurilor și guvernanță, contribuind la optimizarea activității și la creșterea eficacității sistemului de control intern.

Rolul consultativ al activității de audit intern a fost întărit ca urmare a solicitărilor conducerii executive și ale conducerii structurilor organizatorice de realizare a 10 misiuni de consultanță în cursul anului 2016.

Activitatea de audit intern în BNR se desfășoară integrat în cadrul Sistemului European al Băncilor Centrale, în 2016 fiind realizate 2 misiuni de audit coordonate de substructuri ale Comitetului Auditorilor Interni, structură a SEBC cu responsabilități în sfera auditului intern.

În activitatea sa, Direcția audit intern aplică standardele internaționale din Cadrul internațional de practici profesionale privind activitatea de audit intern, emis de Institutul Auditorilor Interni, și metodologia de lucru prevăzută de Manualul de audit intern al BNR și implementează constant cele mai bune practici în domeniu, inclusiv referitoare la auditul IT&C, securitatea și reziliența cibernetică.

2. Relația BNR cu Parlamentul României

Pe linia comunicării instituționale, Banca Națională a României întreține un dialog constant cu Parlamentul României, colaborarea constând, în principal, în:

- (i) elaborare de puncte de vedere asupra unor proiecte de acte normative la solicitarea directă a comisiilor parlamentare sau, indirect, la cererea unor inițiatori – MFP, ANPC sau alte autorități publice – sau a Ministerului pentru relația cu Parlamentul în vederea definitivării poziției Guvernului cu privire la respectivele proiecte legislative. Potrivit art. 3 din Statutul BNR, autoritățile publice centrale solicită avizul băncii centrale pentru proiectele de acte normative care privesc domeniile în care aceasta are atribuții;
- (ii) realizare și transmitere de materiale în cadrul procedurii parlamentare de exercitare a controlului din perspectiva respectării principiilor subsidiarității și proporționalității de către proiectele de acte legislative ale Uniunii Europene;
- (iii) transmitere de opinii și participare la reuniuni ale comisiilor de specialitate din cele două Camere ale Parlamentului, în cadrul procedurii parlamentare privind analiza proiectelor de acte elaborate de instituțiile Uniunii Europene;
- (iv) formulare de puncte de vedere, realizare de materiale sau participare la discuții pe tematici din sfera de activitate a BNR (stabilitate financiară, rezoluție bancară, afaceri europene, sisteme de plăți);
- (v) elaborare de materiale pentru pregătirea unor evenimente organizate de Parlament sau la care participă reprezentanți ai acestuia;
- (vi) răspunsuri la interpelări punctuale primite de către BNR de la senatori sau deputați.

Interacțiunea băncii centrale cu Parlamentul a cunoscut o intensificare în anul 2016, în contextul dezbaterii mai multor inițiative legislative care priveau sectorul bancar (legea dării în plată, legea conversiei creditelor în franci elvețieni) și înființarea

Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială, membri ai conducerii executive și specialiști ai BNR fiind invitați în repetate rânduri la întâlnirile comisiilor de specialitate ale Senatului (Comisia pentru buget, finanțe, activitate bancară și piață de capital, Comisia economică, industrii și servicii) și ale Camerei Deputaților (Comisia juridică, de disciplină și imunități).

În cadrul dezbaterilor privind Legea nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite, BNR a atras atenția asupra consecințelor negative pe care implementarea legii în forma propusă le-ar putea avea asupra condițiilor de creditare, asupra stabilității financiare, a economiei și asupra scăderii încrederii investitorilor străini pe fondul creșterii nesiguranței cadrului juridic. De asemenea, a subliniat faptul că aplicarea retroactivă a prevederilor poate genera hazard moral și poate avea un impact negativ semnificativ asupra stabilității financiare și a bunei funcționări a instituțiilor de credit.

În ceea ce privește proiectul Legii pentru completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori, BNR a formulat opinii referitoare la propunerile legislative privind creditele în franci elvețieni. În acest sens, au fost prezentate Comisiei pentru buget, finanțe, activitate bancară și piață de capital a Senatului și Comisiei juridice, de disciplină și imunități a Camerei Deputaților impactul conversiei creditelor în diferite variante ale cursului de schimb din perspectiva pierderilor potențiale la nivelul sectorului bancar, a efectelor asupra poziției valutare și a majorării activelor ponderate la risc pe fondul creșterii poziției valutare scurte, precum și influența modificării acestor elemente asupra indicatorilor de adecvare a capitalului.

De asemenea, prin documentele furnizate și prin participarea la discuțiile derulate în comisiile de specialitate ale Senatului (Comisia pentru afaceri europene, Comisia economică, industrie și servicii, Comisia juridică, de numiri, disciplină, imunități și validări, Comisia pentru buget, finanțe, activitate bancară și piață de capital) și ale Camerei Deputaților (Comisia pentru buget, finanțe și bănci), BNR a contribuit la elaborarea versiunii finale a Legii nr. 12/2017 privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național. Aportul BNR a vizat respectarea uzanțelor la nivel european, corelarea cu prevederile cadrului de reglementare CRD IV/CRR aplicabil în România, precum și clarificarea mecanismului de acțiune al supravegherii macroprudențiale – de tip *soft law* („acționează sau explică”), similar modului în care funcționează Comitetul European pentru Risc Sistemic. În baza actului normativ menționat a fost înființat Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială (CNSM), structură de cooperare interinstituțională, fără personalitate juridică, din care fac parte reprezentanți ai Băncii Naționale a României, ai Autorității de Supraveghere Financiară și ai Guvernului. Constituirea CNSM asigură implementarea Recomandării Comitetului European pentru Risc Sistemic nr. 3/2011 privind mandatul macroprudențial al autorităților naționale.

În afara domeniilor menționate, tematicile proiectelor de acte normative asupra cărora Parlamentul, inițiatorii sau Guvernul au solicitat BNR puncte de vedere în 2016 și prima parte a anului 2017 (inclusiv cele de transpunere în legislația națională a unor directive europene) au vizat: (i) statutul BNR; (ii) introducerea sistemelor moderne de plată; (iii) emitenții de instrumente financiare și operațiuni de piață; (iv) instituțiile financiare nebancale; (v) întărirea disciplinei financiare privind operațiunile de încasări și plăți în numerar; (vi) activitatea de recuperare de debite; (vii) instituțiile de credit și

adecvarea capitalului; (viii) funcționarea Băncii de Export și de Dezvoltare a României – Eximbank S.A.; (ix) statutul Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor; (x) dezvoltarea finanțărilor participative (*crowd funding*); (xi) soluționarea alternativă a litigiilor dintre consumatori și comercianți; (xii) reglementarea creanțelor cesionate; (xiii) comparabilitatea comisioanelor aferente conturilor de plăți, schimbarea conturilor de plăți și accesul la conturile de plăți cu servicii de bază; (xiv) piețele de instrumente financiare (MiFID II); (xv) auditul statutar al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare anuale consolidate și de modificare a unor acte normative; (xvi) funcționarea economisirii și creditării în sistem colectiv pentru domeniul locativ; (xvii) prevenirea și combaterea terorismului.

O altă linie de colaborare cu forul legislativ derivă din poziția României de stat membru al Uniunii Europene, la solicitarea Parlamentului fiind transmise materiale în cadrul procedurii parlamentare de exercitare a controlului privind respectarea principiilor subsidiarității și proporționalității de către proiectele de acte legislative ale Uniunii Europene și al celei privind analiza proiectelor de acte elaborate de instituțiile Uniunii Europene, tematicile abordate în 2016-2017 vizând: (i) Uniunea Bancară; (ii) instituirea unui Sistem European de Garantare a Depozitelor; (iii) măsurile CE de reducere a riscurilor în sistemul bancar (Comunicarea „Către finalizarea Uniunii Bancare”); (iv) comunicarea CE privind „Analiza anuală a creșterii pentru anul 2017”; (v) perspectiva aderării României la zona euro în contextul Cărții albe privind viitorul Europei.

De asemenea, au fost solicitate BNR opinii cu privire la legislația în domeniul conturilor bancare „inactive”, pachetul legislativ cuprinzând măsuri pentru reducerea riscurilor în sectorul bancar și regulamentul-cadru european de integrare a statisticilor privind întreprinderile.

Colaborarea dintre banca centrală și Parlamentul României se realizează prin formularea scrisă de puncte de vedere și răspunsuri la întrebări punctuale, transmiterea unor documente informative solicitate sau prin participarea la dezbateri, aceasta din urmă fiind asigurată la diferite niveluri de reprezentare, în funcție de tematică (membri ai Consiliului de administrație, economist șef, consilieri, director/director adjunct, experți).

3. Evoluții organizatorice

3.1. Managementul resurselor umane

Modificarea și reorganizarea structurilor organizatorice

În anul 2016 Consiliul de administrație al Băncii Naționale a României a aprobat o serie de schimbări la nivelul structurilor organizatorice din centrala băncii, care au vizat în principal: (i) întărirea și uniformizarea cadrului de gestiune a riscurilor; (ii) întărirea și dezvoltarea activității de relații cu publicul și optimizarea activității de comunicare; (iii) degrevarea domeniului stabilității financiare de activități conexe.

Procesul de reorganizare și schimbările intervenite la nivelul activității băncii centrale au presupus înființarea de noi structuri organizatorice, desființarea unor structuri existente și comasarea activității unor servicii, modificările principale fiind următoarele:

- a) Întărirea cadrului de management al riscurilor realizată prin înființarea unor servicii privind: (i) gestiunea riscului financiar aferent administrării rezervelor internaționale, activitate preluată din Serviciul administrarea rezervelor internaționale în cadrul Direcției operațiuni de piață; (ii) securitatea informațională și IT în cadrul Cămarilor BNR (Serviciul management și securitatea informației IT&C) și (iii) stabilirea cadrului general de reglementare a gestionării riscurilor operaționale în banca centrală în cadrul Direcției buget și analiză financiară (Serviciul monitorizare riscuri). Totodată, în vederea asigurării unui cadru adecvat de monitorizare într-o formă unitară și eficientă a riscurilor interne, Consiliul de administrație a aprobat constituirea Comitetului de risc cu responsabilități similare celor constituite la nivelul altor bănci centrale, ce urmează a fi operaționalizat în cursul anului 2017.
- b) Gruparea activităților specifice relațiilor cu publicul (proiectele de informare publică, comunicare externă, educație financiară, muzeu, arhivă, bibliotecă) într-o singură structură organizatorică – Direcția secretariat și relații cu publicul. În același timp, a fost înființat în cadrul Direcției comunicare și multimedia un serviciu dedicat dezvoltării comunicării *online* și accentuării caracterului proactiv al activității de comunicare (Serviciul comunicare *online*).
- c) Degrevarea structurii organizatorice cu responsabilități în domeniul stabilității financiare de activități care nu sunt specifice acestui domeniu, prin transferarea: (i) activităților privind administrarea Centralei Incidentelor de Plăți și a Centralei Riscurilor Bancare în cadrul Direcției statistică (Serviciul statistica riscului de credit) și (ii) activităților privind elaborarea politicii BNR în domeniul plăților și decontărilor, reglementarea și autorizarea instrumentelor și a infrastructurilor de decontare, a celor de supraveghere și monitorizare continuă a sistemelor de plăți și înființarea unei noi structuri independente – Compartimentul reglementare și monitorizare a sistemelor de plăți și sistemelor de decontare.

Totodată, în cursul anului 2016 a fost continuată implementarea Programului de internalizare a sistemelor ReGIS și SaFIR, demarat în iulie 2015, fiind aprobate înființarea unei structuri noi (Serviciul continuitate operațională în cadrul Direcției plăți) și suplimentarea statelor de personal pentru structurile organizatorice cu atribuții în derularea activității, cu un număr de 42 de posturi.

Schimbările organizatorice și modificările intervenite în atribuțiile structurilor organizatorice ca urmare a procesului de reorganizare au fost reflectate în cadrul Regulamentului nr. 2/2016 privind organizarea și funcționarea Băncii Naționale a României, aprobat în ședința Consiliului de administrație din august 2016, și care a intrat în vigoare la data de 1 septembrie 2016.

În contextul modificării substanțiale a activității băncii centrale începând cu 1 septembrie 2016 au fost generate modificări majore la nivelul statului de funcții și de personal al structurilor organizatorice implicate.

Procesul de reorganizare a implicat 12 structuri organizatorice și a afectat 70 de salariați prin schimbarea locului de muncă, dintre care 12 ocupau funcții de conducere (director, șef serviciu) anterior reorganizării. Astfel, reorganizarea structurilor organizatorice a determinat desființarea a 14 servicii din cadrul acestora și înființarea a 12 servicii (9 servicii noi și alte 3 rezultate din comasarea activităților). Salariații din structurile respective au fost redistribuiți atât în cadrul structurilor nou-înființate, ca urmare a realocării activităților și a noilor atribuții acordate, precum și în cele deja existente.

Salariații menționați au avut posibilitatea să opteze pentru posturile vacante existente sau nou-înființate, în măsura în care profilul individual (studii, experiență) a fost compatibil cu profilul postului vizat. Procesul de selecție s-a desfășurat pe baze competitive, inclusiv pentru funcțiile de conducere, în conformitate cu reglementările interne și prevederile legale în materie de legislația muncii.

Fluctuația personalului înregistrată în anul 2016 a fost de 4,6 la sută, numărul salariaților din Banca Națională a României la 31 decembrie fiind de 1 902 persoane, față de 1 905 salariați la sfârșitul anului 2015.

În ceea ce privește promovarea, 58 de salariați au fost promovați în funcții superioare de execuție și 32 de salariați în funcții de conducere.

Activitatea de perfecționare profesională a personalului Băncii Naționale a României în anul 2016

Pe parcursul anului 2016 au fost înregistrate 2 224 de participări la forme de perfecționare profesională, pentru un număr de 1 218 angajați, dintre care 2 002 participări în țară (90 la sută) și 222 în străinătate, acestea fiind organizate astfel:

- a) Forme de pregătire profesională în țară:
 - au fost organizate pentru prima oară seminarii susținute de lectori români profesori la universități de prestigiu din străinătate, pe teme specifice activității unei bănci centrale ("Estimation of Structural Macroeconomics Models", "Techniques for Short-Term Macroeconomic Forecasting", "Introduction to Macro Labour Economic"), la care au participat 48 de salariați;
 - a fost continuată seria de seminarii *in-house* cu lectori interni, dar și invitați din afara băncii, pe următoarele teme: statistică, conjunctură economică și financiară internațională (în contextul participării reprezentanților BNR în structurile europene), „BNR – istorie, valori, perspective”, la care au participat 528 de salariați. În ceea ce privește participarea la programele de dezvoltare managerială, a continuat Programul executiv de *leadership*, la care au participat 42 de salariați cu funcții de conducere și funcții superioare de execuție;
 - au fost organizate alte seminarii de specialitate (statistică, buget, contabilitate, achiziții etc.) la care au participat 412 salariați.
- b) Forme de perfecționare profesională în străinătate, reprezentate în principal de seminarii tehnice oferite de furnizori tradiționali de *training* ai băncilor centrale (BCE, FMI, *Joint Vienna Institute*, Banca Reglementelor Internaționale), precum și cele organizate de centrele de perfecționare ale unor bănci centrale (Banca Angliei, Banca Franței, Deutsche Bundesbank, Banca Elveției), în cadrul cărora au fost acoperite domenii precum stabilitate financiară, operațiuni de piață, supraveghere, plăți, rezoluție bancară și la care au participat un număr de 179 de salariați.
- c) În cadrul activității de perfecționare desfășurate în țară, un loc aparte l-a ocupat organizarea de către BNR împreună cu BCE a 5 seminarii internaționale cu tematici de dezvoltare a competențelor comportamentale și de *leadership*, dar și specifice domeniului de activitate al băncilor centrale, la care au participat 79 de salariați din bănci centrale din SEBC și din Banca Națională a României. Toate seminariile s-au desfășurat în cadrul Centrului de perfecționare profesională și activități sociale al BNR.

3.2. Tehnologia informației

În cursul anului 2016 au fost finalizate o serie de proiecte informatice având drept scop eficientizarea activității în cadrul băncii centrale și optimizarea performanței în exploatarea sistemelor informatice, după cum urmează: (i) lansarea în producție a noului sistem DCT2EUR, destinat calculului și procesării dobânzilor la conturile în euro ale participanților la sistemul TARGET2-România și la contul deschis la BCE de către BNR în calitate de operator al sistemului TARGET2-România; (ii) extinderea sistemului informatic „Titluri de stat – piața primară” în vederea implementării prevederilor Regulamentului BNR nr. 7/2016 privind piața primară a titlurilor de stat administrată de Banca Națională a României; (iii) extinderea sistemului informatic EBA-ITS în vederea colectării, validării și transmiterii către Autoritatea Bancară Europeană a datelor referitoare la raportările de lichiditate LCR, conform Actului Delegat (LCR DA); (iv) extinderea sistemului informatic RAPDIR în vederea colectării de noi indicatori financiari și validarea, prelucrarea și extragerea situațiilor finale pe baza informațiilor colectate; (v) îmbunătățirea performanțelor Sistemului integrat de gestiune financiar-contabilă, achiziții, resurse umane și salarizare, bazat pe suita de aplicații Oracle *e-Business Suite* versiunea R12, prin migrarea la o nouă platformă *hardware* și trecerea de la arhitectura *single node* la o arhitectură *multi node*.

Pe parcursul anului 2016 au continuat activitățile din cadrul Programului de internalizare a sistemelor ReGIS și SaFIR, având ca obiectiv principal reluarea operării tehnice a celor două sisteme de plăți de către Banca Națională a României. Internalizarea sistemelor ReGIS și SaFIR de către Banca Națională a României necesită dezvoltarea unei platforme tehnice care să îndeplinească standardele aplicabile sistemelor electronice de plăți în ceea ce privește performanța, disponibilitatea, securitatea și reziliența cibernetică.

În vederea îndeplinirii cerințelor privind disponibilitatea și siguranța în funcționare care trebuie să caracterizeze infrastructura tehnică destinată sistemelor de plăți, platforma *hardware* va fi instalată în două locații distincte, care vor fi capabile să preia operarea sistemelor pentru intervale mari de timp și vor fi utilizate periodic pentru rularea aplicațiilor. Este prevăzută și dezvoltarea Rețelei de comunicații interbancare operate de Banca Națională a României în scopul asigurării unor parametri tehnico-funcționali adecvați preluării traficului aferent sistemelor de plăți ReGIS și SaFIR.

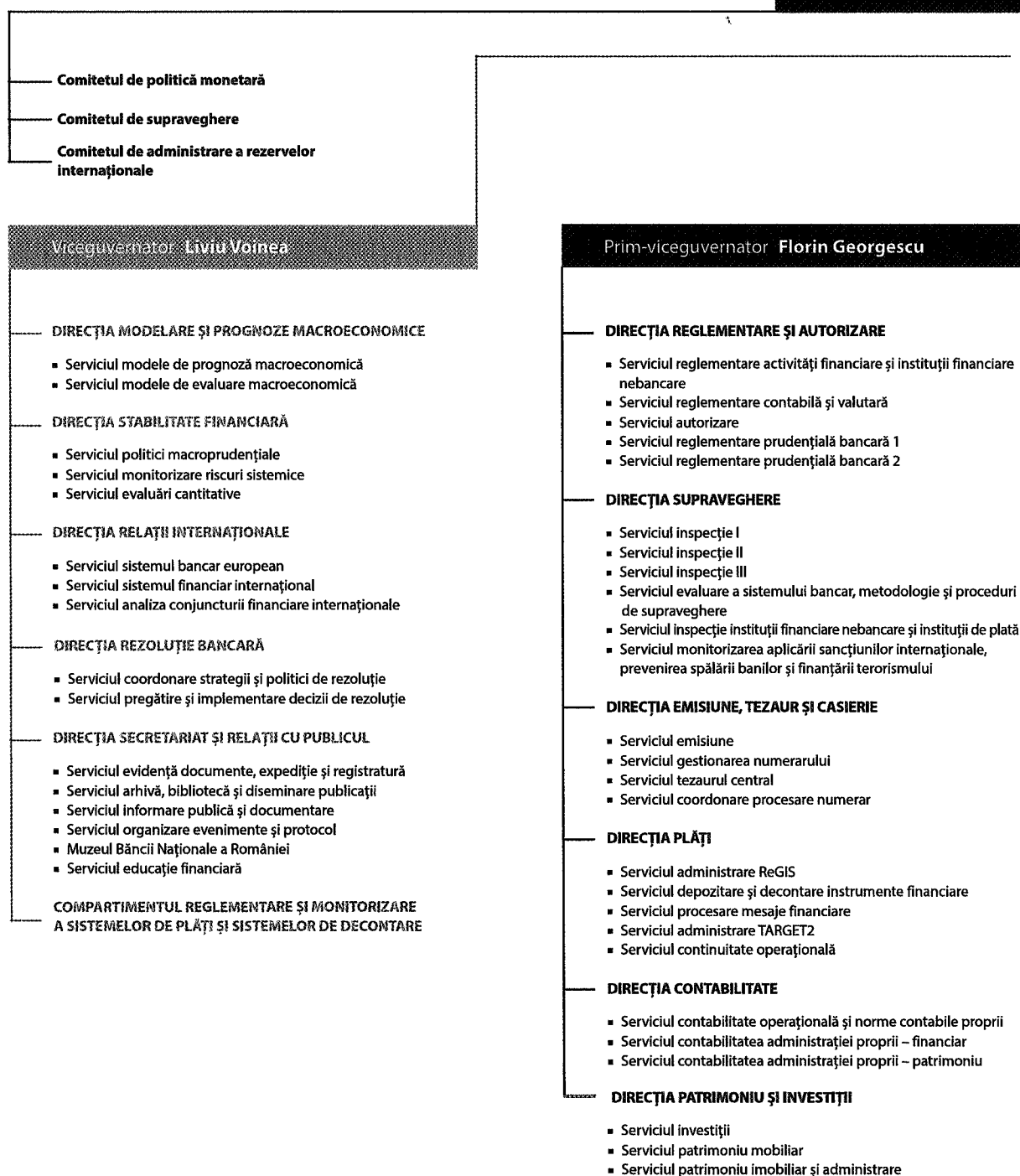
De asemenea, în anul 2016 au fost demarate activitățile aferente proiectării și implementării unui sistem de management al securității informației (SMSI) aplicabil sistemelor de plăți și sistemelor de decontare operate de Banca Națională a României. Securitatea informației va fi asigurată prin intermediul unor politici și proceduri specifice și prin implementarea unor sisteme *hardware* și *software* dedicate, care vor oferi facilități de autentificare și control acces, identificare vulnerabilități, monitorizare și control al intruziunilor, filtrare trafic, protecție *antimalware*, revizuire și monitorizare a incidentelor de securitate.

În cursul anului 2016 au fost dezvoltate funcționalitățile aplicației de planificare și derulare a achizițiilor și a fost optimizat procesul de introducere a informațiilor în aplicația de gestiune a datelor aferente vizitatorilor BNR. De asemenea, a continuat procesul de înlocuire a tehnicii de calcul uzate și de uniformizare a versiunilor pachetelor *software* pentru uz general.

Organigrama Băncii Naționale a României la 30 mai 2017

CONSILIUL DE

Guvernator

Notă:
Corespondența culorilor arată coordonarea structurilor

MINISTRĂRIE

Mugur Isărescu

Viceguvernator Eugen Nicolaescu

DIRECȚIA STATISTICĂ

- Serviciul statistică monetară și financiară
- Serviciul balanța de plăți
- Serviciul raportări statistice directe
- Serviciul procesare date statistice
- Serviciul administrare date SIRBNR
- Serviciul statistică riscului de credit

DIRECȚIA SERVICII INFORMATICE

- Serviciul sisteme informatice
- Serviciul administrare rețele
- Serviciul suport informatic

DIRECȚIA TEHNICĂ ȘI MENTENANȚĂ

- Serviciul tehnic mentenanță imobilei
- Serviciul tehnic mentenanță utilaje, echipamente și instalații
- Serviciul mentenanță administrativă și utilități

DIRECȚIA ACHIZIȚII

- Serviciul organizare proceduri achiziții generale
- Serviciul metodologie-contractări
- Serviciul programare-monitorizare
- Serviciul gestiuni și achiziții directe
- Serviciul organizare proceduri achiziții bancare

DIRECȚIA JURIDICĂ

- Serviciul avizare și documentare juridică
- Serviciul contencios și asistență contractuală
- Serviciul drept european și internațional

CENTRUL DE PERFECTIONARE PROFESIONALĂ ȘI ACTIVITĂȚI SOCIALE

- Serviciul suport al organizării perfecționării profesionale
- Serviciul activități sociale
- Serviciul activități auxiliare
- Serviciul cantina salariaților
- Unități de perfecționare profesională și activități sociale

SUCURSALE REGIONALE ȘI AGENȚII**Comitetul de audit****CANCELARIA BNR**

- Cabinetele conducerii executive și managementul documentelor
- Serviciul proiecte strategice
- Corpul de control al Guvernatorului
- Serviciul secretariat al CA al BNR
- Serviciul managementul și protecția informațiilor
- Serviciul management și securitatea informației IT&C
- Serviciul coordonare rețea teritorială

DIRECȚIA POLITICĂ MONETARĂ

- Serviciul analiză și strategie de politică monetară
- Serviciul administrarea lichidității

DIRECȚIA OPERAȚIUNI DE PIAȚĂ

- Serviciul operațiuni de politică monetară
- Serviciul operațiuni cu Trezoreria
- Serviciul administrarea rezervelor internaționale
- Serviciul execuția operațiunilor de piață
- Serviciul gestiunea riscului financiar aferent administrării rezervelor internaționale

DIRECȚIA STUDII ECONOMICE

- Serviciul analiză economică și prognoze pe termen scurt
- Serviciul publicații
- Serviciul traducere și editare

DIRECȚIA COMUNICARE ȘI MULTIMEDIA

- Serviciul relații mass-media
- Serviciul intranet și comunicare internă
- Serviciul comunicare online
- Serviciul suport multimedia

DIRECȚIA RESURSE UMANE

- Serviciul organizare și planificare
- Serviciul management resurse umane
- Serviciul perfecționare profesională și dezvoltarea carierei

DIRECȚIA AUDIT INTERN

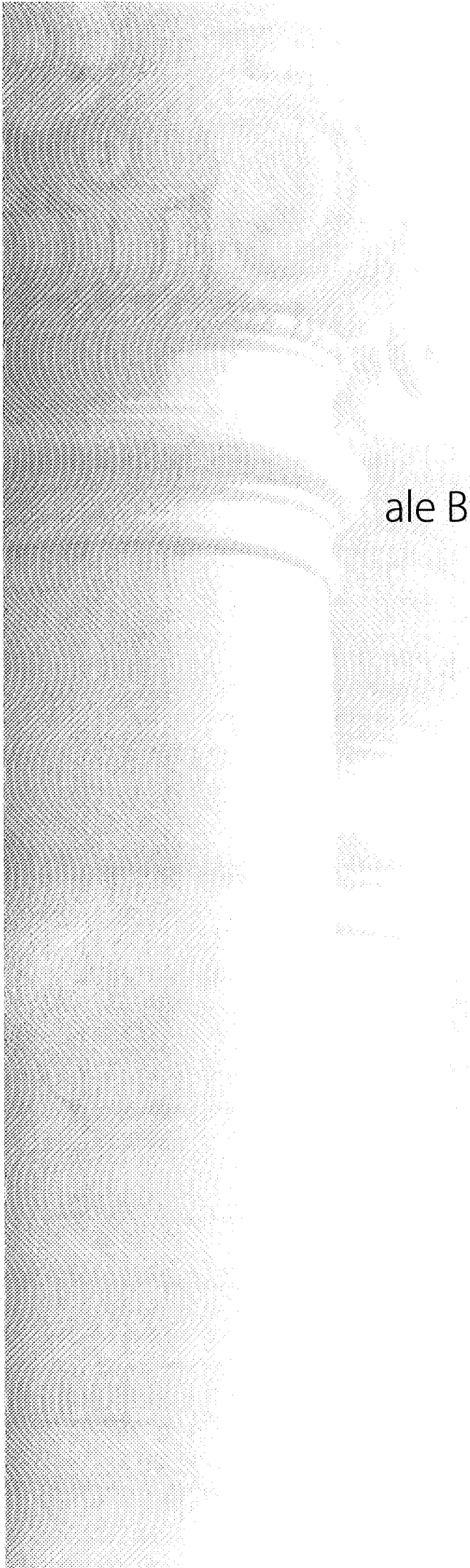
- Serviciul audit general 1
- Serviciul audit general 2

DIRECȚIA BUGET ȘI ANALIZĂ FINANCIARĂ

- Serviciul buget și analiză financiară
- Serviciul control financiar preventiv
- Serviciul standardizare și normare consumuri
- Serviciul monitorizare riscuri

DIRECȚIA PROTECȚIA VALORILOR

- Serviciul managementul situațiilor de urgență și continuitatea activității
- Serviciul protecție internă
- Serviciul transport special
- Serviciul sisteme de securitate
- Serviciul transport și mentenanță

Capitolul 16

Situațiile financiare
ale Băncii Naționale a României
la 31 decembrie 2016

1. Considerații generale

Conform prevederilor Legii nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României, începând cu exercițiul financiar aferent anului 2005, Banca Națională a României aplică standardele internaționale de contabilitate utilizate de băncile centrale naționale, recunoscute de Banca Centrală Europeană, pentru care a emis norme proprii în baza reglementărilor europene¹.

Statutul Băncii Naționale a României prevede că obiectivul fundamental al băncii centrale îl constituie asigurarea și menținerea stabilității prețurilor.

Prin acțiunile sale, Banca Națională a României implementează politica monetară adecvată realizării obiectivului său fundamental și asigură îndeplinirea celorlalte atribuții prevăzute de lege, fără a urmări performanțe de ordin comercial cum ar fi maximizarea profitului. Totuși, în activitatea băncii centrale există o preocupare permanentă pentru administrarea eficientă a resurselor aflate la dispoziția sa, inclusiv prin limitarea cheltuielilor proprii de funcționare. Astfel, desfășurarea activităților statutare s-a realizat în anul 2016 în condițiile reducerii cheltuielilor nete de funcționare cu 6 la sută față de 2015 și cu 8 la sută față de 2014. În raport cu nivelurile bugetate, cheltuielile nete de funcționare ale Băncii Naționale a României au fost mai mici cu 21 la sută în anul 2016 (pentru comparație, în anii 2014 și 2015 au fost realizate economii de 6 la sută și respectiv 13 la sută).

Rezultatul financiar înregistrat la 31 decembrie 2016 a fost profit în sumă de 124 636 mii lei determinat, în principal, de următoarele evoluții:

- înregistrarea unui profit operațional în sumă de 771 997 mii lei, cu 14 la sută sub profitul operațional al anului anterior (895 164 mii lei);
- înregistrarea de cheltuieli cu diferențele nefavorabile din reevaluare aferente activelor și pasivelor în valută în sumă de 646 034 mii lei, de 5,8 ori mai mare decât suma consemnată la 31 decembrie 2015 (111 705 mii lei);
- înregistrarea de pierderi nete din reevaluarea construcțiilor și terenurilor în sumă de 1 327 mii lei.

Capitalul propriu, respectiv activele nete ale Băncii Naționale a României la data de 31 decembrie 2016, s-a menținut la un nivel pozitiv semnificativ (17 802 595 mii lei), superior cu 10 la sută celui de la sfârșitul anului anterior, reflectând poziția financiară sustenabilă a băncii centrale.

¹ Orientarea BCE/2016/34.

2. Reflectarea în contabilitate a operațiunilor de politică monetară

Pe parcursul anului 2016, Banca Națională a României s-a aflat în poziția de debitor față de sistemul bancar, absorbția excedentului de lichiditate realizându-se prin intermediul facilității de depozit. Persistența valorilor relativ ridicate ale surplusului de rezerve din sistemul bancar a implicat absența în acest an a operațiunilor de politică monetară destinate furnizării de lichiditate instituțiilor de credit. Reflectând costul absorbției excedentului de lichiditate, rezultatul final aferent operațiunilor de politică monetară pentru anul 2016 a fost pierdere în sumă de 53 415 mii lei, cu 16 la sută sub nivelul consemnat în 2015 (63 358 mii lei).

Structura bilanțieră sintetică la 31 decembrie 2016 (Tabel 16.1) evidențiază următoarele aspecte:

- 98,7 la sută din totalul activelor sunt active externe;
- 18,7 la sută din totalul pasivelor reprezintă disponibilități atrase de Banca Națională a României de la instituțiile de credit sub forma rezervelor minime obligatorii (11,8 la sută în lei, 6,88 la sută în euro și 0,02 la sută în dolari SUA);
- 33,2 la sută din totalul pasivelor constituie numerar în circulație;
- 25,0 la sută din totalul pasivelor constau în disponibilități ale Trezoreriei Statului la Banca Națională a României (4,7 la sută în lei, 4 la sută în dolari SUA și 16,3 la sută în euro);
- 8,5 la sută din totalul pasivelor reprezintă pasive externe.

ACTIVE	Randament contabil mediu anual – % –	PASIVE	Rata medie anuală a dobânzii – % –
		Rezeve minime ale instituțiilor de credit 18,7% (în lei 11,8%, respectiv în valută 6,9%: USD 0,02% și EUR 6,88%)	lei: 0,12 USD: 0,07 EUR: 0,07
Active externe 98,7%	0,86	Numerar în circulație 33,2%	-
		Pasive externe 8,5%	0,08
		Disponibilitățile Trezoreriei statului 25,0% (în lei 4,7%, respectiv în valută 20,3%: USD 4,0% și EUR 16,3%)	lei: 0,12 USD: 0,40 EUR: -0,33
		Capital, rezerve ș.a. 9,4%	-
Alte active 1,3%	-	Alte pasive 5,2%	-

Tabel 16.1

Structura bilanțieră a BNR
la 31 decembrie 2016

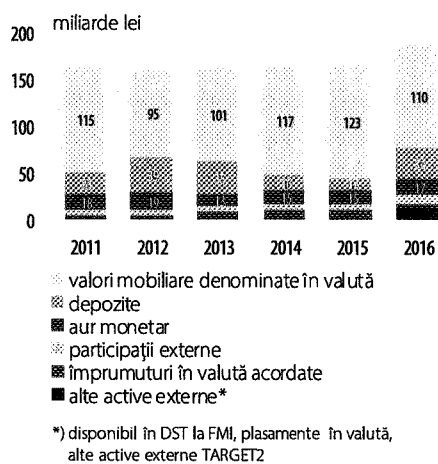
Rezultatul operațional pozitiv al Băncii Naționale a României s-a înregistrat în condițiile creării premiselor asigurării stabilității prețurilor pe termen mediu, ale consolidării rezervelor internaționale și ale menținerii stabilității financiare, rezultând la 31 decembrie 2016 structura bilanțieră din Tabelul 16.1.

Fructificarea activelor externe a generat în anul 2016 un randament contabil anual de 0,86 la sută. Pentru pasivele băncii (sursele activelor externe) s-au înregistrat rate medii anuale ale dobânzii (plătite de BNR) inferioare randamentului anual al activelor (încasat de BNR), respectiv dobânzi negative (de încasat), obținându-se astfel profit operațional.

Prin urmare, rezultatul financiar pozitiv al Băncii Naționale a României a fost influențat în mod direct și substanțial de diferența favorabilă dintre veniturile nete obținute din administrarea activelor și pasivelor în valută și costurile nete aferente folosirii instrumentelor de politică monetară pe piața internă; în anul 2016, veniturile nete din administrarea activelor și pasivelor în valută au fost de 1 303 417 mii lei, în timp ce cheltuielile nete cu dobânzile plătite în cadrul operațiunilor de politică monetară au însumat 53 415 mii lei. Cheltuielile cu dobânzile plătite în cadrul operațiunilor de politică monetară reprezintă, implicit, costul urmăririi îndeplinirii obiectivului fundamental stabilit de lege privind asigurarea și menținerea stabilității prețurilor.

3. Reflectarea în contabilitate a operațiunilor de administrare a activelor și pasivelor în valută

Valoarea în lei a activelor externe la 31 decembrie 2016 s-a majorat față de 31 decembrie 2015 cu 12,5 la sută (respectiv cu 20 876 419 mii lei; Grafic 16.1).

Grafic 16.1
Activele externe ale BNR

În contextul operațiunilor de administrare a activelor și pasivelor în valută, menționăm rambursarea integrală (în sumă de 8 526 375 mii DST) în perioada 2012-2016 a tragerilor efectuate de către banca centrală în anii 2009, 2010 și 2011 din împrumutul de la Fondul Monetar Internațional, în cadrul aranjamentului *stand-by* încheiat în anul 2009. Împrumutul a fost necesar pentru menținerea unui nivel al rezervelor internaționale adecvat asigurării credibilității externe a României, factor indispensabil pentru

stabilitatea financiară și valutară a țării.

Rezultatele sintetice aferente administrării activelor și pasivelor în valută înregistrate în cursul anului 2016 s-au concretizat în realizarea unor venituri în sumă de 1 651 344 mii lei și efectuarea de cheltuieli însumând 347 927 mii lei, obținându-se un profit de 1 303 417 mii lei (Tabel 16.2).

		mii lei		
		Venituri	Cheltuieli	Rezultat
Tabel 16.2 Rezultatele tranzacțiilor efectuate în anul 2016	Titluri denuminate în valută	128 544	179 972	-51 428
	Alte dețineri și operațiuni în valută	1 522 800	167 632	1 355 168
	Aur	-	323	-323
	Total	1 651 344	347 927	1 303 417

4. Efectele contabile ale evoluției cursurilor de schimb, respectiv ale evoluției prețurilor de piață pentru activele din rezervele internaționale

Data fiind necesitatea obiectivă, din perspectiva asigurării credibilității externe, a menținerii unui nivel relativ ridicat al rezervei valutare și a unei structuri diversificate a acestora din punct de vedere al valutelor componente, mișcările înregistrate pe piețele internaționale de cursurile de schimb au generat diferențe nefavorabile din reevaluarea unor poziții valutare.

La finalul exercițiului financiar, efectele contabile ale variației cursurilor de schimb – al leului față de euro, dar și ale monedelor ce intră în compoziția rezervelor valutare față de euro – sunt cuantificate pe baza diferenței dintre cursul de reevaluare² și costul mediu al pozițiilor valutare deținute de banca centrală. În acest context, merită menționat faptul că dimensiunea unor astfel de efecte contabile este influențată de evenimente conjuncturale, care pot afecta evoluția cotațiilor valutare din ultima zi a anului, fără ca nivelurile respective să reflecte tendințe de durată.

De asemenea, efectele contabile ale evoluției prețurilor de piață ale activelor din rezervele internaționale sunt cuantificate pe baza diferenței dintre prețul de piață al activelor (aur, titluri în valută) și costul mediu sau costul mediu net al acestora. Astfel, la 31 decembrie 2016, s-au înregistrat în contul special de reevaluare diferențe favorabile semnificative din reevaluarea unor dețineri valutare, titluri în valută și aur monetar (cifrate la 15 502 902 mii lei). Diferențele nefavorabile (în sumă de 646 034 mii lei) din reevaluarea pozițiilor valutare în lire sterline, yen japonezi și a unor titluri în valută au fost înregistrate la 31 decembrie 2016 în contul de profit și pierdere, la capitolul cheltuieli (Tabel 16.3).

		mii lei	
		Favorabile (înregistrate în contul special de reevaluare – în pasivul bilanțului)	Nefavorabile (înregistrate în contul de profit și pierdere)
Tabel 16.3 Diferențe din reevaluare la 31 decembrie 2016	Titluri denuminate în valută	139 579	110 231
	Alte dețineri în valută	2 833 581	535 803
	Aur	12 529 742	-
	Total	15 502 902	646 034

² Cursul de reevaluare reprezintă cursul de schimb din ultima zi lucrătoare a lunii. Acest curs este utilizat pentru reevaluarea pozițiilor valutare.

5. Concluzii

Poziția financiară a Băncii Naționale a României la 31 decembrie 2016 s-a menținut sustenabilă, prin înregistrarea unui capital propriu pozitiv semnificativ (17 802 595 mii lei; Tabel 16.4), mai mare cu 10 la sută față de nivelul consemnat la 31 decembrie 2015 (16 185 574 mii lei). Creșterea s-a datorat, în principal, înregistrării unor diferențe favorabile semnificative din reevaluarea deținerilor de aur monetar la 31 decembrie 2016 (incluse în postul bilanțier „Cont special de reevaluare”).

	mii lei	
	31 decembrie 2016	31 decembrie 2015
Capital	30 000	30 000
Rezerve	2 259 905	2 252 385
Cont special de reevaluare	15 502 902	13 840 608
Rezultatul exercițiului financiar	124 636	783 449
Repartizarea profitului	-114 848	-720 868
Total	17 802 595	16 185 574

Tabel 16.4
Capitalul propriu

Rezultatul financiar operațional al anului 2016, care reflectă în fapt rezultatele activității Băncii Naționale a României, a constat în profit în sumă de 771 997 mii lei, ca urmare, în principal, a înregistrării unui rezultat pozitiv din activitatea de administrare a activelor și pasivelor în valută. O influență favorabilă a exercitat, de asemenea, reducerea cu 16 la sută a pierderii aferente operațiunilor de politică monetară comparativ cu anul anterior (Tabel 16.5), precum și reducerea cu 6 la sută a pierderii din alte operațiuni.

Activitatea	Rezultat operațional (mii lei)		Variație anuală %
	2016	2015	
Politică monetară	-53 415	-63 358	-16
Administrarea activelor și pasivelor în valută	1 303 417	1 456 611	-11
Emisiunea monetară și decontarea plăților	-84 394	-78 618	7
Alte operațiuni	-393 611	-419 471	-6
Rezultat operațional total	771 997	895 164	-14

Tabel 16.5
Rezultatul operațional al
exercițiilor financiare 2015 și 2016

Repartizarea profitului corespunzător exercițiului financiar 2016. Conform art. 43 din Legea nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României, principala destinație a constituit-o cota de 80 la sută din veniturile nete ale băncii datorată bugetului de stat, în valoare de 100 166 mii lei. De asemenea, suma de 14 682 mii lei a fost repartizată pentru majorarea rezervelor statutare (60 la sută din profitul rămas după deducerea cotei de 80 la sută din veniturile nete datorată bugetului de stat). Profitul rămas urmează a fi repartizat în anul 2017, conform prevederilor legale.

În concluzie, în anul 2016, acționând în interes public, în scopul asigurării și menținerii stabilității prețurilor pe termen mediu și al consolidării poziției valutare a statului, Banca Națională a României a înregistrat profit, prin contribuția pozitivă a profitului realizat din administrarea activelor și pasivelor în valută, respectiv a reducerii pierderii din operațiunile de politică monetară și a scăderii pierderii din alte operațiuni (reprezentate în principal de activitatea de funcționare a băncii).

Situațiile financiare
ale Băncii Naționale a României
la 31 decembrie 2016

(auditate de Ernst & Young Assurance Services)

Ernst & Young Assurance Services SRL
Clădirea Bucharest Tower Center, Etaj 21
Bd. Ion Mihalache nr. 15-17, Sector 1
011171 București, România

Tel: +40 21 402 4000
Fax: +40 21 310 7219
office@ro.ey.com
ey.com

RAPORTUL AUDITORULUI INDEPENDENT

Catre Consiliul de Administratie al Bancii Nationale a Romaniei

Raport asupra auditului situatiilor financiare

Opinia

Am auditat situatiile financiare ale Bancii Nationale a Romaniei („Banca”) care cuprind bilantul contabil la data de 31 decembrie 2016, contul de profit si pierdere pentru exercitiul financiar incheiat la aceasta data si un sumar al politicilor contabile semnificative si alte informatii explicative.

In opinia noastra, situatiile financiare anexate ofera o imagine fidela si justa a pozitiei financiare a Bancii la data de 31 decembrie 2016, ca si a performantei financiare a acestora pentru exercitiul financiar incheiat la aceasta data, in conformitate cu Norma 1/2007 privind organizarea si conducerea contabilitatii Bancii Nationale a Romaniei („Norma 1/2007”), cu modificarile si clarificarile ulterioare.

Bazele opiniei

Noi am efectuat auditul conform Standardelor Internationale de Audit (ISA). Responsabilitatile noastre conform acestor standarde sunt descrise mai detaliat in sectiunea „Responsabilitatile auditorului pentru auditul situatiilor financiare” din raportul nostru. Suntem independenti fata de Banca conform Codului etic al profesionistilor contabili emis de Consiliul pentru Standarde Internationale de Etica pentru Contabili (codul IESBA) si conform cerintelor etice care sunt relevante pentru auditul situatiilor financiare in Romania si ne-am indeplinit responsabilitatile etice conform acestor cerinte si conform Codului IESBA. Consideram ca probele de audit pe care le-am obtinut sunt suficiente si adecvate pentru a constitui baza pentru opinia noastra.

Alte informatii

Alte informatii includ Raportul anual, dar nu includ situatiile financiare si raportul nostru de audit cu privire la acestea. Conducerea este responsabila pentru alte informatii. Ne asteptam ca raportul anual al Bancii aferent anului 2016 sa fie pus la dispozitia noastra dupa data acestui raport de audit.

Opinia noastra de audit asupra situatiilor financiare nu acopera alte informatii si nu exprimam nicio forma de concluzie de asigurare asupra acestora.

În legătura cu auditul efectuat de noi asupra situațiilor financiare, responsabilitatea noastră este de a citi aceste alte informații atunci când vor fi puse la dispoziția noastră și, făcând acest lucru, de a analiza dacă acestea nu sunt în concordanță, în mod semnificativ, cu situațiile financiare sau cunoștințele pe care le-am obținut în urma auditului sau dacă acestea par să includă erori semnificative.

Responsabilitatea conducerii și a persoanelor responsabile cu guvernanta pentru situațiile financiare

Conducerea Bancii are responsabilitatea întocmirii și prezentării fidele a situațiilor financiare în conformitate cu Norma 1/2007, cu modificările și clarificarile ulterioare, și pentru acel control intern pe care conducerea îl considera necesar pentru a permite întocmirea de situații financiare care sunt lipsite de denaturări semnificative, cauzate fie de fraudă, fie de eroare.

La întocmirea situațiilor financiare, conducerea este responsabilă să evalueze abilitatea Bancii de a-și desfășura activitatea conform principiului continuității activității și să prezinte, dacă este cazul, aspectele referitoare la continuitatea activității și folosirea principiului continuității activității, mai puțin în cazul în care conducerea intenționează să lichideze Banca sau să îi înceteze activitatea sau nu are nicio alternativă reală decât să procedeze astfel.

Persoanele responsabile cu guvernanta au responsabilitatea supravegherii procesului de raportare financiară a Bancii.

Responsabilitățile auditorului pentru auditul situațiilor financiare

Obiectivele noastre constau în obținerea unei asigurări rezonabile privind măsura în care situațiile financiare, luate în ansamblu, nu conțin denaturări semnificative cauzate de eroare sau fraudă și de a emite un raport de audit care să includă opinia noastră. Asigurarea rezonabilă reprezintă un nivel ridicat de asigurare, însă nu este o garanție că un audit desfășurat în conformitate cu standardele ISA va detecta întotdeauna o denaturare semnificativă, dacă aceasta există. Denaturările pot fi cauzate fie de fraudă fie de eroare și sunt considerate semnificative dacă se poate preconiza, în mod rezonabil, că acestea, atât la nivel individual sau luate în ansamblu, vor influența deciziile economice ale utilizatorilor luate în baza acestor situații financiare.

Ca parte a unui audit în conformitate cu standardele ISA, ne exercităm raționamentul profesional și ne menținem scepticismul profesional pe întreg parcursul auditului. De asemenea:

- Identificăm și evaluăm riscurile de denaturare semnificativă a situațiilor financiare, cauzate fie de fraudă fie de eroare, stabilim și efectuăm proceduri de audit care să răspundă acestor riscuri și obținem probe de audit suficiente și adecvate pentru a constitui o bază pentru opinia noastră. Riscul de nedetectare a unei denaturări semnificative cauzate de fraudă este mai ridicat decât cel de nedetectare a unei denaturări semnificative cauzate de eroare, deoarece fraudă poate include complicitate, falsuri, omisiuni intenționate, declarații false sau evitarea controlului intern.

- Intelegem controlul intern relevant pentru audit pentru a stabili procedurile de audit adecvate in circumstantele date, dar nu si in scopul exprimarii unei opinii asupra eficacitatii controlului intern al Bancii.
- Evaluam gradul de adecvare a politicilor contabile utilizate si rezonabilitatea estimarilor contabile si a prezentarilor aferente de informatii realizate de catre conducere.
- Concluzionam asupra caracterului adecvat al utilizarii de catre conducere a principiului continuitatii activitatii, si determinam, pe baza probelor de audit obtinute, daca exista o incertitudine semnificativa cu privire la evenimente sau conditii care ar putea genera indoilei semnificative privind capacitatea Bancii de a-si continua activitatea. In cazul in care concluzionam ca exista o incertitudine semnificativa, trebuie sa atragem atentia, in raportul de audit, asupra prezentarilor aferente din situatiile financiare sau, in cazul in care aceste prezentari sunt neadecvate, sa ne modificam opinia. Concluziile noastre se bazeaza pe probele de audit obtinute pana la data raportului nostru de audit. Cu toate acestea, evenimente sau conditii viitoare pot determina ca Banca sa nu isi mai desfasoare activitatea in baza principiului continuitatii activitatii.
- Evaluam prezentarea, structura si continutul general al situatiilor financiare, inclusiv al prezentarilor de informatii, si masura in care situatiile financiare reflecta tranzactiile si evenimentele de baza intr-o maniera care realizeaza prezentarea fidela.

Comunicam persoanelor responsabile cu guvernanta, printre alte aspecte, obiectivele planificate si programarea in timp a auditului, precum si constatările semnificative ale auditului, inclusiv orice deficiente semnificative ale controlului intern, pe care le identificam pe parcursul auditului nostru.

In numele

Ernst & Young Assurance Services SRL

Inregistrat la Camera Auditorilor Financiari din Romania

Cu nr. 77/15 august 2001

Gelu Gherghescu

Inregistrat la Camera Auditorilor Financiari din Romania

Cu nr. 1449/9 septembrie 2002

Bucuresti, Romania

3 mai 2017

BILANȚUL CONTABIL LA 31 DECEMBRIE 2016

		mii lei	
	Nota	31 decembrie 2016	31 decembrie 2015
Disponibilități bănești și alte valori		46 662	45 120
Metale și pietre prețioase,		204 416	179 401
<i>din care:</i>			
Aur la alte standarde		166 288	147 489
Alte metale și pietre prețioase		38 128	31 912
Active externe,		187 434 476	166 558 057
<i>din care:</i>			
Disponibil în DST la FMI	4	5 717 560	49 312
Aur monetar	5	16 613 515	14 669 552
Depozite la vedere	6	25 509 958	2 432 894
Depozite la termen	7	8 816 507	9 648 409
Plasamente în valută	8	2 391 977	2 287 246
Valori mobiliare denuminate în valută	9	109 775 122	123 092 434
Împrumuturi în valută acordate	10	2 666 325	7 720 944
Participații externe,	11	10 629 419	6 070 705
<i>din care: participații la FMI</i>		10 479 061	5 921 166
Alte active externe TARGET2		5 314 093	586 561
Credite acordate instituțiilor de credit,	12	0	0
<i>din care:</i>			
Credite în litigiu		25 009	25 009
Provizioane specifice de risc de credit-principal		(25 009)	(25 009)
Alte active		1 687 720	1 515 336
Credite acordate salariaților		38	51
Imobilizări	13	1 327 822	1 383 748
Stocuri		4 431	4 041
Titluri de participare	14	2 323	2 321
Decontări cu bugetul statului	15	206 006	66 947
Conturi de regularizare		144 908	36 453
Diferențe din reevaluare pentru elemente din afara bilanțului	16	0	19 016
Alte active		74 490	72 029
Provizioane pentru creanțe aferente altor active	17	(72 298)	(69 270)
Dobânzi de încasat		510 643	635 062
Dobânzi de încasat	18	516 711	641 130
Provizioane de risc de credit-dobândă	19	(6 068)	(6 068)
Total active		189 883 917	168 932 976

Notele prezentate în paginile 259- 290 fac parte integrantă din situațiile financiare.

BILANȚUL CONTABIL LA 31 DECEMBRIE 2016

		mii lei	
	Nota	31 decembrie 2016	31 decembrie 2015
Numerar în circulație	20	63 019 783	53 593 307
Pasive externe,		16 199 249	12 983 785
<i>din care:</i>			
Obligații față de instituții financiare internaționale,		10 479 728	6 474 296
<i>din care: împrumuturi de la FMI</i>	21	0	552 487
Depozite atrase la vedere	22	21 199	845 324
Împrumuturi de la bănci și alte instituții financiare	23	1 380	4 125
Alocări de DST de la FMI	24	5 696 942	5 660 040
Disponibilități ale instituțiilor de credit la BNR,		45 350 812	48 454 589
<i>din care:</i>			
Conturi curente ale instituțiilor de credit		22 453 679	20 402 647
Disponibilități în regim special		5 467	4 834
Depozite ale instituțiilor de credit		4 489 480	10 098 915
Rezerve obligatorii în valută		13 087 444	17 360 263
Conturi ale instituțiilor de credit în faliment		649	1 369
Alte disponibilități ale instituțiilor de credit TARGET2		5 314 093	586 561
Disponibilități ale Trezoreriei statului	25	47 449 207	37 675 320
Alte pasive		43 626	31 279
Creditori		29 313	21 728
Personal și conturi asimilate		75	82
Decontări cu bugetul statului		7 912	8 114
Conturi de regularizare		1 023	207
Diferențe din reevaluare pentru elemente din afara bilanțului		270	-
Alte pasive		5 033	1 148
Dobânzi de plătit	26	18 645	9 122
Capital, fonduri și rezerve,		17 802 595	16 185 574
<i>din care:</i>			
Capital		30 000	30 000
Rezerve	28	2 259 905	2 252 385
Cont special de reevaluări	29	15 502 902	13 840 608
Rezultatul exercițiului financiar		124 636	783 449
Repartizarea profitului	42	(114 848)	(720 868)
Total pasive		189 883 917	168 932 976

Situațiile financiare au fost aprobate de Consiliul de administrație în data de 3 mai 2017 și semnate în numele acestuia de:

Guvernator

DI. Mugur Isărescu

CONTUL DE PROFIT ȘI PIERDERE PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2016

		mii lei	
	Nota	31 decembrie 2016	31 decembrie 2015
Venituri din dobânzi	30	121 425	51 414
Cheltuieli cu dobânzile	31	(342 013)	(197 851)
Rezultat net din dobânzi		(220 588)	(146 437)
Venituri din taxe și comisioane	32	124 408	111 138
Cheltuieli cu taxe și comisioane	33	(27 057)	(43 443)
Rezultat net din taxe și comisioane		97 351	67 695
Câștiguri nete realizate din operațiuni valutare	34	1 343 154	1 481 780
Câștiguri nete realizate din operațiuni cu titluri	35	125 364	72 320
Pierderi nete realizate din operațiuni cu metale prețioase	36	(323)	(362)
Pierderi din diferențe nefavorabile din reevaluare	37	(646 034)	(111 705)
Rezultat net al operațiunilor financiare		822 161	1 442 033
Cheltuieli cu emisiunea monetară	38	(180 149)	(161 044)
Cheltuieli din provizioane		(3 028)	(7 744)
Alte cheltuieli din operațiuni specifice		(1 529)	(2 186)
Alte venituri din operațiuni specifice		2 328	2 700
Rezultat net al operațiunilor specifice		(182 378)	(168 274)
Alte venituri		42 812	12 179
Cheltuieli cu personalul		(279 688)	(273 833)
Cheltuieli administrative		(43 172)	(41 671)
Cheltuieli cu amortizarea activelor fixe – corporale și necorporale		(56 216)	(53.927)
Pierderi nete realizate din reevaluarea clădirilor, terenurilor și a altor active	39	(1 327)	(10)
Alte cheltuieli generale		(54 319)	(54 306)
Rezultat net aferent exercițiului financiar		124 636	783 449

Situațiile financiare au fost aprobate de Consiliul de administrație în data de 3 mai 2017 și semnate în numele acestuia de:

Guvernator

DI. Mugur Isărescu

Note la situațiile financiare pentru anul încheiat la 31 decembrie 2016

1. Informații generale

Banca Națională a României („Banca” sau „BNR”) a fost înființată în anul 1880 ca bancă centrală a României. Sediul social este situat în strada Lipscani nr. 25, București, România. Banca este condusă de un Consiliu de Administrație. Conform legii, conducerea executivă este exercitată de către guvernator, prim-viceguvernator și doi viceguvernatori (în prezent, BNR are un singur viceguvernator în funcție). Membrii Consiliului de Administrație sunt numiți de Parlament pe o perioadă de 5 ani. Capitalul Băncii este 100 la sută deținut de către Statul Român. Numărul efectiv de salariați la data de 31 decembrie 2016 este de 1 902 persoane (31 decembrie 2015: 1 905 persoane).

Operațiunile Băncii în decursul anului 2016 au fost reglementate de Legea nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României („Legea nr. 312/2004”), intrată în vigoare la data de 31 iulie 2004, cu excepția prevederilor privind raportarea financiară care au intrat în vigoare din data de 1 ianuarie 2005. Scopul acestei legi este armonizarea Statutului Băncii cu legislația Uniunii Europene și, în particular, cu prevederile privind independența Băncii Centrale din cadrul Tratatului Comunității Europene.

În conformitate cu legislația în vigoare, obiectivul fundamental al Băncii este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor. În plus, Banca are dreptul exclusiv de a emite monedă, precum și sarcina de a reglementa și supraveghea sistemul bancar din România.

2. Metode și politici contabile semnificative

a) Întocmirea și prezentarea situațiilor financiare

Situațiile financiare ale Băncii Naționale a României sunt întocmite în conformitate cu Norma privind organizarea și conducerea contabilității Băncii Naționale a României nr. 1/2007, cu modificările și completările ulterioare (nr. 1/2008, nr. 3/2008, nr. 1/2010, nr. 2/2010, nr. 4/2011 și nr. 1/2014) și cuprind bilanțul, contul de profit și pierdere și notele explicative. Norma BNR nr. 1/2007, cu modificările și completările ulterioare, stabilește principiile și regulile contabile de bază, forma și conținutul situațiilor financiare anuale, având ca scop general încadrarea în prevederile standardelor contabile aplicabile băncilor centrale recunoscute de Banca Centrală Europeană (BCE), respectiv Orientarea BCE/2016/34, cu excepția prevederilor privind modelele de raportare, acestea fiind obligatorii doar în cadrul raportării periodice către BCE a datelor financiare de către băncile centrale din țările care au adoptat euro ca monedă națională.

b) Bazele întocmirii

Situațiile financiare sunt întocmite ținând cont de principiul continuității activității și sunt prezentate în lei, rotunjite la cea mai apropiată valoare exprimată în mii lei. Veniturile și cheltuielile sunt recunoscute în perioada în care apar conform principiului contabilității de angajamente.

c) Distribuția veniturilor nete ale Băncii către stat

Banca este scutită de la plata impozitului pe profit, dar, conform Legii nr. 312/2004, virează lunar la bugetul statului o cotă de 80 la sută din veniturile nete rămase după acoperirea cheltuielilor exercițiului financiar, exclusiv cheltuielile cu alte provizioane decât cele de risc de credit, și a pierderilor exercițiilor precedente rămase neacoperite din alte surse.

Pe baza veniturilor nete realizate, atât în anul 2016, cât și în anul 2015, Banca a înregistrat cota aferentă de 80 la sută din acestea. Regularizările aferente exercițiului financiar sunt efectuate până la termenul de depunere a bilanțului contabil anual, conform legii, în baza unei declarații speciale rectificative.

d) Principii contabile semnificative

Prevalența economicului asupra juridicului: Tranzacțiile sunt înregistrate și prezentate în concordanță cu substanța și realitatea lor economică și nu numai de forma juridică a acestora.

Prudența: evaluarea activelor și pasivelor, precum și recunoașterea veniturilor și cheltuielilor sunt realizate în mod prudent. Exercițarea prudenței nu permite subevaluarea deliberată a activelor/veniturilor sau supraevaluarea deliberată a datoriilor/cheltuielilor.

Continuitatea activității: Banca Națională a României în calitate de bancă centrală prezintă o continuitate previzibilă a activității.

Comparabilitatea: Criteriile pentru evaluarea posturilor bilanțiere și recunoașterea rezultatelor trebuie să fie aplicate în mod consecvent în sensul asigurării caracterului comun și continuu al abordării pentru a asigura comparabilitatea datelor din situațiile financiare.

Evenimentele ulterioare datei bilanțului: activele și pasivele sunt ajustate pentru evenimentele ce au loc între data bilanțului anual și data la care situațiile financiare sunt aprobate de către Consiliul de Administrație, dacă aceste evenimente afectează situația activelor și pasivelor la data bilanțului. În cazul în care evenimentele ulterioare datei bilanțului nu afectează situația activelor și pasivelor la data bilanțului, dar sunt importante deoarece omiterea lor din prezentare ar afecta capacitatea utilizatorilor situațiilor financiare de a efectua evaluări corecte și de a lua decizii, activele și pasivele aferente nu sunt ajustate, realizându-se doar o descriere a evenimentelor.

Pragul de semnificație: devierile de la regulile contabile, inclusiv cele ce afectează calculul contului de profit și pierdere, vor fi permise doar dacă acestea pot fi considerate în mod rezonabil ca fiind nesemnificative pentru contextul de ansamblu și pentru prezentarea situațiilor financiare ale Băncii.

Contabilitatea de angajamente: veniturile și cheltuielile sunt recunoscute în perioada contabilă în care apar și nu în perioada în care sunt efectiv încasate sau plătite.

e) Folosirea estimărilor

Întocmirea situațiilor financiare în conformitate cu prevederile Normei BNR nr. 1/2007, cu modificările și completările ulterioare, impune conducerii să facă unele estimări și presupuneri care influențează valorile raportate ale activului și pasivului, precum și ale veniturilor și cheltuielilor aferente perioadei de raportare. Rezultatele efective pot fi diferite față de aceste estimări. Estimările sunt revizuite periodic și, dacă sunt necesare ajustări, acestea sunt înregistrate în contul de profit și pierdere în perioada în care ele devin cunoscute. Deși aceste estimări individuale prezintă un oarecare grad de incertitudine, efectul cumulat al acestuia asupra situațiilor financiare este considerat ca nesemnificativ.

f) Recunoașterea activelor și pasivelor

Activele/pasivele financiare sau de altă natură sunt recunoscute în bilanț dacă:

- este probabil că un beneficiu economic viitor asociat cu activul/pasivul respectiv va intra/ieși în/din patrimoniul Băncii;
- toate riscurile și avantajele asociate cu activul/pasivul respectiv au fost transferate efectiv către/de la Banca și;
- valoarea activului/pasivului poate fi măsurată în mod credibil.

Activele și pasivele financiare sunt recunoscute inițial la valoarea de achiziție, după cum este prezentat în continuare.

g) Poziția valutară

Poziția valutară (deținerea valutară) reprezintă soldul net într-o anumită valută, respectiv diferența dintre total creanțe (activul bilanțului și conturi în afara bilanțului de natura activelor) și total angajamente (pasivul bilanțului și conturi în afara bilanțului de natura pasivelor) în valuta respectivă, cu unele excepții. Aurul la standard internațional este considerat ca și valută, determinându-se poziția aurului.

Începând cu 31 decembrie 2010, Banca a aplicat Norma nr. 2/2010 pentru modificarea și completarea Normei Băncii Naționale a României nr. 1/2007 privind organizarea și conducerea contabilității BNR, cu modificările și completările ulterioare, aplicabilă începând cu situațiile financiare anuale aferente exercițiului financiar 2010, care include următoarele prevederi:

- valuta DST este considerată ca fiind o valută separată; tranzacțiile care implică o schimbare a poziției nete a DST vor fi tranzacții denominate în DST sau tranzacții care respectă structura coșului valutar DST;

- se realizează desemnarea pentru *hedging* operațional DST a deținerilor valutare nete ale valutei componente ale coșului DST, măsurate la costul mediu anterior reevaluării de sfârșit de an;
- la sfârșitul anului poziția valutară netă a DST va include: poziția valutară a DST și deținerile nete ale valutei individuale ale coșului DST (împreună, acestea vor fi tratate ca o singură deținere valutară netă);
- la data de închidere a perioadei financiare, Banca poate efectua operațiunea de acoperire a riscurilor („*hedging* operațional”) asupra poziției nete a DST, care presupune înregistrarea rezultatului reevaluării poziției valutare a DST după cumularea acestuia cu rezultatele reevaluării coșului de valute componente desemnate conform structurii coșului valutar DST.

Elementele care nu sunt incluse în poziția valutară sunt următoarele: sumele denominate în valută înregistrate în conturile Casa în valută, Valută în tranzit, Furnizori, Debitori, Operațiuni în curs de clarificare și Cheltuieli în avans.

h) Metoda costului mediu

Metoda costului mediu se aplică pentru următoarele elemente:

- poziția valutară, inclusiv DST;
- poziția aurului la standarde internaționale;
- portofoliul de titluri denominate în valută – pentru fiecare ISIN/CUSIP (serie titlu).

Costul mediu al poziției valutare se determină zilnic și este un curs de schimb exprimat sub forma cotației indirecte (lei/1 unitate valutară). În cazul poziției valutare lungi, achizițiile nete de valută din cursul zilei, exprimate la costul mediu al achizițiilor din ziua respectivă, sunt adăugate la deținerea din ziua anterioară pentru a obține un nou cost mediu al poziției valutare. Vânzările nete de valută din cursul zilei nu modifică costul mediu al poziției valutare. În cazul poziției aurului, se aplică aceeași metodă.

Costul mediu al deținerii de titluri în valută se calculează pentru fiecare ISIN/CUSIP (serie titlu) și se obține prin raportarea valorii de tranzacție a deținerii totale la valoarea nominală a deținerii. Achizițiile de titluri din cursul zilei sunt adăugate la deținerea din ziua anterioară pentru a obține un nou cost mediu pentru fiecare ISIN/CUSIP (serie titlu).

Costul mediu net al deținerii de titluri în valută se obține prin raportarea la valoarea nominală pentru fiecare ISIN/CUSIP (serie titlu) a deținerii la cost mediu ajustate cu amortizarea cumulată a primei/discountului. Prima/discountul rezultat(ă) la achizițiile de titluri sunt amortizate pe durata rămasă de viață a titlului, utilizând metoda ratei interne de rentabilitate.

Câștigurile/pierderile realizate din tranzacțiile valutare, tranzacțiile cu aur/argint la standarde internaționale și tranzacțiile cu titluri în valută sunt determinate pe baza costului mediu aferent deținerii respective (vezi Nota 2i și Nota 2j).

La sfârșitul exercițiului financiar, conform procedurii de reevaluare (vezi Nota 2p), costul mediu al poziției valutare, respectiv costul mediu net al titlurilor în valută – în cazul în care s-au înregistrat pe cheltuială diferențe nefavorabile din reevaluare la 31 decembrie pentru respectiva poziție valutară sau deținere de ISIN/CUSIP (serie titlu) – devine egal cu cursul de reevaluare, respectiv prețul de piață al titlurilor.

i) Tranzacții valutare

Operațiunile exprimate în monedă străină sunt înregistrate în lei la cursul oficial de schimb de la data tranzacției. Activele și pasivele monetare exprimate în monedă străină la data bilanțului sunt transformate în lei la cursul de schimb de la acea dată.

Cumpărările și vânzările la termen/la vedere în cazul operațiunilor *swap* valută/RON sunt recunoscute în conturile din afara bilanțului de la data tranzacției până la data decontării (la rata la vedere a tranzacției), respectiv în conturile din bilanț la data decontării. Diferența dintre rata la vedere și rata la termen este înregistrată ca dobândă de plătit sau dobândă de încasat. Poziția valutară este afectată de către dobânda de plătit/încasat în valută.

Conform metodei costului mediu pentru poziția valutară lungă, orice vânzare de valută (ieșire din poziția valutară) generează câștig/pierdere determinat(ă) astfel:

- dacă în cursul zilei achizițiile depășesc vânzările, câștigul/pierdere realizat(ă) din vânzările totale ale zilei se determină prin multiplicarea vânzărilor totale ale zilei cu diferența între prețul mediu al vânzărilor din ziua respectivă și costul mediu al achizițiilor din ziua respectivă;
- dacă în cursul zilei vânzările depășesc achizițiile, câștigul/pierdere realizat(ă) din vânzările totale ale zilei se determină prin însumarea următoarelor:
 - câștigul/pierdere din vânzările acoperite de achizițiile zilei curente, determinat(ă) ca rezultat al multiplicării achizițiilor totale ale zilei cu diferența între prețul mediu al vânzărilor din ziua respectivă și costul mediu al achizițiilor din ziua respectivă;
 - câștigul/pierdere din vânzările acoperite de deținerile de valută din ziua anterioară, determinat(ă) ca rezultat al multiplicării vânzărilor nete ale zilei cu diferența dintre prețul mediu al vânzărilor din ziua respectivă și costul mediu al poziției valutare din ziua precedentă.

În cazul unei poziții valutare scurte pentru o valută sau pentru aur, se aplică metoda inversă celei descrise anterior. Astfel, costul mediu al poziției scurte este afectat de ieșirile nete, în timp ce intrările nete reduc poziția la costul mediu existent și generează câștiguri sau pierderi realizate.

j) Titluri denominate în valută

Prima/discountul rezultat(ă) la achizițiile de titluri sunt amortizate pe durata rămasă de viață a titlului, utilizând metoda ratei interne de rentabilitate.

Eșalonarea discountului/amortizarea primei se înregistrează zilnic în conturi, conform principiilor contabilității de angajamente și este asimilată veniturilor/cheltuielilor din dobânzi. Creanțele de încasat aferente titlurilor se înregistrează zilnic în conturi conform principiilor contabilității de angajamente, fiind exprimate în lei la cursul BNR al zilei.

Câștigul/pierderea din vânzarea de titluri se determină ca diferență între prețul de vânzare și costul mediu al deținerii de titluri aplicată la valoarea nominală vândută. Componentele câștigului/pierderii din vânzarea de titluri se evidențiază astfel:

- efectul prețului de piață determinat ca diferență dintre prețul de vânzare și costul mediu net al deținerii de titluri aplicată la valoarea nominală vândută – înregistrat în contul de profit și pierdere la data decontării;
- efectul ratei dobânzii determinat ca diferență dintre costul mediu net și costul mediu al deținerii de titluri aplicată la valoarea nominală vândută – înregistrat în contul de profit și pierdere prin procedura de amortizare/eșalonare zilnică a primelor/discounturilor aferente titlurilor în valută.

Câștigul/pierderea din reevaluarea la prețul pieței se determină ca diferență între prețul de piață și costul mediu net.

Banca efectuează operațiuni de împrumut de titluri de valoare, realizate în cadrul unui program de împrumut de titluri desfășurat de o bancă europeană. Banca înregistrează pe venituri comisioanele aferente acestui program și evidențiază în conturi extrabilanțiere titlurile date cu împrumut și titlurile primite ca garanție.

k) Credite acordate instituțiilor de credit și altor entități

Creditele sunt prezentate în bilanț la valoarea principalului, mai puțin provizionul pentru deprecierea valorii creditelor, necesar pentru a reflecta valoarea recuperabilă a acestor active. Totodată, la acest post bilanțier sunt incluse și creditele acordate instituțiilor de credit urmare a transferurilor de titluri însoțite de un angajament de răscumpărare.

l) Titluri de participare

Titlurile de participare, inclusiv titlurile de participare în societățile în care Banca exercită influență semnificativă, sunt înregistrate la cost conform prevederilor Normei nr. 1/2007, cu modificările și completările ulterioare, prezentele situații financiare nefiind consolidate.

m) Imobilizări corporale și necorporale

Imobilizările corporale și necorporale sunt prezentate în situațiile financiare la cost sau cost reevaluat minus amortizarea cumulată.

BNR reevaluează imobilizările corporale de natura construcțiilor și terenurilor cel puțin o dată la 3 ani. Diferențele favorabile din reevaluare se înregistrează la poziția bilanțieră „Rezerve”, dacă nu a existat o descreștere anterioară recunoscută ca o

cheltuială aferentă aceluși activ; diferențele favorabile din reevaluare se înregistrează pe venit pentru a compensa cheltuiala cu descreșterea recunoscută anterior la acel activ. Diferențele nefavorabile din reevaluare sunt compensate cu diferențele favorabile înregistrate anterior pentru fiecare activ reevaluat; diferențele nefavorabile aferente unui activ reevaluat care depășesc diferențele favorabile anterioare se înregistrează pe cheltuieli.

Lucrările de întreținere și reparații curente (care nu intervin asupra caracteristicilor inițiale ale imobilizărilor), reviziile ocazionale și cele periodice, operațiunile de service – indiferent de valoarea acestora, sunt costuri recunoscute în contul de profit și pierdere; valoarea acestora nu majorează valoarea imobilizărilor pentru care sunt efectuate.

Costurile aferente lucrărilor de reparații, altele decât cele menționate anterior, se înregistrează în contul de profit și pierdere dacă au valoarea individuală mai mică decât plafonul prevăzut în Norma BNR nr. 1/2014; dacă acestea au valoarea individuală mai mare sau egală cu plafonul menționat și au ca rezultat îmbunătățirea parametrilor tehnici sau sunt indispensabile pentru asigurarea continuității în exploatare a activelor la parametrii normali, costurile aferente se includ în valoarea activului respectiv.

Cheltuielile ocazionate de înlocuirea la diverse intervale de timp a unor componente/piese de schimb sunt recunoscute în contul de profit și pierdere – pentru o valoare mai mică decât plafonul prevăzut în Norma BNR nr. 1/2014, iar cele cu o valoare mai mare decât plafonul – majorează valoarea imobilizărilor corporale pentru care sunt efectuate.

Cheltuielile generate de construcția de imobilizări sunt capitalizate și amortizate odată cu darea în folosință a activelor.

Amortizarea a fost calculată prin metoda lineară pe perioada duratei de viață economică pentru fiecare element din categoria imobilizărilor corporale. Amortizarea este recunoscută ca o reducere a valorii activelor. Terenurile nu sunt supuse amortizării. Duratele legale de viață pe categorii sunt următoarele:

Clădiri	20-60 ani
Echipament	5-20 ani
Mijloace de transport	5 ani
Echipament informatic	3 ani

n) Ajustări pentru deprecierea valorii activelor

În cadrul politicii monetare și de curs de schimb, Banca poate acorda credite instituțiilor de credit. Banca constituie provizioane de risc de credit conform normelor proprii aprobate de către Consiliul de administrație al Băncii, cu avizul consultativ al Ministerului Finanțelor Publice.

Ajustările pentru deprecierea valorii creditelor sunt recunoscute drept cheltuieli specifice în contul de profit și pierdere și deduse din total credite și dobânzi de încasat.

Când creditul se consideră nerecuperabil și toate măsurile legale pentru recuperarea acestuia au fost luate, acesta este trecut pe pierderi și înregistrat în contul de profit și pierdere.

Ajustările pentru deprecierea valorii activelor constituite de Bancă – altele decât cele pentru risc de credit – se suportă din profitul rămas după virarea la bugetul de stat a cotei de 80 la sută din veniturile nete. Activele financiare sunt analizate pentru a determina dacă există vreun indiciu obiectiv potrivit căruia un activ poate fi depreciat.

Dacă orice astfel de indiciu există, Banca estimează valoarea recuperabilă a activului. O pierdere din depreciere este recunoscută când valoarea contabilă a activului depășește valoarea sa recuperabilă.

Provizioanele pentru deprecierea valorii imobilizărilor sunt anulate parțial/total în situația în care a avut loc o modificare în estimările anterioare folosite pentru determinarea valorii recuperabile a activelor. Un provizion pentru deprecierea activelor este anulat parțial/total numai în măsura în care noua valoare contabilă a imobilizărilor nu depășește valoarea contabilă netă care ar fi fost determinată dacă pierderea din depreciere nu ar fi fost recunoscută în anii anteriori.

o) Numerar în circulație

Banca elaborează programul de emisiune a bancnotelor și monedelor, asigură tipărirea, distribuirea și administrarea rezervei de numerar, astfel încât să se asigure necesarul de numerar în strictă concordanță cu nevoile reale ale circulației bănești.

Numerarul în circulație se înregistrează la valoarea nominală a bancnotelor și monedelor puse efectiv în circulație.

Costurile cu imprimarea bancnotelor și baterea monedelor metalice sunt înregistrate pe cheltuieli la momentul recepției în fondul de rezervă.

p) Reevaluarea

Reevaluarea pozițiilor valutare lungi și scurte se înregistrează lunar în contul special de reevaluare din bilanț ca diferență între cursul de reevaluare (cursul de schimb oficial stabilit în ultima zi lucrătoare a lunii) și costul mediu al poziției valutare. Activele (participația la FMI) și pasivele (alocările și depozitul de la FMI) denumite în DST se revaluează de asemenea la cursurile comunicate de Fondul Monetar Internațional valabile la datele de 30 aprilie, respectiv 31 decembrie.

Reevaluarea la valoarea de piață se efectuează lunar pentru deținerile de aur/argint la standarde internaționale și titlurile denumite în valută, cu excepțiile menționate mai jos; diferențele din reevaluarea la valoarea de piață se înregistrează în conturile de ajustare din bilanț. Reevaluarea aurului se efectuează pe baza prețului în lei pe

unitatea de aur, rezultat prin aplicarea cotației *fixing* de pe piața metalelor prețioase de la Londra și a cursului de reevaluare lei/USD. Reevaluarea titlurilor denumite în valută se efectuează prin compararea prețului de piață la finalul ultimei zile lucrătoare din lună cu costul mediu net al deținerii de titluri. Titlurile pe termen scurt de tip efecte comerciale (pentru care nu există o piață secundară de tranzacționare) sunt evaluate la cost plus discountul cumulat.

Nu sunt permise compensări între diferențele nefavorabile din reevaluare aferente oricărei dețineri de titluri, valută sau aur și diferențele favorabile din reevaluare aferente altor dețineri de titluri, valută sau aur.

La sfârșitul exercițiului financiar, diferențele nefavorabile din reevaluarea activelor și pasivelor sunt înregistrate în contul de profit și pierdere, fără posibilitatea de anulare ulterioară prin diferențele favorabile din reevaluare ale exercițiilor financiare viitoare.

Ulterior, costul mediu al poziției valutare, respectiv costul mediu net al titlurilor în valută pentru care s-au înregistrat pe cheltuielă diferențe nefavorabile din reevaluare, devine egal cu cursul de reevaluare, respectiv prețul de piață al titlurilor. Diferențele favorabile din reevaluarea activelor și pasivelor în valută la sfârșitul exercițiului financiar sunt înregistrate în contul special de reevaluare.

La final de an, diferențele din reevaluare aferente DST sunt compensate cu diferențele din reevaluare aferente deținerilor valutare desemnate pentru operațiunea de *hedging* operațional contra riscului cursului de schimb DST (vezi Nota 2g), iar diferențele nete nefavorabile rezultate din compensare sunt înregistrate pe cheltuielă.

q) Pensile și beneficiile angajaților

Banca, în desfășurarea normală a activității, execută plăți către fondurile de stat românești pentru angajații săi din România, pentru pensii, asigurări de sănătate și somaj. În cursul anului 2016, precum și în anii anteriori, toți angajații Băncii au fost incluși în sistemul de pensii de stat. De asemenea, conform legislației în vigoare, începând din anul 2007, angajații eligibili ai Băncii au fost incluși și în sistemul de pensii private.

În baza Contractului colectiv de muncă în vigoare, Banca plătește la pensionare angajaților săi o indemnizație de pensionare care este calculată în funcție de salariul la data pensionării. Contractul colectiv de muncă este în fiecare an aprobat de către Consiliul de administrație. Banca recunoaște datoria aferentă indemnizațiilor de pensionare la data la care acestor salariați le încetează contractul individual de muncă.

r) Recunoașterea veniturilor și cheltuielilor

Veniturile și cheltuielile sunt recunoscute conform principiului contabilității de angajamente. Pierderile sau câștigurile realizate din vânzarea de valută, aur sau titluri sunt înregistrate în contul de profit și pierdere. Aceste câștiguri/pierderi realizate sunt calculate prin diferență față de costul mediu al activului respectiv.

Diferențele favorabile din reevaluare nu sunt recunoscute ca venituri, ci sunt transferate direct într-un cont special de reevaluare.

La sfârșitul exercițiului financiar, diferențele nefavorabile din reevaluare sunt înregistrate în contul de profit și pierdere dacă sunt mai mari decât diferențele favorabile din reevaluare înregistrate anterior în contul special de reevaluare aferent. Nu se realizează compensare între diferențele din reevaluare pentru diferitele dețineri de titluri, valută și aur, cu excepția operațiunii de *hedging* operațional DST (vezi Nota 2g și 2p).

Comisioanele de angajament aferente Aranjamentului *stand-by* de tip preventiv încheiat pentru perioada septembrie 2013 – septembrie 2015 s-au trecut pe cheltuială lunar, în mod eșalonat.

s) Capitalul social și rezervele statutare

Capitalul Băncii Naționale a României este deținut în întregime de stat și nu este divizat în acțiuni. La 31 decembrie 2016 și 31 decembrie 2015 capitalul Băncii este de 30 000 mii lei.

Rezervele statutare au fost constituite inițial la data de 1 ianuarie 2005, în conformitate cu Legea nr. 312/2004 prin preluarea sumelor rămase în fondul de rezervă.

La data de 31 decembrie 2016 și 2015, rezervele statutare au fost majorate prin repartizarea unui procent de 60 la sută din profitul rămas după calculul cotei de 80 la sută din veniturile nete aferente anului 2016, respectiv 2015.

t) Repartizarea profitului

Profitul rămas al anului 2016 se repartizează conform Legii nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României (vezi Nota 42).

3. Politici de gestionare a riscului

Principalele riscuri asociate cu activitățile Băncii sunt de natură financiară și operațională, rezultând din responsabilitatea Băncii de a asigura și menține stabilitatea prețurilor. Principalele categorii de riscuri financiare la care Banca este expusă se referă la riscul de credit, riscul de lichiditate și riscul de piață. Riscul de piață include riscul de dobândă și riscul valutar.

a) Riscul de credit

Banca este expusă riscului de credit ca rezultat al activităților de tranzacționare, acordare de credite și efectuare de investiții.

Riscul de credit asociat cu activitățile de tranzacționare și de investiții este gestionat prin intermediul procedurilor de administrare a riscului de piață. Acest risc este controlat atât prin selectarea unor parteneri cu cele mai bune ratinguri de credit, prin monitorizarea activităților și ratingurilor acestora, cât și prin utilizarea metodei limitelor de expunere.

Conform strategiei de administrare a rezervelor internaționale ale României, aprobată de către Consiliul de administrație al Băncii pentru perioada 2016-2017, categoriile de emitenți eligibili sunt următoarele: (i) Guvernul SUA; (ii) agenții guvernamentale sau sponsorizate de Guvernul SUA; (iii) guvernele țărilor membre ale Uniunii Europene; (iv) agenții guvernamentale sau sponsorizate de guvernele țărilor membre ale Uniunii Europene; (v) Guvernul Japoniei; (vi) alte guverne care beneficiază de rating minim A-; (vii) instituții supranaționale; (viii) entități private emitente de obligațiuni garantate cu active.

b) Riscul de lichiditate

Banca este împrumutătorul de ultimă instanță al instituțiilor de credit din România. Obiectivul principal al operațiunilor derulate zilnic este asigurarea unei lichidități corespunzătoare pe piața internă.

Banca gestionează în același timp și rezerva valutară externă, prin planificare și diversificare, pentru a asigura îndeplinirea la timp a obligațiilor valutare.

c) Riscul de dobândă

Banca se confruntă cu riscul de dobândă, în principal datorită expunerii la fluctuațiile nefavorabile ale ratei dobânzii pe piață, în măsura în care activele și pasivele purtătoare de dobânzi devin scadente, valoarea de piață a activelor/pasivelor este influențată de fluctuația ratei dobânzii sau rata dobânzii se modifică în perioade diferite sau în procente diferite.

Pentru creanțele și datoriile financiare în lei, Banca urmărește ratele curente de dobândă de pe piață. Obținerea unei marje pozitive nu este întotdeauna posibilă datorită faptului că nivelurile acestor active și pasive sunt dictate de obiectivele politicii monetare. Totuși, Banca monitorizează în mod constant costurile implementării acestei politici față de beneficiile previzionate.

În cadrul activității de administrare a rezervelor internaționale ale României, riscul de rată a dobânzii este gestionat atât prin stabilirea duratelor medii țintă ale portofoliilor și a limitelor de deviație de la acestea, cât și prin diversificarea expunerilor pe scadențe și emitenți. Este utilizat, de asemenea, indicatorul VaR (valoare la risc). Pentru identificarea parametrilor optimi de risc de natură strategică, se are în vedere rolul rezervelor internaționale ale României, obiectivele și toleranța față de risc a BNR, profilul activelor și pasivelor instituției, perspectivele ratelor de dobândă și alte considerente relevante. În cadrul strategiei rezervelor internaționale ale României, aprobată de către Consiliul de administrație al BNR pentru perioada 2016-2017, s-a stabilit o durată medie de 1 an și 3 luni (1,25 ani) pentru întreaga rezervă valutară, respectiv au fost aprobate două limite suplimentare de durată astfel: agregat pentru tranșele MMKT (Money Market) și de lichiditate – un an; pentru tranșa de investiții – 2 ani și patru luni (2,33 ani).

d) Riscul valutar

Banca este expusă riscului valutar prin tranzacțiile de schimb valutar.

La 31 decembrie 2015 și 31 decembrie 2016, principalele active nete deținute de Bancă au fost exprimate în EUR și USD. La 31 decembrie 2015, principalele pasive nete erau exprimate în DST, iar la 31 decembrie 2016 nu există pasive nete în valută. Datorită volatilității cursului de schimb și a piețelor financiare, există un risc de pierdere/creștere de valoare în ceea ce privește activele/ pasivele monetare denominate în valută. Pozițiile de schimb valutar deschise reprezintă o sursă a riscului valutar.

Pentru a evita pierderile care pot fi generate de fluctuațiile nefavorabile ale cursului de schimb, dar în limita obiectivelor sale de administrare a rezervelor internaționale, Banca implementează în prezent o politică de diversificare a portofoliului, cu scopul de a obține o distribuție echilibrată pe valute. La 31 decembrie 2015, Banca a realizat operațiunea de *hedging* operațional ca metodă de gestionare a riscului de curs de schimb DST (vezi Nota 2g). Activele și pasivele denominate în EUR, USD și alte valute la data bilanțului sunt prezentate în Nota 40.

Cursurile de reevaluare ale principalelor monede străine la final de an au fost:

Valuta	31 decembrie 2016	31 decembrie 2015	% creștere
Euro (EUR)	4,5411	4,5245	0,37
Dolar SUA (USD)	4,3033	4,1477	3,75
Drepturi speciale de tragere (DST)	5,7868	5,7504	0,63

4. Disponibil în DST la FMI

Fiecare stat membru al FMI are un cont curent în DST la Fondul Monetar Internațional (FMI) utilizat pentru derularea acordurilor de împrumut și a altor operațiuni aferente între statele membre și FMI. Acest cont este purtător de dobândă la același nivel ca și dobânzile la alocațiile FMI în DST. La data de 31 decembrie 2016, soldul contului curent al BNR la FMI este în valoare de 988 035 mii XDR, reprezentând 5 717 560 mii lei (31 decembrie 2015: 8 575 mii XDR, reprezentând 49 312 mii lei). În cursul anului 2016, în linie cu strategia de diversificare a riscurilor asociate activității de administrare a rezervelor internaționale și a relației între activele și pasivele în valută, s-au diversificat rezervele internaționale pentru reconstituirea contului curent în DST la FMI la nivelul alocărilor de DST ale FMI.

5. Aur monetar

	mii lei	
	31 decembrie 2016	31 decembrie 2015
Lingouri de aur în formă standard	4 477 369	3 953 418
Monede	2 309 691	2 039 591
Depozite externe	9 826 455	8 676 543
Total	16 613 515	14 669 552

La 31 decembrie 2016, Banca are depozitat în afara țării aur în valoare de 9 826 455 mii lei (31 decembrie 2015: 8 676 543 mii lei). Prețul de reevaluare a aurului la data de 31 decembrie 2016 a fost de 160,4449 lei/g pentru stocul deținut de Bancă, în greutate totală de 103 546,5 kg (la 31 decembrie 2015 prețul a fost de 141,6693 lei/g pentru stocul deținut de Bancă, în greutate totală de 103 547,8 kg).

6. Depozite la vedere

	mii lei	
	31 decembrie 2016	31 decembrie 2015
Depozite la vedere		
– la instituții internaționale	246 047	624
– la bănci centrale	25 263 868	1 074 593
– la bănci din străinătate	43	1 357 677
Total	25 509 958	2 432 894

La data de 31 decembrie 2016, poziția „depozite la vedere la instituții internaționale” cuprinde disponibilul la BRI în sumă de 246 047 mii lei (31 decembrie 2015: 624 mii lei), ce reprezintă contravaloarea a 6 mii USD (31 decembrie 2015: 6 mii USD), 1,1 mii EUR (31 decembrie 2015: 0,2 mii EUR), 60 125 mii NOK (31 decembrie 2015: 119 mii NOK), 67 385 mii AUD (31 decembrie 2015: 45 mii AUD) și 2 011 mii CAD (31 decembrie 2015: 136 mii CAD).

Poziția „depozite la vedere la bănci centrale” cuprinde, în principal, depozitul la vedere constituit la o instituție financiară din afara Uniunii Europene în sumă de 5 660 174 mii lei, reprezentând 153 667 106 mii JPY (31 decembrie 2015: 566 149 mii lei, reprezentând 16 432 503 mii JPY), un depozit la vedere constituit la o instituție financiară din UE în sumă de 212 404 mii lei, reprezentând 50 279 mii CHF (31 decembrie 2015: 9 417 mii lei, reprezentând 2 253 mii CHF), depozitul la vedere constituit la o instituție financiară din Uniunea Europeană în sumă de 19 380 466 mii lei, reprezentând 4 267 791 mii EUR (31 decembrie 2015: 271 349 mii lei, reprezentând 59 973 mii EUR), disponibilul Băncii ca participant direct în TARGET2 în sumă de 4 591 mii lei (31 decembrie 2015: 220 686 mii lei), reprezentând 1 011 mii EUR (31 decembrie 2015: 48 776 mii EUR), precum și alte depozite.

La data de 31 decembrie 2016, poziția „depozite la vedere la bănci din străinătate” cuprinde în principal depozitul constituit la o instituție din Uniunea Europeană în sumă de 31 mii lei reprezentând 6 mii GBP. La data de 31 decembrie 2015, poziția „depozite la vedere la bănci din străinătate” cuprinde, în principal, depozitul constituit la o instituție din Uniunea Europeană în sumă de 1 357 296 mii lei, reprezentând 299 988 mii EUR.

La data de 4 iulie 2011, Banca a implementat sistemul TARGET2 România (sistemul transeuropean de transfer de fonduri cu decontare pe bază brută în timp real). Acest sistem reprezintă un canal pentru procesarea interbancară a plăților în euro, atât a celor efectuate în nume propriu de către bănci, cât și a celor efectuate în numele clienților.

Structura pe valute a celorlalte depozite la vedere se regăsește la Nota 40.

7. Depozite la termen

	mii lei	
	31 decembrie 2016	31 decembrie 2015
Depozite la termen		
– la bănci centrale	6 970 589	6 741 505
– la instituții internaționale	1 845 918	2 906 904
Total	8 816 507	9 648 409

La 31 decembrie 2016, depozitele la termen la bănci centrale includ depozitele constituite la o bancă centrală din Uniunea Europeană în sumă de 6 970 589 mii lei, reprezentând 1 535 000 mii EUR (31 decembrie 2015: 6 741 505 mii lei, reprezentând 1 490 000 mii EUR). Depozitele la termen la instituții internaționale includ depozitele constituite la o instituție financiară din afara Uniunii Europene în sumă de 1 845 918 mii lei, reprezentând 343 000 mii GBP și 58 700 mii NOK (31 decembrie 2015: 2 906 904 mii lei, reprezentând 40 000 mii GBP, 347 670 mii AUD, 243 285 mii CAD și 1 866 890 mii NOK).

8. Plasamente în valută

	mii lei	
	31 decembrie 2016	31 decembrie 2015
Plasamente la Banca Mondială,		
<i>din care:</i>		
– în depozite la vedere la Fed	100 887	7 425
– în titluri	2 291 090	2 279 821
Total	2 391 977	2 287 246

Conform contractului de administrare de investiții încheiat între Bancă și BIRD în anul 2002 (reînnoit în 2007), BIRD a devenit consultantul și mandatarul Băncii pentru administrarea unor active externe limitate la 20 la sută din rezerva valutară internațională. La 31 decembrie 2016, plasamentele administrate de BIRD sunt următoarele:

- în depozite în valoare de 100 887 mii lei reprezentând 23 444 mii USD (31 decembrie 2015: 7 425 mii lei – echivalent al 1 790 mii USD);
- în titluri administrate de Banca Mondială care, în conformitate cu contractul de administrare de investiții, sunt în valoare de 2 291 090 mii lei, echivalentul a 532 403 mii USD (31 decembrie 2015: 2 279 821 mii lei, echivalentul a 549 659 mii USD) și sunt în conformitate cu politicile de administrare a rezervelor internaționale descrise la Nota 3.

9. Valori mobiliare denumite în valută

	mii lei	
	31 decembrie 2016	31 decembrie 2015
Titluri cu discount		
emise de:		
– Trezorerii europene	28 560 449	44 699 089
– Agenții guvernamentale europene	2 048 335	22 570 145
– Bănci din străinătate și instituții internaționale	600 232	-
– Organizații financiare internaționale (BEI, BIRD, BNI, BERD)	8 063 005	207 005
Titluri cu cupon		
emise de:		
– Trezorerii din afara Uniunii Europene (SUA, Canada, Australia etc.)	12 131 467	10 026 261
– Trezorerii europene	25 293 777	31 665 805
– Bănci din străinătate și instituții internaționale	24 571 715	-
– Agenții guvernamentale europene	781 808	8 369 743
– Organizații financiare internaționale (BEI, BIRD, BNI, BERD, BRI)	7 724 334	5 554 386
Total	109 775 122	123 092 434

La 31 decembrie 2016, portofoliul Băncii include titluri în valoare totală de 109 775 122 mii lei (31 decembrie 2015: 123 092 434 mii lei), din care titluri împrumutate în cadrul programului „GC Access” desfășurat de o bancă europeană în sumă de 2 950 865 mii EUR (13 400 133 mii lei), 33 674 mii USD (144 908 mii lei), 20 475 mii NOK (10 240 mii lei) și 28 623 mii AUD (88 999 mii lei). La 31 decembrie 2015: 1 228 258 mii EUR (5 557 257 mii lei) și 284 851 mii GBP (1 750 866 mii lei).

Titlurile cu cupon emise de Trezoreriile europene, Trezoreriile din afara Uniunii Europene, bănci din străinătate și alte instituții financiare au rată de dobândă fixă.

La data de 31 decembrie 2016, în cadrul ambelor categorii de titluri sunt cuprinse și titluri de tip efecte comerciale, acestea reprezentând titluri cu cupon zero și titluri cu discount pe termen scurt (scadența mai mică de un an) care sunt în valoare de 39 272 020 mii lei – echivalent al 8 129 225 mii EUR, 99 943 mii USD și 331 596 mii GBP și 54 721 mii AUD (31 decembrie 2015: 10 909 302 mii lei – echivalent al 1 656 011 mii EUR, 749 699 mii USD și 49 971 mii GBP).

10. Împrumuturi în valută acordate

La data de 31 decembrie 2016, Banca are plasată la Fed o sumă de 2 666 325 mii lei – echivalent al 619 600 mii USD (31 decembrie 2015: 7 720 944 mii lei – echivalent al 1 861 500 mii USD).

11. Participații externe

	mii lei	
	31 decembrie 2016	31 decembrie 2015
Cota de participare a României la FMI	10 479 061	5 921 166
Participarea la capitalul Băncii Reglementelor Internaționale (BRI)	102 385	101 742
Participații la Banca Centrală Europeană	47 973	47 797
Total	10 629 419	6 070 705

Banca a înregistrat în această categorie fondurile naționale reprezentând cota de participare la alte instituții financiare internaționale, nefiind necesară nicio ajustare de depreciere. În conformitate cu Legea nr. 97/1997, Banca exercită toate drepturile și obligațiile care decurg din faptul că România este stat membru al FMI. Excepție a făcut accesul comun al Băncii și al Ministerului Finanțelor Publice la Aranjamentul *stand-by* dintre România și FMI încheiat în anul 2009 (tranșele a II-a, a III-a și a IV-a – tranșe împărțite în anii 2009 și 2010 în mod egal între Bancă și Ministerul Finanțelor Publice); exercitarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor referitoare la împrumut a revenit fiecărei instituții în parte, conform Legii nr. 72/16.04.2010³.

La 31 decembrie 2016, cota de participare totală a României la FMI era de 1 811 milioane DST (Banca acționează ca depozitar al conturilor de depozit ale FMI aferente cotei de participare), mai mare cu 781 milioane DST față de 31 decembrie 2015 (1 030 milioane DST), ca urmare a creșterii din februarie 2016. Creșterea cotei de participare a României la FMI s-a efectuat în baza Legii nr. 172/2012 pentru aprobarea OUG nr. 123/2011 pentru acceptarea majorării cotei de participare a României la FMI, în contextul intrării în vigoare a Rezoluției nr. 66-2/2010 privind cea de-a paisprezecea revizuire generală a cotelor și reforma Consiliului Executiv aprobată de către Consiliul Guvernatorilor FMI.

12. Credite acordate instituțiilor de credit

	mii lei	
	31 decembrie 2016	31 decembrie 2015
Credite în litigiu	25 009	25 009
Provizioane specifice de risc de credit – principal	(25 009)	(25 009)
Total	-	-

³ Legea nr. 72/16.04.2010 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 10/2010 privind ratificarea Scrisorii de intenție, semnată de autoritățile române la București la 5 februarie 2010 și aprobată prin Decizia Consiliului director al Fondului Monetar Internațional din 19 februarie 2010 și pentru modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 99/22.09.2009 privind ratificarea Aranjamentului *stand-by* dintre România și Fondul Monetar Internațional, convenit prin Scrisoarea de intenție transmisă de autoritățile române, semnată la București la 24 aprilie 2009, și prin Decizia Consiliului director al Fondului Monetar Internațional din 4 mai 2009, precum și a Scrisorii suplimentare de intenție, semnată de autoritățile române la data de 8 septembrie 2009 și aprobată prin Decizia Consiliului director al Fondului Monetar Internațional din 21 septembrie 2009.

Creditele în litigiu aflate în sold la data de 31 decembrie 2016 se compun din creditul în sumă de 11 800 mii lei acordat băncii Credit Bank S.A., conform Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 26/2000 privind autorizarea Băncii Naționale a României de a acorda un credit pentru acoperirea cererilor populației de retragere a depozitelor constituite la Banca „Renașterea Creditului Românesc” S.A. – Credit Bank (31 decembrie 2015: 11 800 mii lei), și creditul în sumă de 13 209 mii lei (31 decembrie 2015: 13 209 mii lei) acordat Credit Bank S.A. înainte de intrarea în faliment a băncii, ambele fiind acordate până în anul 2000.

Provizionul specific de risc de credit, în sold la 31 decembrie 2016 și 31 decembrie 2015, include provizionul înregistrat de către Bancă pentru creditul în sumă de 11 800 mii lei acordat Credit Bank S.A. și pentru creditul acordat aceleiași bănci în sumă de 13 209 mii lei.

13. Imobilizări

	mii lei				
	Terenuri și clădiri	Echipamente	Imobilizări în curs	Imobilizări necorporale	Total
<i>Cost sau cost reevaluat</i>					
La 31 decembrie 2015	1 341 931	143 855	37 057	62 402	1 585 245
Intrări	23 373	11 462	31 797	22 663	89 295
Ieșiri	(158)	(8 040)	(27 406)	(1 337)	(36 941)
Ajustare cu amortizarea cumulată (pentru reevaluare)	(95 197)	-	-	-	(95 197)
Diferențe nete din reevaluare	(54 280)	-	-	-	(54 280)
La 31 decembrie 2016	1 215 669	147 277	41 448	83 728	1 488 122
<i>Amortizare cumulată</i>					
La 31 decembrie 2015	62 879	88 053	-	50 565	201 497
Amortizarea în cursul anului	33 611	14 661	-	10 310	58 582
Ieșiri	(30)	(3 215)	-	(1 337)	(4 582)
Ajustare cu amortizarea cumulată (pentru reevaluare)	(95 197)	-	-	-	(95 197)
La 31 decembrie 2016	1 263	99 499	-	59 538	160 300
Valoare contabilă netă					
La 31 decembrie 2015	1 279 052	55 802	37 057	11 837	1 383 748
La 31 decembrie 2016	1 214 406	47 778	41 448	24 190	1 327 822

La data de 31 decembrie 2016, terenurile și clădirile au fost reevaluate la valoarea justă de către un evaluator membru corporativ ANEVAR în conformitate cu recomandările standardelor internaționale de practică în evaluare (SEV 300 – Evaluări pentru raportarea financiară). La data de 31 decembrie 2016, amortizarea cumulată a fost eliminată din valoarea contabilă brută, iar valoarea netă a fost recalculată la valoarea reevaluată.

Diferențele favorabile/nefavorabile din reevaluare sunt înregistrate la postul bilanțier „Rezerve”. Diferențele nefavorabile din reevaluare sunt compensate cu diferențele favorabile înregistrate anterior pentru fiecare activ reevaluat; diferențele nefavorabile aferente unui activ reevaluat, care depășesc diferențele favorabile înregistrate

anterior, se înregistrează pe cheltuieli (1 474 mii lei). Diferențele favorabile aferente unui activ reevaluat, care compensează cheltuiala cu descreșterea recunoscută anterior la acel activ, se înregistrează pe venituri (147 mii lei). În plus, evaluatorul a revizuit și duratele de viață aferente unor clădiri.

La data de 31 decembrie 2016, categoria „echipamente” include mijloace fixe achiziționate prin contracte de leasing financiar aflate în derulare în valoare brută de 1 380 mii lei (31 decembrie 2015: valoarea brută a contractelor: 4 128 mii lei). Menționăm că în anii 2016 și 2015 nu au fost înregistrate noi contracte de leasing financiar.

14. Titluri de participare

Titlurile de participare sunt înregistrate la cost conform prevederilor Normei nr. 1/2007, cu modificările și completările ulterioare, prezentele situații financiare nefiind consolidate.

Titlurile de participare în sumă de 2 323 mii lei (31 decembrie 2015: 2 321 mii lei) includ acțiunile deținute de Bancă la TRANSFOND S.A. (participare 33 la sută, reprezentând 2 240 mii lei la 31 decembrie 2016 și 31 decembrie 2015) – o societate pe acțiuni care furnizează servicii de decontare a operațiunilor interbancare pentru băncile din România, respectiv 8 acțiuni la SWIFT achiziționate prin realocare la data de 20 februarie 2006 și nemodificate la realocarea din 2008, în valoare totală de 18 mii EUR, respectiv 83 mii lei (31 decembrie 2015: 18 mii EUR, respectiv 81 mii lei). Nu au fost necesare ajustări de depreciere.

Sintetic, informațiile financiare în curs de auditare ale TRANSFOND S.A. sunt prezentate în tabelul următor:

	mii lei	
	31 decembrie 2016	31 decembrie 2015
Capitaluri proprii	55 796	55 902
Total active	60 759	151 870
Profit net pentru exercițiul financiar	21 333	19 572

15. Decontări cu bugetul statului

La data de 31 decembrie 2016 soldul este format în principal din contravaloarea cotei de 80 la sută din veniturile nete ale Băncii ce urmează a fi regularizată cu bugetul de stat, conform legii. La 31 decembrie 2015, soldul era aferent cotei de 80 la sută din veniturile nete ale Băncii, sume care au fost ulterior regularizate conform prevederilor legale.

16. Diferențe din reevaluare pentru elemente în afara bilanțului

Banca deține operațiuni de schimb în valută înregistrate în conturile din afara bilanțului; aceste operațiuni sunt reevaluate la sfârșitul fiecărei luni, iar rezultatul

reevaluării se înregistrează în bilanț. La data de 31 decembrie 2016, valoarea diferențelor favorabile din reevaluare pentru elementele din afara bilanțului este zero (31 decembrie 2015: 19 016 mii lei).

17. Provizioane pentru creanțe aferente altor active

	mii lei	
	31 decembrie 2016	31 decembrie 2015
Provizioane pentru:		
Garanții plătite de Bancă în calitate de garant pentru Credit Bank S.A. (a)	67 942	65 485
Alte provizioane aferente activelor (b)	4 356	3 785
Total	72 298	69 270

a) La 31 decembrie 2016, echivalentul în lei al garanțiilor plătite de Bancă în calitate de garant pentru Credit Bank S.A. este în sumă de 67 942 mii lei (31 decembrie 2015: 65 485 mii lei). Aceste garanții în valută au fost reevaluate la 31 decembrie 2016 și 31 decembrie 2015.

b) Această poziție este formată în principal din provizioane constituite pentru diverși debitori litigioși.

Provizioanele de la punctele a) și b) corectează grupa bilanțieră „Alte active”.

18. Dobânzi de încasat

	mii lei	
	31 decembrie 2016	31 decembrie 2015
Dobânzi de încasat aferente:		
Titlurilor în valută	501 645	629 452
Depozitelor și plasamentelor în valută	7 389	4 829
Creditelor acordate băncilor	7 413	6 508
Altor active	264	341
Total	516 711	641 130

19. Provizioane de risc de credit-dobândă

La data de 31 decembrie 2016 și 31 decembrie 2015 s-a menținut provizionul de risc de credit pentru dobânda de încasat în sumă de 6 068 mii lei aferentă creditului acordat Credit Bank S.A. conform Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 26/2000 privind autorizarea Băncii Naționale a României de a acorda un credit pentru acoperirea cererilor populației de retragere a depozitelor constituite la Banca „Renașterea Creditului Românesc” S.A. – Credit Bank.

20. Numerar în circulație

	mii lei	
	31 decembrie 2016	31 decembrie 2015
Bancnote	62 543 662	53 165 883
Monede	476 121	427 424
Total	63 019 783	53 593 307

21. Obligații față de instituții financiare internaționale

	mii lei	
	31 decembrie 2016	31 decembrie 2015
Depozite de la FMI	10 479 082	5 921 187
Acorduri de finanțare	-	552 487
Alte obligații	646	622
Total	10 479 728	6 474 296

La 31 decembrie 2016, depozitele de la FMI înregistrează un sold în valoare de 10 479 082 mii lei echivalent a 1 811 404 mii DST (Banca acționează ca depozitar al conturilor de depozit ale FMI aferente cotei de participare), mai mare cu 781 204 mii DST față de 31 decembrie 2015 (1 030 200 mii DST) ca urmare a creșterii în februarie 2016 a cotei de participare a României la FMI până la valoarea de 1 811 404 mii DST.

La data de 31 decembrie 2016 împrumutul de la FMI avea sold zero, rambursarea acestuia fiind finalizată în luna ianuarie 2016. La data de 31 decembrie 2015, împrumutul de la FMI înregistra un sold în valoare de 552 487 mii lei echivalent a 96 126 mii DST.

22. Depozite atrase la vedere

La data de 31 decembrie 2016, Banca are depozite atrase la vedere de la instituții europene în sumă de 21 199 mii lei – 4 668 mii EUR (31 decembrie 2015: 845 324 mii lei – 186 833 mii EUR).

23. Împrumuturi de la bănci și alte instituții financiare

La data de 31 decembrie 2016, Banca deține împrumuturi în sumă de 1 380 mii lei – 304 mii EUR (31 decembrie 2015: 4 125 mii lei – 994 mii EUR), reprezentând contracte de leasing financiar pentru achiziționarea de sisteme/mașini de procesat bancnote.

24. Alocări de DST de la FMI

Banca înregistrează la această poziție un împrumut nerambursabil, cu aceeași rată de dobândă ca și contul curent în DST la FMI. La 31 decembrie 2016 și 31 decembrie 2015, alocările de DST de la FMI erau în sumă de 984 767 719 DST cu o rată de dobândă de 0,24 la sută la sfârșitul anului 2016 și de 0,05 la sută la sfârșitul anului 2015.

25. Disponibilități ale Trezoreriei statului

	mii lei	
	31 decembrie 2016	31 decembrie 2015
Cont curent al Trezoreriei statului		
– în lei	8 827 163	5 103 838
– în valută	38 622 044	32 571 482
Total	47 449 207	37 675 320

La disponibilitățile în lei ale Trezoreriei statului, atât în anul 2016 cât și în anul 2015 s-a aplicat o rată de dobândă la nivelul celei aferente rezervelor minime obligatorii în lei ale instituțiilor de credit; pentru disponibilitățile în euro s-a aplicat rata de dobândă EONIA (rata medie ponderată de dobândă *overnight* a Băncii Centrale Europene), iar pentru disponibilitățile în USD s-a aplicat rata de dobândă "Fed funds rate" (rata medie ponderată de dobândă *overnight* a Fed).

26. Dobânzi de plătit

	mii lei	
	31 decembrie 2016	31 decembrie 2015
Dobânzi de plătit aferente:		
Împrumuturilor externe	17 506	7 803
Disponibilităților instituțiilor de credit	839	991
Disponibilităților Trezoreriei statului	300	328
Total	18 645	9 122

27. Tranzacții cu entități aflate în relații speciale

Guvernul, prin intermediul Trezoreriei statului, dispune de conturi curente deschise la Bancă ale căror operațiuni fac obiectul comisionării începând cu data de 31 decembrie 2005. În plus, Banca acționează ca agent de înregistrare al Trezoreriei statului în ceea ce privește titlurile de stat și certificatele de trezorerie, administrează rezervele valutare internaționale și asigură serviciul datoriei publice externe a României.

Banca exercită, de asemenea, prin intermediul membrilor numiți în Consiliile de Administrație, o influență asupra altor două instituții de stat: Imprimeria BNR și Monetăria Statului.

Totalul achizițiilor de bancnote și monede efectuate de Bancă de la cele două entități în decursul anului 2016 s-a ridicat la 179 809 mii lei (2015: 160 653 mii lei). La data de 31 decembrie 2016, Banca nu a înregistrat datorii sau creanțe față de cele două entități. Tranzacțiile efectuate s-au desfășurat în condiții comerciale normale. La data de 31 decembrie 2015, Banca a înregistrat o datorie de 2 187 mii lei față de Imprimeria Băncii Naționale a României, care a fost achitată în ianuarie 2016 și nu a avut înregistrate creanțe față de aceste entități.

Banca exercită o influență semnificativă asupra TRANSFOND S.A., o entitate creată în anul 2000 pentru a externaliza activitatea Băncii de decontare a operațiunilor interbancare între băncile din România. În data de 8 aprilie 2005 a devenit operațional sistemul ReGIS (sistemul de decontare pe bază brută în timp real), la care s-au adăugat ulterior modulele SENT (modul pentru plăți de mică valoare – administrat integral de TRANSFOND S.A.) și SaFIR (modul pentru titluri de stat și certificate de depozit emise de Bancă – administrat de Bancă). Banca urmează să preia în următoarea perioadă operarea sistemelor ReGIS și SaFIR.

28. Rezerve

	mii lei	
	31 decembrie 2016	31 decembrie 2015
Rezerve statutare	151 590	136 908
Alte rezerve	905 187	859 301
Diferențe favorabile din reevaluare – imobilizări	1 203 128	1 256 176
Total	2 259 905	2 252 385

La sfârșitul exercițiilor financiare 2016 și 2015, sumele înregistrate ca rezerve statutare reprezintă rezervele constituite ca urmare a repartizării a 60 la sută din profitul rămas.

Alte rezerve sunt nedistribuibile și reprezintă:

- rezerve constituite din preluarea fondului imobilizărilor corporale (14 450 mii lei, atât la 31 decembrie 2016, cât și la 31 decembrie 2015);
- rezerve constituite din preluarea fondului privind sursele proprii de finanțare a investițiilor (57 629 mii lei, atât la 31 decembrie 2016, cât și la 31 decembrie 2015);
- rezerve constituite din preluarea fondului privind participațiile la FMI (318 532 mii lei, atât la 31 decembrie 2016, cât și la 31 decembrie 2015);
- rezerve constituite din preluarea fondului privind participațiile la BRI (44 550 mii lei, atât la 31 decembrie 2016, cât și la 31 decembrie 2015);
- rezerve constituite, potrivit legii, pentru sursele proprii de finanțare a investițiilor în sumă de 319 877 mii lei la data de 31 decembrie 2016 (31 decembrie 2015: 272 942 mii lei);

alte rezerve în sumă de 150 148 mii lei la data de 31 decembrie 2016 (31 decembrie 2015: 151 198 mii lei).

Diferențe favorabile din reevaluarea imobilizărilor reprezintă soldul rezervelor aferente diferenței dintre valoarea justă și valoarea netă contabilă a imobilizărilor corporale.

29. Cont special de reevaluări

	mii lei	
	31 decembrie 2016	31 decembrie 2015
Diferențe favorabile din reevaluarea aurului, metalelor și pietrelor prețioase	12 529 742	10 560 056
Diferențe favorabile din reevaluarea activelor și pasivelor în valută	2 833 581	3 234 983
Titluri denuminate în valută (reevaluare la valoarea de piață)	139 579	45 569
Total	15 502 902	13 840 608

Sumele înregistrate în contul special de reevaluare reprezintă diferențele favorabile din reevaluare la 31 decembrie 2016 și 31 decembrie 2015.

În cursul exercițiilor financiare 2016 și 2015, Banca a deținut poziții valutare lungi, atât pentru toate valutele din portofoliu, cât și pentru aur (total creanțe mai mare decât total datorii în valuta respectivă), excepție fiind poziția valutară în DST, care s-a menținut ca poziție valutară scurtă până în luna iunie 2016, după care a evoluat ca poziție valutară lungă.

30. Venituri din dobânzi

	mii lei	
	2016	2015
Operațiuni în valută		
Dobânzi și venituri similare provenind din:		
Plasamente în valută,	118 021	45 242
din care:		
<i>Dobândă negativă aferentă disponibilităților Trezoreriei statului</i>	88 921	19 658
Disponibilități în DST	3 399	27
Total venituri din dobânzi aferente operațiunilor în valută	121 420	45 269
Operațiuni în lei		
Dobânzi și venituri similare provenind din:		
Credite acordate instituțiilor de credit	-	6 010
Alte venituri	5	135
Total venituri din dobânzi aferente operațiunilor în lei	5	6 145
Total venituri din dobânzi (valută și lei)	121 425	51 414

În exercițiul financiar 2016, veniturile din dobânzi aferente operațiunilor în valută provin, în principal, din dobânda negativă aferentă disponibilităților în EUR ale Trezoreriei statului (pentru care se aplică rata medie ponderată de dobândă *overnight* a BCE) în sumă de 88 921 mii lei (2015: 19 658 mii lei) și din dobânzi aferente plasamentelor în valută în sumă de 29 100 mii lei (2015: 25 584 mii lei).

La 31 decembrie 2015, veniturile din dobânzi aferente operațiunilor în lei au provenit, în principal, din operațiunile de creditare a instituțiilor de credit și din operațiunile de transferuri de titluri însoțite de angajamente de răscumpărare cu instituțiile de credit și au fost în sumă de 6 010 mii lei.

31. Cheltuieli cu dobânzile

	mii lei	
	2016	2015
Operațiuni în valută		
Dobânzi și cheltuieli similare provenind din:		
Valori mobiliare externe, rezerve minime obligatorii, depozite și alte dobânzi	283 756	97 233
Operațiuni cu Fondul Monetar Internațional	4 837	31 117
Total cheltuieli cu dobânzile aferente operațiunilor în valută	288 593	128 350
Operațiuni în lei		
Dobânzi și cheltuieli similare provenind din:		
Depozite la termen atrase de la instituțiile de credit	23 604	11 226
Rezerve minime obligatorii	17 344	30 667
Contul curent al Trezoreriei statului	12 472	27 608
Total cheltuieli cu dobânzile aferente operațiunilor în lei	53 420	69 501
Total cheltuieli cu dobânzi (valută și lei)	342 013	197 851

În exercițiul financiar 2016, cheltuielile cu dobânzi aferente operațiunilor în valută provin, în principal, din cheltuieli nete aferente titlurilor în valută în sumă de 176 792 mii lei (2015: 32 748 mii lei) determinate ca amortizare primă (2016: 1 448 990 mii lei; 2015: 873 051 mii lei) minus cupoane aferente (2016: 1 235 825 mii lei; 2015: 811 732 mii lei) și minus eşalonare discount (2016: 36 373 mii lei; 2015: 28 571 mii lei), din dobânzile plătite la rezerva minimă obligatorie în valută și depozite atrase la vedere în sumă de 49 257 mii lei (2015: 52 327 mii lei), din dobânda negativă aplicată unor depozite plasate în sumă de 57 300 mii lei (2015: 12 158 mii lei) și din dobânzile datorate pentru împrumutul acordat de FMI în sumă de 4 837 mii lei (2015: 31 117 mii lei).

32. Venituri din taxe și comisioane

	mii lei	
	2016	2015
Venituri din comisioane și taxe		
– în lei	109 183	100 423
– în valută	15 225	10 715
Total venituri din comisioane și taxe	124 408	111 138

Veniturile din comisioane și taxe în lei reprezintă venituri din comisioane pentru serviciile de decontare a operațiunilor în relația cu instituțiile de credit și Trezoreria statului în sumă de 109 183 mii lei (2015: 100 423 mii lei).

Veniturile din comisioane și taxe în valută provin din operațiunile de redistribuire a comisionelor aferente sistemului de decontare pentru plăți în moneda euro (TARGET2) și din operațiunile de împrumut de titluri în valută (prin agent) în sumă de 15 225 mii lei (2015: 10 715 mii lei).

33. Cheltuieli cu taxe și comisioane

	mii lei	
	2016	2015
Cheltuieli cu taxe și comisioane		
– în lei	14 228	18 670
– în valută	12 829	24 773
Total cheltuieli din taxe și comisioane	27 057	43 443

Cheltuielile cu taxe și comisioane în lei în sumă de 14 228 mii lei (2015: 18 670 mii lei) reprezintă, în principal, cheltuieli cu comisionul pentru serviciile primite de Bancă, inclusiv pentru serviciile prestate de TRANSFOND S.A.

Cheltuielile din comisioane și taxe în valută în sumă de 12 829 mii lei provin, în principal, din valoarea comisionului plătit pentru operațiunile derulate prin sistemul de decontare pentru plăți în moneda euro (TARGET2) și din operațiunile de împrumut de titluri în valută (prin agent). La 31 decembrie 2015, suma de 24 773 mii lei provenea, în principal, din operațiunile cu FMI și reprezintă valoarea comisionului de angajament pentru Aranjamentul *stand-by* de tip preventiv încheiat pentru perioada septembrie 2013 – septembrie 2015 (contravaloarea aferentă perioadei ianuarie-septembrie 2015) și din valoarea comisionului plătit pentru operațiunile derulate prin sistemul TARGET2.

34. Câștiguri nete realizate din operațiuni valutare

	mii lei	
	2016	2015
Venituri din operațiuni valutare		
Venituri din diferențe de curs	1 375 588	1 800 775
Dividende pentru acțiunile deținute la Banca Reglementelor Internaționale	10 568	10 897
Total venituri din operațiuni valutare	1 386 156	1 811 672
Cheltuieli din operațiuni valutare		
Cheltuieli cu diferențe de curs	(40 604)	(327 511)
Alte cheltuieli cu operațiuni valutare	(2 398)	(2 381)
Total cheltuieli din operațiuni valutare	(43 002)	(329 892)
Câștiguri nete realizate din operațiuni valutare	1 343 154	1 481 780

Veniturile și cheltuielile din diferențe de curs aferente exercițiilor financiare 2016 și 2015 sunt aferente, în principal, ieșirilor de valută din pozițiile valutare lungi, fiind calculate pe baza metodei costului mediu (vezi Nota 2i).

35. Câștiguri nete realizate din operațiuni cu titluri

	mii lei	
	2016	2015
Venituri din operațiuni cu titluri	128 544	77 217
Cheltuieli din operațiuni cu titluri	(3 180)	(4 897)
Câștiguri nete realizate din operațiuni cu titluri	125 364	72 320

Veniturile/cheltuielile reprezintă efectul prețului de piață, provenind din vânzările de titluri denominate în valută, acestea fiind calculate pe baza metodei costului mediu (vezi Nota 2j).

36. Pierderi nete realizate din operațiuni cu metale prețioase

	mii lei	
	2016	2015
Cheltuieli din operațiuni cu metale prețioase	(323)	(362)
Pierderi nete din operațiuni cu metale prețioase	(323)	(362)

Cheltuielile din operațiuni cu metale prețioase reprezintă, în principal, taxele de stocare plătite pentru cantitatea de aur aflată în depozitul extern.

37. Pierderi din diferențe nefavorabile din reevaluare

	mii lei	
	2016	2015
Cheltuieli cu diferențe nefavorabile din reevaluare		
Diferențe nefavorabile din reevaluarea la valoarea de piață a titlurilor denominate în valută	110 231	29 447
Diferențe nefavorabile din reevaluarea pozițiilor valutare	535 803	82 258
Pierderi din diferențe nefavorabile din reevaluare	646 034	111 705

Pierderile din diferențe din reevaluare reprezintă diferențele nefavorabile dintre valoarea de piață a titlurilor denominate în valută la 31 decembrie și costul mediu net al acestora, precum și pierderile din diferențele nefavorabile rezultate din reevaluarea pozițiilor valutare la cursul de reevaluare (vezi Nota 2p).

Efectuarea operațiunii de *hedging* operațional la 31 decembrie 2015 a permis înregistrarea pe cheltuială a rezultatului (diferențe nefavorabile nete) din reevaluarea deținerii nete DST după cumulara acestuia cu rezultatele reevaluării și deținerilor desemnate ce fac parte din deținerea netă DST, stabilite în conformitate cu structura coșului de valute DST.

38. Cheltuieli cu emisiunea monetară

Cheltuielile cu emisiunea monetară reprezintă costul cu imprimarea bancnotelor și baterea monedei metalice.

39. Pierderi nete realizate din reevaluarea clădirilor, terenurilor și a altor active

La data de 31 decembrie 2016, s-au înregistrat la această poziție pierderi nete din reevaluarea clădirilor, terenurilor și a altor active în sumă de 1 327 mii lei (31 decembrie 2015: 10 mii lei).

40. Riscul valutar

Structura pe valute a activelor Băncii (mii lei) la 31 decembrie 2016 este următoarea:

	mii lei					
	LEI	EUR	USD	DST	Aur	Altele
Disponibilități bănești și alte valori	46 361	153	148	-	-	-
Aur la alte standarde	-	-	-	-	166 288	-
Alte metale și pietre prețioase	38 128	-	-	-	-	-
Disponibil în DST la FMI	-	-	-	5 717 560	-	-
Aur monetar	-	-	-	-	16 613 515	-
Depozite la vedere	-	19 388 284	2 374	-	-	6 119 300
Depozite la termen	-	6 970 589	-	-	-	1 845 918
Plasamente în valută	-	-	2 391 977	-	-	-
Valori mobiliare denuminate în valută	-	89 941 789	13 124 155	-	-	6 709 178
Împrumuturi în valută acordate	-	-	2 666 325	-	-	-
Participații externe	-	47 972	-	10 581 447	-	-
Alte active externe TARGET2	-	5 314 093	-	-	-	-
Credite în litigiu	25 009	-	-	-	-	-
Provizioane specifice de risc de credit-principal	(25 009)	-	-	-	-	-
Credite acordate salariaților	38	-	-	-	-	-
Imobilizări	1 327 822	-	-	-	-	-
Stocuri	4 431	-	-	-	-	-
Titluri de participare	2 240	83	-	-	-	-
Decontări cu bugetul statului	206 006	-	-	-	-	-
Conturi de regularizare	29 364	-	115 544	-	-	-
Alte active	74 490	-	-	-	-	-
Provizioane pentru creanțe aferente altor active	(72 298)	-	-	-	-	-
Dobânzi de încasat	6 333	419 878	31 878	2 045	-	56 577
Provizioane de risc de credit-dobândă	(6 068)	-	-	-	-	-
Total active	1 656 847	122 082 841	18 332 401	16 301 052	16 779 803	14 730 973
						189 883 917

40. Riscul valutar (continuare)

Structura pe valute a datoriilor Băncii (mii lei) la 31 decembrie 2016 este următoarea:

							mii lei
	LEI	EUR	USD	DST	Aur	Altele	Total
Numerar în circulație	63 019 783	-	-	-	-	-	63 019 783
Obligații față de instituții financiare internaționale	-	-	646	10 479 082	-	-	10 479 728
Depozite atrase la vedere	-	21 199	-	-	-	-	21 199
Împrumuturi de la bănci și alte instituții financiare	-	1 380	-	-	-	-	1 380
Alocări de DST de la FMI	-	-	-	5 696 942	-	-	5 696 942
Conturi curente ale instituțiilor de credit	22 453 679	-	-	-	-	-	22 453 679
Disponibilități în regim special	5 317	150	-	-	-	-	5 467
Depozite ale instituțiilor de credit	4 489 480	-	-	-	-	-	4 489 480
Rezerve obligatorii în valută	-	13 033 285	54 159	-	-	-	13 087 444
Conturi ale instituțiilor de credit în faliment	649	-	-	-	-	-	649
Alte disponibilități ale instituțiilor de credit	-	-	-	-	-	-	-
TARGET2	-	5 314 093	-	-	-	-	5 314 093
Disponibilități ale Trezoreriei statului	8 827 163	30 835 873	7 754 196	-	-	31 975	47 449 207
Creditori	29 313	-	-	-	-	-	29 313
Personal și conturi asimilate	75	-	-	-	-	-	75
Decontări cu bugetul statului	7 912	-	-	-	-	-	7 912
Conturi de regularizare	1 023	-	-	-	-	-	1 023
Diferențe din reevaluare pentru elemente din afara bilanțului	270	-	-	-	-	-	270
Alte pasive	5 033	-	-	-	-	-	5 033
Dobânzi de plătit	673	14 844	1 090	2 038	-	-	18 645
Total datorii	98 840 370	49 220 824	7 810 091	16 178 062	-	31 975	172 081 322
Active nete / (datorii nete)*)	(97 183 523)	72 862 017	10 522 310	122 990	16 779 803	14 698 998	17 802 595

*) reprezintă capitalurile, fondurile și rezervele Băncii

40. Riscul valutar (continuare)

Structura pe valute a activelor Băncii (mii lei) la 31 decembrie 2015 este următoarea:

	mii lei						
	LEI	EUR	USD	DST	Aur	Altele	Total
Disponibilități bănești și alte valori	44 847	84	189	-	-	-	45 120
Aur la alte standarde	-	-	-	-	147 489	-	147 489
Alte metale și pietre prețioase	31 912	-	-	-	-	-	31 912
Disponibil în DST la FMI	-	-	-	49 312	-	-	49 312
Aur monetar	-	-	-	-	14 669 552	-	14 669 552
Depozite la vedere	-	1 852 933	2 503	-	-	577 458	2 432 894
Depozite la termen	-	6 741 505	-	-	-	2 906 904	9 648 409
Plasamente în valută	-	-	2 287 246	-	-	-	2 287 246
Valori mobiliare denominate în valută	-	106 192 842	14 177 318	-	-	2 722 274	123 092 434
Împrumuturi în valută acordate	-	-	7 720 944	-	-	-	7 720 944
Participații externe	-	47 797	-	6 022 908	-	-	6 070 705
Alte active externe	-	-	-	-	-	-	-
TARGET2	-	586 561	-	-	-	-	586 561
Credite în litigiu	25 009	-	-	-	-	-	25 009
Provizioane specifice de risc de credit-principal	(25 009)	-	-	-	-	-	(25 009)
Credite acordate salariaților	51	-	-	-	-	-	51
Imobilizări	1 383 748	-	-	-	-	-	1 383 748
Stocuri	4 041	-	-	-	-	-	4 041
Titluri de participare	2 239	82	-	-	-	-	2 321
Decontări cu bugetul statului	66 947	-	-	-	-	-	66 947
Conturi de regularizare	36 453	-	-	-	-	-	36 453
Diferențe din reevaluare pentru elementele din afara bilanțului	19 016	-	-	-	-	-	19 016
Alte active	72 029	-	-	-	-	-	72 029
Provizioane pentru creanțe aferente altor active	(69 270)	-	-	-	-	-	(69 270)
Dobânzi de încasat	6 410	596 969	30 433	4	-	7 314	641 130
Provizioane de risc de credit-dobândă	(6 068)	-	-	-	-	-	(6 068)
Total active	1 592 355	116 018 773	24 218 633	6 072 224	14 817 041	6 213 950	168 932 976

40. Riscul valutar (continuare)

Structura pe valute a datoriilor Băncii (mii lei) la 31 decembrie 2015 este următoarea:

	mii lei					
	LEI	EUR	USD	DST	Aur	Altele
Numerar în circulație	53 593 307	-	-	-	-	-
Obligații față de instituții financiare internaționale	-	-	622	6 473 674	-	-
Depozite atrase la vedere	-	845 324	-	-	-	-
Împrumuturi de la bănci și alte instituții financiare	-	4 125	-	-	-	-
Alocări de DST de la FMI	-	-	-	5 660 040	-	-
Conturi curente ale instituțiilor de credit	20 402 647	-	-	-	-	-
Disponibilități în regim special	4 684	150	-	-	-	-
Depozite ale instituțiilor de credit	10 098 915	-	-	-	-	-
Rezerve obligatorii în valută	-	17 283 446	76 817	-	-	-
Conturi ale instituțiilor de credit în faliment	1 369	-	-	-	-	-
Alte disponibilități ale instituțiilor de credit	-	586 561	-	-	-	-
Trezoeriei statului	5 103 838	20 102 636	12 438 735	-	-	30 111
Creditori	21 728	-	-	-	-	-
Personal și conturi asimilate	82	-	-	-	-	-
Decontări cu bugetul statului	8 114	-	-	-	-	-
Conturi de regularizare	207	-	-	-	-	-
Alte pasive	1 148	-	-	-	-	-
Dobânzi de plătit	751	5 958	970	1 443	-	-
Total datorii	89 236 790	38 828 200	12 517 144	12 135 157	-	30 111
Active nete / (datorii nete)*)	(87 644 435)	77 190 573	11 701 489	(6 062 933)	14 817 041	6 183 839

*) reprezintă capitalurile, fondurile și rezervele Băncii

41. Angajamente și contingente

La data de 31 decembrie 2016, Banca deține în custodie următoarele bilete la ordin:

- un bilet la ordin emis de către Ministerul Finanțelor Publice în favoarea Agenției pentru Garantarea Multilaterală a Investițiilor în valoare de 600 510 USD (31 decembrie 2015: 600 510 USD);
- un bilet la ordin emis de către Ministerul Finanțelor Publice în favoarea Băncii Mării Negre aferent cotei de 20 la sută din participația României la capitalul în valoare de 7 250 000 DST. În cursul anului 2016, biletul la ordin a fost diminuat cu suma de 3 625 000 DST (31 decembrie 2015: 10 875 000 DST);
- un bilet la ordin emis de către Ministerul Finanțelor Publice în favoarea Asociației Internaționale pentru Dezvoltare (IDA) în valoare de 16 174 mii lei (31 decembrie 2015: 16 014 mii lei).

42. Repartizarea profitului

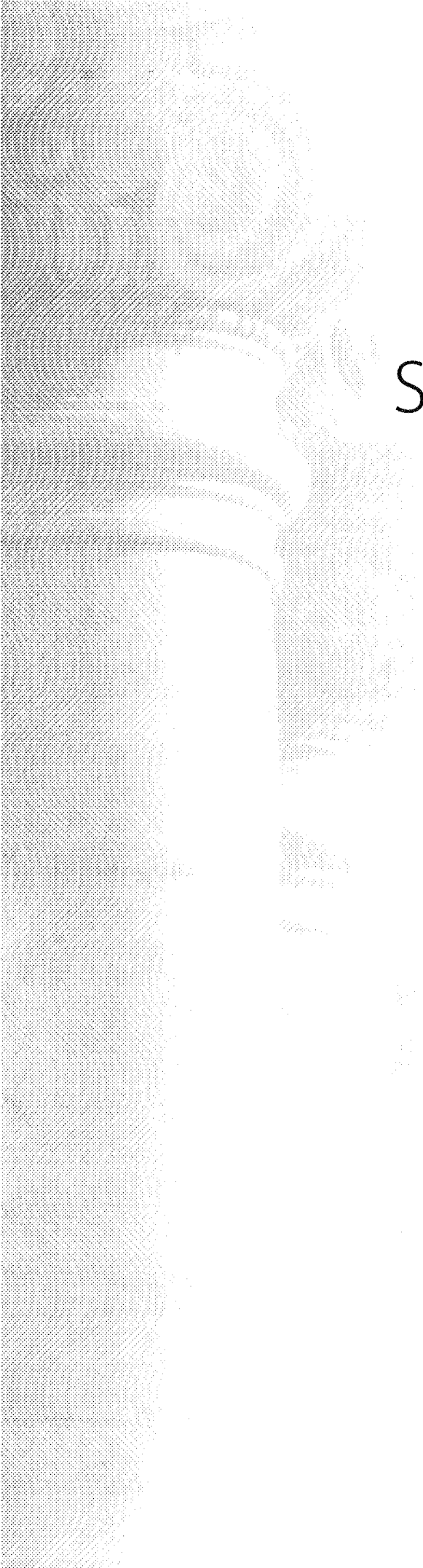
În anul 2016, Banca a înregistrat profit în valoare de 124 636 mii lei. Potrivit legii, Banca datorează la bugetul de stat suma de 100 166 mii lei, reprezentând cota de 80 la sută din veniturile nete aferente; din profitul rămas la dispoziția BNR în valoare de 24 470 mii lei, o proporție de 60 la sută s-a repartizat pentru majorarea rezervelor statutare (14 682 mii lei). Suma de 9 788 mii lei rămasă după distribuțiile din anul 2016 urmează a fi repartizată în anul 2017, conform legii, în următoarea ordine, pentru:

- a) sursele proprii de finanțare a investițiilor;
- b) fondul de participare a salariaților la profit;
- c) rezervele la dispoziția Consiliului de administrație.

În anul 2015, Banca a înregistrat profit în valoare de 783 449 mii lei. Potrivit legii, Banca a datorat la bugetul de stat suma de 626 997 mii lei reprezentând cota de 80 la sută din veniturile nete; din profitul rămas la dispoziția BNR în valoare de 156 452 mii lei, o proporție de 60 la sută s-a repartizat pentru majorarea rezervelor statutare (93 871 mii lei). Suma de 62 581 mii lei rămasă după distribuțiile din anul 2015 a fost repartizată în anul 2016, conform legii.

Guvernator

Dl. Mugur Isărescu

Secțiune Statistică

		2012	2013	2014	2015	2016
Activitatea economică						
Produs intern brut ¹	milioane lei ²	595 367	637 456	668 144	711 103	761 474
	variație anuală (%) ³	0,6	3,5	3,1	3,9	4,8
Consum final total ¹	variație anuală (%) ³	1,1	-0,3	4,0	4,9	6,9
Consum final efectiv al gospodăriilor populației ¹	variație anuală (%) ³	1,7	-2,4	4,4	5,5	7,3
Consum final efectiv al administrațiilor publice ¹	variație anuală (%) ³	-5,6	23,7	0,5	-0,7	3,3
Formare brută de capital ¹	variație anuală (%) ³	-4,8	0,5	1,7	7,5	1,1
Export de bunuri și servicii ¹	variație anuală (%) ³	1,0	19,7	8,0	5,4	8,3
Import de bunuri și servicii ¹	variație anuală (%) ³	-1,8	8,8	8,7	9,2	9,8
Agricultură ¹	variație anuală (%) ³	-26,1	33,7	4,3	-11,8	0,0
Industrie ¹	variație anuală (%) ³	-7,0	3,8	3,6	5,4	1,8
Construcții ¹	variație anuală (%) ³	-1,1	4,4	1,9	6,8	1,8
Servicii ¹	variație anuală (%) ³	9,2	0,4	0,9	1,0	2,1
PIB/locuitor (PPS)		14 341	14 582	15 253	16 460	17 095
PIB/locuitor (PPS, UE-28=100)	procente	50,3	50,9	51,9	53,6	55,6
Producția industrială	variație anuală (%) ³	2,4	7,8	6,1	2,8	1,7
Producția industrială în industria prelucrătoare	variație anuală (%) ³	2,2	9,2	7,5	3,5	2,6
Populația ocupată	mii persoane	8 221,6	8 178,9	8 254,4	8 234,8	8 166,1
Numărul de șomeri	mii persoane	494	512	478	436	418
Rata șomajului	procente	5,4	5,7	5,4	5,0	4,8
Prețurile producției industriale și prețurile de consum						
Prețurile producției industriale (piața internă și externă)	variație anuală (%)	5,4	2,1	-0,1	-2,2	-1,8
Prețurile producției industriale (piața internă)	variație anuală (%)	4,8	3,7	0,2	-1,8	-2,2
Prețurile producției industriale (piața externă)	variație anuală (%)	6,7	-1,0	-0,7	-3,2	-1,0
Deflatorul PIB ¹	variație anuală (%)	4,7	3,4	1,7	2,4	2,2
IPC	variație anuală (%)	3,33	3,98	1,07	-0,59	-1,55
CORE2 ajustat	variație anuală (%)	2,54	1,87	0,21	-1,42	-1,35
IAPC	variație anuală (%)	3,4	3,2	1,4	-0,4	-1,1
Bugetul general consolidat						
Veniturile bugetului general consolidat ⁴	procent în PIB	33,6	33,3	33,5	35,0	31,7
Cheltuielile bugetului general consolidat ⁴	procent în PIB	37,2	35,4	34,9	35,8	34,7
Soldul bugetului general consolidat ⁴	procent în PIB	-3,7	-2,1	-1,4	-0,8	-3,0
Soldul primar al bugetului general consolidat ⁴	procent în PIB	-1,9	-0,3	0,3	0,9	-1,5
Soldul bugetului general consolidat ⁵	procent în PIB	-2,5	-2,5	-1,7	-1,4	-2,4
Datoria publică ⁴	procent în PIB	37,3	37,8	39,4	38,0	37,6
Cursul de schimb stabilit de BNR						
EUR/RON	la sfârșitul perioadei	4,4287	4,4847	4,4821	4,5245	4,5411
	mediu al perioadei ⁶	4,4560	4,4190	4,4446	4,4450	4,4908
USD/RON	la sfârșitul perioadei	3,3575	3,2551	3,6868	4,1477	4,3033
	mediu al perioadei ⁶	3,4682	3,3279	3,3492	4,0057	4,0592
Rezervele internaționale						
Rezervele internaționale, total	milioane euro	35 413,0	35 434,5	35 505,6	35 485,1	37 905,4
aur	milioane euro	4 206,8	2 909,6	3 289,7	3 247,1	3 663,8
valute	milioane euro	31 206,2	32 524,9	32 215,8	32 237,9	34 241,6

2016											
ian.	feb.	mar.	apr.	mai	iun.	iul.	aug.	sept.	oct.	nov.	dec.
x	x	146 447	x	x	178 727	x	x	207 409	x	x	228 890
x	x	4,3	x	x	6,0	x	x	4,3	x	x	4,8
x	x	7,2	x	x	8,9	x	x	5,8	x	x	6,0
x	x	7,7	x	x	9,1	x	x	6,4	x	x	6,3
x	x	3,2	x	x	7,4	x	x	0,1	x	x	3,3
x	x	3,1	x	x	4,7	x	x	0,0	x	x	-0,6
x	x	5,6	x	x	8,6	x	x	8,0	x	x	10,9
x	x	10,0	x	x	13,2	x	x	7,8	x	x	8,6
x	x	-0,8	x	x	17,7	x	x	2,0	x	x	-16,7
x	x	0,4	x	x	2,8	x	x	1,8	x	x	1,8
x	x	1,9	x	x	7,1	x	x	2,8	x	x	-0,1
x	x	6,4	x	x	7,6	x	x	6,0	x	x	7,9
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
-1,8	0,5	2,6	3,8	1,2	1,1	-3,4	5,4	3,4	-0,3	5,4	3,6
-1,3	1,9	3,9	4,9	2,1	1,4	-2,9	7,1	4,5	0,3	6,3	3,7
x	x	7 960,4	x	x	8 225,4	x	x	8 334,5	x	x	8 144,0
430	427	419	411	411	411	420	421	418	418	417	418
4,9	4,9	4,8	4,7	4,7	4,7	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8
-2,1	-3,3	-3,4	-2,9	-2,7	-2,3	-2,3	-1,9	-1,5	-0,3	-0,2	0,9
-2,4	-3,6	-3,8	-3,3	-3,2	-2,7	-2,5	-2,3	-1,8	-0,7	-0,8	0,1
-1,5	-2,8	-2,6	-2,1	-1,7	-1,4	-1,9	-1,3	-1,0	0,6	1,1	2,6
x	x	0,4	x	x	3,8	x	x	0,8	x	x	3,3
-2,13	-2,68	-2,98	-3,25	-3,46	-0,70	-0,78	-0,20	-0,57	-0,43	-0,67	-0,54
-3,58	-3,82	-3,86	-3,86	-3,85	0,43	0,50	0,55	0,57	0,59	0,49	0,35
-1,5	-2,1	-2,4	-2,7	-3,0	-0,7	-0,3	0,3	-0,1	0,1	-0,2	-0,1
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
4,5337	4,4692	4,4738	4,4774	4,5115	4,5210	4,4654	4,4535	4,4523	4,5057	4,5162	4,5411
4,5303	4,4818	4,4657	4,4727	4,4994	4,5218	4,4858	4,4594	4,4506	4,4942	4,5102	4,5173
4,1525	4,0970	3,9349	3,9348	4,0491	4,0624	4,0203	3,9945	3,9822	4,1131	4,2616	4,3033
4,1702	4,0395	4,0201	3,9455	3,9802	4,0257	4,0529	3,9775	3,9700	4,0756	4,1710	4,2820
35 079,0	34 596,7	34 900,4	35 208,5	36 296,8	35 673,3	36 663,0	36 897,8	37 255,8	38 224,8	38 123,9	37 905,4
3 400,0	3 771,7	3 618,4	3 737,2	3 624,4	3 944,5	4 004,5	3 929,8	3 956,5	3 878,1	3 737,2	3 663,8
31 678,9	30 825,0	31 282,0	31 471,4	32 672,4	31 728,8	32 658,5	32 968,0	33 299,2	34 346,7	34 386,7	34 241,6

		2012	2013	2014	2015	2016
Ratele dobânzilor BNR						
Rata dobânzii de politică monetară	procente pe an	5,25	4,00	2,75	1,75	1,75
Rata dobânzii pentru facilitatea de credit	procente pe an	9,25	7,00	5,25	3,25	3,25
Rata dobânzii pentru facilitatea de depozit	procente pe an	1,25	1,00	0,25	0,25	0,25
Ratele dobânzilor practicate de instituțiile de credit⁷						
Lei						
Ratele dobânzilor aferente creditelor noi	procente pe an	10,23	9,29	7,29	5,87	5,47
gospodăriile populației	procente pe an	11,83	10,83	8,27	6,94	6,88
societăți nefinanciare	procente pe an	9,55	8,50	6,46	4,75	3,90
Ratele dobânzilor aferente depozitelor noi la termen	procente pe an	5,33	4,20	2,43	1,31	0,66
gospodăriile populației	procente pe an	5,90	4,83	3,22	1,92	1,06
societăți nefinanciare	procente pe an	4,95	3,72	1,94	0,94	0,42
Euro						
Ratele dobânzilor aferente creditelor noi	procente pe an	5,08	4,84	4,37	3,85	3,15
gospodăriile populației	procente pe an	5,06	4,65	5,28	4,65	4,20
societăți nefinanciare	procente pe an	5,09	4,92	4,29	3,65	3,08
Ratele dobânzilor aferente depozitelor noi la termen	procente pe an	3,00	2,34	1,49	0,79	0,38
gospodăriile populației	procente pe an	3,47	2,72	1,82	1,00	0,42
societăți nefinanciare	procente pe an	2,50	1,82	1,08	0,48	0,29
Masa monetară (M3)						
M3 (masa monetară în sens larg)	milioane lei	222 018	241 547	261 831	286 256	314 135
	variație anuală	2,7	8,8	8,4	9,3	9,7
	variație anuală ³	-2,2	7,1	7,5	10,4	10,3
	procent în PIB	37,3	37,9	39,2	40,3	41,3
M2 (masa monetară intermediară)	milioane lei	221 830	241 251	261 573	286 126	314 026
	variație anuală	4,6	8,8	8,4	9,4	9,8
	variație anuală ³	-0,3	7,1	7,5	10,4	10,3
M1 (masa monetară în sens restrâns)	milioane lei	89 020	100 311	118 582	149 550	179 980
	variație anuală	3,7	12,7	18,2	26,1	20,3
	variație anuală ³	-1,2	11,0	17,2	27,3	21,0
Numerar în circulație	milioane lei	31 477	34 784	39 890	46 482	54 672
	variație anuală	2,8	10,5	14,7	16,5	17,6
	variație anuală ³	-2,0	8,8	13,7	17,6	18,3
Depozite overnight	milioane lei	57 543	65 526	78 691	103 069	125 308
	variație anuală	4,2	13,9	20,1	31,0	21,6
	variație anuală ³	-0,7	12,1	19,1	32,2	22,2

2016											
ian.	feb.	mar.	apr.	mai	iun.	iul.	aug.	sept.	oct.	nov.	dec.
1,75	1,75	1,75	1,75	1,75	1,75	1,75	1,75	1,75	1,75	1,75	1,75
3,25	3,25	3,25	3,25	3,25	3,25	3,25	3,25	3,25	3,25	3,25	3,25
0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
5,56	5,90	5,78	5,60	5,66	5,79	5,68	5,63	5,21	5,05	5,21	4,93
7,10	6,86	6,65	6,61	6,58	6,87	7,04	7,21	7,15	7,30	6,89	6,57
4,22	4,35	4,43	4,07	4,01	4,16	3,94	3,73	3,51	3,71	3,66	3,72
0,81	0,76	0,72	0,68	0,71	0,73	0,61	0,62	0,57	0,53	0,58	0,61
1,27	1,22	1,18	1,12	1,09	1,07	1,01	0,95	0,94	0,92	0,91	0,90
0,55	0,46	0,39	0,40	0,46	0,48	0,38	0,42	0,33	0,33	0,37	0,44
3,66	3,30	3,54	3,21	3,11	3,01	3,15	3,15	2,64	2,92	3,25	3,08
4,00	4,09	4,15	4,25	4,25	4,45	4,40	4,68	4,30	4,60	4,13	4,11
3,57	3,06	3,47	3,12	3,02	2,97	3,11	3,06	2,60	2,85	3,22	3,05
0,47	0,40	0,41	0,36	0,38	0,37	0,36	0,38	0,39	0,33	0,36	0,32
0,55	0,46	0,45	0,42	0,42	0,41	0,39	0,37	0,39	0,38	0,38	0,34
0,35	0,23	0,31	0,25	0,24	0,25	0,29	0,41	0,37	0,22	0,30	0,24
284 054	283 735	280 766	285 451	290 646	295 068	294 172	295 708	296 024	296 605	301 913	314 135
9,5	9,7	9,9	10,8	12,7	13,1	13,1	12,7	12,2	11,8	11,9	9,7
11,9	12,7	13,3	14,5	16,8	13,9	14,0	13,0	12,9	12,3	12,7	10,3
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
283 934	283 623	280 655	285 342	290 543	294 965	294 072	295 605	295 923	296 506	301 808	314 026
9,5	9,7	9,9	10,8	12,8	13,1	13,1	12,8	12,2	11,9	11,9	9,8
11,9	12,7	13,3	14,6	16,8	13,9	14,0	13,0	12,9	12,3	12,7	10,3
148 638	148 610	145 970	152 167	155 064	159 686	161 772	162 189	164 149	166 628	171 017	179 980
25,4	25,5	25,0	28,0	29,4	27,7	27,2	24,8	25,3	26,0	25,7	20,3
28,1	28,9	28,8	32,3	34,0	28,6	28,2	25,0	26,0	26,6	26,5	21,0
47 300	46 973	46 540	48 124	48 898	50 373	51 675	51 758	51 788	52 215	53 257	54 672
16,3	13,5	14,4	16,8	16,4	19,2	19,5	18,1	18,2	18,1	17,2	17,6
18,8	16,7	17,9	20,8	20,5	20,0	20,5	18,3	18,8	18,6	18,0	18,3
101 339	101 637	99 429	104 043	106 166	109 314	110 097	110 431	112 361	114 413	117 761	125 308
30,1	31,8	30,7	33,9	36,4	32,0	31,1	28,2	28,9	30,0	30,0	21,6
33,0	35,5	34,7	38,4	41,3	32,9	32,1	28,5	29,6	30,6	30,8	22,2

		2012	2013	2014	2015	2016
Structura depozitelor atrase și a creditelor acordate de către instituțiile financiare monetare						
Depozite, total	milioane lei	197 295	215 646	233 334	253 418	274 267
	variație anuală	5,3	9,3	8,2	8,6	8,2
	variație anuală ³	0,4	7,6	7,3	9,6	8,8
Depozite în lei	milioane lei	125 454	142 043	156 082	171 327	188 451
	variație anuală	0,7	13,2	9,9	9,8	10,0
	variație anuală ³	-4,0	11,5	9,0	10,8	10,6
Depozite în valută	milioane lei	71 841	73 603	77 252	82 090	85 816
	variație anuală	14,5	2,5	5,0	6,3	4,5
	variație anuală ³	9,1	0,9	4,1	7,3	5,1
Depozite ale populației, total	milioane lei	122 221	129 727	138 018	146 780	163 462
	variație anuală	8,4	6,1	6,4	6,3	11,4
	variație anuală ³	3,3	4,5	5,5	7,3	12,0
Depozite ale populației, lei	milioane lei	74 799	80 071	86 200	91 681	103 643
	variație anuală	3,7	7,0	7,7	6,4	13,0
	variație anuală ³	-1,1	5,4	6,8	7,4	13,7
	% în depozitele populației	61,2	61,7	62,5	62,5	63,4
Depozite ale populației, valută	milioane lei	47 422	49 656	51 818	55 100	59 819
	variație anuală	16,7	4,7	4,4	6,3	8,6
	variație anuală ³	11,2	3,1	3,5	7,3	9,2
	% în depozitele populației	38,8	38,3	37,5	37,5	36,6
Depozite ale societăților nefinanciare, total	milioane lei	61 190	70 781	80 427	91 433	95 175
	variație anuală	-1,9	15,7	13,6	13,7	4,1
	variație anuală ³	-6,6	13,9	12,7	14,8	4,7
Depozite ale societăților nefinanciare – lei	milioane lei	41 200	51 167	59 404	68 590	73 381
	variație anuală	-4,9	24,2	16,1	15,5	7,0
	variație anuală ³	-9,4	22,3	15,1	16,5	7,6
	procente în total	67,3	72,3	73,9	75,0	77,1
Depozite ale societăților nefinanciare – valută	milioane lei	19 990	19 614	21 024	22 843	21 794
	variație anuală	4,9	-1,9	7,2	8,7	-4,6
	variație anuală ³	0,0	-3,4	6,3	9,7	-4,1
Credit intern, din care:	milioane lei	304 689	298 923	296 711	307 034	313 359
	variație anuală	3,7	-1,9	-0,7	3,5	2,1
	variație anuală ³	-1,2	-3,4	-1,6	4,5	2,6
	procent în PIB	51,2	46,9	44,4	43,2	41,2
Credite acordate sectorului privat – total, din care:	milioane lei	225 836	218 462	211 164	217 399	220 101
	variație anuală	1,3	-3,3	-3,3	3,0	1,2
	variație anuală ³	-3,5	-4,7	-4,1	3,9	1,8
	procent în PIB	37,9	34,3	31,6	30,6	28,9
Credite acordate sectorului privat, lei	milioane lei	84 723	85 354	92 100	110 157	125 946
	variație anuală	3,8	0,7	7,9	19,6	14,3
	variație anuală ³	-1,1	-0,8	7,0	20,7	15,0
	procente în total ⁸	37,5	39,1	43,6	50,7	57,2
Credite acordate sectorului privat, valută	milioane lei	141 113	133 108	119 064	107 242	94 155
	variație anuală	-0,2	-5,7	-10,6	-9,9	-12,2
	variație anuală ³	-4,9	-7,1	-11,3	-9,1	-11,7
	procente în total ⁸	62,5	60,9	56,4	49,3	42,8
Credite acordate populației, total	milioane lei	104 461	103 244	102 117	107 953	113 037
	variație anuală	0,2	-1,2	-1,1	5,7	4,7
	variație anuală ³	-4,5	-2,7	-1,9	6,7	5,3
	procente în total ⁸	46,3	47,3	48,4	49,7	51,4
Credite acordate societăților nefinanciare, total	milioane lei	118 789	112 340	105 468	104 832	101 642
	variație anuală	3,0	-5,4	-6,1	-0,6	-3,0
	variație anuală ³	-1,9	-6,9	-6,9	0,3	-2,5
	procente în total ⁸	52,6	51,4	49,9	48,2	46,2

2016											
ian.	feb.	mar.	apr.	mai	iun.	iul.	aug.	sept.	oct.	nov.	dec.
250 494	250 677	248 248	251 532	256 208	259 430	257 172	258 496	258 530	258 879	263 149	274 267
8,8	9,5	9,5	10,1	12,4	12,3	12,2	11,8	11,1	10,8	10,9	8,2
11,1	12,5	12,9	13,8	16,4	13,1	13,1	12,0	11,8	11,3	11,6	8,8
168 038	166 757	165 045	167 639	172 521	175 102	172 509	174 733	174 313	174 146	178 525	188 451
10,3	10,6	11,1	11,4	15,1	15,3	15,0	15,1	14,5	13,6	13,9	10,0
12,7	13,6	14,5	15,2	19,3	16,1	15,9	15,4	15,1	14,1	14,6	10,6
82 456	83 920	83 203	83 893	83 687	84 328	84 663	83 763	84 217	84 733	84 624	85 816
5,8	7,5	6,5	7,5	7,1	6,7	6,9	5,4	4,8	5,4	5,0	4,5
8,1	10,4	9,8	11,1	10,9	7,4	7,8	5,6	5,4	5,8	5,7	5,1
148 404	147 952	148 262	150 445	152 348	154 480	154 303	153 888	154 274	155 834	158 536	163 462
6,6	6,2	6,4	7,4	8,4	9,3	9,3	9,2	9,3	9,8	10,5	11,4
8,9	9,1	9,7	11,0	12,3	10,0	10,1	9,4	9,9	10,2	11,2	12,0
93 004	92 777	93 000	94 727	95 869	97 459	97 425	96 939	97 086	97 655	100 083	103 643
6,8	6,4	6,7	7,8	9,3	10,7	10,5	10,5	10,5	10,8	12,1	13,0
9,1	9,3	10,0	11,5	13,2	11,5	11,3	10,8	11,1	11,3	12,9	13,7
62,7	62,7	62,7	63,0	62,9	63,1	63,1	63,0	62,9	62,7	63,1	63,4
55 400	55 175	55 263	55 718	56 480	57 021	56 878	56 949	57 188	58 179	58 453	59 819
6,2	5,9	5,9	6,6	7,0	6,9	7,3	6,9	7,3	8,0	7,7	8,6
8,5	8,9	9,1	10,2	10,8	7,6	8,1	7,2	7,9	8,5	8,5	9,2
37,3	37,3	37,3	37,0	37,1	36,9	36,9	37,0	37,1	37,3	36,9	36,6
87 292	86 648	84 846	85 239	86 859	87 344	84 723	87 132	87 649	87 959	89 348	95 175
15,1	16,0	15,8	16,1	18,3	16,3	14,8	13,9	13,5	13,8	12,5	4,1
17,6	19,2	19,3	20,0	22,5	17,1	15,7	14,2	14,2	14,3	13,3	4,7
64 013	62 457	60 891	61 095	63 712	64 006	60 934	64 220	64 590	65 440	67 281	73 381
16,9	17,6	18,3	17,8	21,3	19,4	17,8	18,1	18,5	18,8	17,5	7,0
19,5	20,8	21,9	21,8	25,6	20,2	18,8	18,3	19,2	19,3	18,3	7,6
73,3	72,1	71,8	71,7	73,4	73,3	71,9	73,7	73,7	74,4	75,3	77,1
23 279	24 191	23 956	24 144	23 147	23 338	23 788	22 912	23 059	22 519	22 067	21 794
10,4	12,2	9,7	11,9	10,8	8,4	7,8	3,7	1,6	1,4	-0,4	-4,6
12,8	15,3	13,1	15,6	14,8	9,2	8,7	3,9	2,1	1,8	0,3	-4,1
304 710	304 808	306 642	308 591	308 790	308 587	307 977	302 110	305 733	310 685	314 210	313 359
2,6	1,1	1,9	4,3	2,2	1,9	3,4	0,5	1,2	4,0	3,0	2,1
4,8	3,9	5,1	7,8	5,9	2,6	4,2	0,7	1,8	4,4	3,7	2,6
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
216 112	215 251	216 308	216 439	217 889	217 594	216 138	215 385	216 847	218 754	220 625	220 101
2,8	2,4	2,8	3,0	2,4	1,2	1,8	0,7	1,2	2,0	1,0	1,2
5,0	5,2	5,9	6,5	6,0	1,9	2,6	0,9	1,8	2,5	1,7	1,8
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
110 006	111 329	113 834	115 747	117 596	118 986	119 545	120 376	121 899	123 392	125 470	125 946
20,1	20,7	20,2	21,1	19,3	16,2	15,7	14,3	13,2	13,5	12,9	14,3
22,7	24,0	23,9	25,1	23,6	17,0	16,6	14,5	13,8	14,0	13,7	15,0
50,9	51,7	52,6	53,5	54,0	54,7	55,3	55,9	56,2	56,4	56,9	57,2
106 105	103 922	102 474	100 692	100 293	98 609	96 593	95 009	94 947	95 362	95 154	94 155
-10,6	-11,9	-11,5	-12,0	-12,2	-12,5	-11,4	-12,5	-11,0	-9,8	-11,4	-12,2
-8,7	-9,5	-8,8	-9,1	-9,1	-11,9	-10,7	-12,3	-10,5	-9,4	-10,8	-11,7
49,1	48,3	47,4	46,5	46,0	45,3	44,7	44,1	43,8	43,6	43,1	42,8
107 623	107 245	107 949	108 683	109 393	110 526	110 468	110 802	111 369	112 282	112 848	113 037
4,9	5,0	5,4	6,0	4,7	5,2	6,0	5,8	6,3	6,6	4,9	4,7
7,1	7,9	8,7	9,6	8,4	6,0	6,8	6,0	6,9	7,1	5,6	5,3
49,8	49,8	49,9	50,2	50,2	50,8	51,1	51,4	51,4	51,3	51,1	51,4
104 058	103 400	103 853	102 729	103 156	101 631	100 409	99 077	99 850	101 402	102 221	101 642
-0,2	-0,8	-0,7	-1,5	-1,9	-4,1	-3,9	-5,9	-5,3	-3,6	-4,2	-3,0
2,0	1,9	2,4	1,8	1,6	-3,4	-3,2	-5,8	-4,8	-3,2	-3,5	-2,5
48,2	48,0	48,0	47,5	47,3	46,7	46,5	46,0	46,0	46,4	46,3	46,2

		2012	2013	2014	2015	2016
Sistemul bancar – principalii indicatori de prudențialitate						
Rata fondurilor proprii totale (fostul indicator de solvabilitate)	procente	14,9	15,5	17,6	19,2	19,7
Rata fondurilor proprii de nivel 1	procente	13,8	14,1	14,6	16,7	17,5
Rata fondurilor proprii de nivel 1 de bază	procente	x	x	14,6	16,7	17,5
Efectul de levier	procente	8,0	8,0	7,4	8,2	8,9
Rata creditelor neperformante (definiția ABE)	procente	x	x	20,7	13,5	9,6
Lichiditatea imediată	procente	35,9	41,5	41,1	40,8	40,3
ROA	procente	-0,6	0,0	-1,3	1,2	1,1
ROE	procente	-5,9	0,1	-12,5	11,8	10,4
Balanța de plăți^{1,9}						
Contul curent, sold	milioane euro	-6 386	-1 539	-1 012	-1 978	-3 966
	procent în PIB	-4,8	-1,1	-0,7	-1,2	-2,3
Balanța bunurilor, sold	milioane euro	-9 267	-5 816	-6 536	-7 794	-9 254
	procent în PIB	-6,9	-4,0	-4,3	-4,9	-5,5
Balanța serviciilor, sold	milioane euro	2 476	4 702	5 868	6 794	7 658
	procent în PIB	1,9	3,3	3,9	4,2	4,5
Contul de capital, sold	milioane euro	1 880	3 038	3 954	3 901	4 237
Contul financiar, net	milioane euro	-3 306	1 673	3 068	2 280	1 577
Datoria externă⁹						
Datorie externă, total	milioane euro	100 857	98 069	94 744	90 434	92 377
	procent în PIB	75,5	68,0	63,0	56,5	54,5
Datorie externă pe termen lung, din care:	milioane euro	79 936	78 860	75 829	70 557	68 979
	procent în PIB	59,8	54,7	50,4	44,1	40,7
Datorie publică directă	milioane euro	23 782	29 069	31 754	30 941	31 694
	procent în PIB	17,8	20,2	21,1	19,3	18,7
Datorie public garantată	milioane euro	1 424	1 225	1 078	669	545
	procent în PIB	1,1	0,8	0,7	0,4	0,3
Datorie negarantată public	milioane euro	37 183	36 303	34 312	32 694	31 697
	procent în PIB	27,8	25,2	22,8	20,4	18,7
Depozite pe termen lung ale nerezidenților	milioane euro	7 745	6 453	6 091	4 880	3 787
	procent în PIB	5,8	4,5	4,1	3,1	2,2
Împrumuturi de la FMI	milioane euro	8 655	4 708	1 421	122	0,0
	procent în PIB	6,5	3,3	0,9	0,1	0,0
Alocări de DST de la FMI	milioane euro	1 148	1 102	1 173	1 252	1 255
	procent în PIB	0,9	0,8	0,8	0,8	0,7
Datorie externă pe termen scurt	milioane euro	20 921	19 209	18 915	19 876	23 398
	procent în PIB	15,7	13,3	12,6	12,4	13,8

1) 2012-2014: date definitive; 2015: date semidefinite; 2016: date provizorii; 2) prețuri curente; 3) termeni reali; 4) metodologie SEC 2010; 5) metodologie națională; 6) valorile anuale sunt obținute pe baza mediilor lunare; valorile lunare sunt calculate ca medie a cursurilor zilnice stabilite de BNR; 7) valorile aferente anilor sunt medii anuale; 8) total credit acordat sectorului privat; 9) metodologie BPM6;

Sursa: Banca Națională a României, Institutul Național de Statistică, Ministerul Finanțelor Publice, Eurostat, Comisia Europeană, calcule BNR

2016											
ian.	feb.	mar.	apr.	mai	iun.	iul.	aug.	sept.	oct.	nov.	dec.
x	x	19,5	x	x	19,1	x	x	18,8	x	x	19,7
x	x	17,2	x	x	16,8	x	x	16,6	x	x	17,5
x	x	17,2	x	x	16,8	x	x	16,6	x	x	17,5
x	x	8,7	x	x	8,6	x	x	8,6	x	x	8,9
13,5	13,6	13,5	13,1	12,4	11,3	11,0	10,6	10,0	10,0	9,9	9,6
40,5	39,6	38,7	38,5	38,4	39,2	38,7	39,4	39,2	37,9	38,2	40,3
0,9	1,4	1,3	1,3	1,1	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,1
8,9	13,0	11,7	12,4	10,8	12,3	12,6	12,7	12,3	12,2	12,0	10,4
199	-139	-315	-905	-1 714	-1 958	-2 226	-2 650	-2 691	-3 072	-3 445	-3 966
x	x	-1,0	x	x	-2,7	x	x	-2,3	x	x	-2,3
-372	-987	-1 872	-2 637	-3 506	-4 165	-4 798	-5 758	-6 487	-7 358	-8 138	-9 254
x	x	-5,7	x	x	-5,8	x	x	-5,5	x	x	-5,5
578	1 208	1 822	2 486	3 151	3 793	4 443	5 031	5 689	6 415	6 974	7 658
x	x	5,6	x	x	5,2	x	x	4,8	x	x	4,5
256	585	1 310	1 747	2 021	2 567	2 823	3 289	3 715	4 087	4 118	4 237
198	-106	1 071	1 457	1 033	1 510	1 820	2 184	2 932	3 529	2 530	1 577
89 710	89 630	90 851	88 415	88 017	91 630	90 049	90 092	93 675	92 213	92 498	92 377
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
69 944	70 716	71 139	69 993	69 935	70 198	69 381	70 167	70 515	70 385	69 758	68 979
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
30 590	31 221	31 281	30 644	31 576	30 710	31 007	31 988	31 935	32 254	31 537	31 694
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
646	656	639	638	635	605	594	593	580	580	580	545
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
32 468	32 652	33 398	32 637	31 700	33 530	32 153	32 315	32 651	32 324	32 447	31 697
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
4 995	4 940	4 602	4 848	4 785	4 116	4 392	4 039	4 120	3 991	3 938	3 787
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1 245	1 248	1 220	1 226	1 239	1 237	1 235	1 232	1 230	1 236	1 257	1 255
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
19 766	18 914	19 713	18 422	18 082	21 432	20 669	19 925	23 160	21 829	22 740	23 398
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

Abrevieri

ABE	Autoritatea Bancară Europeană
ANOFM	Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
APIA	Asociația Producătorilor și Importatorilor de Automobile
ASF	Autoritatea de Supraveghere Financiară
BCE	Banca Centrală Europeană
BEI	Banca Europeană de Investiții
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BIM	Biroul Internațional al Muncii
BM	Banca Mondială
BRI	Banca Reglementelor Internaționale
CE	Comisia Europeană
CERS	Comitetul European pentru Risc Sistemic
CIP	Centrala Incidentelor de Plăți
CNSF	Comitetul Național pentru Stabilitate Financiară
CRC	Centrala Riscului de Credit
ECE	Europa Centrală și de Est
Eurostat	Oficiul de Statistică al Comunităților Europene
FAO	Organizația pentru Alimentație și Agricultură
FBCF	formarea brută de capital fix
FMI	Fondul Monetar Internațional
IAPC	Indicele armonizat al prețurilor de consum
IFN	Instituții financiare nebankare
IFRS	Standardele Internaționale de Raportare Financiară
IMM	Întreprinderi mici și mijlocii
INS	Institutul Național de Statistică
IPC	Indicele prețurilor de consum
MFP	Ministerul Finanțelor Publice
MUR	Mecanism unic de rezoluție
MUS	Mecanism unic de supraveghere
NEER	Cursul de schimb nominal efectiv
OCDE	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
ON	<i>overnight</i>
PIB	Produsul intern brut
PIIN	Poziția investițională internațională netă
RMO	Rezervele minime obligatorii
ROBOR	Rata dobânzii pe piața monetară pentru depozitele plasate de bănci
SEBC	Sistemul European al Băncilor Centrale
SEC	Sistemul European de Conturi
UE	Uniunea Europeană

Lista tabelelor din text

Caseta 4

Tabel 1.1	Ponderea remunerării factorului muncă în UE-28	40
Tabel 1.2	Soldul bugetului general consolidat	48
Tabel 3.1	Structura bilanțului instituțiilor de credit care operează în România	85
Tabel 3.2	Tabloul volatilității din piețele financiare românești în perioada 2014-2016	95
Tabel 3.3	Principalii indicatori utilizați de CRC – instituții de credit	98
Tabel 3.4	Principalii indicatori utilizați de CRC – instituții financiare nebancare și instituții de plată	98
Tabel 5.1	Componența sistemului bancar pe forme de proprietate	112
Tabel 5.2	Cota de piață a instituțiilor de credit	113
Tabel 5.3	Ponderea instituțiilor de credit în volumul agregat al capitalului	114
Tabel 5.4	Principalii indicatori de analiză a sistemului bancar	119
Tabel 5.5	Valoarea activului net bilanțier și a fondurilor proprii la 31 decembrie 2016	123
Tabel 5.6	Tematica acțiunilor de supraveghere punctuale	126
Tabel 5.7	Măsurile de supraveghere dispuse conform OUG nr. 99/2006 privind instituțiile de credit, cu modificările și completările ulterioare	126
Tabel 5.8	Sanțiuni aplicate în anul 2016	127
Tabel 5.9	Numărul persoanelor din categoria celor prevăzute la art. 108 din OUG nr. 99/2006, supuse aprobării BNR în anul 2016	127
Tabel 5.10	Distribuția instituțiilor financiare nebancare pe tipuri de activități la 31 decembrie 2016	129
Tabel 5.11	Principalii indicatori ai sectorului instituțiilor financiare nebancare la 31 decembrie 2016	130
Tabel 5.12	Ponderile capitalului social/de dotare în funcție de țara de origine la 31 decembrie 2016	131
Tabel 6.1	Emisiunile numismatice lansate în anul 2016	142
Tabel 6.2	Distribuția lunară a falsurilor	142
Tabel 6.3	Structura pe cupiuri a falsurilor	143
Tabel 7.1	Traficul de plăți în sistemul ReGIS	146
Tabel 7.2	Structura plăților în sistemul ReGIS în anul 2016	146
Tabel 7.3	Traficul de plăți în sistemul TARGET2-România	149
Tabel 7.4	Distribuția geografică a plăților/incasărilor aferente sistemului TARGET2-România în anul 2016	150
Tabel 9.1	Contul curent	163

Tabel 9.2	Contul financiar	165
Tabel 9.3	Principalii indicatori de îndatorare externă	167
Tabel 9.4	Datoria externă a României la 31 decembrie 2016	168
Tabel 11.1	Criteriile de la Maastricht (indicatori de convergență nominală)	183
Tabel 11.2.	Tabloul de bord pentru supravegherea dezechilibrelor macroeconomice	190
Tabel 12.1	Evenimente pe teme monetare, bancare și financiare organizate de Banca Națională a României în anul 2016	208
Tabel 14.1	Principalele acte normative asupra cărora Banca Națională a României a formulat observații și propuneri în anul 2016	227
Tabel 16.1	Structura bilanțieră a BNR la 31 decembrie 2016	246
Tabel 16.2	Rezultatele tranzacțiilor efectuate în anul 2016	248
Tabel 16.3	Diferențe din reevaluare la 31 decembrie 2016	248
Tabel 16.4	Capitalul propriu	249
Tabel 16.5	Rezultatul operațional al exercițiilor financiare 2015 și 2016	249

Lista graficelor din text

Caseta 1

Grafic A	Creșteri economice și prognoze în economiile dezvoltate	17
Grafic B	Deficitul de cerere în economiile dezvoltate	18
Grafic C	Populația în vârstă de muncă	19
Grafic D	Productivitatea muncii	19
Grafic 1.1	Activitatea economică la nivel mondial	21
Grafic 1.2	Perspectivă privind evoluția activității economice	21
Grafic 1.3	Cotațiile principalelor materii prime pe piețele internaționale	22
Grafic 1.4	Prețurile de consum la nivel internațional	22
Grafic 1.5	Ratele dobânzilor de politică monetară	23
Grafic 1.6	Cursul de schimb al euro	24
Grafic 1.7	Cererea	24
Grafic 1.8	Cererea și oferta de bunuri de consum	26
Grafic 1.9	Soldul contului curent în țările UE-28	27
Grafic 1.10	Contul curent	27

Caseta 2

Grafic A	Balanța economisire-investiții și deficitul contului curent	28
Grafic B	Principalele agregate din conturile naționale nefinanciare	29

Grafic C	Evoluția capacității (+)/necesarului (-) net de finanțare	29
Grafic 1.11	Principalele surse de finanțare a deficitului contului curent	30
Grafic 1.12	Indicatori de adecvare a rezervei internaționale	31
Caseta 3		
Grafic A	Sume primite de la bugetul UE	32
Grafic B	Absorbția fondurilor europene în cadrul celor două exerciții financiare	33
Grafic C	Structura fondurilor europene atrase pe tipuri de cheltuieli (de capital sau operațional)	33
Grafic D	Fondurile structurale și de coeziune și investițiile publice	34
Grafic E	Repartizarea fondurilor europene atrase și creșterea PIB/locuitor la nivel regional – NSM10	34
Grafic F	Ponderele investițiilor publice în PIB și calitatea infrastructurii în NSM10	35
Grafic G	Finanțarea europeană a infrastructurii rutiere în perioada 2007-2014	35
Grafic 1.13	Contribuția sectoarelor de activitate la dinamica anuală a numărului salariaților	36
Grafic 1.14	Structura pe ramuri a personalului din servicii de piață și din industrie	36
Caseta 4		
Grafic A	Evoluția ponderii remunerării factorului muncă în România în perioada 2005-2015	40
Grafic B	Indicele modificării structurale a economiei și dinamica ponderii remunerării muncii în UE-28	41
Grafic C	Intensitatea utilizării capitalului și TFP	42
Grafic 1.15	Câștigul salarial brut	43
Grafic 1.16	Rata anuală a inflației	44
Grafic 1.17	Cotațiile materiilor prime energetice și prețul intern al combustibililor	44
Grafic 1.18	Contribuții la rata anuală IPC (exclusiv efectul direct al reducerii cotelor TVA)	45
Grafic 1.19	O măsură a inflației de bază (IAPC exclusiv băuturi alcoolice, tutun, bunuri energetice și mărfuri alimentare)	45
Grafic 1.20	Evoluția prețurilor de producție pentru piața internă	46
Grafic 1.21	Productivitatea și salariile în industrie	47
Grafic 1.22	Ponderele datoriei publice în PIB	51
Grafic 1.23	Descompunerea variației ponderii datoriei publice în PIB	51
Caseta 5		
Grafic A	Deviația PIB de la nivelul său potențial și impulsul fiscal	52

Grafic B	Achizițiile de bunuri de consum: producție internă vs. import	53
Grafic C	Cursul de schimb real efectiv – bunuri de consum, competiție pe piața internă	53
Grafic 2.1	Evoluția cursurilor de schimb pe piețele emergente din regiune	58
Grafic 2.2	Rata inflației	60
Caseta 6		
Grafic A	Creditul acordat sectorului privat	62
Grafic B	Creditele noi acordate populației și societăților nefinanciare	63
Grafic C	Creditele noi în lei și în valută acordate sectorului privat	63
Grafic D	Cererea de credite	65
Grafic E	Standardele de creditare	65
Grafic F	Factorii care au contribuit la modificarea standardelor de creditare pentru creditele acordate populației	66
Grafic G	Masa monetară și PIB	66
Grafic H	Ponderea M1 în M3, comparații internaționale	67
Grafic 2.3	Rata dobânzilor BNR	68
Grafic 2.4	Ratele RMO	70
Grafic 2.5	Rata dobânzii de politică monetară și ratele ROBOR	71
Grafic 2.6	Ratele dobânzilor la creditele și depozitele noi	71
Grafic 3.1	Îndatorarea companiilor și a populației în funcție de creditor	80
Grafic 3.2	Creditul nou-acordat companiilor și populației după destinația împrumutului	81
Grafic 3.3	Rata creditelor neperformante în funcție de dimensiunea companiilor	82
Grafic 3.4	Gradul de îndatorare după tipul creditului și categoria de venit salarial lunar net (decembrie 2016)	84
Grafic 3.5	Creditul acordat sectorului privat	87
Grafic 3.6	Depozite atrase din sectorul privat	88
Grafic 3.7	Indicatorii de adecvare a capitalului în România și UE (valori medii)	88
Grafic 3.8	Ponderea unor venituri și cheltuieli în activele medii	90
Caseta 7		
Grafic A	Evoluția indicatorilor de calitate a activelor în România	92
Grafic B	Rata creditelor neperformante în țările UE	92
Grafic 3.9	Principalii indicatori privind incidentele de plată în perioada 2009-2016	100
Grafic 5.1	Distribuția instituțiilor de credit supuse evaluării SREP în funcție de scorul general	124
Grafic 5.2	Elementele SREP repartizate în funcție de scorul atribuit	125

Grafic 6.1	Structura numerarului aflat în afara sistemului bancar în 2015 și 2016	137
Grafic 6.2	Structura pe cupiuri a bancnotelor aflate în circulație în anul 2016	138
Grafic 6.3	Structura pe cupiuri a monedelor aflate în circulație în anul 2016	138
Grafic 6.4	Structura pe cupiuri a bancnotelor plătite în anul 2016	139
Grafic 6.5	Structura pe cupiuri a monedelor plătite în anul 2016	139
Grafic 6.6	Structura pe cupiuri a bancnotelor încasate în anul 2016	140
Grafic 6.7	Structura pe cupiuri a monedelor încasate în anul 2016	141
Grafic 7.1	Plățile de mare valoare sau urgente în anul 2016 comparativ cu anul 2015 (medii zilnice)	146
Grafic 7.2	Operațiuni cu titluri de stat decontate prin sistemul SaFIR în anul 2016	148
Grafic 7.3	Plățile în sistemul TARGET2-România în anul 2016	149
Grafic 8.1	Rezerva internațională	156
Grafic 8.2	Structura rezervei valutare a României la 31 decembrie 2016	160
Grafic 8.3	Rezultatele din administrarea portofoliilor	160
Grafic 8.4	Rentabilitate comparativă – portofolii BNR față de portofoliile de referință	161
Grafic 11.1	Rata inflației (IAPC)	184
Grafic 11.2	Deficitul bugetului consolidat (metodologie SEC 2010)	184
Grafic 11.3	Cursul de schimb EUR/RON	184
Grafic 11.4	Ratele dobânzilor pe termen lung	184
Grafic 11.5	Evoluția PIB pe locuitor în România	186
Grafic 11.6	Ponderea sectoarelor economice în PIB	186
Grafic 11.7	Gradul de deschidere a economiei	186
Grafic 11.8	Ponderea comerțului cu UE-28 în totalul comerțului exterior	186
Grafic 11.9	Deficitul de cont curent și gradul de acoperire prin investiții directe	187
Grafic 11.10	Evoluția intermedierei financiare indirecte	187
Grafic 16.1	Activele externe ale BNR	248

